

පහන් කණුව ධම් දේශනා

15 - වෙළුම

කටුකුරුන්දේ ඤාණහසු හිසෙ

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

පහලොස්වන වෙළුම

කටුකුරුන්දේ ඥාණානන්ද හිතවු

ප්‍රකාශනය
කටුකුරුන්දේ ඥාණානන්ද සඳහම් සෙනසුන් භාරය

2018

ධම් දනයකි

මුදලට විකිණීම සපුරා තහනම් වෙයි.

ප්‍රථම මුද්‍රණය - 2018 ජූනි

සියලුම හිමිකම් ඇවිරිණි

මුදලට විකිණීම සඳහා හෝ ලාභ ලැබීම පිණිස වන සියලු ආකාරයේ උපුටා ගැනීම්, නැවත පළ කිරීම් සපුරා තහනමය. මෙම දහම් පොත ධම් දනයක් ලෙස නැවත පළ කිරීමට කටුකුරුන්ගේ ඤාණනැඳ සඳහම් සෙනසුන් භාරය වෙත විමසීම් යොමු කරන්න. ධම් ග්‍රන්ථ සහ දේශනා සඳහා පිවිසෙන්න

www.seeingthroughthenet.net

ISBN 978-955-3962-95-9

විමසීම්

කටුකුරුන්ගේ ඤාණනැඳ සඳහම් සෙනසුන් භාරය
කිරිල්ලවලවත්ත, දම්මුල්ල, කරදන.

දුරකථනය: 0777127454

knssb@seeingthroughthenet.net

මුද්‍රණය

කොලිට් ප්‍රින්ටර්ස්

17/2, පැඟිරිවත්ත පාර, ගංගොඩවිල, නුගේගොඩ.

දුරකථනය: 0114870333

ධර්ම දානයකි

මුදලට විකිණීම සපුරා තහනම් වෙයි.

කතු හිමියන්ගේ දහම් පොත් ලබාගත හැකි ස්ථාන:

1. සුනිල් විජේසිංහ මහතා – 39/10, ශාන්ත ඊටා පාර, ගල්කිස්ස.
2. හේමමාලා ජයසිංහ මහත්මිය
29/8, පැඟිරිවත්ත මාවත, මිරිහාන, නුගේගොඩ.
3. වන්දන විජේරත්න මහතා
23/79A, 1 වන පටුමග, ධර්මපාල පෙදෙස, තලවතුගොඩ.
4. ඩබ්ලිව්. ඒ. ඊසාන් උචින්ද මහතා – 25, කඩ වීදිය, දේවාලේගම.
5. එස්. ඒ. ලයනල් මහතා
140/19, රුහුණසිරි උද්‍යානය, හක්මන පාර, මාතර.
6. සිරිමා විජේරත්න මහත්මිය – 15, ඇලපාත, රත්නපුර.
7. ඒ. ජී. සරත් වන්දරත්න මහතා
'සමන්', ඇරැවුල හංදිය, කන්ඩලම පාර, දඹුල්ල.
8. ජේ. ඒ. ඩී. ජයමාන්න මහතා
ජයමාන්න වත්ත, ලබුයාය, කුරුණෑගල පාර, කුලියාපිටිය.
9. මහාචාර්ය කේ. එම්. විජේරත්න, දන්ත විද්‍යා පීඨය,
පේරාදෙණි විශ්ව විද්‍යාලය, පේරාදෙණිය.
10. වෛද්‍ය පී. චීරසිංහ මහතා
බණ්ඩාර බුලංකුලම, ලංකාරාම පාර, අනුරාධපුර.
11. ආර්. ඒ. වන්දි රණසිංහ මහත්මිය
ස්ටුට්ට්ගෝ 'වායා', රෝහල හන්දිය, පොළොන්නරුව.
12. තේරා විජේසුන්දර මහත්මිය
ඉළක්පිටිය බෙහෙත් ශාලාව, ඉළක්පිටිය, ගැටහැත්ත.
13. ඩී. සී. ඒ. නිශ්ශංක මහතා – 91A, වුඩ්වර්ඩ් පාර, ගාල්ල.
14. පියදස සමරකෝන් මහතා
සුදුවැලි පැලැස්ස, කිරිනද, තිස්සමහාරාමය.

www.seeingthroughthenet.net

www.facebook.com/seeingthrough

සබ්බ පාපස්ස අකරණං
කුසලස්ස උපසම්පදා
සචිත්ත පරියොදාපනං
ඵතං බුද්ධානසාසනං

- බුද්ධ චග්ග, ධම්ම පදය

හැම පවිනී
කුසල් වෙනටම
සිත පිරිසිදු
සස්න මෙයමැයි හැම

වැළැකුම
ඵළැඹුම
කැරුම
බුද්ධන්ගෙම

පටුන

හැඳින්වීම	vi
ප්‍රකාශක නිවේදනය	viii
අමා ගඟ	ix
71. 'යො වෙ ගාථා සතං භාසෙ' (පහන් කණුව 68)	1
72. 'පුඤ්ඤඤෙඤ පුරිසො කයිරා' (පහන් කණුව 75)	27
73. 'අයොගෙ යුඤ්ජ මත්තානං' (පහන් කණුව 110)	55
74. 'වේණපිණ්ඩුපමං රූපං' (පහන් කණුව 144)	79
75. 'අධිගතමිදං ඛනුනි අමතං' (පහන් කණුව 166)	105

හැඳින්වීම

දහම් දන හැමදන්ම	පරදයි
දහමිරස හැම රසම	පරදයි
දම් ඇලුම හැම ඇලුම්	පරදයි
නිවන් සුව හැමදුක්ම	පරදයි

අනුතතර ධර්මාඡයාණන් වහන්සේගේ ධර්මවිජයට අරමුණු වූයේ දෙව් මිනිසුන්ගේ චිත්ත සන්තානයයි. අනාදිමත් කාලයක් තුළ මෝහයෙන් මුළාවී සසර දුක් ගින්නෙන් දූවෙමින් සිටින ලෝ සතුන්ගේ සිත් සතන් දහම් අමා දහරින් සිසිල් කර අමා මහ නිවනින් නිවා සුවපත් කිරීම ඒ මහා කාරුණිකයාණන් වහන්සේගේ ධර්මවිජය පරමාර්ථය විය. දුක් ගිනි වඩන දිග්විජය වෙනුවට දුක් ගිනි නිවන ධර්මවිජයක් බුදුපියාණන් වහන්සේ ලෝකයාට හඳුන්වා දුන්හ.

ධර්මදනය අන් හැම දනයකටම වඩා උතුම් වන්නේ සිතකට වැටෙන දහම් පදයකින් පූණී ජීවිත පරිවර්තනයක් පවා සිදුවිය හැකි බැවිනි. බාහිර වස්තු දනයෙන් සැලසෙන තාවකාලික සහනය මෙන් නොව, එය සන්තාන සැනසුමකට මඟ හෙළිකරයි. මොහොතකට දිවගට දැනී-නොදැනී යන ආම්ස රසය මෙන් නොව, නිරාමිස දහම් රසය අසහනය දුරුකොට සිත් සනහන ගැඹුරු අථ රසයකි. සසර වඩන ගේහසිත ඇලුම් මෙන් නොව, ලොවුතුරු දහමට ඇති ඇල්ම සසර ගමන කෙටිකරයි. තණ්හා පිපාසය සන්තිඳුවන අමා මහ නිවන සියලු සසර දුක් නිවාරණය කරයි. 'නිවනේ නිවීම' පොත් පෙළෙන් අප දියත් කළ ධර්මදන වැඩ පිළිවෙළෙහි දෙවැනි අදියර වශයෙන් මේ 'පහන් කණුව ධර්ම දේශනා' පොත් පෙළ එළි දැකී. මිනිරිගල නිස්සරණ වන සෙනසුනෙහි යෝගාවචර සගපිරිස හමුවේ අප විසින් දේශනා කරන්නට යෙදුන දෙසුම් 33 ක් රැගත් යටකී පොත් පෙළට වඩා සරල අන්දමින්, ජන ජීවිතයේ එදිනෙදා ගැටළුවලට එල්ල කොට දෙසන ලද බැවින් මෙම ධර්මදේශනා මාලාව බොහෝ දෙනෙකුට වැඩදයක වනු ඇතැයි සිතමු. සසරදුක් ලියලවන විවිධ විෂම දෘෂ්ටි මතවාදයන්ගෙන් ගැවසීගත් පොත් පත් සඟරා 'සහරාවක' අතරමංව සිටින වත්මන් පාඨක සමාජයට මේ තුළින් ලොවුතුරු මඟට යම් 'තරු සළකුණක්' හෝ ලැබෙතොත් අප දුරු උත්සාහය සඵල වූ ලෙස සළකමු.

'ආනුපුබ්බි කථා' නම් වූ අනුපිළිවෙළ කථාමාර්ගයක් අනුගමනය කරමින් දහම් දෙසූ බුදුපියාණෝ එවැනිම 'අනුපිළිවෙළ කථාවක්' ධර්මදේශකයින්ට අනුදූන වදළහ. දන කථාව, සීල කථාව, සගග කථාව, කාමයන්ගේ ආදීනව හා නෙකධම්මයෙහි ආනිසංස ඒ අනුපිළිවෙළ කථාවට අයත්වේ. ඒ සියල්ල තුළින් සකස් වූ, මෘදුවූ, පුබුදුවූ, පහන්වූ

සිතට වතුරාඨිසත්‍ය දේශනාව මැනවින් විෂය වේ. දේශනා විලාස වශයෙන් සලකන කල, බුද්ධ දේශනාවෙහි ඉස්මතු ව පෙනෙන ආදර්ශවත් අංග සතරක්ද ඇත. එනම්, උපමා, නිදර්ශන, ආදියෙන් ධර්ම කරුණු සැදුණිනැයි කිරීම (සඤ්ජෙසති) සිත් කාවදින අන්දමින් එක්තු ගන්වාලීම (සමාදපෙති) ඒවා ප්‍රතිපත්තියට නැංවීමෙහිලා උත්සාහවත් කිරීම (සමුත්තෙපෙති) සහ අසන්නන්ගේ සිත්සතත් ප්‍රසාදයට පත්කිරීමයි (සමපනංසෙති).

ධම්මපදයෙන් තෝරාගත් ගාථා මාතෘකා කොටගෙන පැවැත්වෙන මෙම දෙසුම් පෙළෙහිදී ද හැකිතාක් දුරට ඉහත සඳහන් මූලධර්ම අනුගමනය කිරීමට තැත් දරුවෙමු. බුද්ධාත්පාද කාලයක ලැබිය හැකි අග්‍රඵලය වන අර්භත් ඵලයෙන්ම දේශනාවක් කුළුගැන්වීමට උනන්දු වීමු. වෙනත් සුලභ ලෞකික පරමාථ තුළ අසන්නන් සිරකොට නොතබා, බුදුපියාණන් වහන්සේ වදළ අප්‍රමාද පදය සිහිගන්වමින් සංසාර විමුක්තිය දෙසටම ඔවුන් යොමු කරවීම අපගේ පරම අධ්‍යාශය විය. 'පහන් කණුවෙන්' විහිදෙන මෙම ධර්මාලෝකයෙන් ලෝකයාට නිවන් මග හෙළි පෙහෙළි වේවා!

දෙස් විදෙස් වැසි සැදහැවත් පරිත්‍යාගශීලී විශාල පිරිසකගේ නොමසුරු ආධාරයෙන් 'අමා ගඟ' දිනෙන් දින පුළුල් වෙමින් ගලායයි. එයින් ජනිත පුණ්‍ය ශක්තිය ඔවුන්හට පරම ශාන්ත නිව්‍යාණාවබෝධය පිණිස උපනිශ්‍රය සම්පතක්ම වේවා! පටිගත කළ 'පහන් කණුව' දෙසුම් පිටපත් කරදීමේ සහ සෝදුපත් බැලීමේ කායඛියන්ට සහාය වන පින්වත් සිරිමා විජේරත්න, ලිලියන් රත්නායක, බාමනි කුමාරසේන, වත්සලා කරුණාරත්න, පද්මිනී මීගස්කුමුර සහ කේ. පී. පියසේන යන මහත්ම මහත්මීන්ටත්, අපගේ පොතපත ශෝභන ලෙස මුද්‍රණය කරදෙන කොලිට් ප්‍රින්ටර්ස් සමාගමේ සී. ජයසෝම මහතා ඇතුළු සැමටද අපගේ පුණ්‍යානුමෝදනාව හිමිවේ.

'චිරං තිට්ඨතු ලොකසමීං - සමමාසමබුද්ධ සාසනං'

මෙයට,
සසුන් ලැදි
කටුකුරුන්දේ ඤාණනඤ්ඤා හිඤ්ඤා

කටුකුරුන්දේ ඤාණනඤ්ඤා සදහම් සෙනසුන
කිරිල්ලවල වත්ත, දම්මල්ල
කරදන
(2560) 2016 ජුනි

කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද සදහම් සෙනසුන් භාරය ප්‍රකාශක නිවේදනය

'කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද සදහම් සෙනසුන් භාරය' පූජ්‍ය කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ විසින් සම්පාදිත සියලුම ධර්ම ග්‍රන්ථ හා දේශික ධර්ම දේශනා පිරිසිදු ධර්ම දනයක් වශයෙන්ම ධර්ම පිපාසිත ලෝකයාහට ප්‍රදානය කිරීමේ උන්වහන්සේගේ අභිමතාර්ථය ඉටු කිරීමට ඇප කැප වී සිටියි. මේ අනුව ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණය සහ බෙදාහැරීම පිළිබඳ කාසීභාරයත්, ධර්ම දේශනා සංයුක්ත තැටිගත කිරීම සහ www.seeingthroughthenet.net වෙබ් අඩවිය, www.facebook.com/seeingthrough සමාජ ජාල අඩවිය පවත්වා ගෙන යාමත් කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද සදහම් සෙනසුන් භාරයේ වගකීම වනු ඇත.

දෙස් විදෙස් වැසි ධර්මකාමී පාඨක ශ්‍රාවක විශාල පිරිසක් වෙනුවෙන් ක්‍රියාත්මක වන මෙම පුළුල් ධර්මදාන වැඩ පිළිවෙලට දයකවීමට කැමති පින්වතුන් හට පහත සඳහන් බැංකු ගිණුමට තම ආධාර මුදල් යොමුකිරීමට අවස්ථාව ඇත.

මෙම ධර්ම දාන වැඩපිළිවෙලට ආධාර එවීම පිළිබඳ සියලු විමසීම්:

කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද සදහම් සෙනසුන් භාරය
කිරිල්ලවල වත්ත, දම්මුල්ල, කරදන.
දුරකථන අංක: 0777127454
ඊමේල් ලිපිනය: knssb@seeingthroughthenet.net

ආධාර මුදල් යොමු කිරීම:

කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද සදහම් සෙනසුන් භාරය (K.N.S.S.B)
ගිණුම් අංක: 007060000241
සම්පත් බැංකුව, SWIFT: BSAMLK LX
ශාඛා අංකය: 070
ශාඛාව: ආර්. ජී. සේනානායක මාවත, කොළඹ - 07.

අමා ගඟ

මහවැලි ගඟ උතුරට හැරවීමෙන් පසු එතෙක් නිසරු මුඩු බිම් ලෙස පැවති පෙදෙස්වල සිදුවූයේ ඉමහත් වෙනසෙකි. පිපාසයට පැත් බිඳක් නොලබා සිටි ගොවිහු පෙදෙස පුරා නිහඬව ගලා යන සිසිල් දිය දහරින් පිනා ගියහ. මැලවුනු ගොයම සරුව නිල්වන්ව කරලින් බර විය. මල් පලින් ගැවසීගත් කුරු-ලිය බලා සැනසෙන පෙදෙස් වැසියෝ කුටු කඳුළු වගුළහ.

දහම් අමා ගඟ 'උතුරට' හැරවීමේ වැඩ පිළිවෙළක් මෙයට තෙවසරකට පෙර ඇරඹුණි. දහම් පත-පොත තබා 'එද-වේල' සඳහා වත් වියපැහැදුම් කිරීමට වත්-කමක් නැත්තෝ, නිහඬව නොමිලයේ ගලායන අම්ල දහම් අමා දිය දහරින් සදහම් පිපාසය සන්සිඳුවා ගත්හ. අරිටු මිසදිටු හැර, සැදුහැයෙන් සරුව, ගුණ නුවණින් බරව පිළිවෙත් මගට නැමී ගත්හ. ලොවී-ලොවුතුරු මල් පල නෙළා ගනිමින් හද පුරා පිරි බැතියෙන් නත් අයුරින් සොම්නස පළකළහ.

'ධම් ග්‍රහු මුදුණ භාරය' නමින් දියත් කළ මෙම ධම්දන වැඩපිළිවෙළ සඳහා අපගෙන් වැයවූනේ පිරිසිදු ධම්දන සංකල්පය පමණි. අමාගඟ 'උතුරට' හැරවූවෝ සසුන් ගුණ හඳුනන පරිත්‍යාගශීලී සැදුහැවත්හුමය. 'නිවනේ නිවීම' පොත් පෙළ එළි දැක්වීමෙන් නොනැවතී 'පහන් කණුව ධම්දේශනා' පොත් පෙළෙහි 'බර පැන' දැරීමටත්, දෙස්-විදෙස්වල දහම් පිපාසිතයින් උදෙසා අප අතින් ලියැවෙන අනිකුත් පොත-පත ඒ අයුරින්ම එළි දැක්වීමටත් ඔවුහු උත්සුක වූහ. 'දෙන දේ පිරිසිදුවම දීමේ' අදහසින් අම්ල වූ දහම ඊට නිසි ශෝභන මුදුණයකින්ම ධම්කාමීන් අතට පත් කිරීමට පියවර ගත්හ. මුද්‍රිත පිටපත් සංඛ්‍යාව අවසන්වනු හා සමගම 'නැවත මුදුණ' පළකිරීමෙන් දහම් අමා ගඟ වියළී යා නොදීමට දැඩි අදිටනකින් ඇප කැපවූහ.

'පොත් අලෙවිය' පිළිබඳව මෙකල බහුලව දක්නට ලැබෙන වාණිජ සංකල්පයට පිටුපා, තහංචිවලින් තොරව, තමන් අතට නොමිලයේම පත් කැරෙන 'දහම් පඬුර' තුළින් ධම්දන සංකල්පයෙහි අගය වටහාගත් බොහෝ පාඨක පින්වත්හු තමන් ලද රස අහරක්, නැ-හිතවතුන් සමග බෙදා-හදා ගන්නාක් මෙන් නොමසුරුව අන් දහම් ළැදියනටද දී ධම් දනයට සහභාගී වූහ. ඉනුදු නොනැවතී, ශක්ති පමණින් 'ධම් ග්‍රහු මුදුණභාරයට' උරදීමටද ඉදිරිපත්වූහ. ඇතැමෙක්

ලොකු කුඩා දහම් පොත් මුද්‍රණය කරවීමේ හා නැවත-නැවත මුද්‍රණය කරවීමේ බරපැන ඉසිලීමට පවා පසුබට නොවූහ.

සම්බුදු සසුන මේ ලක් පොළොවෙහි පවතින තාක් මේ දහම් අමාගම ලෝ සතුන් සිත් සනහමින් නොසිඳී ගලා යේවා යනු අපගේ පැතුමයි.

“සබ්බදනං ධම්මදනං ජිනාති”

මෙයට,
සසුන් ලැදි
කටුකුරුන්දේ ඤාණනඤ භික්ෂු

පොත්ගල්ගල ආරණ්‍ය සේනාසනය
'පහන් කණුව'
කන්දේගෙදර, දේවාලේගම.
2000 ජූනි 05 (2544 පොසොන්)

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

15 – වෙළුම

ප්‍රථම මුද්‍රණය

පිටපත් 1000 කින් යුත් මෙම ප්‍රථම මුද්‍රණය පාඨකයින් අතට පත්කරන පහත පුණ්‍යානුමෝදනාවේ සඳහන් ධර්මදනයට ලැදි පින්වත් පිරිසට, එම ධර්මදනය කුශලය පරම ශාන්ත උතුම් නිර්වාණාවබෝධය පිණිස උපනිශ්‍රය සම්පතක්ම වේවායි පතමු.

– අනුශාසක

(2562) 2018 ජූනි

පුණ්‍යානුමෝදනාව

දහම් පවසින් පෙළෙන දහ හට මෙම ‘පහන් කණුව ධර්මදේශනා-15’ ග්‍රන්ථය මිහිරි පැන් බිඳක්ම වේවා.

උතුම් ශ්‍රී සද්ධර්මයේ අරුත් සැඟවී යා නොදී යථාර්ථය මතු කොට අපගේ දහම් ඇස පැදීමට බොහෝ සේ වෙහෙසුන අපගේ ‘අති පූජනීය කටුකුරුන්දේ ඤාණනඤ’ ලොකු ස්වාමීන් වහන්සේට උතුම් නිර්වාණාවබෝධය ලැබේවා.

උන් වහන්සේ ජීවතුන් අතර සිටියදී උන්වහන්සේට නොයෙක් අයුරින් උවටැන් කළ ගිහි පැවිදි සියලු දෙනාටත් දහම් ලැදි උපාසක උපාසිකා සියලු දෙනාටත් උතුම් ධර්මාවබෝධය පිණිසම මෙම ධර්මදනය කුශලය හේතු උපකාර වේවා.

සසුන් ලැදි

ශ්‍රාවක ශ්‍රාවිකාවෝ

71 වන ඉදිරිපස

71 වන දේශනය

(පහත් කණුව ධර්ම දේශනා අංක 68)

‘නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස’

යො වෙ ගාථා සතං භාසෙ - අනථපද සංහිතං
එකං ධම්මපදං සෙය්‍යො - යං සුඤ්චා උපසම්මති.

යො සහසසං සහසෙසන - සඛගාමෙ මානුසෙ ජිනෙ
එකඤ්ච ජෙය්‍යමත්තානං - ස වෙ සඛගාමඤ්ඤාමො

- ධම්ම පද, සහසස වගග.

සැදහැවත් පින්වතුනි,

ශාන්තිනායක තිලෝගුරු බුදුපියාණන් වහන්සේ ලෝකයාට ඉදිරිපත් කළේ සාමයන් සැනසීමත් කරා යන ප්‍රතිපදාවක්. නමුත් සටන්කාමී මිනිසාගේ මනසට ගැළපෙන ආකාරයට ඇතැම් අවස්ථාවල බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ නිවන සඳහා යොදන විශ්‍රීයටත්, සටන, සංග්‍රාමය වැනි වචන යෙදුව. ඒ නිවන දක්වා යන, නිව්‍යාණ ශාන්තිය සඳහා කරන උත්කෘෂ්ට විශ්‍රීය මාර සංග්‍රාමයක්, මාර සටනක් හැටියට ඇතැම් අවස්ථාවල බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වා වදලා. ඒ සංග්‍රාමයේ වටිනාකම කියවෙන ගාථා තමයි අපි අද මාතෘකාව හැටියට තැබුවේ. මේ ගාථාවල නිදන කථාව හැටියට දැක්වෙන්නේ කුණ්ඩලකේසා තෙරණිය පිළිබඳ පුවතයි. ඒ ප්‍රවෘත්තිය ධර්ම සාහිත්‍යයේ යම් යම් වෙනස්කම් සහිතව ඒ ඒ තැන්වල දක්නට ලැබෙනවා. ඒ කරුණු සම්පිණ්ඩනය කරල ගත්තොත් මේ අවස්ථාවෙ හැටියට අපට මේ වගේ ඉදිරිපත් කරන්න පුළුවන්.

රජගහනුවර හිටියා එක්තරා සිටු කෙනෙකුගේ දහසය හැවිරිදි දියණියක්. බොහොම රූප සම්පත් ඇති තැනැත්තියක් නිසා වැඩි ආරක්‍ෂාවට දෙමවුපියෝ ඇය සිටුප්‍රාසාදයේ මතුමහල් තලයේ දසියකගේ ඇස් බැල්ම ඇතිව වාසය කරන්ට සැලැස්සුවා. එක දවසක් මේ රජගහනුවර යම්කිසි සොරෙක් බඩුත් එක්ක අහුවෙලා රජුගේ අණත් මරණයට නියම කරල වධකස්ථානයට ගෙනියනවා, සිවුමං සන්දිවල කසපහර දෙමින්. මේ මනුෂ්‍යයින්ගේ කැකෝගැහිල්ල ඇහිල මේ සිටුදියණිය කවුළුවෙන් බලනකොට මේ තරුණයා දෑකලා අතීත යම්කිසි සංසාර සම්බන්ධයක් නිසාදෝ ඔහු පිළිබඳ සිතක්, ඇල්මක් ඇතිකර

ගත්තා. ඇතිකරගෙන ඇදේ මුණින් අතට හාන්සිවෙලා ආහාර ප්‍රතික්‍ෂෙප කරලා උපවාස කළා. මව් ඇවිල්ල ඇහුවහම කියනවා මට ඒ තරුණයා ස්වාමිපුරුෂයා හැටියට ලැබුණොත් මම ජීවත් වෙනවා. නැත්නම් මගේ ජීවිතය නැතිවෙනවා කියලා. නොයෙකුත් ආකාරයෙන් ඇවිටිලි කරල ඒ අදහස වෙනස් කරන්න හැදුවා. බැරිවුණා. ඊට පස්සේ සිටුවරයටත් ගිහින් කිවුවා. දෙන්නා එක්ක සාකච්ඡා කරලා අන්තිමට මොකද කළේ. කහවනු දහසක අල්ලසක් යැවුවා ප්‍රධාන රාජපුරුෂයාට හොරා නිදහස් කරල එවන්න කියලා. ඒ රාජපුරුෂයනුත් සොරා නිදහස් කරලා වෙන කෙනෙක් ඒ වෙනුවෙන් වධයට පමුණුවල රජපුරුවන්ට කියල ඇරිය ඒ සොරාව අපි මැරුව කියලා. අර සිටාණන් දියණියට පාවා දුන්නා ඒ සොරා. ඉදින් ඒ දියණිය වැඩියෙනුත් තමන්ගේ ස්වාමිපුරුෂයාගේ හිත දිනාගන්න බලාපොරොත්තුවෙන් එදිනෙද ඇප උපස්ථාන, ආහාර පාන දීම් හැම එකක්ම කළේ හොඳහැටි ආහරණ වලින් සැරසිලා.

මේ සොරා තමන්ගේ උත්පත්තියෙන් අරගෙන ආපු සොරසිතේ විපාකයක් වශයෙන්දෝ කල්පනා කරනවා, මේ තැනැත්තිය මරලා කොහොමද මම මේ ආහරණ ටික ගන්නේ කියලා. ඒ ගැන උපායක් කල්පනා කරලා එක දවසක් ආහාර ප්‍රතික්‍ෂෙප කරලා ඇදේ හාන්සිවෙලා ඉන්නකොට සිටු දියණිය ඇවිල්ල අහනව 'ඇයි ස්වාමීනි මොකද අසනීපයක්ද?' 'නැහැ' කියල කියනවා. 'අපේ මව්පියන් ගැන නුඹගේ අමනාපයක් තියෙනවද?' 'නැහැ'යි කියල කිව්වා. එහෙනම් මොකක්ද කියලා ඇහැව්වහම කියනවා 'එද මාව මරන්න ගෙනියන අවස්ථාවේ ඒ සොරුන් විසිකරල මරණ වෝරපපාත කියන පචිතයට අධිගෘහිත දේවතාවාට එක්තරා බලිපුජාවක් කරන්න බාරයක් වුණා. ඒ බාරයේ ආනිසංස හැටියට තමයි මම ඒකෙන් නිදහස් උණෙත්, ඔබ ලැබුණෙත්' කියල කිව්වා. 'මොනවද ඒ බලිපුජාවට අවශ්‍ය දේ?' කියල ඇහැව්වහම නිරුද්ධ කිරිබතක් (වතුර නොද හදන කිරිබතක්) හා ලදපස්මල් ආදිය සුදනම් කරන්න කියල කිව්වා. ඒක ලොකු දෙයක් නොවෙයි කියල මේ තැනැත්තියත් ඒවා සුදනම් කළා. නමුත් මේ සොරා කියනවා දැන් ශුභින් එක්ක පරිවාර අයත් එක්ක යන්න එපා. අපි දෙන්නත් එක්ක එතෙන්නට යමු කියලා. ඒ වගේම හොඳට ආහරණ වලින් සැරසිලා එන්න. අපිට ඒක විනෝද ගමනක් කරගන්නත් පුළුවන් කියලා. ඔය විදියට පිටත්වුණා. පිටත්වෙලා අර පචිතය මුදුනට නැගල කියනවා 'දැන් ඉතින් වාහනයත් එක්ක පිරිසත් නතර කරන්න. අපි දෙන්නා විතරක් යමු' කියලා.

බලපූජාව පිළිබඳ භාජනය සිටුවියණිය අතට දීලා හිසමත තියාගෙන යන්න, පච්ඡාය උඩට නැග්ගා.

ඒ පච්ඡායේ එක පැත්තකින් උඩට නගින්න පුළුවන්. අනිත් පැත්තේ තියෙන්නේ මහා ප්‍රපාතය. ඉන් එහාට තමයි හොරු විසිකරල මරන්නේ. ඒකයි වෝරපපාත පබ්බත කියල ඒ කාලයේ හැඳින්වූයේ. දඬුවම් දෙන ස්ථානයක් හැටියට. ඉතින් මේ දෙන්නා නැග්ගට පස්සෙ එහෙනම් බලිකමීය කරන්න කියල කිව්වහම මේ සොරා කියනවා මම ඒකට නොවෙයි ආවෙ. වෙන අදහසක් ඇතිවයි. ඔබේ ආභරණ අරගෙන ඔබ මරන්නයි. ඇය කියනවා 'මේ ආභරණ කාගෙද? මම කාගෙද? ඇයි එහෙම කරන්නේ?' කියල ඇහුවවහම කියනවා 'මට ඒක තේරෙන්න නැහැ. මට කෙනෙක් නොමරා සොරකම් කරල පුරුදු නැහැ' කියල කිව්වා. ආභරණ ගලවලා දෑන් ඉතින් සුදනම් වෙන්න කියලා දැඩිව කිව්වහම මේ තැනැත්තිය කල්පනා කරනවා දෑන් මහා භයානක අවස්ථාවක් මේ ඇවිල්ල තියෙන්නෙ.

ප්‍රඥව කියල කියන්නේ උයාගෙන පිහාගෙන කන දෙයක් නොවෙයි. මේ වගේ වෙලාවට තමයි ප්‍රඥව අවශ්‍ය කියලා ස්ථානෝචිත ප්‍රඥව අනුව මේ තැනැත්තිය කල්පනා කරනවා මේකට යම්කිසි උපක්‍රමයක්. කල්පනා කරල කියනවා මේ මගේ අන්තිම දර්ශනයයි ඔබ පිළිබඳව. ඒ නිසා මට වරයක් වගේ එක අවස්ථාවක් ලබාදෙන්න ඔබව පැදකුණු කරලා වැඳලා මේ ආභරණ පිටින්ම වැළඳගන්නට. එයට සොරා කැමති වුණා. ඒ වගේම මට හොඳට ඔබ ජේන්නත් ඕනෙ කියල කිව්ව. ඉතින් ඒ හොරාත් පච්ඡාය කෙළවරටම නැගල කන්ද උඩ හිටගෙන ඉන්නවා. මේ තැනැත්තිය තුන් සැරයක් එහෙම ගිහිල්ල පැදකුණු කරන ආකාරයෙන් පිටිපස්සට වෙලා තදින් ගර්ථය අල්ලල තල්ලුකරලා ඒ සොරා කන්දෙන් පහළට දැමීම. එහෙම පිටින්ම සුණු විසුණු වෙලා සොරා මැරුණා. තවදුරටත් කියවෙනවා, ඒ පච්ඡායට අධිගෘහිත දේවතාවා මේ දෙන්නගේ වැඩේ දැකල ඒ තැනැත්තියගේ ස්ථානෝචිත ප්‍රඥව පිළිබඳව ප්‍රශංසා කරමින් යම්කිසි ගාථාවක් ප්‍රකාශ කලා කියල.

න සො සබ්බසු ධානෙසු - පුරිසො හොති පණ්ඩිතො
ඉත්ථිපි පණ්ඩිතා හොති - තස් තස් විචකඛණා

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

හැම තැනම පුරුෂයාම පණ්ඩිත වෙන්නේ නැත. ඇතැම් තැන්වල විවක්‍ෂණ බුද්ධිය ඇති ස්ත්‍රියද පණ්ඩිත වෙනවය කියල ප්‍රකාශ කළ බවක් කියනවා.

ඒ විදියට කරුණු සිද්ධ වුණාට පස්සෙ මේ තැනැත්තිය කල්පනා කරනවා, මම ගෙදර ගියොත් දෙමව්පියො මට තරවටු කරනවා. මෙහෙම ආභරණ සඳහා මගේ ස්වාමීපුරුෂයා මා මරන්න හැදුවා කිව්වට විශ්වාස කරන එකක් නැහැ. දැන් මොකක්ද කරන්නේ, කියල ගියා කැලැපාරකින්ම. ඇතට ගියවිට තියෙනව පරිබ්‍රාජකාරාමයක් නිගණ්ඨයින්ට අයිති. ස්වෙතාමිබර - සුදුරෙදි අඳින නිගණ්ඨ පරිබ්‍රාජකාවන් සිටින පරිබ්‍රාජකා ආරාමයකට ගිහිල්ල මාව පැවිදි කරන්න කියල කිව්ව. ඒ ආරාමයට අයිති පැවිදි පිළිවෙත කුමක්ද කියල ඇහැව්වහම එකක් තමයි අඩුවකින් කෙස් ඉගිල්ලීම. ඇය ඒකටත් කැමැත්ත දුන්න. කෙස් ඉගිල්ලුවා. ඊට පස්සෙ ආපු කෙස්ස කැරළි සහිත වූ නිසා යයි කියනවා ඇයව කුණ්ඩලකේසා නමින් හැඳින්වුණේ. ඇයගේ කලින් නම හද්ද, හද්ද කුණ්ඩලකේසා යන නම තමයි සූත්‍ර දේශනාවල සඳහන් වෙන්නේ. මේ තැනැත්තිය පරිබ්‍රාජකයන්ගෙන් 'මොනවද ඔබ උගන්වන්නේ?' කියල ඇහැව්වහම ධ්‍යාන ආදියත් උගන්වනවා, අනිත් අතට වාද දහක් උගන්වනවා, ඒ පිළිබඳ නිපුණකයක් ලබන්නත් පුළුවන් කියල දැන්වුවා. ඉතින් ඇය වාද පිළිබඳව ඉගෙන ගෙන ඒ කාලයේ ඉන්ද්‍රියාවේ ඒ ඒ ගම් නියම්ගම් නගර වලට ගිහිල්ල ඒ පලාත් වල පණ්ඩිතයින් හැටියට පිළිගත් අයත් සමඟ වාද කරනවා. ඒකයි වාද ඉගෙන ගත්තාට පස්සෙ කරන්නේ. ඇය ජම්බු පරිබ්‍රාජකාව නමින් හැඳින්වුණු බවත් කියනවා.

මේ තැනැත්ති ඒ ගම්නියම්ගම් වලට ගිහිල්ල සිරිත වශයෙන් අභියෝගය හැටියට පාවිච්චි කරන්නේ ජම්බු අත්තයි. නගරයක් හෝ නියම්ගමකට ගිහිල්ල පිණ්ඩපාතේ යනවා නම් ඊට කලින් නගරයේ දෙරටුව ලඟ වැලිගොඩක් ගහල ඒ වැලිගොඩ උඩ ජම්බු අත්ත හිටවල ඒ කිට්ටුව ඉන්න ළමයින්ට කියනවා, මා එක්ක වාද කරන්න කැමති කෙනෙක් ඉන්නවා නම් මේ ජම්බු අත්ත පහතට දන්න කියල. හත් දවසක් ඒ විදියට තියෙන්න අරිනව. කවුරුවත් ඒ අභියෝගය භාරගන්න කැමති වුණේ නැහැ. මොකද ඒ වෙනකොට මේ තැනැත්ති හැමතැනම වාද දිනලයි ආවෙ. ඉතින් ඒ ආකාරයට අවුරුදු ගණනක් යන්න ඇති. ඒ

ප්‍රවෘත්තියේ හැටියට එක් අවස්ථාවක සැවැත් නුවරට පැමිණිලා සැවැත් නුවර නගර දෙරටුව අසල ඒ විදියට වැලි ගොඩක් ගහල ජම්බු අත්තක් හිටුවල මේ තැනැත්ති පිණ්ඩපාතෙ ගියා. ඒ අතරතුර සැරියුත් ස්වාමීන් වහන්සේත් පිණ්ඩපාතෙ වැඩල ඉවරවෙලා ආපසු වඩින අතරේ දැක්ක මේ ජම්බු අත්ත. ඒ වටේ ළමයි රැස්වෙලා ඉන්නවා දැකල මොකද මේ කියල ඇහැව්වහම ඒ ළමයි විස්තරේ කිව්වා. සාර්පුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේ 'එහෙනම් ඔය ජම්බු අත්ත පහතට දන්නය' කියල කිව්ව. 'අපි නම් බයයි ඒක කරන්න' කිවුවහම 'නැහැ නැහැ, මමයි ඒක කරන්න කියන්නේ. මම ඒ ගැන බලාගන්නම්' වගේ දෙයක් කිවුවහම ඒ ළමයි ජම්බු අත්ත පහත දැමීම. අර පරිබ්‍රාජිකාව ආවහම ඒක දැකල අර ළමයින්ට දෙස් කිවුව. 'උඹලත් එක්ක මගේ වාදයක් නැතෙයි' කියල.

ඉතින් අර ප්‍රවෘත්තිය කිවුවට පස්සෙ සැරියුත් ස්වාමීන් වහන්සේ සොයාගෙන ගියා මේ තැනැත්තිය. ඊට කලින් නගරයේ එක්තරා සෝභාවකුත් කරලා ඔන්න බලන්න 'මම ශාකාපුත්‍රීය ශ්‍රමණයින් එක්ක වාද කරනවා' කියල ලොකුවට උද්සෝභණයකුත් කරගෙන මේ තැනැත්තිය ගියා සැරියුත් ස්වාමීන් වහන්සේ වැඩහිටපු තැනට. මෙතන සඳහන් වෙන හැටියට උත්වහන්සේ මේ සැන්දෑයාමේ ගසක් මුල වැඩ හිටියෙ. එතනට ගිහිල්ල වාදය ආරම්භ කරන්න කාටද ප්‍රශ්න කරන වාරය කියල ඇහැව්වහම මේ පරිබ්‍රාජිකාව ඒ අවස්ථාව ලබාගෙන වාද දහසම ඇහැව්ව. සැරියුත් ස්වාමීන් වහන්සේ හැම ප්‍රශ්නයකටම පිළිතුරු දුන්න හරියාකාරවම. ඊළඟට සැරියුත් ස්වාමීන් වහන්සේගේ වාරය ආවහම, මමත් ප්‍රශ්නයක් අහන්නම් කියලා සැරියුත් ස්වාමීන් වහන්සේ ඇහැව්වේ එක ප්‍රශ්නයයි.

'ඒක නාම කිං' - එක කියන්නේ මොකක්ද කියලයි ඇහැව්වේ. ඒ ප්‍රශ්නය ධම් සාහිත්‍යයේ සඳහන් වෙනවා සත් අවුරුදු විදේදී රහත්වුණු සෝපාක ස්වාමීන් වහන්සේ උපසම්පද කිරීම සඳහා බුදුරජාණන් වහන්සේ ඇසූ ප්‍රශ්න දහයෙන් එකක් ඒක. 'ඒක නාම කිං' කියන එකේ උත්තරය හැටියට තියෙන්නේ 'සබ්බ සත්තා අභාරට්ඨිතිකා' කියල. සියළු සත්ත්වයෝ ආභාරයෙන් යැපෙනවාය කියන එක. නමුත් ඒ මොකුත් දන්නෙ නැහැ කුණ්ඩලකේසාව. ඒකෙන් වික්ෂිප්ත වුණා. තේරෙන්නෙ නැහැ. මොකක්ද කියල අපට ඒක තේරෙන්නෙ නැහැ කියල පරාජය පිළිගන්නා. කියල දෙන්න කිවුවා. සැරියුත් ස්වාමීන්

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

වහන්සේ කිවුවා මේ තමයි බුද්ධ ප්‍රශ්නය කියල කියන්නේ. බුද්ධ ප්‍රශ්නය කියල දෙන්න නම් පැවිදි වෙන්න ඕනෙ කිවුවා. මේ තැනැත්තිය ඒකට කැමති වුණා. සැරියුත් ස්වාමීන් වහන්සේ ඒ තැනැත්තිය මෙහෙණවරකට යවල මෙහෙණින් වහන්සේ කෙනෙක් බවට පත්කලා. ඊළඟට මේ තැනැත්තිය - දැන් කුණ්ඩලකේසා භික්ෂුණිය, බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් ධර්මය ඇසුවා. සඳහන් වෙන ආකාරයට ධර්මය ඇසූ හැටියෙමත් සෝවාන් තත්ත්වයට පත් වුණා. ඒ වගේම තමාගේ පය සේදීමට වතුර වත්කරන අතරේ ඒ වතුර ගලාගෙන යනවා දැකලා ඉතාම ඉක්මනින් අරහත්ඵලය සාක්ෂාත් කලා කියල කියවෙනවා. රහත්බව ලබාගත්තා.

මේ සිද්ධිය ආශ්‍රයෙන් සංඝයා වහන්සේලා අතර සාකච්ඡාවක් ඇතිවුණු බව සඳහන් වෙනවා. මේ භික්ෂුණිය - කුණ්ඩලකේසාවගේ අතීත ප්‍රවෘත්තියත් මතු කරගෙන ඉතාම ඉක්මනින් ධර්මය අවබෝධ කරගත්තය කියලා. ඒ ගැන විස්මය ප්‍රකාශ කරනවා. ගිහිව ඉඳගෙන අර වගේ සොරෙක් එක්ක මහා යුද්ධයක් කරල ඒකත් දිනුවයි කියල. ඔය විදියට ඒ තැනැත්තිය පිළිබඳ කථා කරනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ ප්‍රවෘත්තිය අහල අපි කලින් සඳහන් කළ ගාථා දෙක වදරළ තිබෙනවා.

යො වෙ ගාථා සතං භාසෙ - අනඤ්ඤ සංහිතං
එකං ධම්මපදං සෙයො - යං සුඤ්ඤා උපසම්මති

මහණෙනි, යම්කිසි කෙනෙක් අනර්ථය සහිත වූ ගාථා සියයක් ප්‍රකාශ කරයිද, ඊට වඩා සංසිද්ධිම සලසන ධර්ම පදයක්ම ශ්‍රේෂ්ඨය. වඩා උතුම්ය. ඒ පළවෙනි ගාථාව. ඊළඟට දෙවෙනි ගාථාව;

යො සහසසං සහසෙසන - සඛිගාමෙ මානුසෙ ජිනෙ
එකඤ්ඤ ජෙයාමතතානං - ස වෙ සඛිගාමඤ්ඤතමො

යම්කිසි කෙනෙක් යුද්ධයෙහිදී දසලක්ෂයක් පුද්ගලයින් ජයගනීද, එකම පුද්ගලයා නමුත් දසලක්ෂයක් මනුෂ්‍යයින් ජයගන්නවා - ඊටත් වඩා උතුම් - යම්කිසි කෙනෙක් තමාම දිනාගන්නේද එයයි, ඒ තමා උතුම්ම රණවිරුවා කියල බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කොට වදලා. මේ ගාථා දෙක ආශ්‍රයෙන් අපි කරුණු සලකලා බලනවා නම් - පළමුවෙන්ම ධර්ම සාහිත්‍යයේ සඳහන් වෙනවා මේ කුණ්ඩලකේසා මේ බුද්ධ ශාසනයේ බිප්පාභිඤ්ඤා කියන වහාම ධර්මය වැටහෙන භික්ෂුණින් අතර අග්‍රස්ථානය

ලබාගත් බව. එයින් ජේනව ඇය ඉක්මනින්ම රහත්වීම පිළිබඳ සිද්ධිය නිසාම ඇයට ඒ අගනනතුර ලැබුණු බව.

ඒ වගේම කියවෙනවා ඒ හදද කුණ්ඩලකේසා කියන ඒ තෙරණිය ඉතාමත් ඇත සිටම පදුමුත්තර බුද්ධ ශාසනය කාලයේ සිටම නියත විවරණ ලැබිල තිබුණ මේ බුද්ධ ශාසනයේදී බිප්පාභිඤ්ඤ කියන වහාම ධර්මය වැටහෙන මෙහෙණින් වහන්සේලා අතරින් අග්‍රයී කියන තනතුර ලබා ගැනීම සඳහා. අර බාහිය දරුවීරිය තවුසාණන්ට ඒ පැත්තෙන් ප්‍රධාන තැන ලැබුණ වගේ, වහා ධර්මය වැටහීම පිළිබඳව. ගිහි කාලයේ මේ තැනැත්තිය පිළිබඳ කරුණු වලිනුත් අපට වටහාගන්න පුළුවන් යම්කිසි වැටහීම් ශක්තියක් ස්ථානෝචිත ප්‍රඥාවක් ඇති තැනැත්තියක් බව. ඒ වගේම අර වාද දහසක් ඉගෙන ගෙන දඹදිව පුරා ඒ ඒ තැන ජයගනිමින් ආව. මහා ප්‍රාඥ සැරියුත් ස්වාමීන් වහන්සේට තමයි මේ තැනැත්තිය අන්තිමට දමනය කරන්න පුළුවන් වුණේ. ඒ නිසා අපට හිතාගන්න පුළුවන් අතීත යම්කිසි පුණ්‍ය ශක්තියක් අනුව වහා ධර්මය වැටහීමේ හැකියාව ලබාගෙන තිබෙනව.

මේ කාරණය ගැන අපි කල්පනා කරනකොට, අපට ජේනවා වහා ධර්මය වැටහීම, විශේෂයෙන් කථා කරන්න තරම් පුදුම සහගත දෙයක් හැටියට. නමුත් මේ කාලයේ ඇතැම් අය හිතනවා බණ පදයක් ඇහුව පමණින් හැම කෙනෙකුටම මේ විදියට ධර්මාවබෝධය ලබාගන්න පුළුවන් කියල. මේකට හේතුව වශයෙන් අපට හිතාගන්න තියෙන්නෙ මෙහෙමයි. දැන් ඔය විද්‍යාවෙනුත් තාක්ෂණයෙනුත් - ඒවා දියුණුවීම නිසා උසිගැන්වෙන ක්ෂණික සංකල්පය බොහොම දෙනෙක් ආධ්‍යාත්මික ජීවිතටයන් ආරෝපණය කරන්න බලනවා. ඒ තරම් පහසු දෙයක් නෙමෙයි මේ. කෙනෙක් දීඝී කාලයක් පෙරැම් පිරීම තුළින් කෙනෙකුගේ ප්‍රඥාව කියන ඒ ශක්තිය දියුණු වුණා නම් තමයි ඒ විදියට වහා ලෝකෝත්තර ධර්මයක් අවබෝධ කරගන්න පුළුවන් වෙන්නේ. එහෙම නැත්නම් ලෞකික දැනලත්කම් වලින් බැහැ මනින්න මේ ප්‍රඥව පිළිබඳ කාරණය. කොටින්ම කියතොත් දැන් ඇතැම් ගැඹුරු සූත්‍ර දේශනා - බාහිය සූත්‍රය ආදී විශේෂ සූත්‍ර - තියෙනවා ඉතාම කෙටි සූත්‍ර දේශනා. ඒවා ඔය උගතුන් කොතෙකුත් විසි තිස් වාරයක් කියවන්න ඇති. නමුත් තවම ධර්මාවබෝධය වෙලා නැහැ. එයින්ම ජේනවා තමන් බිප්පාභිඤ්ඤ කියන ගණයට අයත් වෙයි කියා සිතීම එක්තරා මුළාවක්. ඒ වගේම මේ

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

කාරණය නිසාම මේ පින්වත් පිරිසටත් සලකාගන්න ධර්ම කාරණා ටිකක් මතු කරන්න පුළුවන්.

බුදුපියාණන් වහන්සේ පොදුවේ දක්වල තියෙනවා ප්‍රතිපදා හතරක්. ඒ ඒ පුද්ගලයාගේ වර්ත අනුව, හැකියාවන් අනුව ප්‍රතිපදා හතරකට බෙදන්න පුළුවන් බව. 'දුක්ඛා පටිපදා දැනාහිඤ්ඤා, දුක්ඛා පටිපදා බිප්පාහිඤ්ඤා, සුඛා පටිපදා දැනාහිඤ්ඤා, සුඛා පටිපදා බිප්පාහිඤ්ඤා' කියල. ඒ විධියට කොටස් හතරකට දක්වල තියෙනවා සත්ත්වයා. ඇතැම් කෙනෙක් ඉන්නවා ප්‍රතිපදාව දුකසේ, වැටහීම හෙමින්. තවත් කෙනෙක් ඉන්නවා ප්‍රතිපදාව දුකසේ, වැටහීම බොහොම ක්‍ෂණයෙන්, ඉක්මනින්. ඒ වගේම තවත් කෙනෙක් ඉන්නවා ප්‍රතිපදාව සුවසේ, වැටහීම හෙමින්. හතරවෙනුව දක්වනවා ප්‍රතිපදාවත් සුවසේ, වැටහීමත් සැණින්.

ඔන්න ඔය විදියට කොටස් හතරක් කරලා. දැන් ඒක කෙටියෙන් සලකාගන්නොත් දැන් ප්‍රතිපදාව පිළිබඳව දුකසේ සහ සුවසේ කියන විග්‍රහය කරන්නේ මේ විදියටයි. ප්‍රතිපදාව දුකසේ කියන අය පිළිබඳව දක්වන්නේ ධර්මයේ යම්කිසි කෙනෙකුට නිවනට හිත පිහිටුවීමේදී, නැත්නම් මාගීඵල ප්‍රතිවේධය සඳහා සෑහෙන ශික්‍ෂණයක් ලබාගන්න වෙනවා. මෙන්න මේ විදියේ කම්ප්පාන - 'අසුභානුපසසී කායසම්චිහරති' කය පිළිබඳ අශුභය වඩන්න ඕනෙ. ඒ වගේම 'ආහාරෙ පටිකකුල සඤ්ඤා' කියන ආහාරය පිළිබඳ පිළිකල් සඤ්ඤාව දියුණු කරන්න ඕනෙ. 'සබ්බලොකෙ අනභිරත සඤ්ඤා' කියන ලෝකය පිළිබඳව කලකිරීම, නොඇල්ම කියන ඒ හැඟීමෙන් යුක්තව වාසය කරන්න ඕනෙ. 'සබ්බ සංඛාරෙසු අනිච්ච සඤ්ඤා' කියන ආකාරයට සියළු සංස්කාරයන් පිළිබඳ අනිත්‍යතාව, ඒ සඤ්ඤාව වඩන්න ඕනෙ. ඊළඟට 'මරණ සඤ්ඤාව' කියල කියන ආකාරයට නිතරම මරණ සතිය එළඹ සිටින්නට ඕනෙ. ඔන්න ඔය විදියට මේ ලෝකේ දුක් ස්වභාවය හිතට කාවච්චන අන්දමට යම්කිසි ශික්‍ෂණයක් ඇති කිරීම ගැනයි දුක්ඛා පටිපදා කියන්නෙ. ඒකෙ අනිත් පැත්ත සුඛා පටිපදා කියන්නෙ. ඒක දක්වල තිබෙන්නෙ යම්කිසි කෙනෙක් පළමුවෙනි, දෙවෙනි, තුන්වෙනි, හතරවෙනි ධ්‍යාන ලබා සිටින්නම් ඒ අයට ඉතාම පහසුයි. ඒ ධ්‍යාන ලබාගැනීම තුළින්ම ජේතව නීවරණ ආදී ඒ කෙලෙස් යටපත් වෙලා තිබෙන බව. ඇතැම් කෙනෙකුට, ඒ ධ්‍යාන හොඳට වඩලා තිබෙන කෙනෙකුට මේවා පහසු බවයි ඒ පෙන්වුම් කරන්නෙ.

ඊළඟට දැනටත් ජනාධිකාරීන් පිළිබඳව දැක්වන්නේ එතන හෙමින් වැටහීම කියන කාරණයයි. එතන දැක්වන්නේ ඒ ධර්මානුකූල සඳහා උපකාරවෙන් ධර්ම තමයි අපි අර හැමතිස්සෙම ධර්ම දේශනා අවසානයේදී මතක් කරන්නේ. සද්ධා, විරිය, සති, සමාධි, ප්‍රඥ කියල කියන ඉන්ද්‍රිය පහ තමයි උපකාර වෙන්වෙ මේ ධර්මානුකූලයට. අර කියාපු හිමින් වැටහීමට හේතුව මොකක්ද? ඒ සද්ධා, විරිය, සති, සමාධි, ප්‍රඥ කියන ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන් බොහොම නොවැඩුණු අවස්ථාවක්. මෘදු කියල කියන්නේ නොවැඩුණු, නොමේරූ අවස්ථාවක තියෙනකොට. බ්‍රහ්මචාරීන් වෙන්වෙ ඒ කියාපු පඤ්චේන්ද්‍රියන් - ඉන්ද්‍රිය පහ හොඳට මෝරල ගිහින්. එතකොට සුඛා පටිපදා බ්‍රහ්මචාරීන් කියන අය අර දෙපැත්තෙන්ම දැකියි. හොඳට ධර්මයන් ශක්තියක් තියෙනව. ඒ වගේම වැටහීම වශයෙන් බලනකොට ඉන්ද්‍රිය පහ - සද්ධා, විරිය, සති, සමාධි, ප්‍රඥ කියන ඉන්ද්‍රිය පහ හොඳට දියුණු වෙලා තියෙනව. ඔය අර්ථයෙන් තමයි ප්‍රතිපදා වශයෙන් හතරට බෙදල තියෙන්නේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වල තියෙනව පුද්ගලයින් හැටියට සලකල බලනකොට පුද්ගලයින් කොටස් හතරකට බෙදල දැක්වන්න පුළුවන් බව. උගට්තඤ්ඤා, විපඤ්චිතඤ්ඤා, ඤෙයොගා, පදපරමො වශයෙන්. උගට්තඤ්ඤා කියල කියන්නේ යමක් යම්තමින් හැඟවූ පමණකින්, පොඩි ඉඟියක් දුන් පමණකින් ධර්මය වැටහෙන අය. බාහිය දරුවිරිය, ඒ වගේම හදද කුණ්ඩලකේසා ගැනත් හිතන්න පුළුවන්. එවැනි අයට ඉතාම පහසුවෙන් ධර්මය අවබෝධ කරගන්න පුළුවන්. එබඳු අයට බුදුපියාණන් වහන්සේ ඉතාම කෙටි දේශනාවක් කළත් ප්‍රමාණවත්. ඊළඟට විපඤ්චිතඤ්ඤා කියල කියන්නේ සවිස්තර දේශනාවකින් පස්සෙ ධර්මානුකූල ලබන අය.

ඤෙයොගා කියන පුද්ගලයා ඊටත් වඩා අඩු පුද්ගල විශේෂය. ඤෙයොගා පුද්ගලයා අතින් අල්ලාගෙන යන්න වගේ ඒ තැනැත්තාට නිතර ධර්මය කියල දෙන නිසා. ප්‍රශ්න කරන්න ඕන. ඊළඟට කලාණ මිත්‍රයින් ඇසුරු කරන්න ඕන. යෝනිසෝ මනසිකාරයෙහි යෙදෙන්න ඕන. ඒ විදියේ හුඟක් කටයුතු කරල තමයි ඒ තැනැත්තාට ධර්මානුකූල ලබන්න පුළුවන් වෙන්නේ. ‘පදපරම’ කියන පුද්ගලයා ගැන ධර්මයේ දැක්වෙන්නේ මෙහෙමයි. ඒ තැනැත්තාට ධර්මය කටපාඩම් කරගත්තත්, යම්කිසි අහේතුවක් නිසා මේ ජීවිතයේදී මාගීඵල අවබෝධය

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

ලබන්න බැහැ. කොයිතරම් ඉගෙන ගන්නත් ධර්මය කටපාඩම් කරගන්නත් මේ ජීවිතයේදී මාගීඵල අවබෝධය ලබන්න බැහැ. පදපරම. එහෙම නමුත් ඒ තැනැත්තන් අතහරින්න නරකයි. මේ ජීවිතයේ දරන උත්සාහය ඊළඟ ජීවිතයට උපකාර වන නිසා, ඔන්න ඔය විධියට පුද්ගලයින් හතර ආකාරයට දක්වල තියෙනව. මේ අනුව බලනකොට තමන් උගවටතඤා කියල හිතාගන්න අය තමන් හෝඩියේ ඉඳල යන්න කැමති නැහැ. නමුත් ඇත්ත වශයෙන් තමන් ඒ ගණයට අයිතිද? හැබැයි ඒ විදියට ඒ මාන්නයේ ඉන්න අයට කවදවත් බැහැ මේ ධර්මය අවබෝධ කරන්න. නිහතමානීව ආපහු එන්න ඕන මුලටම. මොකද සීල, සමාධි, පඤ්ඤා කියන ත්‍රිශික්ෂාවටම එන්න ඕනෙ. අර උගත්කම නිසාම ඇතැම් අය කල්පනා කරනව ශ්‍රද්ධාව සීලාදී ගුණධර්ම මෝඩ උපාසකම්මලාට තියෙන ධර්මය. මේව අපට වැඩක් නැහැ. අපි මේ බොහොම බුද්ධිමත් අය. අපට ඕනෑ කරන්නේ - පදයක් කිව්වහම අපට මේ ඔක්කොම වැටහෙනවා කියල. ඒ මූලික අනුපිළිවෙළ ප්‍රතිපදාව ප්‍රතික්ෂේප කරල ඒ අය ප්‍රඥාව කරපින්තගෙන එපමණකින් විමුක්තිය බලාපොරොත්තු වෙනවා. ඒ අපි කලින් කිවුව ආකාරයට විද්‍යාවෙන් තාක්ෂණයෙන් තියෙන ක්ෂණික සංකල්පය ඉහවහා යෑමක්.

අපි කවුරුත් දන්නවා මේ ශාසන පරිනානි යුගයේ - ඒ වගේම පරිසරය ගැන කල්පනා කරල බැලුවත් ආධ්‍යාත්මික ජීවිතයකට හිතකර යුගයක් නොවෙයි මේක. ඒ වගේම අපට පිළිගන්න වෙනවා බුද්ධ කාලයේත් අර වගේ දුර්ලභ නම් ඉක්මනින් අවබෝධ කරගන්න අය, මේ කාලයේත් ඇත්ත වශයෙන්ම දුර්ලභ වෙන්ට ඕනෙ. ඒක නිසා අපි පමණට වැඩිය මේවා ලිහිල් කරල ගන්න නරකයි. ඕනෑවට එපාවට මේව ගත්තොත් මේ ධර්මයෙන් කවදවත් ප්‍රතිඵල ලබා ගන්න බැහැ. නිහතමානීව මුලටම ඇවිල්ල මුලින් කළයුතු දේ මුලින් කරන්න ඕනෙ. බුදුරජාණන් වහන්සේත් ප්‍රකාශ කරල තියෙනවා යමෙක් ඒ පළමුවෙන් කළයුතු දේ අතහැරල අනිත් ඒවට බහිනවා නම් කවද හරි පසුතැවෙන්න සිදුවෙනවාය කියල. ඔන්න ඔය කාරණය ඒ අනුව අපට සලකා ගන්න පුළුවන්. අර මුල් ගාථාවේ අර්ථය අනුවයි අපි ප්‍රකාශ කළේ කිසියම් යහපතක් සලසන්නේ නැති අර්ථයක්, ප්‍රයෝජනයක් නැති ගාථා සියකට වඩා ධර්මාවබෝධය, චූපසමය - සංසිද්ධිම කරා යන එක ධර්ම පදයක් ශ්‍රේෂ්ඨයි කියන එක.

ඇත්ත වශයෙන් ධර්මයේ ඇතැම් කෙටි දේශනා තියෙනවා. ඒ කෙටි දේශනා තුළින් ඇතැම් ශ්‍රාවකයින් ඉක්මනින්ම ධර්මාවබෝධය ලැබුවා. නමුත් අනිත් අයට නම් ඒවා පිළිබඳව විස්තර කරල දෙන්න වෙනවා. ඒ වගේම ඒ පිළිබඳව යම්කිසි ශික්ෂණයක් කරන්න ඕනේ.

ඊළඟට අපි බලමු අර දෙවෙනි ගාථාවේ තියෙන අදහස. යම්කිසි යෝධයෙක් - රණවිරුවෙක් තනිවම දසලක්ෂයක් මිනිසුන් ජයගත්තත් ඊටත් වඩා උතුම්ය කියනවා තමා දිනාගත්තු තැනැත්තා. මොකක්ද මේ තමා දිනා ගැනීම කියල කියන්නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉදිරිපත් කරන මේ සංකල්පය විශේෂයි. මොකද මේ ලේ වැගිරීම් යුද්ධ ආදියෙන් හෙම්බත් වූ ලෝකයකට බුදුපියාණන් වහන්සේ තමා දිනීම පිළිබඳ සංකල්පයක් හඳුන්වල දීල තිබෙනවා. ඒකට කියන්න පුළුවන් 'ආත්ම විජය' කියල. ලෝකයේ තිබෙන්නේ 'දිග්විජය'. දිශාවන්, රටවල් ජයගන්නවා. ඒ ජය ගැනීම කරන්නෙ මනුෂ්‍යයින් මරල. ඒ විදියේ ජයග්‍රහණයක් කරල ජයපානය කරන්න බොහෝ දෙනා බලාපොරොත්තු වෙනවා. නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ ඒක උතුම් ජයග්‍රහණයක් හැටියට සැලකුවේ නැත්තේ මොකද - ඒ ජයග්‍රහණය කිරීම තුළින් ඇතිවන අකුසල් ඒ ඒ පුද්ගලයින්ට ගෙවන්න වෙනවා පමණක් නොවෙයි, තමන්ට ඇත්ත වශයෙන්ම නියම විමුක්තියක්, සැනසීමක්, සාමයක් ඒ තුළින් ලබාගන්න බැහැ. ඒ දිනූ කෙනාත් පැරදුණු කෙනාත් දෙදෙනාම මරණය හමුවේ අසරණයි. නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වන මේ තමා දිනීම කියන එක ඇත්ත වශයෙන්ම මරණය ජයගැනීමයි. අන්න ඒ අදහසින් තමයි අපි කළින් කිවුව ආකාරයට බුදුපියාණන් වහන්සේ සටන්, සංග්‍රාම කියන වචන පවා මෙන්ම මේ බෞද්ධ ප්‍රතිපදාවට ලංකර ගත්තේ.

අපි කවුරුත් දන්නව මාර සංග්‍රාමය, මාර සටන කියන වචන මේ ප්‍රතිපද මාගීය ගැන කියවෙන හැමතැනම සඳහන් වෙනව. එයින් කරන්නේ මනුෂ්‍යයා තුළ තිබෙන සටන්කාමී බව හොඳ පැත්තකට යොමු කිරීමයි. ඉහළම, උතුම්ම ජයග්‍රහණය තමයි තමා දිනා ගැනීම. කොයි තරම් අනිත් සත්ත්වයන් දිනාගත්තත් තමන් කෙලෙස් වලට යටවෙලා ඉන්න තාක් තමන්ට කියා ජයග්‍රහණයකුත් නැහැ. සැනසීමකුත් නැහැ. එපමණක් නොවෙයි, ඒ පාප කම් නිසා සංසාරයේ තව තවත් ඒ බැඳුණ වලටම අනුවෙනවා. බැඳුණ වලින් මිදීම නොවෙයි ඒ බැඳුණ වැඩිකර

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

ගැනීමයි ලෝක සම්මත සංග්‍රාම වලින් කෙරෙන්නේ. බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වන මේ සංග්‍රාමය - මාර සංග්‍රාමය - බන්ධන වලින් මිදීම, මරණය ජයගැනීම කියන ඉලක්ක කරා යන එකකි. ඒක නිසා තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ නිතර පාවිච්චි කරන යෝගාවචර සංඝයා වහන්සේලාගේ ඵදිනෙදා භාවිතයටත් අනුමත කරල තියෙන විශේෂයෙන්ම දක්වල තියෙන සටන් පාඨයක් වැනි ගාථාවක් තමයි;

‘ආරභථ නිකමථ යුඤ්ජථ බුද්ධ සාසනෙ
ධුතාථ මචචුනොසෙනං නලාගාරංච කුඤ්ජරො’

අරඹව්! නික්මෙව්! යෙදෙව්! බුදුසසුනෙහි. නසව්! මරුසෙන් හැම, බටගේ බිඳින ඇතුසේ. අන්න එතන කියවෙනවා මාරසේනාවක් ගැන. ඒ කියන්නේ මනුෂ්‍යයින් මැරීමක් නොවෙයි - ක්ලේශ ධර්ම. බුදුපියාණන් වහන්සේගේ සම්බෝධිය දැක්වන අවස්ථාවල මාරසේනාව හැටියට දක්වල තියෙන්නේ කාමයන්, තණ්හාව. ඊළඟට ප්‍රතිපත්තියෙහි නොඇලීම කියන අරතිය. බඩගිනි පිපාසා ආදී දේවල්, සැකය විචිකිචිඡාව ඔය වගේ දේවල් දක්වල තියෙනවා - හිත ඇතුළෙන්ම මතුවෙන දේවල්. මේ ප්‍රතිපදාවේ යාමට පසුබට කරවන ක්ලේශ ධර්ම තමයි මේ මාරසේනා හැටියට ගැඹුරින් දක්වල තියෙන්නේ. එහෙම කල්පනා කරල බලනකොට මේ මාර පරාජය කියල කියන්නේ තමා තුළම ඇති කෙලෙස් සමූහය ජය ගැනීමයි. ඒකට නිසි වචන නිතරම ධර්මයේ දැකිනට ලැබෙනවා.

‘මා නිව්ඤ්ඤං අභිකකම’ - ‘නොනැවත ඉදිරියට යව්’

කියල දක්වනවා. එපමණක් නොවෙයි, මේ සංඝයා වහන්සේලා පිළිබඳව දක්වන කාරණා වල, මේ පැවිදිවීම පිළිබඳව දක්වනව සන්නාහයක් බැඳීම වගේ කියල. මාර සටනට කරන සන්නාහයක් ලැබීම වගේ. මේ කෙලෙස් සටනට සන්නාහයක් වශයෙන් තමයි මේ සංඝයා වහන්සේලා සිවුර පොරවන්නේ. වෙන දේකට නොවෙයි. වෙන සටනකට නොවෙයි. අන්න ඒ විදියේ සංකල්පයක් මේ ධර්මයේ දැක්වෙනවා. මේ ආත්ම විජයේ වටිනාකමක් කල්පනා කරල බලන්න ඕනේ. මේ ලෝකයා දීඝි කාලයක සිට - ජයග්‍රහණ පිළිබඳ හැඟීම කා තුළත් තිබෙන නිසා, එක්කෝ දිග් විජය වශයෙන් ඒ රටවල් ජයග්‍රහණය කරනවා. සාගරය කෙළවර කරලා ඊළඟට සාගරයෙන් එහා පැන්නේ

තියෙන රටවල් ජයග්‍රහණය කරනවා. ඊළඟට ඒකත් මදි වුණහම අහසේ තියෙන ග්‍රහ තාරකා - මේ ග්‍රහලෝක ජයග්‍රහණය කරන්න බලනවා. කොයි ආකාරයෙන් ජයග්‍රහණය ලැබුවත් ඒ හැමදෙනාම මරණයට යටයි - හදට ගිහිල්ල ආවත් ඒ තැනැත්තාට. දැන් හදට ගිහිල්ල ආපු වීරයින් ගැන අපි කවුරුත් දන්නවා. නමුත් ඒ අය අමරණීය වුණාය කියල දනගන්න නම් තාම ලැබුණේ නැහැ.

ඉතින් අන්න ඒ අනුව බලනකොට මේ තමා දිනීම තමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ ශ්‍රේෂ්ඨ සංකල්පය හැටියට ලෝකයාට ඉදිරිපත් කළේ. තමා දිනීම කියන්නේ ඇත්ත වශයෙන් මේ මරණය ජයගැනීමයි. අවිද්‍යාව තණ්හාව ජයගැනීමෙන් මේ කෙලෙස් සමූහය ජයගැනීම තුළින් කෙනෙකුට මරණය හමුවේ නොසැලී සිටින්න පුළුවන්. නැවත උත්පත්තියක් නැති නිසා ඒ වගේම තණ්හාව උපාදනය ආදිය අතහැරීම නිසා ඒ තැනැත්තාට නියම සැනසීම ලැබෙනවා. ඒකයි ඉහළම ජයග්‍රහණය කියල බුදුපියාණන් වහන්සේ දැක්වුවේ. ඉතින් ඒ ජයග්‍රහණයට අවශ්‍ය - දැන් සටනකට නම් සේනා සංවිධානයක් අවශ්‍යයි. ඒ අවශ්‍ය සේනා සංවිධානය ගැන අපි හිත යොමු කරල බැලුවොත්, අපි මේ කාලෙට ඔබ්බ නම් සටන් භාෂාවෙන්ම කථා කරනවා නම් බුදුපියාණන් වහන්සේ සේනා සංවිධානය පිළිබඳවත් වටිනා ධම් කොට්ඨාසයක් ඉදිරිපත් කරල තියෙනවා.

අපට හඳුන්වන්න පුළුවන් ‘සන්තිස් බෝධිපාක්‍ෂික ධර්ම’ තමයි මේ සේනා සංවිධානය. ඒවා කොයි තරම් වැදගත්ද කියතොත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මහා පරිනිබ්බාන සූත්‍රයේ සඳහන් වෙනවා පිරිනිවන් පාන අවස්ථාවේදී තමන් වහන්සේ මේතාක් දේශනා කළ ධම්‍ය හකුලා දැක්වුවේ පොත් ගොන්නක් හැටියට - එය පුස්තකාලවල තියෙන පොත් ගොන්නක් හැටියට නොවෙයි. දැන් කාලේ අපි ධම්‍ය හඳුන්වන ආකාරයට නොවෙයි. ප්‍රායෝගික අර්ථයකින්. මෙහෙමයි වදරළ තියෙන්නේ. ‘මහණෙනි, මා විසින් අභිඤ්ඤාවෙන් දැන වදරන ලද යම් ධම්‍යෝ වෙත්ද, එනම්’ කියල කිව්වේ මෙන්න මේවයි. ‘සතර සතිපට්ඨාන, සතර සම්මප්පධාන, සතර ඉද්ධිපාද, පංච ඉන්ද්‍රිය, පංච බල, සප්ත බොජ්ඣංග, ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය’ (අරියො අට්ඨමගිකො මග්ගො). ඔන්න ඔය කියන ධම් කොටස් හතයි බුදුපියාණන් වහන්සේ මාර සේනාවට විරුද්ධව මෙහෙයවන මේ ධම්ම යුද්ධයේදී යොදගන්න

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

සේනාව හැටියට අපට හිතා ගන්න පුළුවන් වෙන්නේ, මේ ධර්මය අනුව. ඒවායී අපේ චිත්ත සන්තාන වල දියුණු කරගන්නට ඕනේ. සතර සතිපට්ඨානයේ ඉඳල ආයතී අෂ්ඨාංගික මාගීයෙන් කෙළවර වන ශික්‍ෂණයක් මෙතන තියෙන්නේ.

ඒකත් අර විදියටම විග්‍රහ කරල බැලුවොත් - දැන් 'සතර සතිපට්ඨානය' මේ පින්වතුන් හොඳට දන්නවා. කායානුපස්සනා, වේදනානුපස්සනා, චිත්තානුපස්සනා, ධම්මානුපස්සනා කියල කියන ඒ මූලික ශික්‍ෂණය තමයි යෝගාවචර යුද භටයාට ලැබෙන මූලික යුද පුහුණුව. ඒ සතර සතිපට්ඨාන බිමේ තමයි පළවෙනි අභ්‍යාසය ලැබෙන්නේ. යුද පුහුණුව ලැබෙන්නේ. ඒ අභ්‍යාසය තුළින් ඒ යෝගාවචර රණවිරුවා මතුකර ගන්නවා 'සතර සම්මප්පධාන' කියල කියන සතරාකාර වීරියයක්. ඒ සතරාකාර වීරියය සැකෙවින් සඳහන් කළොත් මේ විදියටයි. නූපන් අකුසල් නූපදවීම සඳහා, උපන් අකුසල් නෙරපාහැරීම සඳහා, නූපන් කුසල් ඇති කරගැනීම සඳහා, උපන් කුසල් තහවුරු කරගැනීම සඳහාත් ඔය කියන සතරාකාර වීරියයි අර සතර සතිපට්ඨාන බිමේ කරන අභ්‍යාසයෙන් යෝගාවචරයා ඇති කරගන්නේ. ඊළඟට ඒ වීරියය තුළින්ම යෝගාවචරයාට අවබෝධ කරගන්න පුළුවන් වෙනවා - මේ සටන ජයගන්න පුළුවන් උපක්‍රමය මොකක්ද කියල.

අපි කියමු මේ සටන ජයගන්න පුළුවන් උපක්‍රම හතරක් තියෙනවා මොනවද ඒ හතර. ඉද්ධිපාද කියල කියන්නේ පින්වතුනි ඉද්ධි කියල කියන්නේ අහසින් යන එක විතරක් නොවෙයි. යම්කිසි බලාපොරොත්තුවක් ඉෂ්ඨ කර ගැනීමට තියෙන ශක්තිය. සාර්ථක කර ගැනීම කියන අදහසයි. එතකොට ඉද්ධිපාද කියල කියන්නේ සාර්ථක කර ගැනීමේ මාගී. බුදුපියාණන් වහන්සේ ඉදිරිපත් කරල තියෙනවා සාර්ථකත්වය කරා යන මාගී හතරක්. ඒක ලෝකෝත්තර දේ වලට පමණක් නොවෙයි ලෞකික දේ වලටත් එක්තරා ප්‍රමාණයකට තේරුම් ගන්න පුළුවන් මේවා ආශ්‍රයෙන්. මොනවද ඒ - ඡන්ද, චිත්ත, විරිය, විමංසා. ඡන්ද කියල කියන්නේ බලවත් ඕනෑකමට. යම්කිසි දේකට බලවත් ඕනෑකමක් තියෙනවා නම් ඒ ඕනෑකමම ඉදිරිපත් කරගෙන, ඒක පෙරටු කරගෙන කෙනෙකුට පුළුවන් තමන්ගේ බලාපොරොත්තු ඉෂ්ට කරගන්න. ප්‍රශ්නයක් ජයගන්න. ඒ වගේම විරිය කියල කියන්නේ වීරියය. ඇතැම් වීරියය වර්ත ඉන්නවා. ඕනෑම එකකට බය නැතිව වීයතී දරන්න

පුළුවන්, කාය ජීවිත නිරපේක්ෂකව. අන්ත ඒ විරියය වරිත වලට ගැලපෙනවා විරිය සෘද්ධිපාදය. විරියය මුල්කොට ගෙන නිවන් දකින්න. භාවනා ආදී කටයුතු කරන්න පුළුවන් ඇතැම් කෙනෙක් ඉන්නවා.

විත්ත කියල කියන්නේ අධිෂ්ඨාන ශක්තියයි. ඇතැම් කෙනෙක් මම හිතුවොත් මම ඒක අතහරින්නේ නැහැ. කොහොම හරි නවත්වන්නේ නැහැ කියන ඒ අධිෂ්ඨානයට මුල් තැන දෙන අය ඉන්නවා. ඒකත් අපට කියන්න පුළුවන් අර යුද්ධෝපක්‍රමයක් හැටියට. අවසානයේ විමංසා, විමසුම් නුවණ. එතන ප්‍රඥාව කියන අදහසයි තියෙන්නේ. ප්‍රඥාව. විමසුම් නුවණ ඉදිරිපත් කරගන්නේ ඒ ප්‍රඥාවේ ශක්තිය ඇති අයයි. ඔය හතර ආකාර ඉද්ධිපාද සටන් බිමේ ජයගන්න ඔය හතරෙන් එකක් තිබුණත් ඇතියි කියල ධර්මයේ දැක්වෙනවා. හතරම නැතත් එක එක පුද්ගලයාගේ වරිතානුකූලව - ඇතැම් කෙනෙක් ඡන්දය මුල්කර ගෙනයි - රට්ඨපාල භාමුදුරුවෝ වැනි අය ඒ ශ්‍රද්ධාව අනුව ගියේ ඡන්දය මුල්කර ගෙනයි - තමන්ගේ නිවන් කටයුත්ත කරගන්න. ඒවගේ ඇතැම් කෙනෙක් විරියය - ඔය විදියට.

ඊළඟට දැක්වෙන පංච ඉන්ද්‍රිය, පංච බල. එතනත් අපි තව දුරට ගියොත් හිතාගන්න පුළුවන් මේ උපමාව අනුව සාමාන්‍ය ලෝකයේ තියෙන පංච ඉන්ද්‍රිය නොවෙයි මෙතන කියන්නේ. ඉන්ද්‍රිය පහක් මතුකරගන්න ඕනේ, උපදවා ගන්න ඕනේ. ඒ ඉන්ද්‍රිය පහ තමයි අපි කලින් සඳහන් කළේ. සද්ධා, විරිය, සති, සමාධි, පඤ්ඤා. නිවන් කාර්යය ඉෂ්ඨ කරගැනීම සඳහා, නිවන් දැකීම සඳහා උපකාර වන ඉන්ද්‍රිය පහ. සද්ධාව, විරියය, සතිය, සමාධිය, ප්‍රඥාව. ඒවා ඉන්ද්‍රිය වශයෙනුත් දියුණු කරගන්නවා, වගේම ඒ ඉන්ද්‍රිය උපකාර කරගෙන ඒවාට ප්‍රතිවිරුද්ධ ධර්ම ජයගැනීම කියන අදහසින් 'බලධර්ම' හැටියටත් ඒ පහම දැක්වෙනවා. ඉන්ද්‍රිය ධර්ම, බලධර්ම කියන දෙකේදීම සද්ධා, විරිය, සති, සමාධි, පඤ්ඤා කියන පහ සඳහන් වෙනවා. ඊළඟට ඒවා හැම එකක්ම දියුණු තියුණු කරගත්තට පස්සේ ඒ ශක්තිය මතින් යම්කිසි සම්බන්ධයට උපකාරවෙන අංග හතක් පෙළගස්වනවා. ඒවා තමයි සති, ධර්මවිච්චය, විරිය, පීති, පස්සද්ධි, සමාධි, උපෙක්ඛා කියන ඒ බොජ්ඣංග හත. ඒ බොජ්ඣංග හත නිවනට ඉතාම ළඟයි. ඒ බොජ්ඣංග හත දියුණු කරගත්තහම නිවනට කිට්ටුව වගේ. ඒකත් වඩල ඉවරවෙලා තමයි - මේ

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

කාලයේ වචන වලින් කියනවා නම් අවසන් මෙහෙයුම තමයි ආයතී අෂ්ටාංගික මාගීය.

මේ මාර ජයග්‍රහණය සඳහා උපකාර කරගන්නා අවසාන මෙහෙයුම තමයි ආයතී අෂ්ටාංගික මාගීය. ඒකයි අපි නිතරම ආයතී අෂ්ටාංගික මාගීය ගැන කථා කරන්නේ. අනිත් දේවල් අමතක වෙනවා සමහර විට. සතර සතිපට්ඨානයෙන් ආරම්භ කරන්නට ඕනේ බව උගතුන්ටත් අමතක වෙන්නේ ඒකයි. අපි නිතර ආයතී අෂ්ටාංගික මාගීය කියන වචනය පාවිච්චි කරනවා. නමුත් ඒ තත්ත්වයට එන්න අන්න අර මූල ඉඳල එන්න ඕනේ. අර යුදබිමේ පුහුණුව ලබාගන්න ඕනේ. ඒකයි අපි මේ විශේෂයෙන් මතක් කරන්නේ. ආයතී අෂ්ටාංගික මාගීයේ විශේෂත්වය මොකක්ද? ඒක එහෙම පිටින්ම ඒකාබද්ධ මහ පුදුම ශක්තියක් ඇති මාගීයක්. දැන් අනිත් තැන්වල මේවා එක එක වෙන් වෙන් වශයෙන් හඳුන්වන්නේ. සතර සතිපට්ඨාන, එහෙම නැත්නම් වත්තාරො සතිපට්ඨානා, වත්තාරො සම්මප්පධානා ආදී වශයෙන් ඒ පාලි වචන යොදලා තියෙන ආකාරයෙනුත් අපට පේනවා ඒවා එක එක වෙන් කරගෙන වගේ හඳුන්වල දීල තියෙන්නේ. නමුත් ආයතී අෂ්ටාංගික මාගීය ගැන ප්‍රකාශ කරන්නේ අරියො අට්ඨච්චිකො මගො. මේක ඒකකයක් හැටියට දක්වන්නේ. මේ අට හොඳට ඒකාබද්ධයි. එකිනෙක සම්බන්ධයි. මේක අවසාන මෙහෙයුම. ඇත්ත වශයෙන් සම්පූර්ණයෙන්ම එකිනෙකට සම්බන්ධ මහා බලසම්පන්න ක්‍රියාවලියක් මේ ආයතී අෂ්ටාංගික මාගීය නමින් දක්වන්නේ.

දැන් අපි බැලුවොත් ආයතී අෂ්ටාංගික මාගීයේ සම්මා සතිය කියලත් තියෙනව. එතකොට සතර සතිපට්ඨානය වැඩුවේ නැති කෙනෙකුට සම්මා සතියක් තියෙනවද? නැහැනේ. අන්න ඒක නිසයි අපි කියන්නේ හැම කෙනෙක්ම හිතන්න ඕනේ සතර සතිපට්ඨානයයි යුද බිමේ මූලික අභ්‍යාසය ලබන තැන. ඒකමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ සාරිපුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේට කිවුවේ අළුතෙන් පැවිදිවෙන හැම හික්කුවක්ම සතර සතිපට්ඨානයට දන්න කියල. දැන් කාලේ නම් ඒකට දන්නේ අන්තිමට වෙන්න පුළුවන් සමහරවිට. නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ සාරිපුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේට ප්‍රකාශ කලා, 'සාරිපුත්ත, මේ ශාසනයේ අළුතින් මහණවෙන හැම කෙනෙක්ම සතර සතිපට්ඨානයට දන්න' කියල. ඒ මූලික පුහුණුවේ අවසාන මෙහෙයුම, ඒකෙන් ලබන

ශක්තිය තමයි සම්මප්පධාන වශයෙන් මතු කරගන්න විරියය හතර. ඉද්ධිපාද වශයෙන් මතු කරගන්න ඒ උපක්‍රම හතර. ඊළඟට ඉඤ්ඤා, බල, ඔව දියුණු කරගෙන සම්බොජ්ඣකුසල කියලා කියන අවබෝධයට අවශ්‍ය විශේෂ පෙළඟැස්ම.

ඒ ධර්ම දියුණු කළාට පස්සේ ඒවායින් පෙරලා, පදම් වෙලා ආපු ශක්තියම තමයි ආයතී අෂ්ටාංගික මාර්ගය හැටියට කෙනෙකුට නිවන් සඳහා උපකාර වෙන්නේ. ආයතී අෂ්ටාංගික මාර්ගය ගැන මේ පින්වතුන් දන්නවා. සිල්ලර විදියේ අවබෝධයක් සාමාන්‍ය ලෝකයාට තියෙන්නේ. සම්මා දිට්ඨි, සම්මා සංකප්ප ඔය ආකාරයට ලෝකික වශයෙන් ඒ විදියට හිතන එකක්. ගැඹුරින් ගන්නවා නම් සම්මා දිට්ඨිය කියලා ගන්න තියෙන්නේ චතුරායතී සත්‍යය පිළිබඳ අවබෝධය. එයින් දඹවස්තුක සම්මා දිට්ඨිය තමයි සාමාන්‍ය සංසාරයට සහසම්බන්ධ සම්මා දිට්ඨිය. නමුත් සසරින් මිදීම සඳහා උපකාර වන්නේ චතුරායතී සත්‍යය පිළිබඳ ඒ හරි දැක්ම. ඒ හරි දැක්ම මුල් කරගෙන තමයි හරි සිතූම් පැතුම්, අපි නිතර මතක් කරන ආකාරයට ඒ සිතූම් පැතුම් අනුව යන කියුම් කෙරුම්, ඒ අනුව යන දිවි පැවතුම්, ඒ දිවි පැවතුම් තුළින් ඇති කරගන්න හරි වෙරදුරුම්, ඒ හරි වෙරදුරුම් තුළින් ලබාගන්න හරි සිහි කෙරුම් - 'සතිය'. හොඳ සිහිය අවසාන වශයෙන් 'සම්මා සමාධිය' කියන සිතේ එකඟ කෙරුම දක්වාම යනවා.

ඒ ලෝකෝත්තර මාර්ග සමාධිය තමයි ලෝකයේ අති ප්‍රබලම සමාධිය. ඒ මාර්ග සමාධිය තුළින් තමයි ක්ෂණිකවම - මේක අපට කියන්න පුළුවන් අධිවේගී මාර්ගයක් වගෙයි, ආයතී අෂ්ටාංගික මාර්ගය. ඒක කෙළින්. ඒක කෙළින් නිසාම තමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරල තියෙන්නේ මේක සෘජු මාර්ගයක් බව.

'උජුමගමහි අක්කාතෙ. ගච්ඡට්ඨ මා නිවතතට.'

බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරල තියෙනවා 'උජුමගමහි අක්කාතෙ'. කෙලින් පාර කිවුවට පස්සේ 'ගච්ඡට්ඨ' - යන්න. එහෙම නැත්නම් පලයවි. 'මා නිවතතට' - නොහැරෙවි. ආපහු හැරෙන්න එපා. ඒ මොකද? ඒ තරම් බය නැතුව යන්න පුළුවන් මාර්ගයක්. නමුත් මේ ආයතී අෂ්ටාංගික මාර්ගය ගැන කියනකොට - ඒකත් අමතර ප්‍රශ්නයක්

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

නිසා ඇතැම් පින්වතුන් අපෙහුන් ඇවිල්ල අහන නිසා අපි ඒකත් මේ අවස්ථාවේ පැහැදිලි කරන්න බලන්නම්.

දැන් මගේ කියන වචනය යෙදෙනවා සතර සතිපට්ඨානයටත්. අහල ඇති එය සතර සතිපට්ඨාන සූත්‍ර දේශනාව පටන් ගන්නේ - 'එකායනො අයං භික්ඛවෙ මගො සත්තානං විසුද්ධියා සොක පරිද්දවානං සමතිකකමාය දුක්ඛ දෙමනස්සානං අත්ථගමාය ඤයසස අධගමාය නිබ්බාණසස සචච්චිරියාය' ඔය විදියටයි පටන් ගන්නේ. ඉතින් මොකක්ද මේ ඒකායන මාර්ගීය කියල කියන්නේ? මේක විවිධ විදියට තෝරනවා. මේක එකම මාර්ගීයද? මේක එකම මාර්ගීය නම් ඇයි අර ආයඪී අෂ්ඨාංගික මාර්ගීයට බුදුරජාණන් වහන්සේ ඇතැම් තැනක දක්වන්නේ 'එසොව මගො නත්ථඤ්ඤ දසසනසස විසුද්ධියා' - හරි දර්ශනය ලැබීමට මේ මාර්ගීය හැර වෙන මාර්ගීයක් නැහැයි කියල බුදුපියාණන් වහන්සේ ආයඪී අෂ්ඨාංගික මාර්ගීයේම ප්‍රකාශ කරනවා.

එතකොට මෙතන ඒකායන මාර්ගීය කියල කියන්නේ මොකක්ද අන්න ඒ වචනය තෝරගන්න ඕනේ නියම ආකාරයට. ඒකායන කියල කියන්නේ පින්වතුනි, යම්කිසි පාරක් තියෙනව නම් අතරතුර හැරෙන්න අතුරුමංසන්ධි නැති නිසැකව යා හැකි. අතරතුර මංසන්ධි තියෙනව නම් එතෙත්ට ගිහිල්ල කොහෙත්ද යන්නේ කියල අහන්න වෙනවා. ඒකායන කියල කියන්නේ මේක ගිහිල්ල කෙළින්ම වැටෙනව ආයඪී අෂ්ඨාංගික මාර්ගීයට. සතර සතිපට්ඨානයෙන් පටන් ගන්න මාර්ගීය කෙළින්ම වැටෙනව ආයඪී අෂ්ඨාංගික මාර්ගීයට. ආයෙ එහෙ මෙහෙ යන්නේ නැහැ. ඒ අඵයෙහුයි පින්වතුනි මේක ඒකායන මාර්ගීය කියල කියන්නේ. ඒකම තමයි එතනත් කියවෙන්නේ 'එකායනො අයං භික්ඛවෙ මගො සත්තානං විසුද්ධියා' - සත්තයින්ගේ විසුද්ධිය පිණිස 'සොක පරිද්දවානං සමතිකකමාය' - හැඬීම් වැලපීම් ආදිය ඉක්මවීම පිණිස, 'දුක්ඛ දෙමනස්සානං අත්ථගමාය' - දුක් දෙමිනස් කෙළවර කිරීම පිණිස, 'ඤයසස අධගමාය' - ඤය කියල කියන්නේ අන්න අර ආයඪී අෂ්ඨාංගික මාර්ගීයටමයි. ඒක ආයඪී අෂ්ඨාංගික මාර්ගීය හඳුන්වන නමක්. ලෝකෝත්තර ආයඪී අෂ්ඨාංගික මාර්ගීයටමයි ඤය කියල කියන්නේ. අන්න එතකොට ආයඪී අෂ්ඨාංගික මාර්ගීය ලැබීම සඳහාත් නිසැකව යා හැකි මාර්ගීයක්. අවසාන වශයෙන් 'නිබ්බාණසස සචච්චිරියාය' - නිවන ප්‍රත්‍යක්ෂ කිරීම සඳහා.

ඔන්න ඔය දෙක පටලවා ගැනීමෙන් තමයි ඇතැම් කෙනෙක් ප්‍රශ්න හදගෙන තිබෙන්නේ. මේ දෙකම මාර්ග ද, එතන ඒකායන කියූ පමණින් එකම මාර්ගය කියන අදහස නොවෙයි එතන තියෙන්නේ. ඒකයි මතක තියාගන්න තියෙන්නේ. මේක නිසැක මාර්ගයක්. මේක අතුරු පාරවල් වලට හැරෙන්නේ නැති මාර්ගයක්. ගිහිල්ල කෙළින්ම වැටෙන්නේ ආයඪී අෂ්ඨාංගික මාර්ගයටයි. ඒ වැටෙන්නේ අන්න අර ආකාරයට දියුණුවෙලා ගියොත් තමයි. ඒක පොත පතින් යන එකක් නොවෙයි. ප්‍රායෝගික වශයෙන් ඒක හදවත තුළ වෙන එකක්. ඇතුළතින් කෙරෙන මාර්ග වැඩීමක්. ඒක නිසාම තමයි අපි කිව්වේ මේක අර යුද පුහුණුව වගේ. සතර සතිපට්ඨානයේ - ඒ යුද පුහුණුව ලැබිලා අන්තිමට ගිහිල්ල හොඳ සේනාංකයක් හැදිලා අන්තිමට අර අවසාන මෙහෙයුම තමයි ආයඪී අෂ්ඨාංගික මාර්ගය. ලෝකෝත්තර ආයඪී අෂ්ඨාංගික මාර්ගය.

එන්න ඒ විදියටයි සටන ජය ගන්න වෙන්නේ. ඒකත් සතර අවස්ථාවකින්. සෝවාන්, සකදගාමී, අනාගාමී, අර්හත් කියන ඒ අවස්ථාවල මාර්ග විත්තය ප්‍රබලව - එක එකට ප්‍රබල ආකාරයෙන් - සෝවාන් තත්ත්වයේදී තිබෙන මාර්ග විත්තය දෙවෙනි අවස්ථාවේදී ඊට වැඩිය ප්‍රබලයි. තුන්වෙනි තත්ත්වය අනාගාමී තත්ත්වය ඊටත් ප්‍රබලයි. හතරවෙනි තත්ත්වයේදී තමයි සියළු කෙලෙස් නසලා අර අදුරු කඳ බිඳලා - කපන්න බැරි තරම් මහා අක්කාරයක් කියලා බුදුපියාණන් වහන්සේ හඳුන්වා දීපු අවිද්‍යාව බිඳින්නේ.

අපි උපමාව විදියට පමණක් කියනව නම් නිවන් පුරයට ඇතුළු වෙනවා. උපමාවට විතරක් කියනව නිවන් පුරය කියලා. අපි නම් අනුමත කරන්නේ නැහැ ඒක පුරයක් හැටියට. නමුත් මේ යොදපු රූපකය අනුව මේ උපමාව අනුව කියනවා නම් අර සේනා සංවිධානයේ අවසාන මෙහෙයුම ගිහිල්ල අර විජිතපුර දෙර බිඳින්න වගේ ගිහිල්ල - කඩාගෙන ගිහිල්ල - ඔන්න අන්තිමට නිවන් පුරයට වදිනව. එහෙම නැත්නම් නිවන ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගන්නවා.

අපි මේ සටන් සංකල්පය මුල් කරගෙනයි කථාකරන්නේ. මේ පින්වතුන්ට, මිනිස් මනසට, සටන් සංකල්පය ප්‍රිය නිසා. ඒ වගේම අපි දන්නවා කුඩා දරුවෙක් යම්කිසි දේකට කැමති නම් ඒකෙන් අහක් කරන්න අපි ඒකට සමාන තවත් යම්කිසි දෙයක් දෙන්න ඕනේ. ඒ වගේම මනුෂ්‍යයා තුළ දීඪී කාලයක් - අපි දන්නවා මේ ඉතිහාසය දිහා

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

බැලුවහම - මේ ලොකාධිපතා, අධිරාජ්‍ය ආදී වශයෙන් අනෙකුත් අනන්ත අප්‍රමාණ සත්ත්වයින් ජයගන්න දුක් මහන්සි වෙලා කම්කටොලු විදිමින් ජයග්‍රහණය කියන ඒ මාන්තය ඇති කරගන්න ලෝකයා උත්සාහ දරුව. ඒ අතින් මුළු මහත් ඉතිහාසයේ ශ්‍රේෂ්ඨ නරවිරුවා හැටියට ඉතිහාසය පවා පිළිගන්නේ ධර්මාශෝක නරේන්ද්‍රයා. ලක්ෂ ගණන් ජනයා මරල ඒ ජයග්‍රහණය ලැබුවට ඒක අතහැරියේ මෙන්න මේ ධර්ම විජය එහෙම නැත්නම් මේ ආත්ම විජය අඳුනගත්තට පස්සෙ. ධර්මය පැත්තට වැටුණට පස්සෙ. ඒකෙනුත් වැටහෙනවා තමා දිනීම උතුම් බව.

ඒ අනුව අපි කල්පනා කරන්න ඕනෙ, අපේ චින්තනය සකස් කරගන්න ඕනෙ අඩුපාඩුකම් තියෙනවා නම්, අපිත් බුද්ධ වචනයට තැන දෙන්න ඕනෙ. බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ධර්මයට අනිත් ලෞකික සංකල්ප වලට වඩා උතුම් තැනක් දෙන්න ඕනෙ. අපට හිතාගන්න තියෙන්නේ ඒ විදියටයි. ඒ තමා දිනීම කියන එක තමන්ට අඵවත් කරගන්න පුළුවන් අර විදියට. ඇත්ත වශයෙන්ම සටනක් ආවහම තමයි තමන්ගේ ස්වශක්තිය මතු වෙන්නෙ. ඒකමයි ඔය මාර සංකල්පයෙන් ඉදිරිපත් කෙරෙන්නෙ. සමහරවිට ක්ලේශයක් ආවහම බුදුරජාණන් වහන්සේ පවා ප්‍රකාශ කරනවා ඒක ක්ලේශයක් කිවුවහම හිතට වදින්නෙ නැහැනෙ. 'ඔන්න හික්කු ව මාරයා, ඔතන මාරයා' කිවුව හැටියෙ අර හික්කු ව ඒ ගැන සැලකිලිමත් වෙනව. අර කිවුව විදියට එතන පුද්ගලයා ආරෝපණයක් තියෙනවා. අපේ හිත සකස් කරගන්න ඒක උපකාර වෙනවා. නිකම් අපි පණක් නැති ධර්මයත් එක්ක සටන් කරනවා කිවුවහම ඒක හිතට වදින්නෙ නැති නිසා අපි ඒකට පුරුෂ්ඨාරෝපණයක් කරල ඒකට මාරයායි කියල කියනවා. අන්න ඒ විධියටවත් උපකාර කරගෙන මොන ක්‍රමයකින් හරි කරන්න තියෙන්නෙ මෙව්වරයි. මේ සසරින් මිදීමයි. මේ මරණය ජය ගැනීමයි. ඒක තමයි ආත්ම විජය කියල කියන්නේ. තමා දිනීම. ඔන්න ඔය සංකල්පයයි අපි එතකොට වඩාගන්න ඕනේ.

ඉතින් මේක තුළින් අපට වටිනා කාරණා රාශියක්, වටිනා දේවල් රාශියක් මතු කරගන්න පුළුවන්. අපි කියාපු ආකාරයට ඇතැම් උගතුන් මේ කාලයේ තවත් ප්‍රශ්නයක් හදගෙන තිබෙනවා. දැන් ආයතී අෂ්ඨාංගික මාර්ගය පටන් ගන්නෙ සම්මා දිවියියෙන්. විග්‍රහ කරල තියෙන්නේ මෙහෙමයි. සම්මා දිවියි, සම්මා සංකල්ප ප්‍රඥ කොටසට අයිති වෙනවය,

සම්මා වායාම, සම්මා සති, සම්මා සමාධි කියන තුන සමාධි පැත්තට අනුවෙනවය. එතකොට එතන බලන කොට පලමුවෙන් ප්‍රඥව, ඊළඟට ශීලය, ඊළඟට සමාධිය. ඕක තකියට ගෙනයි ඇතැම් කෙනෙක් මේ ප්‍රඥවට මුල්තැන දෙන්න යන්නෙ. නමුත් ඒක සම්පූර්ණ වැරදි අවබෝධයක්.

ධර්මයේම සඳහන් වෙනවා. එක්තරා අවස්ථාවක ධර්මදින්නා මෙහෙණින් වහන්සේ තමන්ගේ ගිහිකල ස්වාමී පුරුෂයා වූ විශාඛ උපාසකතුමාගේ ප්‍රශ්නයට පිළිතුරක් වශයෙන් (වෙලාව ගැන ප්‍රශ්නය නිසා කෙටියෙන් සඳහන් කරන්නේ) මෙහෙම කියනවා. ප්‍රශ්නය මොකක්ද? විශාඛ උපාසකතුමා අහනවා ‘ආර්යාවෙනි! මේ ආයතී අෂ්ඨාංගික මාර්ගයෙන්ද මේ ශීල, සමාධි, ප්‍රඥ කියන ත්‍රි ශික්‍ෂාව සම්පූර්ණ වෙලා තියෙන්නේ? එහෙම නැත්නම් මේ ශීල, සමාධි, ප්‍රඥ කියන ත්‍රි ශික්‍ෂාවෙන්ද ආයතී අෂ්ඨාංගික මාර්ගය සම්පූර්ණ වෙලා තියෙන්නේ? ඒ ඇහුවෙන් අර මේ කාලෙ තිබෙනව වගේ ප්‍රශ්න තිබුණ නිසයි අතීතයේත්. ඒකට පිළිතුර මොකක්ද ආයතී අෂ්ඨාංගික මාර්ගයෙන් ශීල සමාධි ප්‍රඥ කියන ත්‍රි ශික්‍ෂාව - ඒ ගොඩවල් තුන සකස් වුණා නොවේ. ශීල සමාධි ප්‍රඥ කියන ගොඩවල් තුනෙනුයි ආයතී අෂ්ඨාංගික මාර්ගය සකස් වුණේ.

ඒ තුළින් අපි තේරුම් ගන්න ඕනෙ ආයතී අෂ්ඨාංගික මාර්ගයට වඩා ප්‍රාථමිකයි ශීල සමාධි ප්‍රඥ බෙදීම. ඒකටයි මුල් තැන දෙන්න ඕනෙ. ඒකට මුල් තැන දෙනව වගේම අවසානයටත් තැන දෙන්න ඕනෙ. ඒ නිසා තමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ අර තරම් බරපතල අසනීපයකුත් එක්ක ඒ ඒ ගමන් ගමට වැඩිම කළ අවස්ථාව දැක්වෙන ඒ සංවේගජනක ප්‍රවෘත්තියේ උන්වහන්සේ ඒ මුළුමහත් ධර්මයම සැකෙවින් දේශනා කළ පාඨයක් දක්නට ලැබෙන්නේ.

‘ඉති සීලං ඉති සමාධි ඉති පඤ්ඤා සීල පරිභාවිතො සමාධි මහපච්චො හොති සමාධි පරිභාවිතා පඤ්ඤා මහපච්චො හොති. මහානිසංසා පඤ්ඤා පරිභාවිතං විතතං සමමද්දෙව ආසවෙහි විමුවජ්ඣති’.

එක පාඨයකින් මුළු මහත් ධර්මය හකුළවා දැක්වූවා. මේය සීලය, මේය සමාධිය, මේය ප්‍රඥව. සීලයෙන් ශක්තිය ලබා, සීලය පිහිට කරගෙන වැඩුණු, සීලය තුළින් වැඩුණු සමාධිය මහත්ඵල මහානිසංස වේ. සමාධියෙන් උදව් ලබා වැඩුණු ප්‍රඥව මහත්ඵල මහානිසංස වේ.

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

ඊළඟට 'පඤ්ඤා පරිභාවිතං විතතං' ප්‍රඥාවෙන් දියුණු කරනලද සිත - ප්‍රඥාව අනුව වැඩුණු සිත, 'සමමද්දෙව ආසවෙහි විමුවණති' - හොඳින්ම සියළු ආශ්‍රවයන්ගෙන් මිදේ. ඔය මුළු මහත් ධර්මයම හකුළුවා දැක්වෙන පාඨයකි. ඒක ආශ්‍රයෙන් අපට නිසැකව හිතා ගන්න පුළුවන් සීල, සමාධි, ප්‍රඥ තුනයි ප්‍රාථමික. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය ඒක ආශ්‍රයෙන්, ඒ තුළින් ගොඩනැගුණු දෙයකි.

ඒවගේම හිතාගන්න ඕනේ මාර්ගයක් කියල කියනකොට සම්මා දිට්ඨිය ස්වභාවිකවම මුලට එන්න ඕනේ. අපි පුද්ගල පෞරුෂයෙහි ක්‍රමික පරිවර්තනයක් ගැන හිතුවත් ඒකත් සම්මා දිට්ඨියෙන්මයි පටන් ගන්න ඕනේ. දිට්ඨිය අනුවයි කෙනෙකුගේ සිතුවම් පැතුවම් ඇතිවෙන්නේ. සිතුවම් පැතුවම් අනුවයි වචන පිටවෙන්නේ. වචන අනුවයි ක්‍රියාව. ඔය විදියට ක්‍රමානුකූල ක්‍රමික එකිනෙකට මහ පුදුම අන්දමින් සම්බන්ධ වුණු, ඒකාබද්ධ චේතනික වශයෙන් සංකලනය වූ ප්‍රතිපදාවක් නිසයි මේක 'අරියො අට්ඨඞ්භිකො මගො' කියල කියන්නේ. ඒකකයක් හැටියට දක්වල තියෙනවා. අනිත් ඒවා වෙන් වෙන් වශයෙන් දක්වල තියෙනවා. සතිපට්ඨාන හතර, සෘද්ධිපාද හතර ඔහොම කියාගෙන ගියාට මොකද අන්තිමට ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය. ඒක එකකි. ලෝකෝත්තර තත්ත්වය පහළවෙන කොට ඒක කොයින්තරම් ඤාණිකව සිදුවෙනවාද කියන්නේ ඒ අංග අටම එක සිතක පහළවෙනවා. එක සිතක ඒ අංග අටම එකවර පහළවන ඤාණික අවස්ථාව තමයි පුබල සමාධිය - මාර්ගී සමාධිය. ඒක තුළින්ම අර නිව්‍යාණය ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරන්න පුළුවන්.

මේ ධර්මමාර්ගය පිළිබඳව මේ පින්වතුන් නොයෙකුත් ආකාරයෙන් ප්‍රශ්න කරන නිසාමයි අපි යම් යම් කාරණා රාශියක් හකුළුවා දැක්වූයේ මේ මාතෘකාවට අනුව. මේ පින්වතුන් කල්පනා කරන්න ඕනේ මේ හැම එකක්ම පොත පතට සීමාවූ දේවල් බවට පත්කර ගන්නේ නැතිව ප්‍රායෝගික වශයෙන් තමන්ගේ එදිනෙදා ජීවිතයට ළංකරගෙන තමන්ගේ සීල, සමාධි, ප්‍රඥාවේ ප්‍රතිපදාවේ යන්න. තම තමන්ගේ හැකියාවන් අනුව උගහටිතඤ්ඤා බැරිඋණොත් විපඤ්චිතඤ්ඤා, ඒකත් බැරිඋණොත් ඤායොගා, හරි මොන ක්‍රමයකින් හරි ඒකට අදාළ විධියට පවතිමින් හැකිතාක් ඉක්මනින් මේ බුද්ධ ශාසනය අවසාන කාලයේ උපරිම වීර්යය දරල අනිත් හැමදේටම වඩා වැඩි තැනක් මෙන් මේ කටයුත්ත සඳහා යොදල අනිභයානක සංසාරයෙන් මිදීම් වශයෙන් මේ බණ භාවනා, සීල,

සමාධි, ප්‍රඥ, වඩල මේ සසර දුක් කෙළවර කර ගන්න මේ ධම් දේශනාවත් ඒකාන්තයෙන් හේතුවාසනා වේවා කියා ප්‍රාර්ථනා කරගන්න.

ඒ තුළින් යම් ශුද්ධා, විරිය, සති, සමාධි, ප්‍රඥ කියන ඉඤ්ඤා ධර්මයන්, බල ධර්මයන් දියුණු කරගත්ත නම්, එය මේ පින්වතුන්ට ඒකාන්තයෙන්ම මේ ජීවිතයේදීම කල්‍යාණ මිත්‍ර ආශ්‍රයත් උපකාර කරගෙන තම තමන්ගේ මාගීඵල අවබෝධය සඳහා උපනිශ්‍රය වෙනවා ඇති. එපමණක් නොවෙයි මේ පෙනෙන නොපෙනෙන ලෝකයේ සත්ත්වයින් යම් කෙනෙක් මේ ධම් දේශනාව තුළින් යම් කුසල සම්භාරයක් රැස් කර ගත්තා නම් ඒ සත්ත්වයන් ඒ තම තමන් නමින් මිය පරලොව ගිය ඥාතීන් ඇතුළු අවිච්ඡේ සිට අකනිටා දක්වා යම් තාක් සතව කෙනෙක් මෙබඳු මේ ධම් ශ්‍රවණමය හා ධම් දේශනාමය කුසලයන් අනුමෝදන් වීමට කැමති නම්, ඒ සත්ත්වයින්ද එලෙස අනුමෝදන් වීමෙන් ඒ කුසල සම්භාරය පිහිට කරගෙන හැකිතාක් ඉක්මනින් මේ ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ ආදී සියළු සංසාර දුකින් අත්මිදිල උතුම් අමාමභ නිවනින් සැනසෙත්වා කියල මේ ගාථා කියා පින් දෙන්න.

‘එතතාවතා ව අමෙහගි...’

72 වන දේශනය

72 වන දේශනය

(පහත් කණුව ධර්ම දේශනා අංක 75)

‘නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස’

පුඤ්ඤං වෙ පුරිසො කයිරා
කයිරාථෙතං පුනප්පුනං
තමහි ඡන්දං කයිරාථ
සුඛො පුඤ්ඤස්ස උච්චයො

- ධම්ම පද, පාප වග්ග.

සැදහැවත් පින්වතුනි,

කර්මයත් කර්ම ඵලයත් පිළිබඳව විශ්වාසය තුළින්, කෙනෙකුගේ ජීවිතය යහමගට හරවා ගන්න අවස්ථාවක් සැලසෙනවා. පින්, පව්, කුසල්, අකුසල් ගැන හරි අවබෝධයක් නැති තැනැත්තා මේ සංසාරයේ අතරමං වෙලා දුකට පත් වෙනවා. ඒ නිසා බුදුපියාණන් වහන්සේ නිතරම වාගේ පිනට ලැදි, පිනට නැඹුරු ජීවිතයක අගය අපට මතක් කර දෙනවා. දැන් මේ මාතෘකා කළ ගාථාවත් ඒ වගේ අවස්ථාවක් පෙන්වුම් කරනවා. මේ ගාථාවට අදාළ නිදන කතාවෙන් - ඉදිරිපත් කෙරෙන්නේත් පින් වල අගයට හොඳ සාධකයක්.

මහා කාශ්‍යප මහරහතන් වහන්සේ රජගහනුවර පිප්ඵලී ගුහාවෙහි ධ්‍යානයට සමවැදිලා ඉඳලා - සමාපත්තියට සමවැදිලා ඉඳලා - හත් දවසකට පස්සේ එයින් - ධ්‍යානයෙන් නැගිටලා පිණ්ඩපාතය සඳහා වැඩිමට සුදුසු ස්ථානයක් පිළිබඳව දිවැසින් විමසල බැලුවා. උන්වහන්සේට හැල් කෙතක් ළඟ පොරි බදිනා ගෙවිලියක් දකින්නට ලැබුණා. පෙනුණා. ඒ එක්කම කල්පනා කළා මේ තැනැත්තියට දනමය පින්කමක් කරන්න තරම් ශ්‍රද්ධාවක් තියෙනවාද කියලා. තේරුම් ගන්නා බොහොම ශ්‍රද්ධාවන්ත තැනැත්තියක්. මා එතැනට වැඩියොත් විශාල පුණ්‍ය සම්පත්තියක් එකතු කරගන්න පුලුවන් කියලා හිතලා මහා කරුණාවකින් යුක්තව මහා කාශ්‍යප මහ රහතන් වහන්සේ ඒ හැල් කෙත ළඟට වැඩම කළා. අර ගෙවිලියත් - ඒ ස්ත්‍රියත් මේ ස්වාමීන් වහන්සේ දැකලා පස්වනක් ප්‍රීතියෙන් පිනා ගිහිල්ලා බොහොම සතුටින් අර පොරි - එහෙම නැතිනම් විලඳ ගෙනල්ලා ස්වාමීන් වහන්සේගේ පාත්‍රයට පූජා කරලා පසඟ පිහිටුවා වැන්ද. වැඳලා ප්‍රාර්ථනාවක් කළා, ‘ස්වාමීන්

වහන්සේ යම් ධර්මයක් ප්‍රත්‍යක්ෂ කළා නම්, ඒක ලබා ගන්න මටත් මේ පින් හේතු වාසනා වේවා' කියලා. ස්වාමීන් වහන්සේත් අනුමෝදන් කළා 'එසේම වේවා' කියලා. එතකොට මේ ගෙවිලිය බොහොම සතුටු සිතින් ආපහු හැරිලා යන අතරේ ඒ නියරේ හිටපු සෝර විෂ ඇති සර්පයෙක් - නයෙක් වෙන්න ඕන, මේ තැනැත්තියගේ කෙණ්ඩා දෂ්ට කළා. එතැනම මැරිලා වැටුණා.

නමුත් ඒ එක්කම නින්දෙන් නැගිට්ටා වගේ මේ තැනැත්තිය තවතියා දෙවිලොව යම්කිසි විමානයක - රත්වන් විමානයක පහළ වුණා. ඒ විමානයේ සුවිශේෂත්වය පොරි වැල් එල්ලෙනවා ඒ අතින් මේ අතින්. මේ තැනැත්තිය ආචර්ජනය කරලා බැලුවා 'මේ තරම් සම්පත්තියක් මට කොහොමද ලැබුණේ' කියලා. පෙනුණා මේ සුළු දැන පින් කමෙකුයි මේක ලැබුණේ. ඉතින් කල්පනා කළා මේ විදියේ සුළු පින් කමකිනුත් මෙහෙම සම්පත්තියක් ලැබුණානම්, දැන් ඉතින් මම ප්‍රමාදයට වැටෙන්න සුදුසු නැහැ අප්‍රමාදීව තව මේ පින් - මගේ සම්පත්තිය තහවුරු කරගන්න ඕනෙ කියලා හිතලා මේ තැනැත්තිය මහා කාශ්‍යප මහ රහතන් වහන්සේ වැඩ සිටින ඒ කුටිය ළඟට - එළිවෙන යාමේ ගිහිල්ලා වත් පිළිවෙත් කිරීම් වශයෙන්, එතන කියන හැටියට රත්තරන් ඉදලක්, කුඩයක් එහෙම අරගෙන ඒ පිරිවෙන් මිදුල ඇමැද්ද, ඒ වගේම පැන් භාජන එහෙම පුරවලා තිබ්බා. මහා කාශ්‍යප මහ රහතන් වහන්සේ බලනකොට මේ ඔක්කොම කෙරිලා තියෙනවා. හිතුවා මේ පොඩි හාමුදුරු කෙනෙක් ඇවිල්ලා මේ වත් පිළිවෙත් කරන්න ඇතැයි කියලා. දෙවෙනි දවසේත් මේක සිද්ධ වුණා. දෙවෙනි දවසේත් ඒ විදියට හිතුවා. තුන්වෙනි දවසේ අර අතුගාන සද්දේ ඇහිලා අලුයම් කාලයේදීම මහා කාශ්‍යප මහ රහතන් වහන්සේ ඒ පැත්ත බලනකොට අර දෙරේ යතුරු සිදුරෙන් පෙනුණා යම්කිසි ආලෝකයක්. අර දෙවග්ගයේ ආලෝකය. එය දකලා දෙර ඇරලා 'කවුද මේ අමඳින්නේ?' කියලා ඇහුවා. මේ දෙවග්ග හැඳින්වෙන්නේ 'ලාග දේවධීතා' - ලාග දෙවිදුව කියලා. 'ලාග' කියලා කියන්නෙ විලඳ. ඒ නමින් හැඳින්වෙන්නේ. එතකොට "කවුද?" කියලා ඇහුවම

"මං මේ ඔබවහන්සේගේ උපස්ථායිකා ලාග දෙවිදුවයි."

"මම දන්නෙ නැහැ මට උපස්ථායිකාවක් ඉන්න බව. කවුද?" කියලා ඇහුවම කතාන්තරය කිව්වා.

“එද මම අර විලද පුජාව කරලා යන අතරේ මේ විදියට සර්පයෙක් දුෂ්ට කරලා මරණයට පත් වුණා. ඒ එක්කම මේ තත්ත්වයක් ලැබුවා. දැන් මම කල්පනා කළේ මේ දිවා සම්පත්තිය තහවුරු කරගන්න ඕනෙ, අප්‍රමාදීව පින් කරන්න ඕනෙ” කියලා.

මහ කාශ්‍යප මහ රහතන් වහන්සේ බොහෝ උග්‍ර තපෝවෘත ඇති කෙනෙක් බව මේ පින්වතුන් අහලා තියෙනවා, ධූතාංගධාරී ස්වාමීන් වහන්සේ නමක්. අර විදියට ඒ තැනැත්තිය පිළිබඳ කරුණාවෙන් - ඒ දනය දීමට අවස්ථාව සැලසුවාට මොකද මේ අවස්ථාවේ ඒ තමන් වහන්සේගේ උග්‍ර පැවැත්මට අදාල විදියට බැලුවම අකාරුණිකව වගේ කිව්වා “කවුද මේ ඊයෙත්, පෙරේදත් මේ විදියට වත පිළිවෙත කළේ?” ඒත් “මම” ය කියලා කිව්වම “දැන් ඉතින් කරපු දේ ඔය ටික ඇති. මීට පස්සෙ මේ පළාතෙ එන්න එපා” කියලා කිව්වා. එතකොට මේ තැනැත්තිය අඬන්න පටන් ගත්තා. “අනේ ස්වාමීනි මට අවසර දෙන්න තවත් මගේ පින් වැඩිකර ගෙන, තහවුරු කරගෙන සම්පත්තිය වැඩි කරගන්න” කියලා. නමුත් මහා කාශ්‍යප මහරහතන් වහන්සේ කියනවා “දැන් නුඹ මේ විදියට කරන්න පටන් ගත්තොත් අනාගතයේ ධර්ම කට්ඨකයන් වහන්සේලා ධර්ම දේශනාවේදී කියාවිය ‘මහා කාශ්‍යප මහ රහතන් වහන්සේත් දෙවගනක්ගෙන් වත් පිළිවෙත් ලැබුවා’ කියලා. ඒක කියන්න ඉඩ තියන්න එපා. ඒක නිසා මේ පළාතට එන්නවත් එපා” කියලා එලෙව්වා. එතකොට මේ තැනැත්තිය අහසට නැගලා අඬමින් “අනේ, ස්වාමීන් වහන්ස මට අවසර දෙන්න” කියලා නැවත නැවතත් යන්නේ නැතුව ඉන්නකොට මහ කාශ්‍යප මහ රහතන් වහන්සේ අසුර ගැහුවා. ‘මේ තැනැත්ති තමාගේ ප්‍රමාණය දන්නෙ නැහැ, මෙතනින් යන්න’ කියලා. ඒ අසුර ගැහුවට පස්සෙ තමයි ඒ තේජස තුළ ඒ දෙවිදුවට නැවතත් ඉන්න බැරි වුණා එතන. අහසට පැන නැඟිලා දුක් ගැනවිල්ල කිව්වා. කියනකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ සැවැත්නුවර ජේතවනාරාමයේ වැඩ සිටින අවස්ථාවේ ඒ ගඳ කුටියේදීම මේ අඬන සද්දේ ඇහිලා ආවර්ජනා කරලා බලලා මේක දූකලා මේ තැනැත්තිය කෙරෙහි කරුණාවෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ ආලෝකය විහිදවාලා, බුදුරජාණන් වහන්සේ එතන ඉදිරියේ ඉන්නවා වගේ පෙන්නුම් කරලා අර අපි මාතෘකා කළ ගාථා ධර්මය වදාළ බවයි සඳහන් වෙන්නෙ.

ඒ ගාථාවෙන් කියවෙන්නේ, කොටින්ම බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ දෙවිදුව සැනසීම් වශයෙන් කිව්වේ එක්තරා විදියේ මධ්‍යස්ථ

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

ප්‍රකාශනයක්, “මගේ පුත්‍ර කාශ්‍යපට තමන්ගේ සංවරය රැක ගැනීම අයිතියි. ඒ වගේම පින් කරන අයට තමන්ට අයිති පින් පිළිබඳව උනන්දු වීම වටිනවා” කියලා - ඒ මධ්‍යස්ථ විදියේ ප්‍රකාශයක් කරමින් මේ අපි මාතෘකා කළ ගාථාව වදලා. අපි ඒක නැවතත් මතක් කර ගනිමු.

පුඤ්ඤං වෙ පුරිසො කයිරා
කයිරාථෙතං පුනප්පුනං
තමභි ඡන්දං කයිරාථ
සුඛො පුඤ්ඤස්ස උච්චයො

මනුෂ්‍යයෙක්, පිනක් කරන්නේ නම්, එය නැවත නැවතද කරන්නේය. ඊළඟට ඒ පින පිළිබඳව ඡන්දයක්, කැමැත්තක්, ඕනෑකමක් ඇතිකරගන්නේය. මොකද ඊට හේතුව? ‘සුඛො පුඤ්ඤස්ස උච්චයො’. පින් වල රැස් කිරීම - පින් එකතු කරගැනීම සැපයකි. සැපයට කාරණයකි කියලා සරල අදහසක් එතන ඉදිරිපත් කලා. ඒ ගාථාව අහලා අර ශ්‍රද්ධාවන්ත දෙව්දුව සෝවාන් ඵලයට පැමිණි බවත් කියවෙනවා. ඉතින් මේක ඉතාම පොඩි කතාන්තරයක් මෙතන තිබෙන්නේ - මේ තුළින් අපට පෙන්නුම් කෙරෙන්නේ අර කලින් කියාපු විදියට මනුෂ්‍යයෙකුගේ ජීවිතය සැපවත් කර ගැනීමට පින් උපකාර වන අන්දමයි.

මේ ගාථාව ගැන දැන් අපි කල්පනා කරලා බලමු. මෙතන මේ ගාථාවෙන් කියවෙන්නේ ඇත්ත වශයෙන්ම අර බුදුරජාණන් වහන්සේ අදහස් කළේ එතන පින. එහෙම නැත්නම් කෙනෙක් පිනක් කරලා ඉවර වෙලා - දැන් ඉතින් මට ජීවිතේටම මේ පින ඇති කියලා එකකින් නවතින්නේ නැතිව ‘පුනප්පුනං’. නැවත නැවත ද ඒ පින කරන්නේය. යමෙක් පිනක් කරයි නම්, කරන්නේ නම්, ඒක කරලා ඉවර නම් ඉන් සැහීමට පත් වන්නේ නැතුව නැවත නැවතද ඒ පින් කරන්නේය. ඒ පින් කරන්න අවස්ථාව නැතිවෙනකොට, පින් කරගන්න බැරි වෙනකොට යටත් පිරිසෙයින් අවම වශයෙන් ඒ පිළිබඳව කැමැත්තක් ඕනෑකමක් හෝ හිතේ ඇති කරගන්නේය. ‘ඡන්දං’. ඕනෑකමක් ඇති කරගන්නේය කියන වැදගත්කම මේ පින්වතුන්ට ටිකක් කල්පනා කරනකොට තේරෙනවා. අපි පිනට ලැදිව, පිනට නැඹුරුව හිත සකස් කරගත්තේ නැත්නම් පින පිළිබඳ කැමැත්තක් පින් නොකරන අවස්ථාවේ පවා ඇතිකරගත්තේ නැතිනම් පින් කරන්නට අවස්ථාව ආවාම අපි පසුබට වෙනවා, පස්සට යනවා. හිත හිතා ඉන්නවා. නමුත් හැම තිස්සේම “අනේ මට පිනක් කරන්න ඇත්නම්” කියලා අර කියාපු “ඡන්දය” -

ඡන්දය කියන එක වැදගත් දෙයක් මේ ධර්මයේ, කුසලච්ඡන්දය කියලා කියනවා පින් කිරීමට ඇති ඕනෑකම, කැමැත්ත - ඒක දැඩිව තියෙන පුද්ගලයා "මම, මම" කියලා ඉදිරියට ඇවිල්ලා ඒ පින්කම භාර ගන්නවා. පින්කමට කර දෙනවා. ඒ විදියේ ශක්තියක් තියෙනවා.

සමහර වෙලාවට අර ඡන්දය නැත්නම් පින් නොකරන අවස්ථාවේ, ඒකට සුදුසු විදියට හිත සකස් කරගෙන නැතිනම්, ඒ තැනැත්තාට පින් කරන අවස්ථාව ගිලිහිලා යනවා. පස්සේ හිතනවා "ඟා... මට පින්ක් කරගන්න තිබුණ අවස්ථාව නැතිවෙලා ගියා. මං හිත හිතා හිටියා". අන්න ඒක නිසයි පොඩි ගාථාව වුණත් බොහොම ගැඹුරු අදහසක් තියෙනවා කියලා අපට හිතාගන්න පුළුවන්. අර නැවත නැවත පින් කරන්නයි කියන්නේ මොකද, ඒ පින්වල එකතුව සැපයක්. පින්වල එකතුවීම මේ සාංසාරික සත්ත්වයාට මෙලොව පරලොව වශයෙන් සැප ගෙනදෙන කාරණාවක්. ඉතින් ඔන්න ඕකයි මේ ගාථාවේ අදහස, කෙටියෙන් සැලකුවාම.

ඊළඟට අපි තවදුරටත් මේ කථාවෙන්, ගාථාවෙන් තේරුම් සලකා බලමු. සාමාන්‍යයෙන් මේ පින් පිලිබඳ කාරණාව අපේ ඵදිනෙදා ජීවිතයට ඉතාමත්ම සමීප දෙයක්. ඒක නිසා ඒ කරන එක පමණක් නෙවේ, කරන්නන්වාලේ කරන එක හෝ එහෙම නැත්නම් නම්බු ආදී දේවල් බලාපොරොත්තුවෙන් පින් කිරීම නොවේ. පින්වල වටිනාකම් නියමාකාරයෙන් ධර්මානුකූලව තේරුම් අරගෙන කිරීම තමයි වැදගත් වෙන්නේ. ඒක නිසා ඒ මාතෘකාවට අදාළ කතාන්තරය තුළ වුණත් යම්කිසි ගැඹුරක් තියෙනවා. පළමුවෙන්ම අපි කල්පනා කරලා බලමු, මහා කාශ්‍යප මහරහතන් වහන්සේගේ ඒ ප්‍රතිපත්තිය. ඇත්ත වශයෙන්ම හත් දවසක් නිරාහාරව සිටියානම්, දිවැසත් තියෙනවානම්, පිණ්ඩපාතය සඳහා යන්න හොඳ තැනක් - සමහරවිට කෙනෙක් හිතන්න පුළුවන්, රජ මැදුරු, සිටු මැදුරුවලට ගියේ නැත්තේ මොකද කියලා. මහා කාශ්‍යප මහරහතන් වහන්සේ මහා පුදුම උග්‍ර තපෝ ගුණ වඩන, ධූතාංගධාරී ස්වාමීන් වහන්සේ නමක්. උන්වහන්සේගේ චාරිත්‍රයක් තමයි අර සමාධියට වැඩ ඉඳලා නැගිට්ටාට පස්සේ ඒ දනය දෙන්න අවස්ථාව සලසන්නේ දුගී අයටයි. දුගී දිළිඳු අයටයි. බොහෝවිට දුගී පැල්පත්වලටයි පිණ්ඩපාතය වඩින්නේ, මොනවා ලැබුණා හෝ වේවා. මොකද ඒ තරම් මහා කරුණාවක් තියෙනවා. කොහොමහරි හොඳ ආහාර වේලක් ලබා ගැනීම නොවෙයි. ඒ දුර්ලභ අවස්ථාවේ, ඒ

කියන්නේ අර විදියට ධ්‍යානයට සමවැදිලා නැගිටලා යම්කිසි ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් පිණිඩපාතයේ වඩිනකොට ඒ අවස්ථාවේ පිණිඩපාතය දෙන්න ලැබුණොත් ඒක මහත්ඵල මහානිශංස වෙනවා. ඒක නිසා ඒ අවස්ථාව දුගී මනුෂ්‍යයෙකුට දීමටයි උන්වහන්සේ නිතරම වෙහෙසෙන්නේ. මේ අවස්ථාවේත් හැල් කෙත ළඟට වැඩම කළේ වෙන ලොකු දෙයක් බර ආහාරයක් සඳහා නොවෙයි මේ සුළඟේ පාවෙන විලඳ පොරි වැනි සුලු ආහාරයක් කෙනෙකුට යැපෙන්නත් මදි වගේ හිතෙනවා. නමුත් ඒක බොහොම සතුටින් උන්වහන්සේ පිළිගන්නා අර තැනැත්තිය ගෙනල්ලා ශුද්ධාවෙන් පූජා කරපු එක. ඒ වගේම ඒ විලඳ ටිකේ - ලොකු දෙයක් නෙවෙයි, විලඳ ටික පූජා කිරීමේ ආනිශංසයෙනුයි අර තැනැත්තිය දිවා සම්පත්තිය පවා ලැබුවේ.

ඒ වගේම ඒක තුළින් ජේනවා ඒක ලබාගෙන ඉවරවෙලා ඒ තැනැත්තිය බොහෝම උත්සාහවත් වුණා තව තවත් ඒ පින තහවුරු කරගන්න, නැවත නැවතත් පින් කරන්න, වතාවත් කිරීම ආදියෙන්. ඒකේ වරදක් නැතත් අන්න අර විදියේ ශාසනික අර්ථයක් නිසා මහා කාශ්‍යප මහරහතන් වහන්සේ ඒකට විරුද්ධ වුණා. ඒකට කැමැත්ත දුන්නේ නැහැ. මොකද ඒක තුළින් ඇතැම්විට අනාගතයේ මනුෂ්‍යයන් ආර්ය උපවාද අකුසල් වලට පවා හසුවෙන්න තිබුණා. අපි ඒකට කියන්නේ අනාගතය බලා වදරනවා කියලා. නැත්නම් පශ්චිම ජනතාව පිළිබඳ කරුණාවෙන් උන්වහන්සේ ඒ ප්‍රතිපත්ති අනුගමනය කළේ. ඒ ක්‍රියාවේ දැඩි බවක් පෙනුනත් ඒක තුළින් පෙනෙන්නේ මේ අදහසයි. අනාගතයේ සංඝයා වහන්සේලා කියන්න හිටියොත්, මෙන්න මේ විදියේ දෙවගනන්ලත් ඇවිල්ලා වත් පිළිවෙත් කළා කියලා ඒ තුළින් වැරදි වැටහීම් ඇතිකර ගන්නත් ඉඩ තියෙනවා. ඒ අවස්ථාවේ උන්වහන්සේ දැඩි ලෙස තමන්ගේ සංවරයට ගැලපෙන ආකාරයට වචන පාවිච්චි කරලා අර තැනැත්තියව ඉවත් කළා.

නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ ඒ දෙකටම හරියන්න මැදහත් විදියට - පුදුම අන්දමේ කරුණාවකින් මැදහත් විදියකට ඒ ප්‍රශ්නය දෙපැත්තෙන්ම බේරලා වගේ උත්තරයක් දුන්නා "ඇයි? මගේ පුත්‍ර මහා කාශ්‍යපට අයිති වැඩේ ඒ කළේ. පින් කරන අයට පින් කරන්න හෝ - දූන් මේ ගාථාවෙන් කියවෙන්නේ පින් කරන්න පුලුවන් වෙලාවට පින් කරනවා. නැති වෙලාවට ඡන්දය හෝ ඇති කරගන්නවා". ඒකම ඇති කෙනෙකුට. ඒ කියන්නේ 'අනේ! මට කොහොමහරි පිනක් කරගන්න

ඇත්නම් කියලා හිත හිතා ඉන්නකොට කුසල් හිතකයි ඉන්නේ. එහෙම හිතන කෙනාට තමයි පින් කරගන්න අවස්ථාව ආවහම එකපාරටම - අර ධර්මයේ කියවෙන්නේ 'අහං අහං මිත්‍යා, අහං අහං' කියලා. 'මේ මම, මම ඉන්නවා' කියලා ඉස්සරහට ඇවිල්ලා පින්ට අත දෙන්න, ඒ වැඩකටයුතු භාරගන්න ශක්තිය ලැබෙන්නේ අන්න ඒක තුළින්. මේ කෙටි ගාථාව නමුත් එතනත් වැදගත් දෙයක් තියෙනවා. බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ඒ ගාථාව තුළ හුඟක් දේවල් අපට තේරුම්ගන්න පුළුවන්.

ඊළඟට පොදුවේ අපි පින් ගැන කල්පනා කරලා බලනවානම්, දැන් මෙතන මේ අග පදය තමයි - බොහෝ විට ගාථාවල අග පදයෙන් කියවෙන්නේ යම්කිසි න්‍යායක්, මූල ධර්මයක් මෙතන කියන්නේ.

සුඛො පුඤ්ඤස්ස උච්චයො

පින්වල එක්රැස් වීම සැපතකි, කියලයි බුදුහාමුදුරුවන් ඒ ගාථාව කෙළවර කරන්නේ. අන්න ඒක ගැන අපි දැන් හිත යොදලා බලමු. ඉස්සෙල්ලාම අපි බලමු මොකද්ද මේ පින් කියලා කියන්නේ. අපි කවුරුත් මේ පින් කියන එකනම් ආයෙත් තේරුම් කරන්න අවශ්‍ය නැති තරමට දන්නවා කියලයි කියන්නේ. ඒ වුණත් අපි ටිකක් මේකට හිත යොදලා බලමු. ධර්මානුකූලව බලනවානම් පොත පතේ ප්‍රධාන වශයෙන්ම දැක්වෙන්නේ පින් වර්ග තුනක් හැටියට.

තීණ්මානි භික්ඛවෙ පුඤ්ඤකිරිය වතච්චනි - කියලා

පුණ්‍ය ක්‍රියා කිරීමේ ක්‍රම, එහෙම නැත්නම් පුණ්‍ය ක්‍රියා කිරීමේ අරමුණු තුනක් හැටියට දක්වනවා. දන, ශීල, භාවනා. දනමය, ශීලමය, භාවනාමය වශයෙන්. දන්දීම වශයෙන්, සිල් රැකීම වශයෙන්, භාවනා කිරීම වශයෙන් සිත් තුළ ඇති කරගන්නා යම්කිසි ශක්තියක් එයින් හැඟෙනවා කියලා අපට සාමාන්‍යයෙන් හිතාගන්න පුළුවන්. ඒකම තවත් තැන්වල කාරණා දහයක් හැටියට දක්වනවා. මේ පින්වතුන් අහලා ඇති 'දස පින් කිරියවත්' කියන නමින් හැඳින්වෙන්නේ, පුණ්‍ය ක්‍රියා වස්තු දහයක් හැටියට. දන, ශීල, භාවනා වලට අමතරව එතන දක්වනවා පින් දීම, පින් අනුමෝදන් කිරීම, ඊළඟට වතාවත් කිරීම, ගරු බුහුමන් කිරීම - සුදුස්සන්ට ඒ ගරු බුහුමන් කිරීම, ඊළඟට ධර්ම දේශනාව, ධර්මය ඇසීම, අවසාන වශයෙන් දක්වනවා තමන්ගේ සමයක් දෘෂ්ටිය ඍජු කර ගැනීම - තමන්ගේ දෘෂ්ටිය ඍජු කරගැනීමට දරන උත්සාහය. ඔන්න

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

මය විදියට දස පින් කිරියවත් නමින් පුණ්‍ය ක්‍රියා හැටියට දහයකුත් දක්වෙනවා.

දැන් මෙතනත් වතාවත් කිරීමත් පිනක් නිසා තමයි අර තැනැත්තිය දනයෙන් සැහීමකට පත්වෙන්නේ නැතිව වතාවත් කිරීමට පවා උනන්දු වුණේ. මේවා එදිනෙද ජීවිතයේ තමන්ට එලඹෙන අවස්ථාව අනුව සුලු වශයෙන් හෝ කරන්න පුලුවන්කම තිබෙනවා, වැඩි වියපැහැදුම් - දනය ආදී දේවල්වලට වැඩි විය පැහැදුම් යනවා කියලා හිතන්න. දැන් අර විලද කියන ඒවා ඒ විදියේ සුලු දෙයක්. නමුත් ඒක තුළින් අර මහා කාශ්‍යප මහ රහතන් වහන්සේට දවසක් ජීවත් වෙන්න ශක්තිය ලැබුණා. එතරම් ශ්‍රේෂ්ඨ ස්වාමීන් වහන්සේ නමකගේ ආහාරය වුණේ විලදයි. ඉතින් ඔය තුළින් අපට ජේනවා අපි මේවා සුලු හැටියට තැකිය යුතු නෑ. ඒ වගේම එතනදී තියෙන්නෙ අන්න අර, ඒ පින් කිරීමේදී උපකාර කරගන්නා හිතයි. ශ්‍රද්ධාවයි. ඒක නිසාම තමයි අපි හිතන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වලා තියෙන්නේ 'ශ්‍රද්ධා ධනං' කියලා. ශ්‍රද්ධාව ධනයක් හැටියට දක්වලා තියෙනවා. ඒක ධනයක් වන්නේ මොකද? අපි කල්පනා කරලා බලන්න ඕන ශ්‍රද්ධාව ධනය වෙන්නේ මොකද? අපි තුණුරුවන් විෂයෙහි ශ්‍රද්ධාවක් ඇති කරගන්නවා කියලා කියන්නේ මොකදද? 'තුණුරුවන්' කියලා කියන්නේ මොකදද කියලා අපි ඉස්සෙල්ලා හිතලා බලන්න ඕනෙ. ත්‍රිවිධ රත්නය. ඒ රත්න සංකල්පයේ බොහොම ගැඹුරක් තියෙනවා. ඒ වගේම ඒ එක එක රත්නයක් හා සමාන රත්න තවත් නැහැයි කියලා ඔය පින්වතුන් අහලා තියෙනවානෙ.

- යං කිඤ්චි රතනං ලොකෙ - විජ්ජති විවිධාපුටු
- රතනං බුද්ධ සමං නතථී
- රතනං ධම්ම සමං නතථී
- රතනං සංඝ සමං නතථී

ආදී වශයෙන් ඔය ගාථා තියෙන්නෙ, ලෝකයේ යම්තාක් රත්න තියෙනවානම් ඒ කිසිවක් බුද්ධ රත්නයට සමාන නැත, ධර්ම රත්නයට සමාන නැත, සංඝ රත්නයට සමාන නැත. එතකොට යම් කෙනෙක් ඒ ශ්‍රද්ධාව ඇති කරගන්නවා කියලා කියන්නේ - 'ශ්‍රද්ධා' කියන එකේ තියෙනවා හදවත පිලිබඳ කාරණයක් - ශ්‍රද්ධා ධනය හදවතේ තැන්පත් කරගැනීම. හදවතේ තැන්පත් කරගන්නේ එහෙම නැත්නම් හදමැදුරේ තැන්පත් කරගන්නේ ඔන්න ඔය රුවන් තුනයි. බුද්ධ රත්නය, ධර්ම

රත්නය, සංස රත්නය. ඒවා තැන්පත් කරගැනීම තුළින් ඒ පුද්ගලයාගේ සිතූම් පැතුම් පිළිබඳ විශේෂ වටිනාකමක් ඇති වෙනවා. ඒ සිත තුළ විශාල ආලෝකයක් ඇති වෙනවා. පැහැදීමක් ඇති වෙනවා. ශ්‍රද්ධාවත් එක්කම යන වචනයක් තමයි, ප්‍රසාදය කියන එක. 'සදේධා පසනො' කියන වචන දෙක එකට තියෙනවා. මේ පිළිබඳව නොයෙකුත් උපමා දක්වනවා අතීතයේ, ඒ කාලයේ තිබුණ මඩ සහිත දියකට දන එක්තරා මාණිකායක් ගැන සඳහන් වෙනවා. ඒ මැණික දූම්මාම එතන ඒ වතුර පිරිසිදු වෙනවා. අන්න ඒ වගේ දැන් තුණුරුවන් කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව ඇති වුණාම සිත කැලඹිලි වලින් ඉවත්වෙලා ප්‍රසන්න ස්වභාවයක් එනවා. ඒ ප්‍රසන්න සිතින් පිනක් කළහම ඒක බොහොම ආනිශංස සම්පන්න බව බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තියෙනවා. සුලු දෙයක් නමුත් එබඳු අවස්ථාවකදී ශ්‍රද්ධාවෙන් දුන්නොත් ඒක මහත්ඵල මහානිසංස වෙනවා කියලා.

'අප්පමපි වෙ සඤ්භානො දදති - තෙනෙව සො හොති සුඛි පරතථ'

සුලු දෙයක් හෝ හොඳට ශ්‍රද්ධාව ඇතිව දුන්නොත් ඒ මගින් අනාගතයේ සැපවත් වෙන්න පුලුවන් කියලා. එතකොට මේ පින් පිළිබඳව අර විදියට බුදුපියාණන් වහන්සේ පින් සැපක් හැටියට දක්වූයේ මොකද ධර්මයේ පෙන්නුම් කරනවා - දැන් මනුෂ්‍යයකු ගත කරන ජීවිතය තුළදී නොයෙකුත් විදියේ වස්තු සම්භාර ධන නිධාන එකතු කරගන්නවා. ඒ හැම එකක්ම ගින්නට, ජලයට, සොර සතුරන්ට, රජවරුන්ට අයත් කරගන්න පුලුවන්. එහෙම නැතිනම් ඒවා විනාශ වෙන්න පුලුවන්. තමන්ට අප්‍රිය දයාදකරුවන් ඒවා ගන්න පුලුවන්. නමුත් පින් පිළිබඳව දක්වන්නේ,

අසාධාරණං අඤ්ඤාතං - අවොර හරනො නිධි
කයිරාථ ධිරො පුඤ්ඤති - යොනිධි අනුගාමිකො

මය බොහොම ප්‍රකට ගාථාවක් තිබෙනවා. අනිත් අයට සාධාරණ නැති, කියලා කියන්නේ අනිත් අයට අයිති කරගන්න බැරි. ඒ අයට පොදු හැටියට සලකලා පාවිච්චි කරන්න බැරි විදියේ දෙයක්, එහෙම නැතිනම් උදුරාගන්න බැරි විදියේ දෙයක්

අසාධාරණං අඤ්ඤාතං - අවොර හරනො නිධි

හොරුන්ටවත් ගන්න බැ ඒක. අන්න එබඳු පින් - ඒක කරන්නේ මොකද - අනුගාමික නිධානයක් වෙනවා. කෙනෙකුට අනුගාමික නිධානයක්. අර විධියේ නිධාන කොයි විධියට, තැන්පතු ආදිය ඒ විධියට, බැංකු - දැන් මේ කාලයේ නම් බැංකු, ඒ කාලේ ගංගා නිම්නවල - ඒ තැන්වල තැන්පත් කළා විශාල ධන සම්භාර. නමුත් ඒවා අර කියාපු උපද්‍රව වලින් විනාශවෙලා යන්න පුලුවන්. යටත් පිරිසෙයින් ඔය ආර්ථික උද්ධමන ආදී ඒ නොයෙකුත් සමාජ විපර්යාස, ආර්ථික විපර්යාස නිසා අපි මේ ලොකුවට සලකන ධනය එක රැයින් සමහර විට ඒවා නිකං කඩදසී බවට පත්වෙන්න පුලුවන්. නමුත් මේ පින් කියන එක අපට කියන්න පුලුවන් සනාතන වටිනාකමක් ඇති රන් කාසියක් වගේ දෙයක්. ඒ යමක් අපේ චිත්ත සන්තානයේ පින් හැටියට තැන්පත් වුණානම් ඒ පින් විපාක නොදී ගෙවී යන්නේ නැහැ.

ඒ වගේම ඒ පින්ට තවත් පින් එකතු වෙනකොට ඒවා වඩාත් ශක්තිමත් වෙලා ඒ තුළින් තමයි, වෙන එකක් තබා බුදු කෙනෙක් පවා මතු වෙන්නේ. පාරමී වශයෙන් ඒ පින් එකතු වෙලා දහ පාරමිතා කියන්නේ ඒ දන්දීම තුළින් ඇති කරගත්තු පුණ්‍ය ශක්තිය පුර්වතාව ප්‍රතිධිය අනුව දහ පාරමිතා නමින් එකතු වෙනවා. සිල් රැකීම තුළින් එකතු කරගත්තු පුණ්‍ය සම්භාරය ශීල පාරමිතා වෙනවා. ඔන්න ඔය විධියට අපිට හිතාගන්න පුලුවන් පාරමිතා කියන වචනය යට තිබෙන්නේත් මෙන්න මේ පුණ්‍ය රාශියමයි. පින් කිරීමයි. ඒ නිසා පින් රැස්කිරීම පිළිබඳව ලොකු වටිනාකමක් අපට පේනවා. ඒ වගේම බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තියෙනවා.

‘පුඤ්ඤං සුඛං ජීවිතසංඛයමහි’

ජීවිතයේ අවසානයේ තමන්ට ලොකු සැපතක් තමයි පින් කරලා තිබීම. දැන් කොයි තරම් ධනය රැස්කරගෙන හිටියත් වතුපිටි යාන වාහන තිබුණත් ඒ අවස්ථාවේ ඒවා සිහියට නැගෙනකොට මරණ අවස්ථාවේ දුකක් ඇතිවෙන්නේ. මේවා අනහරලා යන්න වෙනවා නේද කියලා දුකක් ඇති වෙනවා. අරගෙන යන්න බැ. ඒක තමයි කියන්නේ ඒවා ගෙතියන්න බැ. අනුගාමික නැහැ. ඒ නිධාන කිසිවක් අනුගාමික නැහැ. නමුත් මරණ අවස්ථාවේ තමන් පින් කරලා තියෙනවානම් ඒක සිහිපත් කරන, කරන වෙලාවක් පාසා ඒක ලොකු සතුටකට සැනසිල්ලකට හේතු වෙනවා.

මේ පින්වතුන් අහලා තියෙනවා දුටුගැමුණු රජතුමාගේ අවසාන අවස්ථාව පිළිබඳව. වෙන දේවල් නෙමෙයි එතුමා සිහිපත් කළේ, පින්පොත ගෙන්වලා තමන් කළ පින්. අතීතයේ සමහරු පින් පොත පවා පාවිච්චි කළා. දැන් කාලෙන් ඔය බොහොම කලාතුරකින් පින් පොත් පාවිච්චි කරන්නේ. සමහර කෙනෙක් පින් පොත් පාවිච්චි කරන්නේ ඒවා පිළිබඳ යම්කිසි මාන්ද්‍යයක් ඇති කරගෙන අනිත් අයට කීමට. එහෙම නෙවේ, තමන්ට අන්න අර සිහිපත් කර ගැනීම සඳහා තමන්ගේ හිතේ, පොතක් නැතිනම්, හිතේ හරි මේ කරන ලද පින් සටහන් කරගෙන තියෙනවානම් තමන් අන්න අර විදියේ යහන්ගත වුණු අවස්ථාවේ, මරණ මංවකයේදී තමන්ට හිතලා සතුටු වෙන්න පුළුවන්, මුලු මහත් ජීවිතයේ රැස් කරගත්තු මෙන් මේ පුණ්‍ය ස්කන්ධයන් මට තිබෙනවා. එතකොට හිස් අතින් පරලොව යන්නෙ නැහැ. අර ලාග දෙවිදුවණිය ගැන කියන කථාවෙන් අපට පේනවා අපේ ඒ සිතිවිලි අනුවමයි, ඒ අනාගත භවය සකස් වෙන්නේ. ඒ විමානයේ ලක්ෂණයක් තමයි විලද වැල් එල්ලීම. විලද වැල් මොකද? විලද ටිකයි ඒ තැනැත්තියගේ හිතේ තිබුණේ. විලද ටික - පූජා කරපු විලද ටික ආශ්‍රයෙන් ඒ කුසලයට අනුරූපවම විමානයක් සකස් වුණා.

අපි හිතාගන්න ඕනෙ වෙන එකක් තබා මේ අපේ ශරීර කුඩුව පහළ වෙන්නත්, අපට මේ අයත් දේවල් ලැබෙන්නත් ඉතාමත් සියුම් අන්දමින් කර්මය ඒවාට යටින් තිබෙන බව. අපි හිතන්නේ 'මේවා ඉබේ වෙන දේවල් එහෙම නැතිනම් අපිම මේවා හදගත්තා. මේ ලෝකෙ අපිට ඕනෑ විදියට කර ගත්තැහැකි'. නමුත් මේවා යට තිබෙනවා කර්ම වේග, ඔය විධියේ දෙයක්. අර පින් කියන එක එතකොට මේ සංසාරයේ උපකාර වෙනවා. දැන් මේකෙ දෙපැත්තක් තිබෙනවා. පින් වලින් අපි එක පැත්තකින් දුගති මාර්ගයෙන් ඉවත් වෙලා සුගති මාර්ගයට නැඹුරු වෙනවා. ඒ වගේම අපට නිවනටත් උපකාර වෙනවා අපේ ප්‍රාර්ථනා අනුව.

ඉතින් මේ පින් ගැන කථා කරනකොට ඒ එක්කම යන වචනයක් තමයි කුසලය කියන එක. පින් කරනවා කුසල් කරනවා කියලා කියනවා. මේක ඇතැම් කෙනෙක් ප්‍රශ්නයක් කරගෙනත් තිබෙනවා. මේ දෙක එකක්මද? මේවා අතරේ වෙනසක් තියෙනවාද? ඕවා ගැනත් හිත හිතා ඉන්න අයත් ඉන්නවා. මේවා කරනවාට වැඩිය හිත හිතා ඉන්න අයත් ඉන්නවා. කෙසේ හෝ වේවා ඒ අය ගැනත් හිතලා මේ වචනවල

අර්ථයන් දැන් මතක් කරලා දෙමු. මේ පින් කියන එක - ඇත්ත වශයෙන්ම 'පුඤ්ඤ' කියලා වචනයක් තිබෙනවා. ඒකෙ නිරුක්තිය තරමක් දුරට හැඟවලයි තියෙන්නේ. නමුත් අපට හිතන්න තියෙන්නේ අතීතයේ අටුවාලා වන්නේ වහන්සේලා ඒක තෝරලා දෙන්නේ 'චිත්ත සන්තානය පිරිසිදු කරන අර්ථයෙන්ය පින් කියලා කියන්නේ', පුඤ්ඤ කියලා කියන්නේ - පුනාති කියලා ඒක තෝරනවා. චිත්ත සන්තානය පිරිසිදු කරන අර්ථයෙන් කියලා. ඒක තරමක් දුරට පිළිගන්න පුලුවන් කියලා හිතන්නෙ මොකද, අතීතයේ ඉඳලාම එන වචන මේ පුඤ්ඤ, පාප කියන වචන. පුඤ්ඤ, පාප. මේ එක්කම යන සංකල්පයක් තමයි පින් වලින් සිත පිරිසිදු වෙනවා, පවෙන් අපිරිසිදු වෙනවා. පිනෙන් පිරිසිදු වෙනවා, පවෙන් අපිරිසිදු වෙනවා කියන සංකල්පය ලෝකයා තුළ තිබෙනවා. ඉතින් ඒකට බොහොම අනුරූපයි මේ අපේ සිතීන්, කයෙන්, වචනයෙන් කරන ක්‍රියා වලින් අපේ සිත පිරිසිදු කරගැනීමේ අවස්ථාවලුත් තිබෙනවා, අපිරිසිදු කරගැනීමේ අවස්ථාවලුත් තිබෙනවා. අපිරිසිදු කරගන්න දේවල් වලට අපි 'පච්චි' කියලා කියනවා, පිරිසිදු කරන දේවල් වලට අපි 'පින්' කියලා කියනවා.

ඇතැම් කෙනෙක් හැබැයි මේ කාලයේ මේ පින් කියන වචනයට සිංහල නිරුක්තීන් දෙන්න උත්සාහ කරනවා. නා නා විධ ආකාරයට ධර්මය විකෘති කරන ක්‍රමන් තියෙනවානෙ. මේ සිත පින්වන්නේ පින් කියලා - එහෙමත් ඇතැම් කෙනෙක් තෝරනවා. සිත පින්වන අර්ථයෙන් පින් කියලා කිව්වොත් නොමඟ යන්න බොහොම ඉඩ තියෙනවා. සිත පින්වන කොතෙකුත් දේවල් තියෙනවා, පච්චි. ඒක නිසා එහෙම ගන්න නරකයි. ඒ නිසා අපිට ටිකක් හරි මේක අර්ථවත් වෙන්නෙ අන්න අර සිත පිරිසිදු කරන අර්ථයෙන්, පින්. එතකොට ඒවාට උපකාර වෙන්නේ දන, සීල, භාවනා. දනමය වශයෙන්, සීලමය වශයෙන් හා භාවනාමය වශයෙන්. ලෝභයේ රළු මට්ටම - ගොරෝසු මට්ටම තමයි මසුරුකම කියන එක. ඒක මලකඩක් හැටියට දක්වෙනවා. මලකඩ නිතර ඉවත් කරන්නේ නැත්නම් ඒ තුළින්ම තමා තුළ විනාශයක් ඇතිවෙනවා. අන්තිමට මහා මසුරෙක් වෙනවා. එතකොට ඒ මලකඩ ඉවත් කිරීමට දනය උපකාර වෙනවා. කොටින්ම ලෝභය කියලා කියන ක්ලේශ ධර්මයෙන් ඉවත් වීමට, දනය උපකාර වෙනවා. දනමය වශයෙන් එහෙමයි. ශීලයෙන් අර කාය දුෂ්චරිත, වාග් දුෂ්චරිත, මනෝ දුෂ්චරිත වශයෙන් දක්වන කයෙන් වචනයෙන් කෙරෙන වැරදි ක්‍රියා වලින් සිදුවිය හැකි ඒ අපිරිසිදු වීම් වැළැක්වෙනවා ශීලාදී ප්‍රතිපත්තිය රැකීමෙන්.

ඊළඟට ඒ වගේම තමයි භාවනා වශයෙන්. ඒකෙන් අර ගැඹුරටම ගිහිල්ලා භාවනා වශයෙන් සිතේ තිබෙන කෙලෙස් - ලෝභ, දෝස, මෝහ සියල්ලම නැති කරලා දමන ශක්තිය තියෙනවා. ඒ අතින් බැලුවොත් පින්වල එහෙමත් බලයක් තියෙනවා.

ඊළඟට කුසල් ගැන හිතලා බලනකොටත් ඒක බොහෝ දුරට එක සමාන වගේ දක්වනවා. සමානාර්ථ එහෙම නැත්නම් යටත් පිරිසෙයින් සමීපාර්ථ වශයෙන් පින් සහ කුසල් කියන වචන ධර්මයේ යෙදිලා තියෙනවා දකින්නට ලැබෙනවා. නමුත් ඇතැම්විට සුවිශේෂ අර්ථයකුත් මේ කුසල කියන පදයේ තිබෙන බව අපිට පේනවා. අකුසල් මුල් සහ කුසල් මුල් කියලා, ධර්මයේ සඳහන් වෙනවා. සැරියුත් ස්වාමීන් වහන්සේගෙන් සංඝයා වහන්සේලා එක අවස්ථාවක ඇහුවා “සමාක් දෘෂ්ටිය, සමාක් දෘෂ්ටිය කියලා කට්ටිය කතා කරනවා. මොකද්ද මේ සමාක් දෘෂ්ටිය කියලා කියන්නේ?” සැරියුත් ස්වාමීන් වහන්සේ ඒ අවස්ථාවේදී සමාක් දෘෂ්ටිය හැඳින්වූවා මෙන්ම මේ කුසල් කියන වචනය ආශ්‍රයෙන්ම. කීප ආකාරයකින්ම සමාක් දෘෂ්ටිය හඳුන්වන්න පුළුවන්. මෙනෙදී සැරියුත් ස්වාමීන් වහන්සේ හැඳින්වූවේ “ඇවැත්නි, යම් කෙනෙක් අකුසලය දන්නවා නම්, අකුසල් මුල දන්නවානම්, ඒ වගේම කුසලය දන්නවානම්, කුසල් මුල දන්නවානම් එතෙකින් එයා සමාක් දෘෂ්ටිය ඇති කෙනෙක්”ය. ඒ කියන්නේ හොඳ නරක දැනගත්තා කියන එකයි. ඊළඟට ඒක තව විග්‍රහ කරනවා අකුසලය කියන්නේ මොකද්ද? අකුසලය කියලා කියන්නේ, දූන් මෙනෙදී සඳහන් වෙන්නේ අර ශික්ෂා පද වලින් කියවෙන එකයි. ප්‍රාණඝාතය අකුසලයක්, අදින්නාදනය, කාම මිථ්‍යාවාරය, මුසාවාදය, පිසුනාවාවය, පරුසාවාවය, සම්පපුලාපය, අවසාන වශයෙන් කියනවා හිතෙන් වෙන වැරදි දේවල් හැටියට ‘අභිජ්ඣා’ කියලා වචනයක් කියනවා. ඒකේ තේරුම විෂම ලෝභය. ව්‍යාපාදය කියලා කියනවා ද්වේෂයට, මෙමත්‍රියට විරුද්ධ එක. ඊළඟට මිච්ඡා දිට්ඨි, මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය. ඔන්න ඔවයි අකුසල් හැටියට දක්වලා තිබෙන්නේ. ඊළඟට ඒ අකුසල්වල මුල හැටියට දක්වන්නේ ලෝභයයි, ද්වේෂයයි, මෝහයයි.

ඊළඟට ඔන්න කුසල් පැත්ත ගත්තහම සැරියුත් ස්වාමීන් වහන්සේ තෝරලා දෙනවා මොකද්ද කුසලය, මොකද්ද කුසල මුල. කුසලය තමයි පාණාතිපාතයෙන් වෙන්වීම. පාණාතිපාතා චේරමණි කුසලං. අදින්නාදනා චේරමණි කුසලං, කාමේසුමිච්ඡාවාරා චේරමණි

කුසලං. මොකද්ද මේ චේරමණි කියන්නේ? චිරති කියලා කියන්නේ වෙන්වීම. එතකොට ප්‍රාණඝාතය, සතුන් මැරීම, පහසුවෙන් එහෙම නැත්නම් හිත බොහොම ඇදී යන විදියේ, කැමති විදියේ දෙයක්. එයින් වැළකී සිටීම අමාරුයි, නමුත් ඒකයි කළ යුත්තේ - ඒක කුසලයක් - දැන් ඔන්න ඒක තුළින් අපට හිතාගන්න පුළුවන් කුසලය කියන වචනයේ නියම අර්ථය. කුසල කියලා කියන්නේ ඇත්ත වශයෙන් සාමාන්‍ය ව්‍යවහාරයේ තිබෙන්නේ, දක්ෂතාව කියන එකයි. දැන් මෙතන මේ ධර්මානුකූලව නියම දක්ෂතාව මොකද්ද? සතා මැරීමේ දක්ෂතාව නෙවෙයි. සතා මැරීමේ අදහසින්, ඒ චේතනාවෙන් වැළකී සිටීමයි දක්ෂකම. සංසාරයේ නියම ආකාරයෙන් දක්ෂයායි කියලා කියන්නේ දුගති මාර්ගයෙන් මිදිලා සුගති මාර්ගයට යාමත්, දුගති සුගති දෙකම ඉක්මවලා අවසානයේ සසර දුක් කෙළවර කරගෙන නිවන් දැකීමත්.

කුසල් කියලා කියන්නේ අර කියාපු අකුසල් වලින් වැළකීම, චේරමණි. ඊළඟට කුසල් මුල් මොනවාද? ඒවා හඳුන්වන්නේ මෙහෙමයි. අලෝභ, අදෝස, අමෝහ. අලෝභ කියලා කියන්නේ, එහෙම පිටින්ම ලෝභ නැතිකලාම නොවෙයි. ඒ ලෝභයෙන් ඉවත්වීම සඳහා දරන උත්සාහයයි. ද්වේෂයෙන් ඉවත්වීම සඳහා දරන උත්සාහයයි. මෝහයෙන් ඉවත්වීම සඳහා දරන උත්සාහයයි. ඒ තුළින් තමයි යම්කිසි දවසක ඉලක්කය සාර්ථක කරගත්තු අවස්ථාවේ ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහ නැති කරන්නේ. එතකොට ලෝභයේ සිට අලෝභය දක්වා යන ගමන, ද්වේෂයේ සිට අද්වේෂ තත්ත්වය දක්වා යන ගමන, මෝහයේ සිට අමෝහ තත්ත්වය දක්වා යන ගමන - ඒවා තමයි කුසල හැටියට සලකන්න පුළුවන්. ඔන්න එතකොට අපට ඒ අනුව හිතාගන්න පුළුවන් අර කුසල කියන වචනයේ ගැඹුරු අර්ථයකුත් තියෙනවා. නමුත් බොහෝවිට අපි දැන් මේ කාලේ ව්‍යවහාරයට කුසල් කරනවා, පින් කරනවා කියලා ඒ දෙකම කියනවා.

කොයිහැටි හෝ වේවා එක පැත්තකින් සිත පිරිසිදු වෙනවා. අනිත් පැත්තෙන් අපේ සිත අර නියම ආකාරයෙන් සාංසාරික සත්ත්වයින් හැටියට නිවනට, නිවන් පැත්තට හැරුණු සාංසාරික පුද්ගලයින් හැටියට යම්කිසි දක්ෂ පැවැත්මක් ප්‍රතිපත්තියක් ඒ තුළින් පෙන්වුම් කරනවා පින් සහ කුසල් වලින්. අන්න ඒක අනුව අපි හිතාගන්න ඕනෙ මේ පින් කියන එක අපේ ජීවිතයට ඉතාමත්ම ළං කරගත යුතු දෙයක්. පින්

රැස්වෙන්න රැස්වෙන්න තමයි ඒ තුළින් අපට සිදුවෙන යහපත - බුදුපියාණන් වහන්සේ කියලා තියෙන්නේ,

පුඤ්ඤති පරලොකසමිං - පතිට්ඨා භොතති පාණිනං

පරලොවට ප්‍රතිෂ්ඨාවක් හා සමානයි. පිහිටීමට හේතුවන ආරක්ෂාවක් වශයෙන් පිහිටක් වශයෙන් පවතින්නෙන් පිනයි. එපමණක් නොවෙයි දැන් මංගල සූත්‍රයේ කියවෙනවා පුබ්බෙව කත පුඤ්ඤතා - මංගල කාරණයක් හැටියට කියවෙනවා, අතීතයේ කරන ලද පින් ඇති බව. පෙර කරන ලද පින් ඇති බව - මේ ජීවිතයේ කෙනෙකුට මංගල කාරණයක් වන්නේ අතීතයේ පින් කළා නම් තමයි. එතකොට ඊළඟ ජීවිතයේදී අර කියාපු මංගල කාරණය ලබන්න නම් මේ ජීවිතයේත් පින් කරන්න ඕනෙ. මොකද ඒකට හේතුව මේ ගෙවන මනුෂ්‍ය ආත්මයේ දවසක් පාසා, අපට මනුෂ්‍ය ආත්ම භාවය ලබා දුන්න පින, කුසලය, දවසක් පාසා ගෙවිලා යනවා කියලා හිතාගන්න ඕන. ඒකට හරියන්න අපි උත්සාහවත් වෙන්න ඕන. එතනදීයි බුදු භාමුදුරුවො කියන්නෙ අර අප්‍රමාදය - අප්‍රමාද වෙන්නැයි කියලා පින් කිරීම පිළිබඳව.

අප්‍රමාදං පසංසනති - පුඤ්ඤ කිරියාසු පණ්ඩිතා

පින් කිරීම පිළිබඳව අප්‍රමාද වෙන්නැයි කියලා. ඒ අවවාදය අනුවමයි අර ලාග දෙව් දුවණිය තමන්ගේ සැප සම්පත් ස්ථාවර කරගැනීම සඳහා තව තවත් පින් කරන්න උනන්දු වුණේ. අපිත් කල්පනා කරන්න ඕනෙ මේ නිදර්ශනය ආශ්‍රයෙන්, අපේ ජීවිතයේ තවතවත් නොයෙකුත් ආකාරයේ ධනය ලබාගැනීම, නිල තනතුරු ලබා ගැනීම, විභාග පාස් කරගැනීම ආදී ඉලක්ක අපේ ජීවිත තුළ තිබෙනවා. ඒවා හරි ගියා හෝ වැරදුනා හෝ - හරි ගියත් ඒවා සමහරවිට විනාශයටත් ලක්වෙන්න ඉඩ තියෙනවා, නමුත් ඒ හැම ඉලක්කයකටම වඩා වටිනවා අපේ මේ සංසාර ගමනේ අපි ඊළඟට ගිහිල්ලා වැටෙන්නේ කොතැනටද කියලා, ඒ පිළිබඳව සැලකිලිමත් වීම. ඇත්ත වශයෙන් අර කියපු විදියේ පුණ්‍ය ස්කන්ධයක් අපට නැතිනම් සමහරවිට අවසාන සිත, ආසන්න සිත හැටියට නරක සිතක් එන්න පුලුවන්.

දැන් මේක තුළින්, මේ කථාවෙන් අපට තවත් කාරණාවක් පැහැදිලි වෙනවා. මේ ලාග දෙව්දුවණිය පිළිබඳ කථාවේ අර ගෙවිලිය - මේ පින්වතුන් අහලා තියෙනවා භොදට, තුන් සිත පහද දැන් දීම ගැන. තුන් සිත පහද දැන්දීම කියන්නේ දනයක් දෙන්න කලින් ඒත් භොද

ශ්‍රද්ධාවෙන් ප්‍රසාදයෙන් යුක්තව දන් දීමට හිත ඒකට යොදා ගැනීම. ඊළඟට දෙන අවස්ථාවේත් ඒ වගේම හරියාකාරව දන් දීමයි. ඊළඟට දුන්නට පස්සෙන් පසුතැවිල්ලකින් තොරව ඒ ගැන සතුටු වීම. ඒ නිසා තමයි ඇත්ත වශයෙන්ම අර දෙවිදුව දිව්‍ය සම්පත්තිය ලැබුවේ. ඒ ධර්මයේ සඳහන් වෙන ආකාරයට පූර්ව චේතනා, මුඤ්චන චේතනා, අපර චේතනා කියලා, ඒ ස්ථාන තුන - තුන් සිත ප්‍රසාදයෙන් යුක්තයි. පූර්ව චේතනා වශයෙනුත් ඒ තැනැත්තිය තුළ ලොකු ශ්‍රද්ධාවක් දන් දීමේ කැමැත්තක් තිබුණ නිසා තමයි අර මහරහතන් වහන්සේ දිවැසින් දෑකලා ඒ තැනැත්තිය ළඟට පැමිණියේ. ඊළඟට බොහොම ශ්‍රද්ධාවන්තව පසඟ පිහිටුවලා වැදලා අර විදියට විලඳ හැන්දක් පූජා කලා. ඒ විදියට මුඤ්චන චේතනාවත් පිරිසිදුයි. ඊළඟට ඒ ගැන සිතමින් සතුටු වෙමින්, ලොකු සතුටකින් ඒ තැනැත්තිය ගිය නිසා තමයි ඒ අවස්ථාවේත් හිත පිරිසිදු වුණේ. අන්න ඒ අවස්ථාව ආසන්න සිත හැටියට එළඹියා. මොකද මරණය හදිසි මරණයක්, ක්ෂණික මරණයක්. අපට වුණත් හිතන්න තිබෙන්නේ ලොකු පිතක් කරලා ගියත් - ඒ ගැන පසුතැවිලි වෙමින් යන අවස්ථාවේ අර විදියේ ක්ෂණික මරණයක් වුණොත්, බලාපොරොත්තු වෙන්න එපා දිව්‍ය ලෝකයේ යයි කියලා. අන්න ඒක නිසා අපි කල්පනා කරන්න ඕනෙ අර තුන් සිත පහද දීම කියන කාරණයේ වැදගත්කමත්.

පින් කමක් කිරීමේදී පූර්ව චේතනා වශයෙන් පිරිසිදු වීමේ කාරණය තුළ හුඟාක් දේවල් තිබෙනවා. ඇතැම් කෙනෙක් කියනවා අමාරුවෙන් මහන්සි වෙලා කරන පින් තමයි වැඩියෙන් ආනිශංස සම්පන්න කියලා. මොකද එහෙම කියන්නේ? දහසක් සිතිවිලි පස්සට අදිනවා. නමුත් ඒකට හරියන්න හිත උනන්දු කරගන්නවා. දැඩි ශ්‍රද්ධාවෙන්, විරියයෙන් උනන්දු කරගෙන, එයට සුදනම් වනවිට ඒ පින් වඩාත් ශක්තිමත් වෙනවා. ඒ විදියට කරගෙන ඊළඟට පින් කරන අවස්ථාවේත් සිත දුර්වල කරගන්නේ නැතිව ඉන්න උත්සාහ කරන්න ඕනෙ. ඊළඟට පින් කළාට පස්සෙන් ජීවිතාන්තය දක්වා මේ ගැන හිතලා සතුටු වෙලා, අනුමෝදන් වීම කියලා කියන්නේ ඒකයි. අනුමෝදන් බණ කියලා දෙයක් තිබෙන්නෙන් ඒක සඳහායි. අන්න ඒකෙ වටිනාකම මේ කථාන්තරයෙනුත් පේනවා, අපර චේතනාවත් පිරිසිදුව තියාගත යුතු බව. ඇත්ත වශයෙන්ම අපි කල්පනා කරන්න ඕනෙ, අපේ මරණය කොයි අවස්ථාවේ එයිද කියලා කියන්න බැහැ. අර විදියට වයස්ගත වෙලා අවුරුදු අනුවක් සියක් වෙලා ජීවත් වෙනවා නම් අන්න ඒත් අවසාන

කාලය ගෙවන්න වෙන්නේ කකුල් දෙකෙන් නෙවෙයි, කකුල් හතරකින්. ඇඳ උඩ ඉන්න වෙන්නේ. එතකොට ඒ ඇඳ උඩ ඉන්න අවස්ථාවේදී අන්න තමන්ට තියෙන්නේ තමන්ගේ හිතවිලි ටික. අර ඉඩකඩම්වත්, යාන වාහනවත්, නිලතලවත්, ඒ රැකිරක්ෂාවල් මොකක්වත් නෙමෙයි. ඒවා හීන ගොඩක් පමණයි. හීන ගොඩක් මැද ජීවත් වුණා කියලා හැඟීමයි තිබෙන්නේ. නමුත් ඒවා තුළින් තමන්ගේ හිත දියුණු කරගන්න, හිත පිරිසිදු කරගන්න, නිවනට හරවගන්න, දක්ෂවීම කියලා කියන ඔය පිනත් කුසලයත්, එක්රැස් කරගත්තානම් ඒ තැනැත්තාට යම් සැනසිල්ලක් තිබෙනවා. අන්න ඒ විදියට අපි කල්පනා කරන්න ඕනෙ එතකොට මේ බුදුපියාණන් වහන්සේ මතු කරලා දීපු කාරණා - මේ කාලේ ඇතැම් කෙනෙක් මේ හැම එකක්ම අතහරින්න ඕනෙ කියන අදහස පිට "මොකක්වත් අපි එකතු කරන්න ඕනෙ නැහැ. ඇයි මේ පින් එකතු කරන්න විතරක් උනන්දු වෙන්නේ? ඒක තුළින් සක්කාය දිට්ඨිය ඇතිවෙනවා" කියලා ඔය විදියට අතිධාවනයෙනුත් කපා කරන අය ඉන්නවා.

නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වපු සමායක් දෘෂ්ටිය හරියාකාරව තේරුම් ගන්න ඕනෙ. බුදුපියාණන් වහන්සේගේ සමායක් දෘෂ්ටියේ පැති දෙකක් තිබෙනවා. ලෞකික වශයෙන් ඒ කියන්නේ සාංසාරික පුද්ගලයාට අදල අන්දමින් බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වා තිබෙන සමායක් දෘෂ්ටිය හඳුන්වන්නේ, 'කමමසසකතා සමමාදිට්ඨිය' කියලා. 'කමමසසකතා සමමාදිට්ඨිය' කියන එකේ තේරුම කර්මය තමාගේ කොට ඇත කියලා - අන්න ඒ අදහසයි. කර්මය තමාගේ කොට ඇති සමායක් දෘෂ්ටිය. ඒක වෙන නමකින් හැඳින්වුවේ 'දශ වස්තුක සම්මා දිට්ඨිය' කියලා. දශ වස්තුක කියලා කියන්නේ කාරණා දහයක් ඇති සමායක් දෘෂ්ටිය. ඒක තවත් විස්තර කරනවානම් මේ විදියටයි තියෙන්නේ. සිංහලෙන් අපි ගත්තොත් - දනය, යාගය, භෝමය කියන වචන තුන බමුණන් පාවිච්චි කළාට මොකද සමහරවිට අපේ ධර්මයේ දැක්වෙන මේ දනය පිළිබඳවත්, ඒක යොදලා තියෙනවා අවිශේෂයෙන්. කොටින්ම එතනින් කියන්නේ දීමනා. දීමනාවෙහි ඵලයක්, ප්‍රයෝජනයක් ඇත කියන එකයි මුලින් කියවෙන්නේ. දීමක් ඇත, දනයක් ඇත, යාගයක් ඇත, භෝමයක් ඇත. ඊළඟට හොඳ නරක කර්මයන්ගේ විපාක - ඵල විපාක ඇත කියන ඒ ප්‍රස්තුතය. ඊළඟට මෙලොවක් ඇත, පරලොවක් ඇත. මෙලොවක් ඇත, පරලොවක් ඇත කියන එකේ තේරුම, නැවත උත්පත්තියක් ඇත කියන එකයි. ඇතැම් කෙනෙක් ඒක විශ්වාස

කරන්නේ නැහැ. මෙලොවක් ඇත, පරලොවක් ඇත. මෙලොව පරලොව කියලා භේදයක් තිබෙන්නේ කෙනෙක් මැරලා නැවත උපදිනවානම්. අන්න ඒකත් පිළිගන්නවා - මෙලොවක් ඇත, පරලොවක් ඇත. ඊළඟට මවක් ඇත, පියෙක් ඇත. මවක් ඇත, පියෙක් ඇත කියන ඒ දෘෂ්ටිය එතන ඉදිරිපත් කරන්නේ මවට සහ පියාට සැලකීමේ වෙන වැදගත්කමක් ඇත. එහෙම නැත්නම් තිරිසන් සතුන් වගේ මව්පියන් ගැන සලකන්නේ නැතුව - තිරිසන් සතුන්ට මව්පිය භේදයක් නැහැ. නමුත් මෙතන දැක්වෙන්නේ, මවක් ඇත, පියෙක් ඇත කියන වචනයෙන් තේරුම් කරන්නේ - ඒකෙ ගැඹුරු අදහස මොකද්ද? මවට පියාට සැලකීමේ විශේෂ ආනිශංස ඇත කියන එකයි.

ඊළඟට තව ප්‍රස්තුතයක් තිබෙනවා. ඕපපාතික සතුන් ඇත. දැන් මෙතන කියාපු අර දෙවගන වගේ මෙහෙම හිටි ගමන් ගිහිල්ලා දිව්‍ය ලෝකයේ උපන්නයි කියන එක, මේ කාලයේ ඇතැම් අය, විද්‍යාව විතරක් දැඩිව ගත්තු අය, මේක විශ්වාස කරන්නේ නැති වෙන්න පුළුවන්. මොකද ඒ අය හිතන හැටියට මේ ද්‍රව්‍යයට බැඳීමම තියෙන දෙයක් මේ හිත. එතකොට ද්‍රව්‍යයෙන් මිදුනාට පස්සේ මේ හිත කොහොමද දිව්‍ය ලෝකයේ යන්නේ, බ්‍රහ්ම ලෝකේ යන්නේ කියලා කෙනෙක් ප්‍රශ්න කරන්න පුළුවන්. ඒ පිළිබඳව පර්යේෂණ කරපු අය ගැනත් ඔය ධර්මයේ සඳහන් වෙනවා. පායාසි කියලා එක්තරා මිථ්‍යා දෘෂ්ටික ක්ෂත්‍රිය රජ කෙනෙක් - කෙනෙක් මිය යනකොට ප්‍රාණය පිටවෙන්න බැරි විදියට යම්කිසි විදියකින් වහලා මැටි ආදියෙන් වහලා තිබ්බොත් මරණයෙන් පස්සේ කොහෙවත් යන්නේ නැහැ කියලා හිතා ගන්නා. ඒ විදියේ පර්යේෂණ පවා පැවැත්වූවා. අන්න අර ද්‍රව්‍යයට මුල් තැන දීමෙන්, මේ කාලෙත් ඇතැම් භෞතික දෘෂ්ටිය ගත්තු අය කල්පනා කරනවා, කොහොමද මේ මෙතනදී මැරුණ කෙනා එකපාරටම ගිහිල්ලා විමානෙකුත් පහළ වෙලා අර විදියේ තත්ත්වයක් ලබන්නේ කියලා. නමුත් මෙතන මේ සම්මා දිට්ඨියේ කියවෙනවා - ඕපපාතික සත්ත්වයන් ඇත කියන ප්‍රස්තුතයේ බුදුපියාණන් වහන්සේ ඉදිරිපත් කරනවා මේක පිළිගත යුත්තක්. තමන් ඒක අත් නොදුටුවත් ඒක දුටු පුද්ගලයන් සිටිනවා. 'අතී සත්තා ඕපපාතිකා' යනුවෙන් සඳහන් වෙනවා. ඊළඟට ඒ වගේම කියවෙනවා මේ ලෝකයත්, පරලෝකයත් පිළිබඳව යථාතත්ත්වයෙන් අවබෝධ කරගත්තු අභිඥ බලයෙන් අවබෝධ කරගත්තු ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණයනුත් ලෝකයේ සිටිනවා කියලා කියන ඔන්න ඔය කාරණා දහය තමයි දැන වස්තුක සම්මා දිට්ඨිය හැටියට දක්වන්නේ.

ඔය සම්මා දිට්ඨිය නැති නැත ඇති වෙන්නේ මිච්ඡා දිට්ඨියක්. ඒ කාලයේ හිටිය උචෙෂ්ඨ දෘෂ්ටිය එහෙම නැත්නම් නාස්තික දෘෂ්ටිය ගත් අයගේ දර්ශනය සඳහන් වෙනවා මේ විධියේ ශෙලාකයකින්.

යාවත් ජීවේත් සුඛං ජීවේත් - සෘණං කෘතවා ගෘතං පිචෙත්
හසමී කෘතස්ස දේහස්ස - පුණරාගමනං කෘතෘ

ජීවත් වනනාක් හොඳ ගිනෙල් එහෙම කාලා සුඛෝපභෝගී දේවල් කාලා බීලා හොඳට ඉන්න ඕනෙ, ණය වෙලා හරි. මොකද ශරීරය මිය ගියාට පස්සෙ, ආදහන භූමියේදී අළු වුණාට පස්සෙ ආයෙත් මේ ලෝකයට එන්නෙ, ආයෙත් උපදින්නේ කොහොමද? ඔන්න ඔය විදියේ දෘෂ්ටි ගත්තු අයට තමයි උච්චේද දෘෂ්ටිකයින් නැත්නම් නාස්තිකවාදීන් කියලා කියන්නේ. ඒ නාස්තික දෘෂ්ටියේ තිබුණු කාරණා දහයට විරුද්ධව තමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ මෙන්න මේ දශ වස්තුක සම්මා දිට්ඨිය ඉදිරිපත් කළේ. ඒ අය දන්දීම ආදියෙහි, හොඳ නරක කර්ම ආදියෙහි විපාකයක් නැත. මවක් නැත. පියෙක් නැත මෙලොවක් නැත. පරලොවක් නැත ආදී වශයෙන් ඒ අය 'නැත, නැත' කියාපු ඒවාට බුදුපියාණන් වහන්සේ 'ඇත, ඇත' කිව්වා. ඒක තුළ තියෙන්නේ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවක්. බුදුපියාණන් වහන්සේ එතකොට ඒ මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය එහෙම නැතිනම් ඒ නාස්තික දෘෂ්ටිය පිළිගත්තෙ නැහැ.

සංසාරගත සත්ත්වයා තුළ අනිච්චායයෙන්ම මමය, මාගේය කියන හැඟීම තිබෙනවා. ඒ කම්මස්සකතා සම්මා දිට්ඨිය කියලා කියන්නේ, කර්මය තමාගේ කොට ඇති සම්මා දිට්ඨිය. දැන් ඔය බුද්ධිවාදීන්ගෙන් ඇතැම් කෙනෙක් කියන්න පුළුවන් 'ආත්මයක් නැත්නම් ඉතින් හොඳක් නරකක් කියල දෙයක් නැහැනෙ. ඊළඟට දන්නෙ කොහොමෙයි, ඊළඟට ගිහිල්ලා උපන්නාම අපි විදින්නේ ඒක විපාකද කියලා', එහෙම කියලා බේරෙන්න බැරි තත්ත්වයක් තිබෙනවා. මොකද කර්මය කියන එක තුළම තිබෙනවා, ආත්ම සඤ්ඤාව. අවිද්‍යාව නිසයි සංස්කාර ඇතිවෙන්නෙ. "වෙතනාහං භික්ඛවෙ කමමං වදමී" වේතනාවක් ඇතිවන්නේ මම කියන ප්‍රඥප්තිය උඩයි. තමන්ට ඕනෙ හැටියට ලෝකය තබා ගන්නයි මේ වේතනාවක් ඉදිරිපත් කරන්නේ. එයාව මරන්න වේතනාවක්, තව කෙනෙකුගෙන් දෙයක් හොරකම් කරන්න වේතනාවක්. ඒ වේතනාව දිහා හැරිලා බලනකොට එතන මමෙක් ඉන්නවා. තමා කියලා කෙනෙක් ඉන්නවා. ඒක නැතෙයි කියලා කියන්න බැහැ. එතනදී විතරක් අර අනාත්ම දෘෂ්ටිය ඉදිරිපත් කරන්න

බැහැර. ඔන්ත ඔය යථා තත්ත්වයයි, බුදුපියාණන් වහන්සේ ඉදිරිපත් කරන්නේ.

බුදුපියාණන් වහන්සේ හැම තිස්සෙම මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව තුළ තියෙන යථාභූත ඤාණ දර්ශනය - ඇත්ත ඇති හැටියට කියන්න. එතකොට ඇත්ත ඇති හැටියටනම්, සංසාරගත සත්ත්වයා දීර්ඝ කාලයක් සංසාරයේ යන්නේ ඔන්ත ඔය ගත්තු වැරදි භ්‍රාන්තිය, වැරදි අදහස, ඒ කියන්නේ, තමා කියලා කියන අදහස නිසා. ඒක හිතලා එක පාරටම නැති කරගන්න බැහැ හිතූ පමණින්. එහෙම නැතිනම් තර්කයෙන් නැතිකර ගන්න පුළුවන් දෙයක් නෙවෙයි. ඒක නැති කරගන්න ක්‍රමය තමයි භාවනා මාර්ගයට පිවිසිලා සමාධි සිතීන්, විදර්ශනා වශයෙන් මේක යථා තත්ත්වය දැකලා මෙතන මේ පංචස්කන්ධය තුළ මමෙක් නැති බව දැකලා ඒ තුළින් තමයි මේකෙන් මිදෙන්න ඕනෙ. එහෙම නැතිව තර්ක කරලා බැහැ. "අපේ පොතේ ඇයි බුදු භාමුදුරුවෝ කියලා තියෙනවනෙ, ආත්මයක් නැහැ කියලා. ඒක නිසා අපට මොකද? අම්මා තාත්තා හරි මරලා අපි ජීවත් වෙන්න ඕනෙ" කියලා කිව්වොත් ඒක අන්න අර උච්ඡේද දෘෂ්ටියට, නාස්තික දෘෂ්ටියට යනවා. එහෙම කියපු අය ඒ කාලෙත් හිටියා. ඒ අන්තයෙන් ඉවත් වීමටයි බුදුපියාණන් වහන්සේ දශවස්තුක සම්මා දිට්ඨි ඉදිරිපත් කළේ.

ඊළඟට ගැඹුරු සම්මා දිට්ඨිය අපි බොහෝ අවස්ථාවල ගැඹුරු මාතෘකා ඇති දේශනාවල මතක්කර දීලා තිබෙනවා. ගැඹුරු සම්මා දිට්ඨිය තමයි ලෝකෝත්තර සම්මා දිට්ඨිය - චතුරාර්ය සත්‍යය. ඇතැම් කෙනෙක් මේවා පටලවා ගන්නවා. ලෞකික සම්මා දිට්ඨියත්, ලෝකෝත්තර සම්මා දිට්ඨියත් අතර. අපි මේ ලෞකික කියලා කිව්වේ අර සංසාරගත සත්ත්වයාට බලපාන ධර්මතාවක්. ඒ ධර්මතාවය බලපාන්නේ මොකද? අවිද්‍යාව ඇතිතාක් සංස්කාර තිබෙනවා. සංස්කාර ඇතිතාක් අර විඤ්ඤාණ, නාමරූප ආදියේ ඒ ප්‍රතීත්‍ය සමුප්පාද ධර්මයට අනුකූලව ක්‍රියාකාරීත්වයක් සංසාරයේ තිබෙනවා. ඒක නිසා අපට ආත්මයක් නැත කියලා බේරෙන්න බැ එතන. අපේ ක්‍රියාවලිය තුළ, චේතනාව තුළ, තිබෙනවා මමය කියලා ගත්ත වැරදි සඤ්ඤාවක්. භ්‍රාන්තියක්. ඒකෙ විපාක අපි විඳින්න ඕනෙ. ඒ වගකීම අපි ගන්න ඕනෙ. යම් වගකීමකින් යුක්තව අපි වැඩක් කළානම් ඒකෙ විපාකයත් අපි විඳින්න ඕනෙ. අන්න ඒකයි. බුදුපියාණන් වහන්සේ ඒක අනුවයි කියන්නේ, 'අත්තනාව කතං පාපං' කියල. තමාම කරන ලද පාපයට

තමන් විදින්න ඕනෙ. තමන් කරන හොඳ දේට, හොඳ විපාක තියෙනවා. තමා පිළිබඳවයි එතන කථාව. මොකද ඒ ප්‍රස්තුතය උඩ ඉඳගෙනයි මේ කුසල් හෝ අකුසල් හෝ කරන්නේ, පින් හෝ පව් කරන්නේ. ඒක අවශ්‍යයි. ඒක නැතුව බෑ. මේකෙන් මිදෙන්නට ඕන.

අපි බොහෝ අවස්ථාවල අර දියවැලකින් එතෙර වීමේ උපමාව එහෙම දැක්වුවේ ඒකයි. ඒ ගලාගෙන යන මහා දිය ඇළකින් එහෙම නැතිනම් මහා දිය පහරකින් එතෙර වෙනකොට ඒ දිය පහරටත් ටිකක් ඉඩදීලා හෙමි හෙමිහිට සිරුවෙන් අඩිය තියලා තමයි එහා පැත්තට යන්න වෙන්නේ. ඒ වගේම දෙයක් මේ සංසාරේ තිබෙන්නේ. දීර්ඝ කාලයක් සත්ත්වයා මේ සංසාරයේ ඔය අවිද්‍යාව තණ්හාව ආදියෙන් පීඩා විඳිමින් ඒ තුළින් ඇති කරගත්තු කර්ම වේගවල විපාක විඳිමින් යනවා. එතකොට එකපාරටම ඒක හිතු පලියෙන් තර්කයෙන් කරන්න බැහැ, මේක ඒ සත්ත්වයාම, 'පව්වතනං වෙදිතබ්බො විඤ්ඤාහි' - කියලා කියන ආකාරයෙන් තමා විසින්ම ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගන්න ඕන මෙතන ආත්මයක් නැති බව. පොතේ තිබුණ පලියටවත් තර්කයෙන්වත් නෙවෙයි. ඒක ප්‍රත්‍යක්ෂ වන තාක් වේතනාව කියන එක අර විදියටම ඇති වෙනවා ඒකේ දැඩිව උපාදනය ඇතිව, අල්ලා ගැනීම ඇතිව. උපාදනය ඇති තැන අන්න නැවතත් භවයක් තියෙනවා. නැවතත් භවයක් මැවෙනවා. දැන් මෙතන නම් කිව්වේ දිව්‍ය විමානයක්. මේ දිව්‍ය විමානය මැවුණා වගේම තමයි කෙනෙක් පාප කර්මයක් කළා නම් ඒ තැනැත්තාට ඒකට ගැලපෙන නිරය ප්‍රේත ආදී ඒ තත්ත්වවල භවයක් ඇතිවෙන්නේ. ඔන්න ඔය ධර්මතාවයයි තියෙන්නේ. ඒ ධර්මතාවයට අනුකූලව තමයි කම්මස්සකතා සම්මා දිට්ඨිය බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වා වදළේ. මෙලොවක් නැත, පරලොවක් නැත, මවෙක් නැත, පියෙක් නැත කියලා බේරෙන්න බැහැ. ඒ ප්‍රස්තුතය මත ඉඳගෙනම ඊළඟට අනිත් පැත්තට හැරෙන්න ඕන. හොඳ පැත්තට හැරෙන්න ඕන. අර අකුසල් පැත්ත අතහැරලා කුසල් පැත්තට හැරෙන්න ඕනෙ. පව් පැත්ත අත හැරලා පින් පැත්තට හැරෙන්නට ඕනෙ. ඒ නිසා තමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන්නේ බෞද්ධයා නිතරම මේ ගැන තර්ක කර කර ඉන්නේ නැතුව මෙන්න මේ පින් පැත්තට - පිනෙන් පිනට ඉදිරියට යන්න ඕනෙ. පිනෙන් පින එකතු කරගන්න ඕනෙ.

ඒ වගේම කුසල් පිළිබඳවත්. මේ පින කිව්වහම අපි අද සාමාන්‍යයෙන් හිතන්නේ දනමය පුණ්‍ය කර්මය විතරයි. නමුත් තේරුම්

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

ගන්න ඕනෙ දනයට වඩා උසස් ශීලයයි. ශීලයට වඩා උසස් භාවනාව. ඒ හැම එකක් තුළම තියෙන්නේ යම්කිසි අතහැරීමක්. දනයෙන් කෙරෙන්නේ බාහිර වස්තු පරිත්‍යාගයයි. ශීලයෙන් කෙරෙන්නේ අපේ හිත බොහොම කැමති කස, වචනය පිළිබඳ යම් යම් වැරදි හැසිරීම්වලින් වැළකී සිටීමයි, චේතනා - චිරතිය. ඒක අමාරුම දෙයක්. එතනදීත් කියන්නෙත් අතහැරීමයි. භාවනාවේදී ඊටත් වඩා අතට යනවා. අපේ සිත හැම තිස්සෙම විසිරුණු ස්වභාවයකින් ඒ මේ අතට ඇදෙන ස්වභාවයක් තියෙනවා. ඒක පාලනය කරගෙන එක අරමුණක පිහිටුවාගෙනයි භාවනාවක යෙදෙන්නේ. ඊළඟට ඊටත් වඩා ගැඹුරු දේ තමයි විදර්ශනා වශයෙන් මේ මමය මාගේය කියලා කියාපු එකත් ගැඹුරින් දැකලා විනිවිද දැකලා මේවා පිළිබඳ ඇල්ම අතහැරීම. ඒක තමයි ලොකු අතහැරීම, පංචස්කන්ධය අත හැරීම.

ඒ අතින් බලනකොට මේ පින කියලා අපි කෙටියෙන් සැලකුවාට මොකද දනමය පුඤ්ඤ කිරිය වනවු, සීලමය පුඤ්ඤ කිරිය වනවු, භාවනාමය පුඤ්ඤ කිරිය වනවු කියන ඒ තුන තුළ තියෙනවා නිවන් දක්වාම යන ක්‍රියා මාර්ගය. කෙනෙකු විසින් ගත යුතු ක්‍රියා මාර්ගය. මොකද අපි අහලා තියෙනවා බෝධිසත්ත්වයන් වහන්සේලා අබුද්ධෝත්පාද කාලවල පවා ඒ නෙක්ඛම්ම සංකල්පය දැඩිව අරගෙන හිමවතට ගිහිල්ලා බණ භාවනා කළා. ඒ තුළ තිබෙන්නේ, ඒවා ඉෂ්ට වුණත් නැතත්, යටින් තිබෙන්නේ සංසාරය භයානකයි මේකෙන් මිදෙන්න ඕනෙ - ඇතැම්විට බෝධිසත්ත්වයන් වහන්සේලානම් 'මං විතරක් මිදිලා මදි. අනෙක් අයත් මේ දුකෙන් මුදවන්න ඕනෙ' යන අදහස ඇතිකරගත්තා. මොකද විශේෂයෙන් බෝධිසත්ත්වයන් වහන්සේලා ඒ ජීවිතවල අභිඤ්ජාහීන්ව ඉඳගෙන දුටුවා මේ අපාය, එහෙම නැත්නම් මේ ප්‍රේත ලෝක ආදී තැන්වල සත්ත්වයා විදින දුක් ගැහැට මේ කියාපු පාප කර්ම නිසා. ඒක නිසා මහා කරුණාව නිසාම උන්වහන්සේලා කල්පනා කළා 'මා විතරක් මිදිලා මදි. අනිත් අයත් මුදවාගන්න ඕන' බව.

කොහොම නමුත් මෙතන භාවනාමය වශයෙන් උන්වහන්සේලා ඒ හිත එක්තැන් කරගැනීමට වෙහෙසුනා. ධ්‍යාන තත්ත්ව ලබාගත්තා. විශාල පරිත්‍යාග කරලා නෙකඛම්මය සම්පූර්ණ කරගෙන. අන්න ඒ අතින් බලනකොට මේ හැම එකක් තුළම තියෙන්නෙ අත් හැරීම. මේ අත්හැරීම තුළින් අපට හිතාගන්න පුළුවන්, එක පැත්තකින් පිරිසිදු

වෙනවා. ඒ එක්කම නිවනට ළං වෙනවා. නිවනට ළං වෙනවා කියලා කියන්නේ ඒ සියලු සංස්කාර සංසිද්ධිමෙන් - සියලු සංස්කාර කියලා කියනකොට අර කර්ම වේග සංසිද්ධිමක් එතන කියන්නේ. එතකොට පාපකර්ම - අකුසල කර්ම වලින් ඉවත්වෙලා හොඳ කර්මවලට නැඹුරු වෙලා ඒ තුළින් තමයි ඊළඟට සම්පූර්ණයෙන්ම කර්මය යට තිබෙන අවිද්‍යාවත්, තෘෂ්ණාවත් කියන ඒවායේ යථා ස්වභාවයන් නුවණින් දකලා, සමාධියෙන් දකලා ඒවා ඉවත් කරලා, ඒවායින් මිදිලා අන්තිමේදී ඒ සබ්බ සංඛාර සමථ - කියලා කියන සියලු සංස්කාරයන් සියලු කර්ම වේගයන් සංසිද්ධිමේ ශක්තිය කියලා කියන ඒ පින, ඒ නිවන ලබා ගන්නේ, ඒක උපසමය කියලාත් කියනවා. අන්න ඒ නිවන් දක්වාම යන මාර්ගයයි මේ පින, කුසලය කියන වචන තුළින් බුදුපියාණන් වහන්සේ මතු කරලා දීලා තිබෙන්නේ.

අපි නිතර කල්පනා කරන්න ඕනෙ අර අන්තගාමීව එහෙම නැත්නම් අතිධාවනයෙන් ඔය තර්කයට විතරක් ඉඩ දීලා - අපි බොහෝවිට කියන්නේ, බුද්ධිවාදීන් කියලා වචනයක් යොදන්න සිද්ධ වෙලා තියෙන්නේ. ඒ අය මොළය විතරක් මුල් කරගෙන මොළේ තියෙන ක්‍රියාකාරීත්වය පමණක් ලොකුවට අරගෙන මේවා පිලිබඳව උදසින වෙනවා. මේ පින් දහම් පිලිබඳ, ශ්‍රද්ධාව ආදී කාරණාවන් පිලිබඳව. දැන් අපි කිව්වා, ශ්‍රද්ධාව කියන වචනය තුළත් හදවත ගැන කියවෙනවා. ඒ වගේම කොයි කවුරු හෝ වේවා තම තමන්ගේ එදිනෙද ජීවිතයේ මේ හදවත පිලිබඳ බලපෑමකුත් සිදුවෙන බව, හොඳට විස්තර ඇහුවොත් ඒ අය තේරුම් කරාවි. නමුත් තර්කය පැත්තට ගියාම ඒක අමතක වෙනවා. එතකොට කෙනෙකුගේ පූර්ණ පරිවර්තනය සිද්ධ වෙන්නෙ වර්තයක් පිලිබඳව, ජීවිතයක් පිලිබඳව, සම්පූර්ණ පරිවර්තනයක් සිද්ධ වෙන්න නම් මොළයත් හදවතත් දෙකම එක ආකාරයටම, එක විදියටම යන්න ඕන මේ ගමන.

ඒකයි බුදුපියාණන් වහන්සේ දැන් මෙතනදීත් අර දැන ආදී පින්කම් බාහිර වශයෙන් ඉෂ්ට කරගන්න පුළුවන්, තමන්ට ලොකු ධනයක් තිබෙනවා නම් ලොකු දනයක් දෙන්න පුළුවන්. ඒක ලොකු දනයක් වුණාට මොකද හිත පොඩි නම්, ලොකු ආනිශංසයක් ඒකෙන් බලාපොරොත්තු වෙන්න බෑ. නමුත් අර හුලඟේ යන විලද - හුලඟේ යන පොරි ටිකක් පූජා කරලයි අර තැනැත්තිය ඤාණිකවම ගිහිල්ලා අර තවතියා දෙවිලොව උත්පත්තිය ලැබුවේ. දැන් මේ කාලයෙන් ඔය උඩට

යන්න බොහොම වියදම් කරලා මහා විද්‍යා තාක්ෂණය මගින් සමහරවිට මේ අපට ජේන තරු ආදී නොයෙකුත් ලෝක වලට යන්න උත්සාහ කරනවා. ඒ ගියත් ආපසු වැටිලා අන්තිමට අපායටත් යන්න පුළුවන්. ඒ අහසට ගිහිල්ලා හඳ ආදී ඒවා තරණය කරලා ආපු ගගනගාමීන් දැන් කොහේ ඉන්නවද? ඒ අය මිය ගිහිල්ලා ඉන්නවනම් අපායේ ඉන්නවද කියලවත් දන්නෙන් නැහැ.

එතකොට ඒ තාවකාලිකව උඩට යාම වගේ දෙයක් නෙවෙයි මෙතන, සිත පිරිසිදු කර ගන්නා නම්, සිත නිවනට නැඹුරු කරගන්නා නම් ඊළඟට ධ්‍යාන ආදිය ලබා ගන්නානම් ඒ තැනැත්තාට දිව්‍යලෝක උත්පත්තිය, බ්‍රහ්මලෝක උත්පත්තිය අර කියාපු අන්දමින් ක්ෂණිකව ලබාගන්න පුළුවන්. ඕපපාතික තත්ත්ව පවා ලබාගන්න පුළුවන්. ඕකයි ධර්මය කියලා කියන්නේ. එතකොට බුදුපියාණන් වහන්සේ ධර්ම පදයේ ප්‍රකාශ කළ මුල් ගාථාවටම අපි නැවතත් එන්න ඕනෙ.

මනොපුබ්බංගමා ධර්මා - මනො සෙට්ඨා මනොමයා

මේ හැම එකකටම සිතයි ප්‍රධාන. මනෝමයා - මේ සිතෙන් මේවා සකස් කරලා තියෙන්නේ. එතන සිත කියලා කියන්නේ අන්න අර කියාපු වින්තන පරම්පරාවලේ. ඒකට හදවතත් එකතු වෙනවා. ඉතින් කුසල් හෝ අකුසල් ආදී වශයෙන් මේ ලෝක සත්ත්වයා සංසාරේ මේවා කරමින් ගමන් කරනවා. නමුත් යම්කිසි අවස්ථාවක මේ හදවත පිරිසිදු කරගෙන, සිතිවිලි පිරිසිදු කරගෙන, හිත තැන්පත් කරගෙන, සමාධිමත් කරගෙන, ඒ තුළින් තමා පිළිබඳ යථා තත්ත්වය අවබෝධ කරගන්නා නම් පංචස්කන්ධය පිළිබඳව, රූප, වේදනා, සංකාර, විඤ්ඤාණ - අන්න ඒ අවස්ථාවේ ඒ ප්‍රත්‍යක්ෂය තුළින් අර සක්කාය දෘෂ්ටිය කියලා මෙතෙක් සංසාරයේ දැඩිව ගත්තු මමය, මාගේය කියන හැඟීම බොහෝ දුරට ලිහිල් වෙනවා. ඊළඟට එතන ඉඳලා ඒක නිසාම, කර්ම ශක්තිය හිත විම නිසාම තමයි ඒ අයට අපායේ දෙර වැහෙන්නේ. දැඩි දෘඩ ආත්ම දෘෂ්ටිය ඇති අය තමයි තිරිසන් ලෝකය ආදී තැන්වල දක්නට ලැබෙන්නේ. ඔය තිරිසන් සතුන් තුළ තිබෙන්නේ ඒ විදියේ දෙයක්. ඒ නිසා ප්‍රථම මාර්ගයෙන් හෝ නිවන් දුටුවානම් ඒ තැනැත්තාගේ කර්ම වේග ලිහිල් වෙනවා. ඒ විදියට ගිහිල්ලා තමයි යම්කිසි අවස්ථාවක අර බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වලා තිබෙන්නේ අස්මිමාන කියලා කියන ඒ මමය, මාගේය කියන හැඟීමේ සියුම් තත්ත්ව පවා - ඒවාත් ඉක්මවලා මේ පංචස්කන්ධයේ අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම ස්වභාවය ප්‍රත්‍යක්ෂ

කරගත්තානම් ඒ තැනැත්තාගේ විත්ත සන්තානයේ නැවත අර විදියට හවගාමී කර්ම රැස් වෙන්නෙ නැහැ. එතනයි විමුක්තිය. අන්න ඒ දක්වා යන මාර්ගයයි බුදුපියාණන් වහන්සේ මෙතන මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව හැටියට දක්වුවේ. ඒ නිසා අපි මේවා අහක දන්න නරකයි, මේවා සාමාන්‍ය මෝඩ ශ්‍රද්ධාව විතරක් ඇති අය යොදන දෙයක්ය - මේ පින්කම් කියන්නෙ කියල. මේකෙන් තමයි ආරම්භය, ආරම්භක පියවර නැතිව අනිත් ඒවා එකතු වෙන්නෙ නැහැ.

ඒක නිසා අද දවසේ මේ පින්වතුන් ඒ වගේම දෙයක් තමයි, මේ සීල සමාදනය වැදගත් හැටියට සලකලා දවසක් ඒ තම තමන්ගේ ගිහි ගෙවල්වලින් ඉවත්වෙලා ඇවිල්ලා මේ වටිනා සීල ප්‍රතිපත්තීන් රැක්කා. ඒක තුළත් තියෙන්නේ රහතන් වහන්සේලාගේ ජීවන මාර්ගයට ළං වීමයි. බුදුපියාණන් වහන්සේ බොහෝ ප්‍රශංසා කළ දෙයක් මේ සිල් රැකීම, අටසිල් රැකීම, දසසිල් රැකීම ආදී උසස් සීලයක් සමාදන් වී රැකීමි. ඊළඟට ඒ සීලය තුළ ඉඳගෙන භාවනාවක් කිරීමෙන්, ඒ තැනැත්තාට ඉක්මනින් හිත සමාධිමත් කරගෙන මේ බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වා වදාළ ආකාරයට මේ පංචස්කන්ධයේ යථා ස්වභාවය විදර්ශනාවෙන් අවබෝධ කරගත්ත නම් අන්න අර කියාපු සෝවාන් ආදී මාර්ගඵල ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගන්න ශක්තිය තිබෙනවා.

ඒක නිසා දැන් සතුවු වෙන්න ඕන අද මේ පෝය දවසේ මේ පින්වත් පිරිස තම තමන්ගේ ශක්ති ප්‍රමාණයෙන් යම්කිසි සීලයක් සමාදන් වෙලා මේ පැයක් පමණ කාලය තුළ ධර්ම ශ්‍රවණය කළා. ධර්ම ශ්‍රවණය තුළ අපි නිතරම මතක් කරන්නේ මේ ක්ෂණිකව ලබන ආනිශංසය තමයි ශ්‍රද්ධා, විරිය, සති, සමාධි, ප්‍රඥ කියලා කියන නිවනට උපකාර වන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම, බල ධර්ම ඇතිකර ගැනීමට හෝ ඒවා මුහුකුරුවා ගැනීමට හෝ අවස්ථාව.

ඒ විදියට කල්පනා කරගෙන මේ පැයක් තුළ ධර්ම දේශනාව තුළින් ශ්‍රද්ධා, විරිය, සති, සමාධි, ප්‍රඥ යම් ප්‍රමාණයකට වැඩුණානම් ඒවා තව දියුණු කරගෙන කල්‍යාණ මිත්‍ර ආශ්‍රය තුළින් තව තවත් බණ භාවනා සාර්ථක කරගෙන පලිබෝධ කාරණා ඉවත් කරගෙන, උපකාරක ධර්ම ළං කරගෙන හැකිතාක් ඉක්මනින් මේ බුද්ධ ශාසන පරිහානිය ඵලඹන්න කලින් ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ ආදී සියලු සංසාර දුකින් අත්මිදිලා උතුම් අමා මහ නිවනින් සැනසීමට මේ කුසලය ඒකාන්තයෙන්ම හේතු වාසනා වේවා! ඒ වගේම මේ ශාසනාරක්ෂක

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

දෙවි දේවතාවනුත් ඒ ධර්ම දේශනාමය, ධර්ම ශ්‍රවණමය කුසල් අනුමෝදන් වී තමන්ගේ ප්‍රාර්ථනීය බෝධියකින් උතුම් අමාමභ නිවනින් සැනසෙත්වා කියන ප්‍රාර්ථනාව ඇතිකර ගෙන මේ ගාථාව කියලා පින් දෙන්න.

“එතතාවතා ච අමෙහති...”

73 වන ඓක්‍යය

73 වන දේශනය

(පහත් කණුව ධරී දේශනා අංක 110)

“නමො නසස භගවතො අරහතො සමමා සමබුද්ධසස”

අයොගෙ යුඤ්ජමත්තානං
යොගසමිංච අයොජයං
අඤ්ඤා භික්ඛා පියගගාහි
පිහෙනත්තානු යොගිනං

මා පියෙහි සමාගංජී
අපපියෙහි කුදවනං
පියානං අදසසනං දුක්ඛං
අපපියානංච දසසනං

තසමා පියං න කයිරාථ
පියාපායොහි පාපකො
ගන්ථා තෙසං න විජ්ජනති
යෙසං නඤ්ඤා පියාපියං

- ධම්ම පද, පිය වග්ග.

සැදහැවත් පින්වතුනි,

ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීමටවත් අප්‍රියයන් සමග එක්වීමටවත් අපි කවුරුවත් කැමති නැහැ. නමුත් මේ අවසථා දෙකටම මුහුණ පාන්න සිද්ධවීමෙන් අපි බොහෝවිට දුකට පත්වෙනවා. තිලෝගුරු බුදුපියාණන් වහන්සේ වතුරායඪී සත්‍ය දේශනාවේදී දුක්ඛ ආයඪී සත්‍යයට මේ කාරණා දෙකක් ඇතුළත් කර වදලේ ඒක නිසයි. ඒ වගේම බුදුපියාණන් වහන්සේ ඒ දෙආකාර දුකෙන් මිදෙන මාගීයන් අපට පැහැදිලි කර වදලා. අද මේ මාතෘකා කරන ලද ගාථාවලින් ඊට අදළ නිදන කථාවෙනුත් මේ හා සම්බන්ධ යම් යම් වැදගත් කාරණා, අපේ ජීවිතයට වැදගත් කාරණා, එකතු කරගන්න පුළුවන් වේවි. මේ ගාථා තුන බුදුපියාණන් වහන්සේ වදලේ පැවිදිව හිටපු තුන් දෙනෙකුගේ යම් යම් වැරදි පැවතුම් මුල් කරගෙනයි.

සැවැත්නුවර එක පවුලක දෙමව්පියන්ට එකම ප්‍රිය මනාප පුතෙක් හිටියා. එක දවසක්ද මේ ගෙදර දැනෙකට වැඩැම්මවූ සංඝයා

වහන්සේලා පැවැත්වූ අනුමෝදනා බණක් අහලා මේ ළමයා පැවිදි වෙන්න අදහසක් ඇතිකරගෙන මව්පියන්ගෙන් අවසර ඉල්ලුවා. මව්පියෝ අවසර දුන්නෙ නැහැ. දරුවට තියෙන ඇල්ම නිසා, පුතා කල්පනා කළා අම්මල තාත්තලට හොරෙන් ගිහිල්ල මම පැවිදි වෙන්න ඕනෙ කියල. මේ අදහස තේරුම්ගෙන වගේ පියා ගෙදරින් යනකොට මවට පවරනවා මේ දරුවා බලාගන්න කියලා. මව ගෙදරින් යනකොට පියාට පවරනවා දරුවා රැක බලාගන්න කියලා. දවසක්ද පියා ගෙදරින් පිටවෙලා ගිය අවසථාවක මව ගෙදර දෙරකඩ එක උළුවහු කඳකට හේත්තුවෙලා අනෙක් උළුවහු කඳට පය තියාගෙන නූල් කට්ටනවා. හිතාගන්න පුළුවන්. අර දරුවට එලියට යන්න බැරවෙන්න වගේ හිරකරගෙන වගේ ආරක්‍ෂා කිරීමයි ඉන් හැගෙන්නේ. ඉතින් මේ පුතත් කල්පනා කළා, අම්ම රවට්ටල හරි මම ගිහිල්ල පැවිදි වෙන්න ඕනෙ කියලා. අම්මේ ටිකක් පය ඇත් කරන්න මට වැසිකිලි යන්න ඕනෙ කියලා එලියට ගිහිල්ලා විගහට දුවල ගිහිල්ලා සංඝයා වහන්සේලාගෙන් අවසර ලබාගෙන පැවිදි වුණා. පියා ගෙදර ඇවිල්ලා මවගෙන් අහනව 'කෝ අපේ පුතා' කියලා. 'මෙන්න මේ පැත්තෙ හිටිය' කියල මව කීව්ව. බැලුව බැලුව නැහැ. පස්සෙ සමහර විට විහාරයට යන්න ඇතිය කියල ගිහිල්ල බලනකොට පැවිදි වෙලා ඉන්නව දෑකල 'අනේ පුතේ මාව නහන්න එපා' කියා නොයෙකුත් විදිහට කන්නලවු කළ නමුත් ඒ ළමයා ගෙදර එන්න කැමති වුණේ නැහැ. පියාත් කල්පනා කළා දැන් ඉතින් ඉඳල වැඩක් නැහැ මමත් මහණ වෙන්න ඕනෙ කියලා ඕන්න පියාත් මහණ වුණා. අම්ම බලාගෙන ඉන්නව මේ දෙන්න එනකන්. පුතායි තාත්තයි පරක්කු වෙනකොට හිතුවා සමහර විට විහාරයට යන්න ඇතෙයි කියල. ගිහිල්ල බලනකොට මේ දෙන්නම මහණවෙලා. මේ දෙන්න නැතිව මමත් ගෙදර ඉඳල මොකටද කියල එයත් ගිහිල්ල පැවිදි වුණා මෙහෙණවරක.

ඕන්න දැන් තුන් දෙනාම පැවිදිවෙලා. පැවිදි වුණාට මොකද මේ අය මුළු දවසම ගතකළේ එක්කො විහාරෙ, එක්කො මෙහෙණවරේ එකට එකතුවෙලා නිතරම කථා බහේ යෙදිල ඉන්නව. එකිනෙකාට ඔවුනොවුන් නොදෑක ඉන්න බැරි තත්ත්වයක් ආව සමහර විට අර දරුවට කලින් තිබුණු නෙකම්මය නැතිවෙන්න ඇති මේ මව්පියන්ගේ ඒම නිසා. ඒ හේතුවෙන් සංඝයා වහන්සේලා අතරත් මෙහෙණින් වහන්සේලා අතරත් නොයෙකුත් විදියේ විවේචන ඇති වුණා. මේ අය දවස පුරා අල්ලාප සල්ලාපයේ යෙදී ඉන්නව කියලා.

හිඤ්ඤත් වහන්සේලා බුදුරජාණන් වහන්සේට මේ කාරණය ගැන පැමිණිලි කළහම උන්වහන්සේ මේ තුන් දෙනාටම එන්න කියල 'ඇත්තද මේ කථාව මේ විදිහට දවස පුරා එකතැනකට වෙලා කථාකර කර ඉන්නවද?' කියල විමසුවා. එතකොට මේ අය කියනව 'ස්වාමීනි, එහෙම තමයි අපට එකිනෙකා නැතිව ඉන්න බැහැ'යි කියල. එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ අවවාද කලා 'මිය ප්‍රියභාවය නිසා තමයි මේ ඔක්කොම කරදර වෙන්නෙ. මේ මහණ වුණාට පස්සේ ගිහිගෙයි වගේ ගෙහසිත ප්‍රේමයට ඉඩක් නැහැ. ඒක නිසා ඒ වැඩයේ යෙදෙන්න ඕනේ' කියලා. අවවාදත්මකව මේ අපි මාතෘකා කළ ගාථා තුන වදලා.

අයොගෙ යුඤ්ජමත්තානං - යොගසමීච අයොජයං
අඝටං හිත්වා පියගගාහි - පිහෙතත්තානුයොගිනං

නොයෙදිය යුත්තෙහි යෙදෙන්නාවුද, යෙදිය යුත්තෙහි නොයෙදෙන්නාවුද තමන්ගේ යහපත අතහැර ප්‍රිය දේ අල්ලා ගන්නාවුද තැනැත්තාට යම් දවසක නියම පැවිදි ජීවිතයේ යෙදෙන අය දැකලා ඊෂ්ඨාවෙන් යුක්තව පසුතැවෙන්න සිද්ධ වෙනවා. ඒකයි සාමාන්‍ය අදහස මුල් ගාථාවේ. දෙවෙනි ගාථාව

මා පියෙහි සමාගංඡී - අපපියෙහි කුදවනං
පියානං අදසසනං දුක්ඛං - අපපියානංච දසසනං

ප්‍රියයන් සමඟ එක්වෙන්න එපා, අප්‍රියයන් සමඟ කවදවත් එක්වෙන්න එපා. ප්‍රියයන්ගේ නොදැකීම දුක්ක. අප්‍රියයන්ගේ දැකීමත් දුක්ක. තුන් වෙනි ගාථාව

තසමා පියං න කයිරාථ - පියාපායොහි පාපකො
ගජාා තෙසං න විජ්ජනති - යෙසං නඤ්ඤී පියාපපියං

ඒ නිසා කිසිම කෙනෙකු හෝ කිසිම දෙයක් හෝ ප්‍රිය වශයෙන් සලකන්න එපා. ප්‍රිය වශයෙන් ගන්න එපා.

මොකද ඒකට හේතුව ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන් වුණහම ප්‍රිය දේවල් වලින් වෙන් වුණහම ඒක තමන්ට මහා දුක්ක, කරදරයක්, නරක දෙයක් හැටියට වැටහෙනවා. ඔන්න අවසානයේ කියන සිද්ධාන්තය.

යම් කෙනෙකුට ප්‍රිය අප්‍රිය කියල දෙයක් නැද්ද ඒ අයට ගැට කිසිත් නැත. එතකොට ගැට ඔක්කොම එන්නෙ ප්‍රිය අප්‍රිය බව නිසා කියන එකයි ඒකෙන් පෙන්නෙ. මේ ගාථා අහල බොහෝ දෙනෙක්

මාගීඵල වලට පැමිණි බව සඳහන් වෙනවා. නමුත් අර තුන් දෙනා 'අනේ භාග්‍යවතුන් වහන්ස, අපට නම් එහෙම වෙන්ව ඉන්න බැරිය' කියල තුන් දෙනාම සිවුරු ඇරියා. ගෙදර ගියා. කොච්චර වෙන්වෙන්න බැහැ කිව්වත් තාම ඉන්නවා නොවෙයි, කවදහරි වෙන්වෙන්න සිද්ධවෙන්න ඇති. නමුත් ඒ අයට හික්මෙන්න බැරි වුණා, බුද්ධ වචනයට.

මේ කථාවෙන් ගත යුතු හරය ගැන හිතනව නම් අපට ජේනවා සමහර කථාවල බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අනුශාසනා අහල නොයෙක් අය ප්‍රතිඵල ලබාගත්තා බොහෝවිට. නමුත් මෙතෙක්දී ඒ බෙහෙත ඇහැව්වෙ නැහැ. දැන් මේ පින්වතුන් දන්නවා ඔය වෛද්‍යවරු අපේ රෝග වලට බෙහෙත් දෙනවා එක්කො උඩින් යන්න එක්කො යටින් යන්න. එක්කො වමතෙට එක්කො විරේකයට. දැන් මෙතන වමතෙ කළා වගේ. ඒ අය ගියා - ඒ වගේ දෙයක් මෙතන සිද්ධ වුණේ. අන්තිමට බලනකොට අර ළමයට තිබුණේ නෙකම්මය - ඇත්ත වශයෙන් හොඳ නෙකම්ම අදහසක් තියෙන්න ඇති - ඒකට ඉඩක් ලැබුණේ නැහැ අර මව්පියන්ගේ පුත්‍ර ස්තේහය නිසා. ඒ දරුවට තිබුණ ඇල්ම නිසයි ගිහිල්ල මහණ වුණේ, අන්තිමට ඒකම පළිබෝධයක් වුණා.

පළිබෝධය කියන වචනය යොදන්නේ බාධකය කියන අර්ථයෙන්. කරදරය, බාධකය කියන අර්ථ තියෙනව. ඤැති පළිබෝධය කියල එකක් තියෙනවා. සාමාන්‍ය ඵද්නෙද ජීවිතයේ ඤැතීන් තමයි පිහිටට ඉන්නේ. නැයන් තමයි ලොකුවට ඉන්නේ. නමුත් පැවිදි ජීවිතයට නැයින් සමහර විට මහ කරදරයක්. ඒ යන නෙකම්ම ගමනට. ඒක තනිව යා යුතු ගමනක් - නිවන් ගමන. ඤැති පළිබෝධය කියල කියන්නේ මොකද ඤැතීන් එක්ක තියෙනව සමහර විට සාංසාරික සම්බන්ධතා පිළිබඳ පමණක් නොවෙයි සමහර විට මේ ජීවිතයේ පවා නොයෙකුත් ඇලීම් බැඳීම් - ඒවා සිතට එනවා. පැවිදි වුණ කෙනාටත් නෙකම්මය ආරක්‍ෂා කරගන්න අමාරුයි ඤැති පළිබෝධය ආවහම. ඒවගේම තමයි කුල පළිබෝධය. ඒ කියන්නේ ඒ ගිහිගෙවල් වලට තියෙන සම්බන්ධතා. දැන් මෙතන මව්පියන් පැවිදිවීම නිසා ඒක කුල පළිබෝධය පමණක් නොවෙයි, අන්තිමට ඒකම ගෙදර වුණා. මේ තුන් දෙනා පැවිදි භූමිය ගෙදරක් කර ගත්තා.

මෙයින් අපට ජේනවා ඒ පැවිදි බවේ වටිනාකම නෙකම්මය ආරක්‍ෂා කරගැනීම බව. ඊළඟට අච්චර අර දරුව ආරක්‍ෂා කරගන්න උත්සහ කළත් ඒ දරුවා පැනල ගියා. නමුත් අන්තිමේ ඒ නෙකම්මය

සම්පූර්ණ කරගන්න ලැබුණේ නැහැ. මව්පියන්ම අන්තිමට තමන්ට බාධාවක් බවට පත් වුණා. ඒ වගේම බුදුරජාණන් වහන්සේ මතුකරල දුක්වුවා ඒ කථාන්තරය ආශ්‍රයෙන් අර ප්‍රිය බව - ගෙහසිත ප්‍රේමය - ගෘහසථ ප්‍රේමය කියල කියන්නෙ ගිහිගෙට අයිති ඔවුනොවුන් අතර තිබෙන ප්‍රේමය, මාතෘ ප්‍රේමය, පිතෘ ප්‍රේමය, පුත්‍ර ප්‍රේමය, පුත්‍ර ස්නේහය කියල ඔහොම තියෙන්නෙ. මේ තුළින් ඇතිවන කරදරය. මේවා නිවන් මගට බාධක වන බව. මේ ගාථාවල බොහොම ගැඹුරු අර්ථ රාශියක් තියෙනව තවදුරටත් විග්‍රහ කරල බලනවනම් මෙතන එක පාරටම කෙනෙකුට තේරෙන්නෙ නැතිවෙන්න පුළුවන්.

‘අයොගෙ යුඤ්ජ මත්තානං’

අයොගෙ කියල කියන්නෙ නොයෙදිය යුත්ත. ශාසනික අර්ථයෙන් ගත්තහම අයොනිසො මනසිකාර - අනිසි මෙනෙහි කිරීම.

පැවිද්දන්ට අයිති මෙනෙහි කිරීමේ ක්‍රමයක් තියෙනව. නිසි ආකාර මෙනෙහි කිරීම. අනිසි මෙනෙහි කිරීමයි මෙතන. යම්කිසි කෙනෙක් නොයෙදිය යුත්තෙහි යෙදෙනව නම්, වැරදි මෙනෙහි කිරීම් තියෙනව නම් තමයි අනෙක් වැරදිම ඔක්කොම වෙන්නෙ. මව්පියන්ට තියෙන ඇල්ම නිසා හෝ ඒ ළමයාටත් අන්තිමට පැවිද්ද ගෙනයන්න බැරි වුණා. ඒ වගේම

‘යොගසමිංව අයොජයං’

යෝගයේ කළ යුත්ත පිළිබඳව හොඳට යෙදෙන්නෙ නැහැ. යෝග කියල කියන්නෙ මේ ධර්මයේ යෝග කරණය කියල කියන්නෙ ඇත්ත වශයෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ මතුකරල දුන්න, යෝනිසෝ මහසිකාරය කියල කියන නිසි ආකාර මෙනෙහි කිරීමයි. යම්කිසි ක්ලේශ ආදියක් ඇති වුණහම පිටත බලන්නෙ නැතුව ඇතුළත බලන්න ඕනෙ. මේවා කොහෙන්නද පටන් ගත්තෙ කියල. පටන් ගත්තෙ ඇතුළෙන්. යෝනිසෝ කියල කියන්නෙ ඒකයි. පටන් ගත්තු, ප්‍රභවය වූ ස්ථානය ගැන බලන්න ඕනෙ. එහෙම බලලයි තේරුම් ගන්නෙ, හරියාකාරව තමන්ගෙ අඩුපාඩුකම්. අයෝනිසෝ මනසිකාරයේ යෙදෙමින් යෝනිසෝ මනසිකාරය අතහැරිය නම්, ඒ වගේම

‘අකං හිත්වා පියගාහි’

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

අකු කියල කියන එකේ ශාසනාර්ථය ශිල සමාධි ප්‍රඥ වැඩීම නිවන ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගැනීම. ඒවා අතහැරලා

පියගොහි - ප්‍රිය දේ අල්ල ගන්න

මොකක්ද ප්‍රිය දේ? අම්ම තාත්ත. මව්පියන්ට නම් ඒ දරුව. ඒ ප්‍රිය දේ අල්ල ගත් නිසා නෙකම්මය පිළිබඳ අදහස අතහැරිය. ප්‍රිය දේ අල්ල ගන්න නිසා, යහපත අතහැරපු නිසා අන්තිමට ඒ අයට වෙන්න ඇත්තේ මොකක්ද කියල බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ දේශනාවෙම අග පදයෙනුත් කියනව.

‘පිහෙනතනානු යොගිනං’

කියල කියන්නේ යම් අවස්ථාවක ඒ තුන් දෙනා ගෙදර ගිහිල්ල ඉන්න අවස්ථාවක අර තමන් ටික කලක් නමුත් ඇසුරු කළ භික්‍ෂුන් වහන්සේලා භාවනා කරල රහත් වෙලා බොහොම ලොව්තුරු සුවය ලබාගෙන ඉන්නව කියල දැනගත්තහම තමන්ට ඊෂ්ඨාවක් ඇතිවෙනව. ඊෂ්ඨාවකුත් මෙන්ම පසුතැවෙන්න සිද්ධ වෙනවා. අනේ අපට මේ අවස්ථාව නැති වුණානේ. වටිනා අවස්ථාවක් ලැබිල ගිලිහී ගියා නේද අන්න ඒකයි අවසාන පදයෙන් කියන්නේ.

මේ ටික කියල බුදුරජාණන් වහන්සේ අවසානයට ප්‍රකාශ කරන්නේ මොකක්ද? ඒක නිසා ‘මා පියෙහි සමාගංඡී’ ප්‍රියයන් හා එක්වෙන්න එපා. ‘අපිපියෙහි කුදුවනං’ - අප්‍රියයන් එක්ක කවදවත් එකතු වෙන්න එපා. හේතුව අන්තිමට කියනව.

පියානං අදසසනං දුකං - අපිපියානංව දසසනං
ප්‍රියයන්ගේ වෙන්වීම දුකයි. අප්‍රියයන්ගේ දැකීම දුකය.

අන්තිමට කියන්නේ මෙහෙමයි. ‘තසමා පියං න කයිරාථ’ - එම නිසා කිසිවෙකු හෝ කිසිදෙයක් හෝ ප්‍රිය වශයෙන් ගන්න එපා. ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීමට සිද්ධ වෙන නිසා තමන්ට ඒක දුක වුණත් දරන්න සිද්ධ වෙනවා. අවසාන පද දෙකෙන් තමයි සනාථන සිද්ධාන්තයක් ඉදිරිපත් කරන්නේ.

ගජාං තෙසං න විජජනති - යෙසං නඤ්චී පියාපිපියං

යම් අයෙකුට ප්‍රිය අප්‍රිය හේදයක් නැද්ද ඒ අයට ගැටත් නැත. පැවැත්ම පිළිබඳ ගැටද නැත.

ඉතින් ඒ වටිනා ගාථා කීපයක් උන්වහන්සේ වදළා. මේ තුළින් අපට ජේතව අර පුත්‍ර ස්තෝතය ජයගන්ව බැරිවීම නිසා ඒ මව්පියන්ද පැවිදි බිමට ඇතුළු වුණත් ඉන් ප්‍රයෝජන ගන්න බැරිවුණා. නමුත් මේ පිළිබඳව ආදර්ශීය කථාන්තරයක් තියෙනව මේ ධර්මයේ.

එක් අවස්ථාවක සංගාමජී කියල හාමුදුරු නමක් හිටියා ශාසනයේ පැවිදිවෙලා. ඒ සංගාමජී හාමුදුරුවෝ ඇත ප්‍රදේශයකට ගිහිල්ල භාවනා කරල රහත් වෙලා, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ බැහැදැකීමට ජේතවනාරාමයට වැඩම කළා. හාමුදුරුවෝ පැමිණි බව දැනගන්න ලැබුණ සංගාමජී හාමුදුරුවන්ගේ පුරාණ භාය්‍යාවට. පුරාණ භාය්‍යා කියල කියන්නෙ - ඒ කලින් භාය්‍යාව - ඇය දරුවක් වඩාගෙන ආව. සංගාමජී හාමුදුරුවෝ බලන්න එතකොට සංගාමජී හාමුදුරුවෝ ගහක් යට භාවනාවෙ වැඩ ඉන්නවා. මේ තැනැත්ති අර දරුවා අරගෙන ඇවිල්ල සංගාමජී හාමුදුරුවන්ට කියනව මම මේ දරුවෙකු ඇති අම්ම කෙනෙක්. ඔබ මේ දරුවගේ පියා. මාව පෝෂණය කරන්න කියල.

හාමුදුරුවො බැලුවෙවත් නැහැ. භාවනාවෙ වැඩ හිටිය. දෙවන වරටත් කිවුව. ඒත් නැහැ. තුන්වෙනි වරටත් කිවුව. ඒත් නිශ්ශබ්දව භාවනාවෙ වැඩ ඉන්නව. එතකොට මේ තැනැත්ති මොකද කළේ. ඒ දරුවා ඉස්සරහින් දමල මෙන්න මහණ එහෙනම් ඔබේ දරුවා පෝෂණය කරන්න කියල, හැරිල ගියා. ටික දුරක් ගිහිල්ල හැරිල බැලුව. බලනකොට සංගාමජී හාමුදුරුවෝ දරුව දිහා බලන්නෙවත් කථාකරන්නෙවත් නැහැ අර හිටිය වගේමයි. එතකොට මේ තැනැත්ති ආපහු ඇවිල්ල මේ මහණ උන්නාන්සෙලාට දරුව ගැනවත් ඇල්මක් නැහැනෙ කියල අර දරුවාත් ආපහු අරගෙන යන්න ගියා.

මේක බලාගෙන හිටියා බුදුපියාණන් වහන්සේ දිවැසින්. බලාගෙන ඉඳලා එක්තරා ප්‍රීති වාක්‍යයක් ප්‍රකාශ කළා කියනවා. මොකක්ද ප්‍රීති වාක්‍යය:

ආයතනී නාභිනඤ්ඤි - පක්ඛමනතිං න සොචති
සංගා සංගාමජිං මුත්තං! - තමහං බ්‍රුමි බ්‍රාහ්මණ නතී.

‘පැමිණෙන්නාවූ තමන්ගේ පුරාණ භාය්‍යාව දැකල සතුටු උනෙත් නැහැ. ඇය යනකොට ශෝක කළෙත් නැහැ. බැමිමෙන් මිදුණා වූ සංගාමජී මම නියම බ්‍රාහ්මණ යැයි, රහතන් වහන්සේ කෙනෙකැයි කියමියි’ බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රීති වාක්‍යයක් දේශනා කළා. අන්න

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

හොඳ ආදර්ශයක් එතන. පුත්‍ර ස්තේහය අතීත ඇලුම් බැඳුම් ඒව මොකක්වත් නැහැ. එතන මධ්‍යස්ථ වීම - උපේක්‍ෂාව. ඒකයි ඒ පැවිදි ජීවිතයට අදාළ පැවැත්ම.

දැන් ඊළඟට බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රිය අප්‍රිය දෙකම අතහැරින්තියයි වදාළ කාරණය ගැනත් අපි හිතල බලමු. ඇත්ත වශයෙන් ආරම්භක වශයෙන් අපට හිතාගන්න තියෙන්නේ ප්‍රිය කියන වචනය ප්‍රිය කරන්නත් නරකයි. අප්‍රිය කියන වචනය අප්‍රිය කරන්නත් නරකයි. දෙකෙන්ම බේරලා මධ්‍යස්ථ තත්ත්වයකට පත්වෙන්න ඕනෙ. ප්‍රිය දේ පිළිබඳව ප්‍රිය කමක් තියෙනව. අප්‍රිය දේවල් පිළිබඳ අප්‍රිය කමක් තියෙනව. ඒ දෙක වෙනුවට උපේක්‍ෂාව ඇතිකර ගන්න ඕනෙ. ගැට වැටෙනවා කියල කිව්වෙ මොකද? සනිපට්ඨාන සූත්‍රයේ සඳහන් වෙනවා, ලෝකයෙහි යම් දෙයක් - 'පිය රූපං සාත රූපං' කියන වචන දක්වෙනව. යම් දෙයක් ප්‍රිය සවරූපයෙන් සුවදයක සවරූපයෙන් ඇත්ද අන්න එතන තමයි තණහාව උපදින්නේ. තණහාව ලැගගන්නේ. තණහාව උපදින්නේත් තණහාව ලැගගන්නේත් තමන් ප්‍රිය හැටියට හිතන දෙයක. ඒ නිසා තමයි ප්‍රිය දේ - ප්‍රිය දෙයට සාමාන්‍යයෙන් කවුරුත් ප්‍රියයි - නමුත් ඒක භයානක දෙයක් බව බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වනවා. මේ ප්‍රිය බව තුළ සංසාරයේ බැඳීම් ගැට වැටෙනව.

කොහොමද ගැට වැටෙන්නේ? තණහාව හඳුන්වල තියෙනව මැහුම් කාරියක් හැටියට. මේ තණහාවෙන් තමයි ගැට වැටෙන්නෙ. තණහාව ලඟට තියෙන්නෙ උපාදනය. ප්‍රිය සවරූප ඇති දේ පිළිබඳව තණහාව ඇතිවෙනව. තණහාව තුළින් උපාදනය කියල කියන අල්ලාගැනීම ඇතිවෙනවා. ඒ අල්ලා ගැනීම තුළින් තමයි භව ගැට වැටෙන්නෙ. දැන් ඔය මහනකොට ගැට වැටෙන්නෙ. ඇදල ගන්නවනෙ. මැහීමේ දී ඉදිකටුව නූල ඇදල ගැනීමක් තියෙනව ඔන්න ගැටයක් වැටෙනව එතන. ඒ විදියේ දෙයක්.

ඒ නිසා තමයි තණහාව මැහුම් කාරියක් කිව්වෙ. ප්‍රිය දේ පිළිබඳව පමණක් නොවෙයි ගැට වැටෙන්නේ. අප්‍රිය දේ පිළිබඳවත් ගැට වැටෙනවා. මේ පින්වතුන් අහල තියෙනව දේවදත්ත-බෝධිසත්ත්ව වෛරය පිළිබඳව සේර්වාණ්ඡ ජාතකයේ. අර රන් තාළිය පිළිබඳව සේර්වාණ්ඡ වෙලෙන්ද ඇතිකරගත් ද්වේෂය, පළිගන්න ඕනෙයි කියල. අප්‍රිය දේකිනුත් ගැට වැටෙනව පළිගැනීම වශයෙන් - එතනත් ගැටවැටෙනවා. එතකොට ප්‍රිය දේකිනුත් ගැටවැටෙනව, අප්‍රිය දෙයින්

ගැටවැටෙනව. රාග ද්වේෂ යන දෙක කුලින්ම ගැට වැටෙන බවයි නිතා ගන්න තියෙන්නෙ.

ඒ නිසා බුදුපියාණන් වහන්සේ මෙන්න මේ ගැට වැටීම නතර කරගන්න ක්‍රම යම් යම් අවසථාවල සංඝයා වහන්සේලාට වදලා. සංඝයා වහන්සේලාට වදල නමුත් මේ ගිහි පින්වතුන්ට පවා යම් යම් ගත යුතු දේවල් තිබෙනවා. එක අවසථාවක බුදුපියාණන් වහන්සේ වදරනවා ප්‍රිය භාවය නිසා කෙනෙකුට ඒවා පිළිබඳ ආශාවක් ඇතිවෙනවා. අප්‍රිය බව නිසා පිළිකුල් බවක් ඇතිවෙනවා. එපා කමක් ඇති වෙනවා. මේක ජය ගන්න මාර්ගය හැටියට දක්වන්නේ මෙහෙමයි.

‘මහණෙනි, යම් කිසි මහණ කෙනෙක් විටින් විට මෙන්න මේ විධියට ප්‍රතිපත්තියක් - මේ විධියේ චින්තනයක් ඇතිකර ගන්න ඕනෙ. මොකක්ද? විටින් විට නොපිළිකුල් දේ පිළිබඳව පිළිකුල් සඤ්ඤාව ඇතිව වාසය කරන්න. මම මේ අවසථාවේ නොපිළිකුල් දේ පිළිබඳ පිළිකුල් සඤ්ඤාව ඇතිව වාසය කරනවා කියල ඒකත් අභ්‍යාසයක් වශයෙන් කරන්න. තවත් විටක පිළිකුල් දේ පිළිබඳ නොපිළිකුල් සඤ්ඤාවක් ඇතිකරගෙන ඒකත් පුරුදු කරන්න. ඊ ළඟට තුන් වෙනුව දක්වනවා නොපිළිකුල් දේ පිළිබඳවත් පිළිකුල් දේ පිළිබඳවත් පිළිකුල් සඤ්ඤාව ඇති කර ගන්නවා. හතරවෙනිව දක්වනව පිළිකුල් දේ පිළිබඳවත් නොපිළිකුල් දේ පිළිබඳවත් නොපිළිකුල් සඤ්ඤාව ඇති කර ගන්නවා. අන්තිමට දක්වනව පිළිකුල් බවත් නොපිළිකුල් බවත් දෙකම අතහැරල උපෙක්‍ෂාවෙන් මධ්‍යස්ථව සිහි නුවණින් යුක්තව වාසය කරන්න’.

ඒ කියාපු කරුණු වලින් සමහර කරුණු තේරුම් ගන්න අමාරුවෙන්න පුළුවන්. මේ විදියට අපි තේරුම් ගනිමු. අර නොපිළිකුල් දේ පිළිබඳව පිළිකුල් සඤ්ඤාව ඇතිකර ගන්න කියන්නේ මොකද කෙනෙකුට රාගය ඇතිවන්නෙන් ද්වේෂය ඇති වන්නෙන් ප්‍රිය මනාප දෙයක් ගැනනේ. ඒක පිළිකුල් නැහැ. ප්‍රිය රූපයක්, ලස්සන රූපයක් ඒක පිළිකුල් නැහැ. නමුත් එතනදී උත්සාහයෙන් පිළිකුල් සඤ්ඤාව වඩනව. මොකද හේතුව මගේ හිත රාගයට යට නොවේවා! කියන ප්‍රාර්ථනාව. අන්න එතකොට ප්‍රායෝගික අර්ථයක් සඳහායි මේ බුදුපියාණන් වහන්සේ කියන්නෙ. සංඝයා වහන්සේලාට තමන්ගේ ජීවිතයේ එවැනි අවසථා එතකොට ඒ අවසථාවන් ජය ගන්න කළයුතු ශික්‍ෂණයක් හැටියටයි බුදුපියාණන් වහන්සේ වදරන්නේ. අර නොපිළිකුල් දේට අපි කිලිටි බව ආරෝපණය කරන්නේ මොකද? මේ පින්වතුන් අගුහ සඤ්ඤාව

ගැන අහල තියෙනවානේ. අශ්‍රහ භාවනාව කියන්නේ. ඇතැම් කෙනෙක් දැන් කාලයේ කියනව ඇහෙනව - බොහෝ විට දැන් භවය වඩන විදියේ සංකල්ප ලෝකයේ තියෙන්නේ, ඒ නිසා ලෝකය නැතිවෙයි කියන බයට දෝ - අශ්‍රහ සඤ්ඤාව වැඩිමෙන් ලොකු පිළිකුලක් ඇතිවෙයි කියල. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ කියනව ඒ රාගය මධ්‍යය කරගැනීමට තුනී කර ගැනීමට අශ්‍රහ භාවනාව වැඩිය යුතු බව. ඒකයි උන්වහන්සේ කියන්නේ. ඊළඟට දෙවෙනි කාරණය මොකක්ද. 'පටිකකුලෙ අප්පටිකුල සඤ්ඤ' පිළිකුල් දේ පිළිබඳ නොපිළිකුල් සඤ්ඤාව. සමහර විට එහෙම කියනවනේ, "මට ඒව දකින්න වත් ඕනෙ නැහැ". ඒ කියන වචන ගැන දන්නවනේ. අන්න එබඳු අවසථාවල නොපිළිකුල් සඤ්ඤාව ඇතිකර ගන්නව. ඒ කියන්නේ ද්වේශයෙනුත් ගැට වැටෙනව. ඒ නිසයි. අනිත් ඒවා මිශ්‍ර අවසථාවල්.

ඒ විධියේ අභ්‍යාස කරන්න ඕනෙ අවසථාවල් තියෙනව. පිළිකුල් නොපිළිකුල් දෙක පිළිබඳව පිළිකුල් සඤ්ඤාව ඇතිකර ගන්නව. නොපිළිකුල් පිළිකුල් දෙක පිළිබඳවත් පිළිකුල් සඤ්ඤාව. අපි නිදසුන් වශයෙන් දක්වන විට යම් අවසථාවක තේරේවි. අවසන් අවසථාව තමයි වැදගත්ම දේ. ඒ කියන්නේ පිළිකුල් බවත් නොපිළිකුල් බවත් කියන ඒ ආකල්ප දෙකම ඉවත් කරලා උපෙක්‍ෂාවෙන් මධ්‍යස්ථව සිහිනුවණින් වාසය කරනව. ඒකෙ ආනිශංසය මොකක්ද? රාගයත් නැතිකරගන්න උපකාර වෙනව ද්වේෂයත් නැතිකරගන්න උපකාර වෙනවා. මෝහයත් නැතිකරගන්න උපකාර වෙනවා. අන්න එතකොට රාග දෙස මෝහ කියන තුනම නැතිවෙනවා අර අන්තිමට කියාපු අවසථාවේදී.

තව ටිකක් මේක පැහැදිලි කරගන්න බලනව නම් අපට කියන්න පුළුවන් අර මුල් කාරණය පිළිබඳව, නොපිළිකුල් දේ පිළිබඳව පිළිකුල් සඤ්ඤාව ඇතිකර ගැනීමට උපකාර වෙන මාර්ගය හැටියට දක්වනවා අශ්‍රහ භාවනාවත් අනිත්‍ය සඤ්ඤාවත්. අශ්‍රහ භාවනාවෙන් පුළුවන් නොපිළිකුල් දේ පිළිබඳව පිළිකුල් සඤ්ඤාවක් ඇති කරගන්න අනිත්‍ය සඤ්ඤාවෙන් පුළුවන්. ඔය ලස්සනට හිටියට කී දවසක් ඔහොම ඉදිද? ඊට වැඩිය කියන්න ඕනෙ නැහැනේ. ඔන්න ඔය ටික අනිත්‍ය සඤ්ඤාවට නගල, හිත ඇතට යන්න නොදී එතනින් නවත්ත ගන්න පුළුවන්. ඒ විධියටයි අනිත්‍ය සඤ්ඤාවක් උපකාර වෙන්නේ.

ඊළඟට පිළිකුල් දේ පිළිබඳව නොපිළිකුල් බව - අපි හිතමු පුද්ගලයෙකු පිළිබඳව කියල. එතනදී මෙමත්‍රියයි උපකාර වෙන්නේ.

මෙම ත්‍රි භාවනාවේ ඉහළම අවස්ථාව සුභ සඤ්ඤාවයි. හැම බලන බලන දෙයක්ම සුභයි. එතකොට අර අප්‍රිය පුද්ගලයා - එයා සුවපත් වේවා! කියලා ගත්තාහම එයා සැපයට කැමතිය කියන හේතුව තුළින් නොපිළිකුල් බවට පත් කරගන්නව. එතන ද්වේෂය ඉවත් කර ගැනීමක්. ඒ වගේම තවත් ක්‍රමයක් තියෙනව. ධාතු සඤ්ඤාවට දැනව. මෙතන තියෙන ධාතු හතරම තමයි එහෙත් තියෙන්නේ. ඒ විධියට මධ්‍යස්ථ බවට ගේනව.

ද්වේෂය ජය ගැනීමට උපකාර වෙන ක්‍රම දෙකක් එතන දක්වනව. සමහර අවස්ථාවල තමන් ගන්න බත් පිඟානෙ සතෙක් වැටිල ඉන්න පුළුවන්. ඒකට සමහර විට කැගහනව. අර පිළිකුල් දේ පිළිබඳ නොපිළිකුල් සඤ්ඤාවක් ඇති කරගන්නව. බත් පිඟානේ වැටිවිච තමන්ගේ භාය්‍යාවගේ කෙස් ගහක් වෙන්න පුළුවන්. එහෙම වැටුණහම ඒක ප්‍රිය නැහැනෙ. ඒ අප්‍රිය දේ පිළිබඳව කැගහන්න යන්නේ නැහැ. ඒක පැත්තකට කරනවා. පිළිකුල් දේ පිළිබඳව නොපිළිකුල් සඤ්ඤාවක් ඇතිකර ගන්නවා. එහෙම නැත්නම් මොකෙක් හරි මැරිවිච සතෙක් වැටිල ඉන්නව. ඒක ද්වේෂයෙන් පිළිකුල් බවක් ඇති කරගන්නේ නැහැ. ඒක පැත්තකින් තියෙනවා. ආහාර වේල නවත්වන තරමට නැත්නම්. ඔය විදියට සිත ද්වේෂයට යන අවස්ථාවල් නතර කර ගන්න සමහර විට සිදුවෙනවා. අපට හිතාගන්න පුළුවන් දැන් වෛද්‍යවරුන්ට තමන්ගේ වෘත්තියට අදාළව ලෙඩින් පරීක්ෂා කරන අවස්ථාවලදී සමහර විට දෙපැත්තෙන්ම හිත ආරක්ෂා කරගන්න වෙනවා. මතුපිටින් බොහොම රූප සම්පන්න අය ඉන්න පුළුවන් රෝගීන්. එතනදීත් හිත ආරක්ෂා කරගන්න ඕනෙ. ඒවගේම රෝගයට අවශ්‍ය සැත්කම් ආදියේ දී එතනදීත් එපාකමක් එන්න පුළුවන්. සාමාන්‍යයෙන් පැවිදි ජීවිතයට පමණක් නෙවෙයි. අවස්ථානුකූලව අර විදියට නොපිළිකුල් දේ පිළිබඳව පිළිකුල් සඤ්ඤාව ඇති කරගන්නව. රාගය ඉවත් කර ගැනීමට. පිළිකුල් දේ පිළිබඳ නොපිළිකුල් සඤ්ඤාව ඇති කර ගන්නව. ඒ තැනැත්තා සුවපත් කිරීමේ හොඳ අදහසකින් සාමාන්‍ය කෙනෙක් අතපත ගාන්නවත් අකමැති දේවල් සැත්කම් කරන දෙස්තරලට අතගාන්න වෙනවා. ඔන්න ඔය විදියට අපි කල්පනා කරල බලනකොට ප්‍රිය හෝ වේවා අප්‍රිය හෝ වේවා ප්‍රිය අප්‍රිය දෙකම තුළ බුදුපියාණන් වහන්සේ මතක් කළේ - ඒවා තමයි ගැට. ඒවායින් මිඳෙන්න කියලයි බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළේ.

මේ පින්වතුන් සමහර විට අහලත් ඇති. ගිහි පින්වතුන්ට බණ භාවනා ගැන කියන කොට අභිණ්ණ පව්වවෙකිනබබ සුත්‍රය කියල එකක් තියෙනවා ගිහි හෝ වේවා පැවිදි හෝ වේවා, ස්ත්‍රියක් හෝ වේවා පුරුෂයකු හෝ වේවා නිතර නිතර ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කළ යුතු මෙතෙහි කළ යුතු කාරණා පහක් දක්වපු. එකක් තමයි

‘සබ්බෙහි පියෙහි මනාපෙහි නා නා භාවෙහි විනාභාවෝ’

මාගේ ප්‍රිය මනාප හැමදෙනාගෙන්ම මට වෙන්වෙන්න සිද්ධ වෙනවා. කියන සිතුවිල්ල නිතරම මෙතෙහි කරන්න කියනවා. මොකද හේතුව? බුදුපියාණන් වහන්සේ ඒකෙ ආනිශංස වශයෙන් දක්වන්නේ මොකක්ද? - සත්කයින්ට ප්‍රිය අය පිළිබඳ ඡන්දරාගයක් තියෙනව. ඒ ඡන්ද රාගය වැඩිකම නිසා සත්කයින් සමහර විට කයින් වචනයෙන් මනසින් දුසිරිතෙහි යෙදෙනව. ඒක ඒ සීමාව ඉක්මවල යාමෙන් වළක්ව ගන්න උපකාර වෙන්නෙ අර විදියට ප්‍රිය මනාප හැමගෙන් මට වෙන් වෙන්න වෙනවා කියන සිතුවිල්ල නිතර මෙතෙහි කිරීමයි. ගිහි පැවිදි හේදයක් නොමැතිව හැම කෙනෙකු විසින්ම පුරුදු කළ යුතු බව බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරල තියෙනවා.

දැන් මේ පින්වතුන් කථාන්තර ඇසීමට වැඩි කැමැත්තක් තියෙන නිසා අපි තවත් පොඩි කථාන්තරයක් කියමු. සමහර විට නිතර අහන්නත් ලැබෙන එකක්. මිගාර මාතා කියල කියන්නේ විශාඛාව. විශාඛා කියන ඒ මහෝපාසිකාව දවසක්ද බුදුපියාණන් වහන්සේ දකින්න ආව දවල් කාලයේ තෙත වස්ත්‍ර ඇතිව. තෙත ගිසකෙස් ඇතිව. බුදුපියාණන් වහන්සේ අහනවා ‘මොකද විශාඛා මේ විදියට ඉන්නෙ’ කියල. එතකොට කියනව ‘මගේ බොහොම ප්‍රිය මනාප මිනිබිරිය නැතිවුණා’ කියලා. බොහොම කනගාටුවෙන් ආවෙ ඇත්ත වශයෙන්. ඒ විධියේ මරණයක් වුණහම ඒ කාලෙ තිබුණ වාරිත්‍රයක් වෙන්න ඇති දිය නාල ඒ තෙත ඇඳුම පිටින්ම යාම. එතකොට බුදුපියාණන් වහන්සේ අහනව ‘විශාඛාව, ඔබ කැමති ද මේ සැවැත් නුවර ඉන්න ඔක්කොම තමන්ගේ දරුවන් මුණුබුරන් වෙනව නම්?’ ‘අපොයි, මම බොහොම කැමතියි’ කිව්ව. එතකොට බුදුපියාණන් වහන්සේ අහනව ‘සැවැත්නුවර කීදෙනෙක් විතර දවසකට මැරෙනවද?’ ‘සමහර දවසකට දහ දෙනෙක්, නම දෙනෙක්, අට දෙනෙක් පමණ. එක්කෙනෙක් වත් නොමැරෙන දවසක් නම් නැහැ’. ‘එහෙනම් විශාඛාව, ඔබට කවදවත් මේ තෙත කෙස් නැතිව තෙත රෙදි නැතිව ඉන්න හම්බ වෙන්න නැහැනෙ. ඇයි ඒ ඔක්කොම තමන්ගේ

දරුවන් මුණුබුරන්නේ'. ඔන්න එතකොට විශාඛා 'මට ඕනෙ නැහැ එව්වර දරුවෝ' කිව්ව. ඒ අවසානවේ බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා ඉතා වටිනා ගාථාවක් එහි අදහස විතරක් කිවුවහම ප්‍රමාණවත්.

'යම්තාක් ලෝකයේ විවිධ වූ දුක් ඇතිවෙනව නම් ඒ හැම එකක්ම ප්‍රිය කියන අදහස තුළින් ඇතිවෙන්නේ' කියල. නොයෙකුත් අනේකවිධ කරදර ඇතිවෙන්නෙන් ප්‍රිය කියන වචනය නිසා. එතකොට අපි මේ ඔක්කොම ප්‍රිය කරන ප්‍රිය කියන වචනය තුළින් තමයි අනේක වූ දුක් ඇතිවෙන්නෙ කියල. බුදුපියාණන් වහන්සේ එය අවසාන කරන්නේ - යම් කෙනෙකුට ප්‍රිය අප්‍රිය දෙයක් නැද්ද ඒ අයට කිසිම දුක්කද නැත. ඒ අය අසෝකයි. නිස්සෝකයි - කියන ඒ අදහස එතනත් මතුකරල. තවත් සමහර අවසානවල කලහ විවාද කේළාම් ඒ ඇතිතාක් දුක් ඔක්කොම යමකට ප්‍රිය වීම තුළින්. ඒ ප්‍රිය වූ දේ නැතිවීමෙන් නැත්නම් කවුරුත් හෝ හොරකම් කිරීමෙන් ඇතිවන ගැටුම් ආදිය එකපැත්තකින්. අනිත් එක ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම නිසා ඇතිවන සෝකය පාලනය කරගන්නට බැරිවීමෙන් නොයෙක් අන්දමේ කරදරයන්ට පත්වෙනව. ඒ විදියට බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රිය භාවයේ ආදීනව, ඒ කියන්නේ තණහාව පැලපදියම් වන්නේ යමක් ප්‍රිය වශයෙන් සැලකීම නිසායි. කියා වදරනවා.

යම් කෙනෙකුට ප්‍රිය අප්‍රිය දෙකක් නැත්නම් ඔහුට ගැටත් නැත. ඒකයි අවසාන පාඩම.

ඒකට උපකාරවෙන භාවනා අවසානානුකූලවයි බුදුපියාණන් වහන්සේ දැක්වූවේ. හිත මධ්‍යස්ථ කරගන්න උපකාර වෙන එක තමයි ධාතු සඤ්ඤාවෙන් වගේම අශුභ භාවනාවෙන්ද දැක්වූවේ - නැති දේවල් නොවේ, යථාර්ථයයි. සාමාන්‍යයෙන් ශරීරයක අශුභ ස්වභාවයයි පවතින්නේ. නමුත් බැලූ බැල්මට පේන්නේ ප්‍රිය ස්වරූපයයි. එතනදීත් අපි විශේෂයෙන් සවිඤ්ඤාණයක් අශුභය කියල කියනව. මේ ජීවමාන ශරීරය ජීවත් වන පුද්ගලයෙකුගේ ශරීරය - විඤ්ඤාණය සහිතව - ඒකත් අශුභයි. නමුත් ඒකට හිත යොමුකළේ නැත්නම් ඒක පේන්නෙ නැහැ. කෙස් ලොම්, නිය, දත් ආදී මේව කුණුප කොට්ඨාශ කියල කියන්නේ මේව කුණුප නිසා. මේව කුණුප කියන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ කිව්ව හින්දා නොවෙයි. මේ එකක්වත් සුවඳවත්, කලක් තියාගෙන ඉන්න පුළුවන් දේවල්වත් නොවෙයි. මේවා වෙන වෙනම ගත්තහම ප්‍රිය නැහැ.

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

නමුත් මේවායින් මවා පෙන්වන ශරීරයේ ප්‍රිය බවක් තියෙනව. ඒ ජීවත් වෙන ශරීරය.

ඒ වගේම මේ පින්වතුන් හොඳට දන්නවා අශුභ භාවනා වශයෙන් පෙන්වන මියගිය ශරීරය. තමන්ට ආරෝපනය කර

‘යථා ඉදං තථා එතං - යථා එතං තථා ඉදං’

තමා මැරෙනකම් ඉන්න ඕනෙ නැහැ. ඒ කාලේ අමුසොහොන් තිබුණ. අමු සොහොන්වල මැරීවිච අය ගිහිල්ල දලා තියෙනවා. ඒක දෑකල කල්පනා කරනවා මාත් මේ තත්ත්වයට පත් වෙනවා නේද? යම් දවසක මෙතනට එනව නේද? මේ ශරීරයත් ඒ වගේමයි. ඒ ශරීරයත් මේ වගේමයි. ඔන්න ඔය විදිහට ක්‍රමානුකූලව මේ ශික්‍ෂණයක් තුළින් ආකල්පමය වශයෙන් හිත දියුණු කර ගත්තු පුද්ගලයාට රාගයට ගිය හිත පාලනය කරගන්න පුළුවන්. ඒ වගේම මේවා පිළිබඳ ඇතිවන ඇල්ම නිසා ඇතිවන ශෝකය, සන්තාපය - සමහරු දිවිනසාගන්න පෙළෙඹෙන්නේ තමන් ප්‍රිය මනාප කෙනෙක් හදිසියේ නැති වුණහම. ඒ අය අමරණීය බව හිතා ගෙන හිටි බවයි ඉන් පේන්නේ. මැරුණට පස්සෙ මවාගෙන හිටිය ඒ ශුභ ලෝකය ගිලිහිලා යනවා.

දැන් පින්වතුනි, ශුභවාදී වින්තනයක් ගැන විශාල වශයෙන් කතා බහ ඇහෙනවා. භෞතික ලෝකයත් එක්ක අත්වැල් බැඳගෙන ශුභවාදී වින්තනයකට විශාල පිරිස් ඇදී යනවා. බුදුපියාණන් වහන්සේ අපට දේශනා කළ මේ ලෝකයෙන් එතරවීමේ ශ්‍රේෂ්ඨ පණිවිඩය තව ටික කලක් යන කොට මේ පින්වතුන්ට අහන්නවත් ලැබෙන එකක් නැහැ. ඒ වෙනුවට හැමදෙයකම බලන්නේ ශුභ පැත්ත. බුදුපියාණන් වහන්සේ වදළා ‘ආශ්වාද පක්‍ෂයක් තියෙනව මම නැතෙයි කියන්නෙ නැහැ. නමුත් අප්පසසාද - ආශ්වාද පක්‍ෂය ටිකයි. වැඩිය තියෙන්නෙ ආදීනවයි.’ ඒ ආදීනව නිසාම තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ කියන්නේ මේ සංසාරය භය ජනක තැනක්. ජීවිතය හැමදම පවත්වන්න බැහැ. කොයිතරම් ලෙඩ රෝග කරදර මධ්‍යයේද මේ ජීවිතයක් පවත්වාගෙන යන්නෙ. ඒ වගේම දිනපතා මේක නඩත්තු කරන පුද්ගලයයි දන්නෙ මේකෙ තියෙන කුණු කන්දලේ. ඇත්ත වශයෙන්ම ඇවිදින වැසිකිලි වගේ කියල කියන්නෙ ඒකයි. ඒ වගේ ශරීරයක්. නමුත් ඒවා ගැන, ඒ පැත්ත වහලදල ශුභවාදී වින්තනයකට හුරුකරන සිතිවිලි ධාරාවක් පැතිර යන බව පේනව. මේ ගැන කල්පනා කරන්න ඕනෙ. මේ තුළින් ඇතිවෙන්නෙ අන්ත අර

විධියේ භයානක අපරාධ දිවිනසා ගැනීමේ කාම අපරාධ ඔය වගේ දේවල්. අපි හිතන්නේ නැති දේවල් සිද්ධ වෙනවා. තිරිසන් ලෝකයේ - දැන් බල්ලෝ බලල්ලු වගේ බැලුවම. ඒ තත්ත්වයට තමයි තව ටික කාලයකින් පාලන යනකොට, පාරවල් වල දැකින්න ලැබෙන්නෙ. සංවරභාවය නැතිවෙනවා. බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ කියාපු ශික්‍ෂණය - ගිහි ජීවිතයට පවා වැදගත් වන බව අපි පෙන්වුවා.

අපි හිතමු දෙස්තර මහත්තයෙක් ඒ කියාපු ශික්‍ෂණය නැතිව තමන්ගේ රෝගීන් පිළිබඳව ක්‍රියාකරන්න ගත්තොත් මොන විධියේ දේවල් සිද්ධ වෙයිද? ඒකයි බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළේ. අවසානයේ අවස්ථානුකූලව අර විධියට නොපිළිකුල් දේ පිළිබඳව පිළිකුල් බවත් පිළිකුල් දේ පිළිබඳව නොපිළිකුල් බවත් මගින් හිත ආරක්‍ෂා කර ගැනීම. අන්තිමට ඊටත් ඉහළින් ඒකෙ ඉහළම පරමාර්ථය වශයෙන් ඒ දෙකම ඉක්මවාලීමෙන් - සමතික්‍රමණය කිරීමෙන් පිළිකුල් බවත් නොපිළිකුල් බවත් දෙකම අතහැරල උපේක්‍ෂාවෙන් මධ්‍යස්ථව සිහිනුවණින් වාසය කිරීම. උපේක්‍ෂාවට හිත ගත්තු තැන තමයි සම්පූර්ණ ඒ විමුක්තිය. ඒක තමයි නිස්සෝකී බව කියන්නෙ. ඒක උත්සාහයෙන් කළ යුත්තක්.

ඒ උපේක්‍ෂාව ටිකක් හරි මතුකරගෙන තමයි ඇත්ත වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානය වඩන්න වෙන්නෙ. ඒකයි පින්වතුනි සතිපට්ඨාන සූත්‍රයේ තියෙන්නේ යම් යෝගාවචරයෙක් හිඤ්චක් වේවා ගිහියෙක් වේවා සතර සතිපට්ඨානයට බහින කොට මූලික සුදුසුකමක් හැටියට දැක්වෙන පද කීපයක්. ඇතැම් කෙනෙක් විවිධ විග්‍රහ දක්වනවා, 'විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣා දෙමනස්සං' කියල. සති සම්පජ්ඣාද්‍ය වඩන්න - සතො සම්පජානො කියල කියන්නේ සිහියත් නුවණත් කියන එක - ඒකට මූලික අවශ්‍යතාවයක් ලෙස දක්වනා 'විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣා දෙමනස්සං'. එතන අවිජ්ජා නොවෙයි අභිජ්ඣා කියල කියන්නෙ - විෂම ලෝභය - දුඛිලෝභය. අන්න ඒ දුඛි ලෝභයත් දෙමනසත් කියන දෙකම පාලනය කරගෙන තමයි සතිපට්ඨානය වඩන්න මිනෙ. මොකද යථාර්ථය - යථාභූත තත්ත්වය කියන එක තේරෙන්නෙ අන්න අර කියාපු අංග දෙකෙන් මිදුණු අවසථාවෙයි. ප්‍රිය අප්‍රිය රාග ද්වේෂ ඒවායින් සිත මැත් කරගත්තු අවසථාවේයි යථාභූත තත්ත්වය අවබෝධ කර ගන්න පුළුවන්. ඒ නිසා දුඛි ඇල්මත් දෙමනසත් ඒ දෙකම ඉවත් කරලයි කයෙහි කය අනුව බලමින් වාසය කරන්නේ. වේදනාවන්හි වේදනාව අනුව බලමින්

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

වාසය කරන්නේ. සිතෙහි සිත අනුව දැකීමින් වාසය කරන්නේ. සිතට එන අරමුණු පිළිබඳව ඒ අරමුණු අරමුණු හැටියට දකින්න පුළුවන් වෙන්නේ. මොකද එතන මධ්‍යස්ථ සිතක් අවශ්‍යයි. ඇතැම් කෙනෙක් කල්පනා කරන්න පුළුවන් 'අභිජ්ඣා දෙමනස්සං' කියලා කියන්න නීවරණ ප්‍රභාණය කියලා. එව්වර දුරට හිතන්ට යන්න ඕනෙ නැහැ. මොකද සතර සතිපට්ඨානය වඩන්නෙම නීවරණ ප්‍රභාණය සඳහා. නීවරණ කියලා කියන්නේ භාවනාවට සමාධියට බාධක වන කාමච්ඡදා, ව්‍යාපාද, ඊතමිද්ධා, උද්දව්ව, කුකකුච්ච, විචිකිච්චා කියලා කියන ඒ ඒ ධර්ම. එව්වර දුර යන්න ඕනෙ නැහැ මෙතන. මොකද එහෙම නම් අර නීවරණ ධර්ම ගැන අමුතුවෙන් කියන්න දෙයක් නැහැනෙ සතර සතිපට්ඨානයේදී.

යටත් පිරිසෙයින් අවම වශයෙන් අර දැඩි ලෝභයත් දෙමිනසත් ඉවත් කරලයි යථාභූත වශයෙන් දැකින්න පටන් ගන්න ඕනෙ. මධ්‍යස්ථව තමන්ගේ කය දිහා බලන්න හැකියාව තියෙන්නෙ ඕනෙ. මධ්‍යස්ථව. මේ මගේ කයය මේ අනුන්ගේ කයය කියලා වෙන්කරන්නේ නැතිව මේක අධ්‍යාත්මික එහෙම නැත්නම් මේ මා ලඟ තියෙන එක මේක බහිද්ධා - බාහිරව තියෙන එක. ඇතුළතයි පිටතයි කියලා.

දැන් මේ කාලෙ විද්‍යාත්මක කියන වචනයත් භාවිතා කරන එක ටිකක් හයානකයි. නමුත් අපට කියන්න පුළුවන් මේ විදියේ දෙයක් මෙතන තියෙන්නේ 'ඇතුළතයි පිටතයි'. මගේ අනුන්ගේ කියලා දෙයක් නොවෙයි. මෙතන තියෙන කයයි පිටත තියෙන කයයි. ඒක නිසා තමයි

යථා ඉදං තථා එතං - යථා එතං තථා ඉදං
අජ්ඣාතංව බහිද්ධාව - කායෙ ජන්දංචරාජයෙ

එය යම්සේද මෙයත් එසේමය. මෙය යම්සේද එයත් එසේමය. ඒ විදිහට ඇතුළතත් පිටතත් කියලා කියන කය පිළිබඳව ඡන්දය, ආශාව දුරු කරන්නය කියලයි ධර්මයේ දක්වන්නේ. මධ්‍යස්ථ හිතකින් තමයි එය පටන් ගන්නේ. ඒ මධ්‍යස්ථතාවයේ අන්තිම ඉහළම අවස්ථාව තමයි උපේක්ෂාව. ඉහළම උපේක්ෂා අවස්ථාවේදී තමයි ඔක්කොගෙන්ම මිඳෙන්නෙ. ඒ ශික්ෂණය අන්තිමට බලනකොට ඇතුළයි පිටයි කියලා වෙන් කරන්නත් බැහැ. මුළු ලෝකෙම තියෙන ගැටුම තමුනුත් අනුනුත් අතර තියෙන ගැටුමක්. නොයෙකුත් ජාති අතර ගෝත්‍ර අතර ගෙදර දෙරවල්වල තියෙන ගැටුම් හැම එකක්ම විග්‍රහ කරලා බලනකොට මෙතන තියෙන්නෙ අර ඇතුළතත් පිටතත් අතර ගැටුම වගේ දෙයක්.

එහෙම නැත්නම් තවත් විධියකට කියන්න පුළුවන් උපාදින්නයත් අනුපාදින්නයත් අතර සටනක් කියල කියන්නත් පුළුවන්. උපාදින්න කියල කියන්නෙ අපි ඒ මවුකුසේ ඉඳල අරගෙන ආපු මේ විඤ්ඤනය සිත කය කියන මේ ශරීරයයි. මේ ශරීරයෙන් පිටත තියෙන මේකට ගොදුරු කරගන්න දේවල් අනුපාදින්න. ඒ දෙක අතරේ සටනක් වගෙයි පෙනෙන්නේ. බාහිර දේවල් මේකට ගොදුරු කරගන්න බලනව. මේ ශරීරය ආරක්‍ෂා කරගන්න. ඒක තුළ ඇලුම් ගැටුම් ඇතිවෙනව. නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ පෙන්නනවා ඒ වගේම සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේත් පෙන්නවා මෙතන තියෙන්නෙත් පඩිට් ආපෝ තේජෝ වායෝ කියන ධාතු හතර, පිටත තියෙන්නෙත් ඒ හතරමයි. ඒ අන්දමට ධාතු වශයෙන් බැලීම තමයි ධාතු සඤ්ඤාව කියල කියන්නේ. ධාතු මනසිකාරය තුළින් හිත මධ්‍යසඨ බවට ගේන්න පුළුවන්. මෙෙත්‍රියෙන් පුද්ගලයින් හැටියට දෝෂයන් ඇතිකර නොගෙන සත්ත්‍ව සඤ්ඤාව ඇතිව - හැම ඒ සත්ත්‍වයන්ම සුවයට කැමතියි කියන ප්‍රස්තුතය උඩ ඉඳගෙනයි සුවපත්වේවා! කියන එක තුළින් අපි ද්වේෂය ජයගන්නේ. නමුත් ඊට වඩා ගැඹුරින් වඩා ප්‍රඥ ගොවර වශයෙන් මේ සිත මධ්‍යසඨ බවට ගෙනෙන්නෙ ධාතු සඤ්ඤාව. මෙතන තියෙන්නෙත් පඩිට්, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ. අතන කියන්නෙත් ඒ හතරමයි. ඒකට දෙන වටිනාකම් වෙනස් කරනවා. රූවි අරූවි කම් අනුව ප්‍රිය මනාප කම් අනුව. 'මෙතන තියෙන එක වගේ නොවෙයි මම බොහොම ඇළුම් කරන කෙනාගේ ඒ කියන හතර' - ඒ විධියටත් සමහර අය හිතනව. තවත් සිතන්න පුළුවන් 'වෙනත් සතෙකුගේ ශරීරය එව්වර වටින්නේ නැහැ - මගේ මේ ශරීරය තරම් වටින්නේ නැහැ. එය මට ආභාරයක් කරගන්න පුළුවන්'. ඒ භේදය සමහන් කිරීමයි මෙතන කරන්නෙ. මධ්‍යසඨව යථාථියට හිත ගෙතියනවා. මෙතන තියෙන්නේ ධාතු හතරක්.

මේ ඔක්කොම කරන්නෙ හිත වෙනස් කර ගැනීම සඳහායි. බුදුපියාණන් වහන්සේ වදරනවා යම් යම් ආකාරයකින් කුසල් ඇති වෙනව නම් ඒ ඒ ආකාරයෙන් මෙනෙහි කරන්න. යම් යම් ආකාරයෙන් අකුසල් ඇති වෙනව නම් ඒ ඒ ආකාරයෙන් මෙනෙහි නොකරන්න. එතන තමයි අපි අර කලින් කියාපු යෝනිසෝ මනසිකාරයෙයි අයෝනිසෝ මනසිකාරයෙයි භේදය තියෙන්නෙ. නුවණින් මෙනෙහි කිරීම.

යෝනිසෝ මනසිකාරය කියන්නේ යම් ආකාරයකින් මෙනෙහි කිරීමෙන් රාග ද්වේෂ මෝහ කියන ඇතුළත තියෙන අකුසල ධර්ම දුරුවෙනවා නම් ඒකයි යෝනිසෝ මනසිකාරය කියලා කියන්නේ. අයෝනිසෝ මනසිකාරය කියලා කියන්නේ යම් ආකාරයකින් මෙනෙහි කිරීමෙන් රාග, ද්වේෂ, මෝහ වැඩෙනවා නම් ඒකයි අනිසි මෙනෙහි කිරීම. ඒ දෙකින් වෙන්වෙන ක්‍රමයයි මේ භාවනා හැම එකක් තුළම තියෙන්නේ. ඒක අවසරානුකූලව අපි යොදන්න ඕනේ. හිතේ හැටියට කරන්න බැහැ. ඒකේ යෙදෙන්න ඕනේ. ඒකයි යෝගී කියලා කියන්නේ. යෝග කියලා කියන්නේ යෙදෙනවා. යෙදෙන්නේ නැතිව, හිටි හැටියේ 'ටක්' ගාලා කරන්න බැහැ. මොකද මේ සංසාරේ දීඬි කාලයක් සමහර විට තිරිසනුව වෙලා යක්ෂයින් වෙලා නොයෙකුත් විධියේ කෙලෙස් ගති පැවතුම් අපේ චිත්ත සන්තානයේ ජිණී වෙලා තියෙන්න පුළුවන්. භාවනාව කියලා කියන ක්‍රමානුකූල වැඩීමක් තුළින් පමණයි එයින් අත් මිදෙන්න පුළුවන් වෙන්නේ. ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ විධියට මාර්ගය දක්වන්නේ.

'යෝගී' කියන වචනය තුළ තියෙන්නේ 'යෙදීම'. ඒ යෙදෙන කෙනා යෙදෙන්න ඕනේ කොහොමද? 'යෝනිසෝ' යමක් ඇතිවන, යමක් හටගන්න මුල්තැනටම හිත යොදවල. එහාකොනට හිත යොදවල නොවෙයි. මෙතෙක්, මේව පටන්ගන්නේ මෙහෙත් කියලයි බුදුපියාණන් වහන්සේ වදාළේ. රාග, ද්වේෂ, මෝහ සියල්ලම. බාහිර ලෝකයේ තියෙන තරම් ඔය අරුමෝසම් සුබෝපභෝගී දේවල් විනාශ කරලා මනුෂ්‍යයින්ගේ හිත පිරිසිදු කරන්න බැහැ. මෙතනයි හරිගස්ස ගන්න තියෙන්නේ. බාහිර ලෝකයේ ඔක්කොම සතුරෝ විනාශ කරලා එදට අපි සැනසීමෙන්, සාමයෙන් ඉන්නවයි කියලා කියන්න බැහැ. මෙතනයි පටලැවිල්ල තියෙන්නේ. රාගයත් තියෙන්නේ, ද්වේෂයත් තියෙන්නේ, මෝහයත් තියෙන්නේ මෙතනයි කියලා බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා. එතකොට ඒක නැති කරගන්න මාර්ගයයි බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළේ. තවදුරටත් කියනවා නම් විශේෂයෙන් මධ්‍යස්ථභාවය - එතනයි හැංගිලා තියෙන්නේ මේ ප්‍රඥාව.

මේ පින්වතුන්ට අහන්න ලැබෙන්න ඇති දුකයි සැපයි අතර සිසෝ පැදිල්ලක් ගැන. ඒ වගේ සිසෝ පැදිල්ලක් තමයි ප්‍රිය-අප්‍රිය දෙක අතර තියෙන්නේ. ප්‍රිය දේට අපි කැමතියි. අප්‍රිය දේට අකමැතියි. ප්‍රිය දේ හිමි කරගන්න හොයනවා. අප්‍රිය දේ දුරු කරන්න හොයනවා. එතනත්

තියෙන්නෙ සීසෝ පැදිල්ලක්. ඒකයි බුදුපියාණන් වහන්සේ වදරන්නේ ප්‍රිය අප්‍රිය දෙකෙන්ම වෙන්වෙලා මැදට එන්නය කියලා. මධ්‍යස්ථව එතනට එනකොට තියෙන්නෙ මොකක්ද? අන්න අර කියාපු ධාතු සඤ්ඤාව අනුව ගියා වගේම මෙතන 'අස්මි' කියල - 'වෙමි' කියල ගන්න දෙයක් නැහැ.

මෙතන තියෙන්නෙ ධාතු ගොඩක් පමණයි. ඒ පුද්ගලයා වෙන් කරල ගන්න බෙදීම් ඔක්කොම, අපේම කෙලෙස් අනුව ඒ ඒ සත්ත්වයාට අරෝපණය කළ දේවල් බව අවබෝධ වෙනවා. බුදුපියාණන් වහන්සේ මෙව්වර ප්‍රකාශ කරන්නේ මොකක්ද? දුක පිළිබඳ ප්‍රශ්නයයි. ඒකයි බුදුපියාණන් වහන්සේ විශාඛාව පිළිබඳව සිද්ධියේදීත් ප්‍රකාශ කරන්නේ යම්තාක් ලෝකයේ දුක් ඇතිවෙනවා නම්, ශෝක ඇතිවෙනවා නම්, හැම එකක්ම ප්‍රිය භාවය නිසයි ඇතිවෙන්නේ.

ප්‍රිය හැටියට සැලකීම නිසා ඒවාට ඇළුම් කරනවා. ඒ ඇළුම් කරපු දේ ඒ විධියට තියාගන්න බැරිවෙනකොට ඒකට බාධා වෙනකොට ද්වේෂය ඇතිවෙනවා. ඒක තුළයි මුළු මහත් ලෝකයම පවතින්නේ. බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන්නේ මේවායේ 'ධම් සවභාවයට' හිත යොදන්න. ධම් සවභාවයට හිත යෙදුවහම එතන තියෙන්නේ ශාන්ත බව. සතිපට්ඨානය තුළින් අවසානයේ බලාපොරොත්තු වන්නේ, මේවා කවදත් පවතින - එකිනෙකට සම්බන්ධ ධම්මා පමණයි. අපි මේ වැටකඩුළු බෙද ගැනීමෙන් තමයි දුක් රාශියක් ඇතිකරගෙන තියෙන්නේ. අපේ ශරීරය දිහා බැලුවත් ශරීරයේ එක කොනකින් දන දෙය තව කොනකින් යනවා. අපි ඒක ඒකකයක් හැටියට අරගෙන මමෙයි, මමෙයි කියල ගන්නවා. මම කියල හුස්මක් අරගෙන, ගත්තට ඒකත් හෙලන්න සිදුවෙනවා. ඒ අවස්ථාව තුළ පවා - මමෙයි කියල ඝන සඤ්ඤාවෙන් ගත්තට, එතන ඒකකයක් හැටියට ගන්න පුළුවන් කමක් නැහැ. විදගීනාවෙන් දකින කෙනාටයි ඒක ටික ටික අවබෝධ වෙන්න පටන්ගන්නේ.

සාමාන්‍ය ලෝකයා සම්මුති වශයෙන් එදිනෙද ජීවිතය ගෙතියන්න ඕනේ නිසා ව්‍යවහාර වශයෙන් අර සීඝ්‍ර වෙනස් වීම්, ඇතිවීම් නැතිවීම් - අමතක කරනවා. එතනයි අවිද්‍යාව තියෙන්නේ එතනයි මුළාව තියෙන්නේ. ඒ මුළාව තුළයි ලෝකයා ජීවිතය ගෙතියන්නේ. සංසාරය කියන්නේම එහෙම පිටින්ම මුළාවක්. සංසාරය වඩන්න ඕනෙනම් මුළාව පෝෂණය කරන්න ඕනේ. බුදුපියාණන්

වහන්සේ වදරන්නේ මේ සංසාරෙන් එතරවීම ලෝකෙන් එතරවීම. ලෝකෙන් එතර වෙන්න නම් මුළුව නොවෙයි, මෝහය නොවෙයි, මෝහය තිබුණ තැන ප්‍රඥව මතු කරන්න ඕනෙ. ප්‍රඥව මතු කරගැනීම සදහායි හිත මධ්‍යස්ථ භාවයට ගේන්නෙ. එතකොටයි ලෝකයේ යථාථය ඒ ඇත්ත ඇති හැටියට දකින්න පුළුවන් වෙන්නෙ. මේ පින්වතුන් හොඳටම දන්නවා සීලය කියන එක තුළින් අර කියාපු ගොරෝසු මට්ටම් - තමන්ගෙ ආත්මාථිකාමී ඕනෑ එපාකම් පිරිමහගන්න අනිත් සත්ත්වයින්ට හිංසා පීඩා කරන ඒ හිංසන කායික වාචසික ක්‍රියාවලින් වෙන්වෙලා, හිතූම් පැතූම් වලින් වෙන් වෙලා එපමණකින්ම මධ්‍යස්ථ වෙන්න උත්සහ කරනවා. ඊළඟට සමාධියේදී ක්‍රම ක්‍රමයෙන් හිත මුදගන්නවා. ඒ හිත අනවශ්‍ය දඹන අනුව නොගොස්, වතීමාන මොහොතෙ වටිනාකම නැතිකරන - හිතට ගලාගෙන එන කෙලෙස් - ඒවායින් හිත මුදගෙන යම් කිසි අරමුණක හිත තැන්පත් කරගන්නවා. එකඟ කර ගන්නවා. කෙලෙස් කපල දනව කියල කියන්නේ ඒකයි. ඊළඟට මනසිකාරය - නිසි ආකාර මෙනෙහි කිරීම සිදුකෙරෙන්නේ. නිසි ආකාර මෙනෙහි කිරීම තුළින් මෙනෙක් අල්ලගෙන හිටපු දේවල් සහ සඤ්ඤාවෙන් ගත්තු දේවල් - ඇත්ත කියල හිතපු දේවල් - ඒවා ගැන පෙනෙනව. මෙතන තියෙන්නෙ ඇතිවීම නැතිවීම ප්‍රවාහයක්. සන්තතියක්, ගලාගෙන යන ගඟක්. ආශ්වාස ප්‍රාශ්වාසත් ප්‍රවාහයක්. ගලාගෙන යන ගඟක්, සන්තතියක්. එකක් නොවෙයි. ආශ්වාසයයි ප්‍රාශ්වාසයයි දෙකකුත් නොවෙයි. ආශ්වාසය එකකුත් නොවෙයි. එතනත් තියෙන්නෙ රැළි ගොඩක්. රැළි ගොඩක්. හුස්ම රැළි මහා රාශියක් තියෙනව. අනිත් ඒවත් එහෙමයි.

අපි මේ කය කියල ගන්න එක. ආහාර ගැනීම ආදී අනිකුත් ක්‍රියාකාරකම් හැම එකකින්ම පෙනෙන්නේ අනිත්‍යතාවයයි. බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කළ ලෝකයාට හෙළිකළ ත්‍රිලක්‍ෂණයයි. අනිත්‍යතාවය නිසාම - ඇතිවීම නැතිවීම දෙකෙන් පෙළෙන නිසාම එතන දුකක්. සමහර කෙනෙක් මේ අනිත්‍යතාව තුළ සුඛ සඤ්ඤාව ඇති කර ගන්න බලනව. සුභ සඤ්ඤාව ඇතිකරගන්න බලනව. ඇතැම් කෙනෙක් කියන්න පුළුවන් - දැන් අපට හිසරදයක් හැදෙනවා. ඒ හිසරදය නැතිවෙනකොට සැපයිනේ. ඉතින් අර හිසරදය හොඳයිනේ. එහෙම කවුදෙ කිව්ව එ - ඔය පිස්සන් කොටුවෙ ඉන්න සමහරු ඉන්නවා බිත්තියේ ඔළුව ගහගෙන යනවා දිගටම. මොකද ඔළුව ගහගෙන යන එක නැවැත්තුවම සැපයිනේ. අන්න ඒ තර්කය උඩ. ඒ විධියෙ පිස්සොත් ඉන්නවා. ඒ

විධියට අනිත්‍ය සඤ්ඤාව තුළත් සමහර කෙනෙක් සැපයක් දකිනවා - ශුභවාදී වින්තනයක්. ඔහොම එකකුත් යනවා - අනිත්‍යතාවය පිළිබඳව බුදුපියාණන් වහන්සේගේ වචනය එහෙම පිටින්ම ප්‍රතික්‍ෂේප කිරීමක්. ත්‍රිලක්‍ෂණයම ප්‍රතික්‍ෂේප කිරීමක්. බුදුපියාණන් වහන්සේ වදලේ,

‘යදනිවචං තං දුක්ඛං - යං දුක්ඛං තදනතතා’

යමක් අනිත්‍යද ඒක දුක්ඛය. යමක් දුක්ඛද එතන අනාත්මයි. එතන මමය කියල ගන්න දෙයක් නැහැ. බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා හැම දෙයක්ම අනිත්‍යතාවයෙන් පෙළෙනවා. බුද්ධ වචනයක් තියෙනවා. සැප වේදනාවේ ස්වභාවය තිබෙනකම් සැපයි. වෙනස් වෙනකොට දුක්ඛයි. දුක් වේදනාවේ ස්වභාවය තිබෙනකොට දුක්ඛයි. වෙනස් වෙනකොට සැපයි. ඒ වුණාට තකීය තියෙන්නේ වෙනස් වෙනකොට සැපයි කියල දුක්ඛ කවුරුවත් ආරාධනා කරන්නේ නැහැනේ. එහෙම ආරාධනා කරන්නේ අර මෝඩ පුද්ගලයෝ විතරයි. ඒකත් ඒ විධියටම තියෙන්නේ නැහැ. මධ්‍යස්ථ බව කියන තැනත් කෙලෙස් තමයි තියෙන්නේ. ලෝකයා හිතන අන්දමේ මධ්‍යස්ථ භාවයටත් වඩා ඉහළින් බුදුපියාණන් වහන්සේ නිවන දක්වන්නේ. සැපයි දුක්ඛයි අතර වගේම ප්‍රිය අප්‍රිය දෙක අතර සීසෝ පැදිල්ල - මේ සීසෝවෙ මැදට ආවහම තමයි අනුවෙන්නෙ. මොකක්ද? කොහොමද මේ සීසෝව හැදිල තියෙන්නෙ? මේක යට තියෙන අගය අනුවෙනවා. අගය මොකක්ද? ‘අසම්’ වෙමි කියන මානය. ඒ නිසයි බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වන්නේ අවසානයේදී අසම්මානය සම්පූර්ණයෙන්ම ඉවත් කළ තැන තමයි නිවන. එතනයි පැවත්මේ අවසානය. එතනයි නැවැත්ම. එතනයි විවේකය. එතනයි සැනසීම. මේ පින්වතුන් මේ අවස්ථාවේ බුදුපියාණන් වහන්සේ මතුකර දුන්න ලෝකෝත්තර වටිනාකම් පිළිබඳව යම්කිසි අවබෝධයක් ලබා ගන්නට ඇති. ගිහි හෝ වේවා පැවිදි හෝ වේවා හැම බෞද්ධයාටම අයිති පරමාර්ථය නිවන. එහෙමනම් හැම දෙනාටම අයිති දෙයක් ඇතැම් අවස්ථාවලදී හිඤ්ඤා වහන්සේලා අමතා දේශනා කළත් අපට ඒක අයිති නැහැ කියල අහක දන්න බැහැ. ඒ නිසා මේ පින්වතුන් මේවායින් ගතයුතු දේවල් අරගෙන උත්සහවත් වෙන්න ඕනෙ.

අද වටිනා දවසේ මේ පින්වතුන් සීලයෙන් ආරම්භ කළා. ඉතා වටිනා සීලයක් සමාදන්වෙලා උදැසනම. ඒ සීලයෙන් සකස් කරගත්තු වේදිකාව මත හිඳගෙන තම තමන්ට හුරු පුරුදු භාවනාවකින් සිත එකඟ කරගන්න අවස්ථාවක් ලැබෙන්න ඇති. ඒ එකඟ කරගත්තු සිතට මේ

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

ධර්මයත් යම්කිසි විදේශිතාත්මක වශයෙන් ගැඹුරින් වැටහුණා නම් එයත් උපකාර කරගෙන තමන්ගේ ප්‍රඥාව දියුණු කරගත් උපකාර වුණා කියල හිතනවා. මේ රැස් කරගත්තු කුසල සම්භාරය මේ ජීවිතයේදීම මේ ශාසනය පරිභානියට කලින්, බැරිය කියන්නේ නැතිව, හැකි සැකැස්ව ඇති කරගෙන මේ ජීවිතයේදීම මේ සංසාර දුක නැති කර ගැනීමට මේ කුසලය ඒකාන්තයෙන් උපනිශ්‍රය වේවා කියල ප්‍රාර්ථනා කරනවා.

එසේම අවිච්ඡේද සිට අකනිටා දක්වා යම්තාක් සත්ත්ව කෙනෙක් මේ ධර්ම දේශනාමය හා ධර්ම ශ්‍රවණමය කුසලය අනුමෝදන් වීමට බලාපොරොත්තු වන්නේ නම් එසේ අත්පත් කරගැනීම තුළින් තමන්ගේ ප්‍රාර්ථනීය බෝධියකින් උතුම් වූ අමාමභ නිවනින් සැනසෙත්වා! කියල මේ ගාථා කියන්න.

“එතතාවතා ව අමෙහගි...”

74 වන දේශනය

74 වන දේශනය

(පහත් කණුව ධරී දේශනා අංක 144)

“නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස”

ඵණපිණ්ඩපමං රූපං - වෙදනා බුබුලුපමා
මරීචිකුපමා සඤ්ඤා - සඞ්ඞාරා කදලුපමා
මායුපමඤ්ඤා විඤ්ඤාණං - දීපිතාදිච්චබන්ධුනා

යථා යථා නිජ්ඣායති - යොනිසො උපපරිකබ්භි
රිත්තකං තුව්ඡකං හොති - යො නං පස්සති යොනිසො

ඉමඤ්ඤා කායං ආරඞ්භ - භුරිපඤ්ඤාන දෙසිතං
පහානං තිණ්ණං ධම්මානං - රූපං පස්සප් ජඩ්ඞිතං

ආයු උසමා ච විඤ්ඤාණං - යදා කායං ජහන්තිමං
අපච්ඤො තදා සෙති - පරහත්තං අවෙතනං

- සං. නි. බන්ධ සං. ඵණ සුත්‍රය.

සැදහැවත් පින්වතුනි,

අද මේ වෙසක් පොහොය දවස, මුළු ලෝකයාටම තථාගත සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙනෙකුත් පහළ වීමේ දුර්ලභ සිද්ධිය සිහිපත් වන දිනයයි. සත්ඤ්ඤාගේ සංසාර රෝගය නිවාරණය කරන නිවන් අමා ඔසුව ආයථී පර්යේෂණයක් තුළින් සොයාගත් දවසයි. ලෝකයට ප්‍රඥ ආලෝකය පහළ වුණු දවසයි.

අපි අද තිලෝගුරු බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ ධරීය තුළින්ම, උන්වහන්සේ දැකීමට උත්සාහ කරමු. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදරලා තිබෙනවා, ‘යො ධම්මං පස්සති සො මං පස්සති’ - ‘යමෙක් ධරීය දැකී ද හේ මා දැකී’ කියල. එතකොට මේ අද උතුම් දවසේ, අපි ධරීයට සිත යෙදීම තුළින් බුදුරජාණන් වහන්සේ දැකීමට උත්සාහ කරමු. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදළ එක්තරා සුවිශේෂ දේශනාවක අර්ථ සම්පිණ්ඩනය තමයි අපි මේ මාතෘකා වශයෙන් ඉදිරිපත් කළ ගාථා තුළ තිබෙන්නේ.

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

එක් අවස්ථාවක බුදුරජාණන් වහන්සේ සංඝයා වහන්සේලා පිරිසක් එක්ක, ගංගා නම් ගඟ අසල අයෝධ්‍යා නගරයට වැඩම කළා. ඒ අයෝධ්‍යා පුරයේ වැසියන් උන්වහන්සේලාට ආවාස පහසුකම් සලසා දුන්හ. එහෙම වැඩ සිටින අවස්ථාවක ගංගා නම් ගඟම අරමුණු කරගෙන, පංචස්කන්ධය පිළිබඳ සූත්‍ර දේශනාවක් බුදුරජාණන් වහන්සේ, සංඝයා වහන්සේලා අමතල ප්‍රකාශ කරන්ට යෙදුනා. මොකද? ආත්ම සඤ්ඤාව තමයි ලෝකයා තුළ තිබෙන බරපතලම ක්ලේෂය. ඒක දුරු කිරීමට උපකාරවන අන්දමින් උපමා පහක් ඒ අවස්ථාවේ බුදුරජාණන් වහන්සේ, සංඝයා වහන්සේලාට ඉදිරිපත් කළා. මේ විදියටයි පටන් ගන්නේ.

යම්සේ මහණෙනි, මේ ගංගා ගඟෙහි මහ පෙණ පිඩක් ගසාගෙන එන්නේද, මසැස වගේම නුවණැස ඇති පුද්ගලයෙක්, ඒ පෙණ පිඩ දකිනවා, ඒ පිළිබඳව කල්පනා කරනවා, එය නුවණින් විමසා බලනවා. එසේ කල්පනාවේ වැටෙන නුවණැසින් විමසා බලන ඔහුට - ඒ ඇස් ඇති පුද්ගලයාට - මේ පෙණ පිඩ හිස් වශයෙන්, බොල් වශයෙන්, නිසරු වශයෙන් වැටහෙනවා. කීමෙක්ද මහණෙනි, පෙණ පිඩක ඇති සාරය?

එසේම මහණෙනි, යම්කිසි හික්මුවක් මේ රූපස්කන්ධය පිළිබඳව - මෙතන රූපස්කන්ධය කියන්නේ රූප ගොඩ - ඒ ගොඩ මෙතෙක්දී බුදුරජාණන් වහන්සේ හඳුන්වන්නේ කොයි ආකාරයෙන්ද? එකොළොස් ආකාරයකින්. යම්කිසි රූපයක් තියෙනව නම්, අතීත, අනාගත, වර්තමාන, ආධ්‍යාත්මික හෝ බාහිර - ඒ කියන්නේ තමා පිළිබඳව හෝ අනුන් පිළිබඳව - අපි කියමු ඇතුළත හෝ පිටත, ගොරෝසු (රළු) හෝ සියුම්, පහත් හෝ උසස්, ළඟ හෝ ඇත; ඔය කියන ආකාරයට, එකොළොස් ආකාරයකට එතැන දක්වනවා. ඒ සියළුම රූපස්කන්ධය නුවණැස ඇති පුද්ගලයෙක් නුවණින් විමසා බලනවා. එසේ නුවණින් විමසා බලන ඒ නුවණැස ඇති පුද්ගලයාට ඒ රූපස්කන්ධය හිස් වශයෙන්, බොල් වශයෙන්, නිසරු වශයෙන් වැටහෙනවා. කීමෙක්ද මහණෙනි රූපයෙහි ඇති සාරය?

ඊළඟට ඒ විදියටම තව උපමාවක් දක්වනවා, වේදනාව පිළිබඳව. යම්සේ මහණෙනි, සරත් සමයෙහි, ලොකු පොදු ඇති වැස්සක් වහින අවස්ථාවේ, වතුරට වැටෙන දියබිඳු ඉතාම සීග්‍රයෙන් ඇතිවෙමින්

නැතිවෙමින් යනවා, ඒ දිය බුබුළු ඇතිවෙමින් නැතිවෙමින් යනවා දකින, ඒ ගැන කල්පනාවට වැටෙන, නුවණැසින් විමසන පුද්ගලයකුට, ඒ දිය බුබුළු හිස් වශයෙන්, බොල් වශයෙන්, නිසරු වශයෙන් වැටහෙනවා. කුමක්ද මහණෙනි, දිය බුබුළු ඇති සාරය?

එසේම මහණෙනි, යම්තාක් වේදනාවල තිබෙනව නම්, අතීත, අනාගත, වර්තමාන, තමා පිළිබඳව හෝ අනුන් පිළිබඳව, රළු හෝ සියුම්, පහත් හෝ උසස්, ඇත හෝ ළඟ, ඒ සියළු වේදනාවන් නුවණැති භික්ෂුවක් නුවණින් විමසා බලනවා. කල්පනාවේ වැටෙනවා. එසේ බලන්නාවූ ඒ භික්ෂුවට ඒවා හිස් වශයෙන්, බොල් වශයෙන්, නිසරු වශයෙන් වැටහෙනවා. කිමෙක්ද මහණෙනි, වේදනාවෙහි ඇති සාරය?

ඊළඟට සඤ්ඤාව පිළිබඳව ප්‍රකාශ කරනවා. යම්සේ මහණෙනි, ශ්‍රීෂ්ම සාතුවේ අවසාන මාසයෙහි, මධ්‍යන්ත වේලාවේ මිරිඟුවක් දකින්න ලැබෙනවා. නුවණැස ඇති පුද්ගලයෙක්, ඒ මිරිඟුව දිහා බලලා, ඒ ගැන කල්පනාවේ වැටෙනවා, නුවණැසින් විමසනවා. කල්පනාවේ වැටෙන නුවණින් විමසන්නා වූ ඔහුට ඒ මිරිඟුව හිස් වශයෙන්, බොල් වශයෙන්, නිසරු වශයෙන් වැටහෙනවා. කිමෙක්ද මහණෙනි මිරිඟුවක ඇති සාරය?

එසේම මහණෙනි, භික්ෂුවක් අතීත, අනාගත, වර්තමාන, ඇතුළත හෝ පිටත, රළු හෝ සියුම්, පහත් හෝ උසස්, දුර හෝ ළඟ යම්තාක් සඤ්ඤාවල තිබෙනවා නම් ඒ සඤ්ඤ ස්කන්ධය - සඤ්ඤ සමූහයම ගැන නුවණැස මෙහෙයවල විමසල බලනවා. එසේ බලන්නා වූ ඒ භික්ෂුවට, සඤ්ඤාව හිස් වශයෙන්, බොල් වශයෙන්, නිසරු වශයෙන් වැටහෙනවා. කිමෙක්ද මහණෙනි සඤ්ඤාවේ ඇති සාරය?

යම්සේ මහණෙනි, හර ඇති ලියක් සොයන පුරුෂයෙක් තියුණු කෙටේරියක් අරගෙන කැලෑවකට ඇතුල් වෙනවා. ඔහුට දකින්නට ලැබෙනවා කෙලින් පිහිටියා වූ විශාල කෙසෙල් කඳක්. ඔහු ඒක මූලින් සිඳිනවා. ගහ වැටුනට පස්සෙ අගින් සිඳිනවා. එහෙම කපල ඒ කෙසෙල් කඳේ පතුරු ගලවනවා, හරයක් සොයන්න. ඔහු ඒ විදියට පතුරු ගලවල ඉවරවෙනකොට ඔහුට තේරෙනවා, මේ කෙසෙල් කඳේ ඵලයක්වත් නැත. හරයක් නම් කොයින්ද? නමුත් මසැස පමණක් නොව නුවණැස ඇති පුද්ගලයෙක් මේ කෙසෙල් කඳ දිහා බලනකොට තේරුම් ගන්නවා,

පහන් කණුව ධම් දේශනා

මේ කෙසෙල් කඳ බොල් බව, හිස් බව, නිසරු බව. කිමෙක්ද මහණෙනි කෙසෙල් කඳක ඇති සාරය?

එසේම මහණෙනි යම්කිසි භික්ෂුවක් අතීත, අනාගත, වර්තමාන, ආධ්‍යාත්මික හෝ බාහිර, රළු හෝ සියුම්, හීන හෝ උසස්, දුර හෝ ළඟ යම්තාක් සංස්කාරයෝ වෙත්ද ඒ සංස්කාරයන් පිළිබඳ කල්පනාවේ වැටෙනවා. නුවණැසින් විමසල බලනවා. එසේ බලන්නා වූ ඒ භික්ෂුවට සංස්කාරයන් හිස් වශයෙන්, බොල් වශයෙන්, නිසරු වශයෙන් වැටහෙනවා. කිමෙක්ද මහණෙනි, සංස්කාරයන්ගේ ඇති සාරය?

ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ පස්වෙනුව, විඤ්ඤාණය පිළිබඳව දක්වනවා. යම්සේ මහණෙනි, මායාකාරයෙක්, මේ කාලේ විදියට කියනව නම්, විජ්ජාකාරයෙක් - මැජ්ඣිකාකාරයෙක්, මායාකාරයෙක් හෝ ඔහුගේ අතවැසියෙක් සතරමං සන්ධියෙහි මායාවක් දක්වනවා. ඒ මායාව දකින නුවණැස ඇති පුද්ගලයෙක් කල්පනාවේ වැටෙනවා නුවණැසින් එය විමසා බලනවා. එසේ බලන්නා වූ ඔහුට ඒ මායා හිස් වශයෙන්, බොල් වශයෙන්, නිසරු වශයෙන් වැටහෙනවා. කිමෙක්ද මහණෙනි, මායාවක - විජ්ජාවක ඇති සාරය? හරය?

එසේම මහණෙනි, යම්කිසි භික්ෂුවක් අතීත, අනාගත, වර්තමාන, ආධ්‍යාත්මික හෝ බාහිර, රළු හෝ සියුම්, හීන හෝ උසස්, දුර හෝ ළඟ විඤ්ඤාණ - යම්තාක් විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය කියල ගන්න - ඒ සිත් සමූහය, විඤ්ඤාණය, නුවණැසින් විමසා බලනවා. මෙසේ බලන්නා වූ ඒ භික්ෂුවට විඤ්ඤාණ ස්කන්ධයන් බොල් වශයෙන්, හිස් වශයෙන්, නිසරු වශයෙන් වැටහෙනවා. කිමෙක්ද මහණෙනි, විඤ්ඤාණයෙහි ඇති සාරය?

එහෙම ප්‍රකාශ කරල ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදරනව, මහණෙනි, ධම් ඥානය ඇති ආයථී ශ්‍රාවකයා මේ විදියට මේ පංචඋපාදන ස්කන්ධය පිළිබඳව නුවණැසින් බලමින්, විමසමින් ඒ ගැන භාවනාවේ යෙදෙනව නම්, එසේ යෙදීම තුළින් රූපය පිළිබඳව කළකිරෙනවා. චේදනාව පිළිබඳව කළකිරෙනවා. සඤ්ඤාව පිළිබඳව කළකිරෙනවා. සංස්කාර පිළිබඳව කළකිරෙනවා. විඤ්ඤාණය පිළිබඳවත් කළකිරෙනවා. ඒ කළකිරීම තුළින් විරාගය - නොඇල්ම - ඇතිවෙනවා. ඒ නොඇල්ම තුළින් විමුක්තිය. සිත විමුක්ත වෙනවා. විමුක්ත වුණාට පස්සෙ, විමුක්ත වුණ බව තමන් තේරුම් ගන්නවා. ඒ අරහත්ඵල විමුක්තිය තුළින්ම

ඊළඟට තේරුම් ගන්නවා, ඉපදීමත් කෙළවරයි. කරන ලද බුන්මවරියා වාසය අවසානයයි. කළයුත්ත කර නිමවෙලා තිබෙන්නෙ කියල. ඒ අරහත්වය පිළිබඳව ප්‍රත්‍යක්‍ෂය ලබනවා. ඒ විදියට අරහත්වයෙන් කුච්ඡන්වලයි ඒ දේශනාව අවසන් කරන්නේ.

ඊළඟට ඒ දේශනාවේම සාරයයි බුද්ධ වචනයක් වශයෙන් එතන දී දක්වන්නේ. ගාථාවලින් ඉදිරිපත් කරල තියෙනවා. ඉන් කීපයක් තමයි අපි මාතෘකා වශයෙන් ඉදිරිපත් කළේ.

- ඵණපිණ්ඩුපමං රූපං - වේදනා බුබ්බුලුපමා
- මරීචිකුපමා සඤ්ඤා - සංඛාරා කදලුපමා
- මායුපමඤ්ච විඤ්ඤාණං - දීපිතාදිච්චබන්ධුනා

ආදිච්චබන්ධු කියල කියන්නේ සුඨිබන්ධු, බුදුරජාණන් වහන්සේට උපපදයක් විදියට යොදාගෙන තිබෙනවා. සුඨිබන්ධු වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් මෙන්න මේ විදියට උපමා වශයෙන් දේශනා කරල තියෙනවා. රූපය පෙණ පිඩකට උපමා කරල තියෙනවා. වේදනාව දිය බුබුලකට උපමා කරල තියෙනවා. සඤ්ඤාව මීරිඟුවකට උපමා කරල තියෙනවා. සංස්කාරය කෙසෙල් කදකට උපමා කරල තියෙනවා. විඤ්ඤාණය මායාවකට උපමා කරල තියෙනවා. ඒ විදියට උපමා දක්වල තියෙනවා කියන එකයි ඒකෙ සාරය.

- යථා යථා නිජ්ඣායති - යොනිසො උපපරිකති
- රිත්තකං තුව්ඡකං භොති - යො නං පසුසති යොනිසො

ඊළඟට ප්‍රකාශ කරල තිබෙනවා, යම් යම් ආකාරයකින් ඒ ගැන කල්පනාවේ වැටෙනවා නම් නුවණින් විමසා බලනවා නම්, එසේ නුවණින් විමසා බලන්නා වූ ඔහුට මෙය හිස් වශයෙන්, බොල් වශයෙන් වැටහෙනවා කියලයි.

- ඉමඤ්ච කායං ආරබ්භ - භුරිපඤ්ඤාන දෙසිතං
- පහානං තිණණං ධම්මානං - රූපං පසුඵ ජඬ්ඨිතං

ඊළඟට භුරිපඤ්ඤාන කියල කියන්නේ මහා ප්‍රාඥ වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් මේ කය පිලිබඳ දේශනා කළ කාරණය හරියට තේරුම් ගන්නවා නම්, දේවල් තුනක් මේ කයෙන් ඉවත් වුණ

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

අවස්ථාවේ මේ රූපය - රූපස්කන්ධය - රූප කාය අනන්ත ලද්දක්ව, ඉවතලන ලද්දක්ව පෙනෙනවා කියන එකයි. නැත්නම් ඒ දෙස බලන්න කියන එකයි.

ආයු උපමා ව විඤ්ඤාණං - යද කායං ජහන්තිමං
අපච්ඤා තද සෙති - පරහතං අවෙනනං

ඊළඟට අවසානයේ ඒ කාරණා තුන මොනවාද කියන එක ගැන දක්වනවා. ආයුෂය, උෂ්ණය, විඤ්ඤාණය කියන මේ දේවල් තුන යම් අවස්ථාවක මේ කාය අනන්ත යනවද, ඒ අවස්ථාවෙහි මේ ශරීරය ඉවත ලුවක් හැටියට, විසිකර දමපු දෙයක් හැටියට වැතිර සිටිනවා. පරහතං අවෙනනං - අවේනනිකව, වේතනා ශක්තියක් නැතිව. පරහතං කියල කියන්නේ සතුන්ට ආහාරයක්ව. සතුන්ට බතක්. ඔන්න එතකොට ශරීරයේ කථාන්තරෙන්, මේ පංච උපාදනස්කන්ධයේ කථාන්තරෙන් ඒ ගාථාවලින් කියවුණා. මේ කෙටියෙන් දක්වපු උපමා අපි තරමක් සවිස්තරව තේරුම් ගන්න බලමු.

අපේ එදිනෙද ජීවිතයේ දකින්න ලැබෙන දේවල් කවුරු කවුරුත් එක් එක් ප්‍රමාණයට දැකපු දේවල්. නමුත් මේවා තුළින් බුදුරජාණන් වහන්සේ ධර්මයටයි යොමු කරන්නේ. ඒ දැකපු දේ ආශ්‍රයෙන්, නුවණැසින් මෙතෙක් නොදැකපු මේ පංච උපාදනස්කන්ධය පිලිබඳ හිස් බව, බොල් බව, නිසරු බවයි බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ උපමා තුළින් මතු කරල දක්වන්නේ.

රූපය පෙණ පිඩකට උපමා කරල තියෙනවා. අපි ඉස්සෙල්ලම හිත යොදමු මේ පෙණ පිඩක් කියන එක ගැන. ගංගාවක වගේ තැනක වතුර ගලාගෙන යන වේගය නිසා, වතුරේ තියෙන කුණු කන්දල් ටිකත් එකතු වෙලා, යම්කිසි කොටසක් වැනි තැනක ගිහිල්ල හැපෙන කොට, සැහෙන වෙලාවක් ගියාට පස්සෙ එතන පෙණ පිඩක් හැදෙනවා. තව තව ඇතට යන්න යන්න, ඒක විශාල පෙණ පිඩක් බවට පත්වෙනවා. ඇත ඉඳන් බලනකොට මේක සුදු පාට ගලක් වගේ පේන්නත් බැරි නැහැ. නමුත් මේ පෙණ පිඩ එහෙම පෙනිල කෙනෙක් රැවටුනත්, කිට්ටුවෙලා බලනකොට, නුවණින් සලකළ බලනකොට මේ පෙණ පිඩෙන්, ගලකින්, නැත්නම් හයිය ඇති දේකින් කරන දේවල් වගේ වැඩ කරන්න බැහැ. ඒක මහ සිදුරු සහිතයි. ඒ වගේම ඇතිවෙමින්

නැතිවෙමින් යනව, මොහොතක් පාසා බිඳෙන සුළුයි. අන්ත ඒ වගේ තමයි එතකොට මේ රූප කාය. මේ රූපය කියල කියන වචනය තුළින් අපට එක්වරම සිහිපත් වෙන්නේ, විශේෂයෙන් මේ දෘෂ්‍ය මාධ්‍යය ලොකුවට ගත්ත කාලෙ, රූපය කියල කියන්නේ, ශරීරයේ ඇති පාටටත් වැඩිය හොඳ ලස්සන පාටට, නොයෙකුත් ආකෘතිවලින් ඉදිරිපත් කරන මේ අපේ කයයි.

අපේ හිතට වැටෙන ටිකක් තමයි මේ රූපය කියල ගන්න තියෙන්නෙ. නමුත් ඒක යටින් තියෙන්නෙ කුමක්ද? මේ ශරීර කුඩුව ගැන හිතල බලනකොට අර පිටට පෙනෙන රූප තත්ත්වය නොවෙයි. හොඳට ලස්සනට පෙනෙන්න පුළුවන්. නමුත් ඇතුළත තියෙන්නේ අර පෙන පිඩ ගැන කිව්ව වගේ, අපේ මේ සංසාර ප්‍රවාහය තුළ අපි අර මවුකුසක පහළවන අවස්ථාවේ ඒ කළල රූපය, ඒ මඩ පැල්ලම උපකාර කරගෙන, එය ආරම්භ කරගෙන, ඊළඟට කිරි පෙන, කැඳ පෙන, බත් පෙන ආදියෙන් මේ රූප කය සකස් වෙනවා. ඒ වගේම මොහොතක් පාසා මේක බිඳෙනවා. අපි ඒ බව අමතක කළත්, මේ ශරීරය මොහොතක් පාසා වෙනස් වෙනවා. ඒ වගේම ඒක බිඳි බිඳි යනවා. අවසාන බිඳීම තමයි මරණය කියල කියන්නෙ. නමුත් දීර්ඝ කාලයක් ලෝක සත්ත්වයා තුළ මේ රූපය පිළිබඳ ඇල්මක්, මමය, මාගේය කියන සංකල්පයක් ඇතිවෙලා තියෙන්නෙ ඇතින් බලල, නුවණැසින් විමසන්නෙ නැතිව, මසැසින් පමණක් විමසීම නිසයි. ඒ වගේම ඒකට තියෙන තෘෂ්ණාව ආදිය නිසයි. රූපස්කන්ධයේ යථා ස්වභාවය බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ විදියට ඉදිරිපත් කළා.

ඒ වගේම වේදනාව දිය බුබුලකට උපමා කිරීම, ඒකත් අපහසු නැහැ තේරුම් ගන්න. මේ දෑත් වැස්ස වහිනවා. මේ වගේම වේගයෙන් වහිනකොට ඒ වේගය තුළින්, මොහොතකට වාතයත් සම්බන්ධ කරගෙන, සමහරවිට කුණු වැලි ආදිය උපකාර කරගෙන පොඩි දිය බුබුලක් හැඳෙනවා. හැඳෙනවත් එක්කම බිඳිල යනවා, බොහොම වේගයෙන් දිය බුබුල හැඳෙමින් හැඳෙමින්, බිඳි බිඳි යනවා. ඇතින් බලනකොට සමහරවිට එකක් හැටියට, නැත්නම් ගත යුතු දෙයක් හැටියට පෙනෙන්න පුළුවන්. නමුත් කිට්ටු වෙලා බලනකොට, එක මොහොතක් එක විදියට තියෙන්නෙ නැහැ. ඒ වගේම තමයි අර කියාපු එකොළොස් ආකාර වේදනා ස්කන්ධයත්. මගේ වේදනාවයි කියල

කියනවා. ඊයේ රැ ඉඳලම මට මෙන්ම මේ අභවල් තැන වේදනාව පැවතුනා කියල වෙදමහත්තයාට ගිහින් කියනවා. නමුත් එක වේදනාවක් නොවෙයි. ඉතාම සීඝ්‍රයෙන් ඇතිවෙමින් නැතිවෙමින්, බිඳී බිඳී යන වේදනා ප්‍රවාහයක්. අපි මේක එකක් හැටියට ගන්නවා. රූපස්කන්ධය එකක් හැටියට අරගෙන අපි ඡායාරූප එහෙම අරගෙන මාන්නයක් ඇල්මක් ඇති කරගන්නවා වගේ මමය මාගේය කියල. වේදනාව පිළිබඳවත් අර විදියටම ඝන සඤ්ඤාවෙන් - මේකට කියන්නේ ඝන සඤ්ඤාව කියල - ලෝකයා තුළ තිබෙන්නේ මේ හැම එකක්ම ඝන වශයෙන් සැලකීමයි - ඒක ඝන වශයෙන්. වේදනාව පිළිබඳවත් ඒ ඝන සඤ්ඤාව බිඳීමට වතුරෙහි ඇතිවන දියබුබුළු උපමාව දක්වල තිබෙනවා.

මිරිඟුව පිළිබඳව කොතෙකුත් අහල තියෙනව නේද මේ පින්වතුන්? මෙතන සඤ්ඤාව කියන කොට මේ පින්වතුන් කල්පනා කරන්න ඕනේ, මෙතන සාමාන්‍ය ලෝකයේ කියන සඤ්ඤාව පමණක් නොවෙයි දැක්වෙන්නේ. මෙතන මහ ගැඹුරු අදහසක් තියෙනවා. රූප සඤ්ඤා - මිරිඟුව කියනකොට අපිට එක පාරටම මතක් වෙන්නේ රූප සඤ්ඤාව. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ මුළු මහත් සඤ්ඤා ස්කන්ධයම මිරිඟුවකට උපමා කරලා තියෙනවා. එතකොට හිතන්න තියෙන්නේ රූප සඤ්ඤාව විතරක් නොවෙයි. ශබ්ද සඤ්ඤා, ගන්ධ සඤ්ඤා, රස සඤ්ඤා, පොට්ඨබ්බ සඤ්ඤා කියල කියන ඒ කයට දූනෙන ඒවා. ඊළඟට අන්තිමට මනසට දූනෙන ධර්ම සඤ්ඤා. ඒ සියළුම සඤ්ඤා ස්කන්ධය - මේ ඔක්කොම සඤ්ඤාවල් - ඇත්ත වශයෙන්ම මිරිඟුවක් වගේ. මොකද මේවා රාශියක් වශයෙන් තිබුණත් අපට වැටහෙන්නේ එකක් හැටියටයි.

අහල තියෙනව නේද මිරිඟුව පිළිබඳව? මිරිඟුවට 'මාග තෘෂ්ණකා' කියල කියනවා. මාග තෘෂ්ණකා කියල කියන්නේ පිපාසිත මුවාට තණ්භාව ඇතිකරන නිසා. මිරිඟුවක් දිහා බලන ඒ පිපාසිත සතාට, ග්‍රීෂ්ම සෘතුවේ මධ්‍යාහ්න සමයේ ඇත ගඟක් ගලන්න වගේ, වැවක් වගේ පොපියන බවක් පෙනෙනවා. ඒ වගේම තමයි සඤ්ඤාවත්. සඤ්ඤාව තුළින් මේක නිල්පාටයි, මේක කහපාටයි, මේක රතුපාටයි කියල අපව රවට්ටනවා, මේ සඤ්ඤාව. අපව රවටන ස්වභාවයක් තිබෙනවා මේ සඤ්ඤාවට. ඒ සඤ්ඤා ස්කන්ධයටත් කීට්ටුවෙලා බලනකොට එහෙම තත්ත්වයක් නැහැ. සමහරවිට ඇහේ දෝෂයක් නිසා

හෝ මේ ඇහේ පිහිටීම නිසා ඒ සඤ්ඤ ස්කන්ධ දැඩිව අරගෙන, ලෝකයා ඒ තුළ මමය, මගේය කියල මාන්න ඇති කරගන්නවා.

ඊළඟට සංස්කාර පිළිබඳව, මේ සංස්කාර කියන වචනය වැඩියෙන් ව්‍යවහාර වන වචනයක් නොවෙයි. ඒක පහසුවෙන් පරිවර්තනය කරන්නත් බැරි විදියේ මහ පුදුම වචනයක්. නමුත් සාමාන්‍ය අදහසක් ගන්න, මේ කාලයේ පාරිභාෂික විදියට පාවිච්චි කරන වචනයක් තියෙනවා, ක්‍රියාකාරකම් කියල. එව්වර ලස්සන වචනයක් නොවෙයි. මනුෂ්‍යයෙක් ක්‍රියාකාරිත්වයකට පෙළඹෙන්නේ සඤ්ඤාව ඔස්සේ, ඒ චේතනාවට අදාලව, ඒ පුද්ගලයා වගකියන්නෙකු වශයෙන්, කයෙන්, වචනයෙන්, මනසෙන්. එතකොට කාය සංස්කාර, වචි සංස්කාර, මනෝ සංස්කාර - ඒ තුන් දෙර ආශ්‍රය කරගෙන, සත්ත්වයා යම් ක්‍රියාකාරිත්වයකට පෙළඹෙනවා, අවිද්‍යාව තෘෂ්ණාව නිසා. ඒවා තුළින් කම් පවා රැස්වෙනවා. ඒකයි සංස්කාර යන වචනය කම්යටත් කිට්ටුවෙන්. ඒ අර පුද්ගලයා තුළ තිබෙන ක්‍රියාකාරිත්වයයි.

දැන් අපි හිතුව නම්, රූපය කියන්නේ රූප කාය කියල, ඒ පිළිබඳ දැනෙන වේදනාව, ඒ වේදනාව නිසා ඇතිකරගන්න සඤ්ඤාව, ඒ සඤ්ඤාව අනුව තමන් සැප බලාපොරොත්තු වන නිසා, යම් යම් ක්‍රියාකාරිත්වයන්ට පෙළඹෙනවා, කුසල් හෝ අකුසල් හෝ ඒ ආදී වශයෙන්. ඒ හැම එකක්ම සංස්කාර ස්කන්ධය හැටියට සලකන්න පුළුවන්. ඒකත් එකක් නොවෙයි, මමය මාගේය කියල ගත්තට මොකද, එතනත් රාශියක්. පතුරු ගොඩක් වගේ. අන්න ඒකට තමයි අර කෙසෙල් කද, බැලූ බැල්මට මේක ඒකකයක්, එකක් වගේ ජේන්නේ. හරයක් අරටුවක් ඇති එකක් වගේ. හරයක් අරටුවක් නැති බව පෙන්වන්න තමයි නිසරුයි කියල කියන්නේ. හිස්, බොල් ඊළඟට නිසරු. සත්ත්වයා තුළ ආත්ම සඤ්ඤාව ඇතිවෙලා තියෙන්නේ, මේ රැසක් වගේ පෙනුනට මොකද ඒක යට තියෙනව හරයක් අරටුවක් කියලයි හිතන්නේ. ඒක ආශ්‍රය කරගෙන තමයි මමය මාගේය කියල කියන්නේ. නිත්‍ය සාරයක් තියෙනව කියල කියන්නේ. නිත්‍ය දෙයක් වටේය, මේව තියෙන්නෙ කියල. නමුත් කෙසෙල් කදේ උපමාවෙන් ජේනවා, මේ සංස්කාර පවා, ඒ චේතනාව පවා, සකස් වෙන්නෙ කාරණා රාශියක් එකතු කරගෙනයි. නමුත් අවිද්‍යාව නිසා ඒක මම කරනවා කියල ඒ විදියට ප්‍රඥප්තියක් ඇති කරගෙන තියෙනවා. සංස්කාරත් ඒ ආකාරයටයි.

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

ඊළඟට ඔක්කොටම වඩා ගැඹුරු උපමාව තමයි, විඤ්ඤාණය මායාවකට උපමා කිරීම. මායාකාරයෙක් නැතිනම් විජ්ජාකාරයෙක් ඒවා දක්වනකොට ඕනම කෙනෙක් රැවටෙනවා. විඤ්ඤාණයේ තියෙනව ඒ රැවටිලිකාර ස්වභාවයක්. ඒකයි ඒ උපමාවෙන් දක්වන්නේ. 'මායුපමංව විඤ්ඤාණං' - හතරමං හන්දියක විජ්ජාවක් දක්වනකොට ප්‍රේක්ෂකයෝ ඊට රැවටෙනවා. නමුත් යම්කිසි කෙනෙකුට පුළුවන්නම් ඒ විජ්ජාකාරයා දක්වන ඒ විජ්ජාවට අදළ දේවල්, හොරෙන් පෙන්වන දේවල් හරියාකාරව දකින්න, බලාගන්න, යම්කිසි තැනක හැරගලා, අන්න ඒ තැනැත්තාට මේක තේරෙනවා. ඒ පුද්ගලයින් ඒවා අනුව නොයෙකුත් ක්‍රියාකාරකම් වලට පෙළඹුනාට මොකද, මෙතන තියෙන්නේ බොරුවක්, හිස් දෙයක්, මායාවක් කියන අවබෝධය කෙනෙකුට ඇතිවෙනවා. ඒ වගේම මේ සිත පිළිබඳව - මේ යුගයේ බොහෝ දෙනා විඤ්ඤාණය ගැන කථා කරනවා ඇහෙනවා, මේක තමයි ගැඹුරුම කාරණය. බුදුරජාණන් වහන්සේත් ඒක ප්‍රකාශ කරනවා. මේ විඤ්ඤාණය පිළිබඳව තේරුම් ගැනීමේ අපහසුකම, එක අවස්ථාවක සංඝයා වහන්සේලා අමතල ප්‍රකාශ කරනවා.

“මහණෙනි, ලෝකයාට මේ රූප කය පිළිබඳව කළකිරීම ඇතිකර ගැනීම පහසුයි. මොකද, මේ රූප කය හැඳෙන හැටි, ශරීරය ක්‍රම ක්‍රමයෙන් වැඩෙන හැටි, ගෙවී යන හැටි, ඒක කෙනෙකුට පහසුවෙන් පෙනෙනවා. රූප කය අල්ලගන්න හැටි, අතහරින හැටි ඒව හොඳට ලෝකයාට ප්‍රකටයි. ඒක නිසා ලෝකයා තුළ රූපය පිළිබඳව ආත්ම සඤ්ඤාව කඩා ගැනීම පහසුයි. නමුත් මහණෙනි, යමක් ලෝකයේ චිත්ත, මනෝ, විඤ්ඤාණ නමින් හඳුන්වන්නේද, (චිත්ත, මනෝ, විඤ්ඤාණ අවස්ථානුකූලව සිතටම කියන වචන) මේවා නමින් හඳුන්වන අද්වයමය වූ, අරූප වූ මෙන් මේවා පිළිබඳවයි ලෝකයාට ආත්ම සඤ්ඤාව වැඩියෙන් තියෙන්නේ.”

ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා, “අන්න ඒ චිත්ත, මනෝ, විඤ්ඤාණ කියන දේවල්, ලෝකයා 'එතං මම, එසො භමසම්, එසො මෙ අත්තා' - මෙය මගේය, මේ මම වෙමි, මේ මගේ ආත්මයයි කියල දැඩිව අල්ල ගන්නවා. ඒක කඩාගන්න අමාරුයි” කියල බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ සත්‍ය තත්ත්වය ඊළඟට වදාරනවා. “නමුත් මහණෙනි, ධර්ම ඥානය ඇති සාමාන්‍ය

මනුෂ්‍යයෙක්, මේ සතර මහා භූතයන්ගෙන් සකස් වෙච්ච කයට ආත්මය කියන එක වැඩිය හොඳයි. මොකද, මේ කය සමහරවිට නොවෙනස්ව අවුරුද්දක්, දෙකක්, තුනක් පවතිනව, බැලූ බැල්මට. නමුත් සිත කියන එක අර විදියට ආත්මය හැටියට ගත්තට මොකද - බුදුරජාණන් වහන්සේ ගැඹුරු අදහසක් මෙතන දක්වන්නේ - රැයෙන් දවාලෙන්, එකක්ව උපදිනවා, වෙන එකක්ව නැති වෙලා යනවා. එකක්ව උපදිනවා, වෙන එකක්ව නැතිවෙනවා. ඒතරම් ම සීඝ්‍රයෙන් ඒකට උපමාවකුත් දෙන්න බැහැ” කියල දක්වනවා. ‘උපමාපි න සුකරා යාව ලහුපරිවතං විතං’ - ‘මේ සිත පරිවර්තනය වෙන, කැරකැවෙන වේගය කියන්න උපමාවකුත් නැත’ යි කියල බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා.

ඒ අවස්ථාවේ බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙතනට උපමාවක් යම්තම් කීට්ටු කරල වදාරනවා. යම්සේ මහ වනාන්තරයක ගහෙන් ගහට පනින වදුරෙක්, ඉතා වේගයෙන් දුවයමින් එක අත්තක් අත හැරල, තව අත්තක් අල්ල ගන්නවා, බොහොම සීඝ්‍රයෙන්. අන්න ඒ වගේ මේ සිතත් අරමුණු අල්ලමින් අල්ලමින් යනව, වේගයෙන්. ඇත්ත වශයෙන් හිත ගැන කෙසේවත් ආත්ම දෘෂ්ටියක් ගත යුතු නැහැ කියලයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන්නේ. නමුත් ලෝකයාට, අද්‍රව්‍යමය වූ සිත පිලිබඳ අවබෝධයක් නැති නිසා, අර විදියට අනිත් ඒවා අල්ලගන්න බැරි වුණහම, ආත්ම දෘෂ්ටියේ ගිහිල්ල ලගින්නේ, විඤ්ඤාණය තුළයි. මේ කාලයේ විඤ්ඤාණය ගැන හැමදෙනාම කථාකිරීමට හේතුවක් තිබෙනවා. මොකද අර ද්‍රව්‍යයේ යථා තත්ත්වය පිලිබඳ සෙවීමට ආත්ම දෘෂ්ටිය ගත්තු, සක්කාය දෘෂ්ටිය කැඩුවේ නැති බටහිර විද්‍යාඥයින් රූපයේ භෞතික ධර්මයන්හි යථා භූතය තේරුම් ගන්න ගිහිල්ල, පර්යේෂණය අවසානයේ ක්‍රමක්‍රමයෙන් තේරුම් ගන්නවා, මේකට යටින් හිතක් තිබෙනව කියලා. හිත පිලිබඳ ඒ කාරණය ගැන ඒ අයට හරියට අවබෝධයක් නැතත් මෙතන යම්කිසි රහසක් තිබෙනවා, විඤ්ඤාණය තේරුම් ගත යුතුයි, යන ඒ අවබෝධ ඒ පැත්තෙන් ඇවිත් තියෙනවා. ඒ වගේම අර විදියට ආත්ම දෘෂ්ටිය ගත්තු බටහිර මනෝ විද්‍යාඥයින්ටත් සිත පිලිබඳව කළ නොයෙකුත් විධියේ ගොඩ පර්යේෂණය තුළින් ලබාගත් අවබෝධය අවසානයේ, ඒත් ඒ අයට තේරුම් ගන්න බැරි කොටස් තියෙනවා. විශේෂයෙන්ම මරණින් මත්තේ, මේ විඤ්ඤාණය කොහේද යන්නෙ කියල. අන්න ඒක තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ අර අවසාන ගාථාවෙන් ප්‍රකාශ කළේ.

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

එබඳු දේවල් ධර්මයේත් සඳහන් වෙනවා. එක්තරා අවස්ථාවක ඇමතිගේත් නාට්‍යාංගනාවක් සමඟ විනෝද වෙමින් දවස් ගණනක් ගතකලා. එක් නාට්‍යාංගනාවක් හරියට ආහාර ගත්තේ නැහැ හොඳට නටන්න ඕන කියල. නමුත් නටන අතරම, අන්තිම නැටීම මරණයෙන් කෙළවර වුණා, එතනම. නට, නට ලස්සනට හිටිය තැනැත්තිය ඊළඟට මළකඳක්. ඒ විධියට යම් අවස්ථාවක කාරණා තුනක් එතන ඉවත්වීම ගැන කියනවා. ඒකත් බොහෝ දෙනා අමතක කරන ගැඹුරු කාරණයක්. ආයුෂත්, උෂ්ණයත්, විඤ්ඤාණයත් මේ කයෙන් ඉවත් වුණ හැටියම, කය දරකඩක්, අනුන්ට කැමක් වන මළකඳක් බවට පත්වෙනවා. ආයුෂයත්, උෂ්ණයත්, විඤ්ඤාණයත් නැති වුණ අවස්ථාවෙයි කෙනෙක් හරියටම මරණයට පත් වුණ බව කියන්නේ. එකතේ ශරීරයේ උෂ්ණත්වය තියෙනවද කියලත් බලන්නේ.

කලින් බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළානේ රූපය හැදෙන හැටි, රූපයේ කොටස් එකතු වෙන හැටි, ක්‍රම ක්‍රමයෙන් අර පෙණ එකතු වෙලා රූපය හැදෙන හැටි ලෝකයාට ටිකක් බලා ගන්න පුළුවන්. රූපය ගෙවෙන හැටිත් බලා ගන්න පුළුවන්. මේක අල්ලගන්න හැටි, අත හැරෙන හැටි, මේකත් ලෝකයාට ප්‍රකටයි. නමුත් හිත එකතුවෙන හැටි, කොහේද මේ හිත එකතු වෙන්නේ? මේක වැඩෙන්නේ? මේක අතහැරෙන්නේ? අතහැරෙන අවස්ථාව මරණයයි. මරණය අවස්ථාවේ මේ විඤ්ඤාණය යන්නේ කොහේද? මේ ඔක්කොම ලෝකයාට ගැටළු වෙලා. ඒකයි අර භෞතික විද්‍යාඥයා හවය තුළ හිරවෙලා ඉන්නවා වගේ නූතන මනෝ විද්‍යාඥයා අන්තරාහවය තුළ හිරවෙලා ඉන්නවා. මොකද බෞද්ධ ආකල්පයකින් නොවෙයි බලන්නේ. මේ ප්‍රකාශ කරන හැම එකක් තුළම විසඳුම බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වන්නේ, පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මයයි. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මයට අනුව එකක් තනිව හිටගන්නේ නැහැ. විශේෂයෙන් විඤ්ඤාණය පිළිබඳව බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන්නේ, විඤ්ඤාණය පවතින්නේ නාම රූප ධර්මයන් නිසයි. නාම රූප ධර්ම පවතින්නේ විඤ්ඤාණය නිසයි.

එක්තරා දේශනාවක, එක්තරා හික්ෂුවක්, බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් ඇසූ ප්‍රශ්නයකට පිළිතුරු වශයෙන්, පංචඋපාදන ස්කන්ධය පිළිබඳව හේතු ප්‍රත්‍ය ප්‍රකාශ කරල තියෙනවා. එක්තරා හික්ෂුවක් අහනව බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන්, "කුමක්ද භාග්‍යවතුන්

වහන්ස, රූපයෙහි ප්‍රත්‍යය?”. රූපයත් ඒකකයක් නොවෙයි කියල අපි කලින් දැක්වුවනේ. රූපයට ප්‍රත්‍යය මොකක්ද කියල ඇහැව්වහම බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනව, සතර මහා භූතයන්. සතර මහා භූතයන් කියන්නේ ධාතු හතර - පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ. අපි නොයෙකුත් ආහාර කියල ගන්න දේ තුළ තියෙන්නෙ ඕකනේ. එතකොට පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියල තනිව හිටගන්න බැරි, අභ්‍රතගන්න බැරි, මහා භූත ධර්මයන් ඇසුරු කරගෙනයි මේ රූපස්කන්ධය ගොඩනැගෙන්නේ. ඒ නිසා රූපස්කන්ධයට හේතු ප්‍රත්‍යය ලෙස දක්වන්නේ, මහා භූත ධර්ම හතරයි. ඊළඟට වේදනාවට හේතුව මොකක්ද කියල ඇහැව්වහම, බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනව, ස්පර්ශයයි. ස්පර්ශය හේතු කොටගෙනයි වේදනාව ඇතිවෙන්නේ. නිකම්ම ඇතිවෙනව නොවෙයි. ඒ වගේම සංකෘතවටත් හේතු ප්‍රත්‍ය හැටියට දක්වන්නේ, ස්පර්ශයයි. සංස්කාරවලටත් හේතු ප්‍රත්‍ය හැටියට දක්වන්නේ, ස්පර්ශයයි. ඔන්න විඤ්ඤාණයට හේතු ප්‍රත්‍ය වන්නේ කුමක්ද කියල ඇහැව්වහම දක්වන්නේ, නාම රූපයයි.

මේ නාම රූප කියන එක මේ පින්වතුන්ට හුරු පුරුදු එකක් නොවෙන්න පුළුවන්. විදේශිතා යෝගීන් අහල පුරුද්ද තියෙනවා, මේක එක එක්කෙනා නොයෙක් විදියට තෝරනවා. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ නාම ධර්ම කියන එක විග්‍රහ කරල තියෙනවා. නාම ධර්ම හැටියට දක්වල තියෙන්නේ, වේදනා, සංකෘත, චේතනා, එස්ස, මනසිකාර කියන ධර්ම පහයි. ඊළඟට රූප කියන එක තෝරන්නේ, සතර මහා භූතයින්, ඒ සතර මහා භූතයින් ආශ්‍රය කරගෙන ඇතිකරගන්න රූපයත් - ඒවා අල්ලා ගැනීම තුළින් ඇතිකරගන්න රූපයත් - රූප සංකෘතවත්, එතකොට නාම රූපය. මේක තව තේරුම් ගැනීමට නම් උදහරණයක් ගමු. විඤ්ඤාණය මායාවක් කියල අපි කිව්වනේ. මායාකාරය පෙන්නුම් කරන දේ තුළ ඇත්තක් නැහැ. නමුත් ඒක සත්‍යය ස්වරූපයක්. සත්‍ය ස්වරූපයක් නිසයි මායාවට, විජ්ජාවට රැවටෙන්නෙ. ඒ වගේම විඤ්ඤාණයට ප්‍රත්‍යය වන නාම රූපයේත් තිබෙනව, ඒ විදියේ පෙන්නුම් කරන දෙයක්. බොරු දෙයක්. රූපය සත්‍යය නොවෙයි. ඒ වගේ තමයි වේදනා, සංකෘත, සංස්කාර, විඤ්ඤාණ කියන නාම ධර්ම.

දැන් අපි නාමය කියල කියනකොට ඒක නමක්. නමුත් කෙනෙක් නමක් කියල කියන්නේ, හඳුනාගන්නේ රූපයක්. දැන් අපි ඔරලෝසුව

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

කියල කියනකොට යම්කිසි රූපයක් හිතට මැවෙනවා. ඒකට නමක් තියෙන නිසා. නමුත් මුලින් නමක් හැටියට හඳුනාගන්නේ අර කියපු ධර්ම තුළින්. වේදනාව, වේදනාව යවන සඤ්ඤාව, සඤ්ඤාව තුළින් ඇතිකරන වේතනාව. වේතනාව තුළින් ඇති කරවන ස්පර්ශය, ඊළඟට මනසිකාරය - මෙනෙහි කිරීම. ඔය කාරණා පහ දක්වනවා, නාම ධර්ම හැටියට. කොටින්ම කියතොත් නාම ස්වරූපයක් පමණයි. ලෝකෙ සම්මුති නමක් නොවෙයි.

ඊළඟට රූපය කියන එකත්, අපි මේ ඝන හැටියට සැලකුවට මොකද හිතට වැටෙන ඡායාවක් පමණයි. රූප සඤ්ඤාවක්, මහා භූත රූප ධර්මයන් ආශ්‍රයෙන්. එතකොට ඔය නාම රූපයත් විඤ්ඤාණයත් අතර නිරන්තර සම්බන්ධයක් තියෙන බව බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කර තියෙනවා. සිත අරමුණු ඉතාම වේගයෙන් අල්ලනවා, ඒ අල්ලන මොහොතක් පාසා හිතත් වෙනස් වෙනවා. හරියට අර දිය සුළියක් වගේ. හිත අරමුණ අල්ලල අතහරිනකොට එහි වටිනාකම වෙනස් වෙනවා. ඒකයි අර විඤ්ඤාණයත් නාම රූපයත් අතර සීඝ්‍ර කරකැවිල්ල තමයි ලඟු පරිව්‍රතං කියල කිවුවේ. වේගයෙන්, ඉතාම වේගයෙන් සිත කරකැවෙනවා. නමුත් විඤ්ඤාණය තනිව කරකැවිල්ලක් නොවෙයි. විඤ්ඤාණය තනිව පිහිටන්නේ නැහැ.

නමුත් බටහිර දැරීනිකයින් කල්පනා කරන්නේ විඤ්ඤාණය ආත්මයක් වගේ, තනිව පවතින දෙයක් හැටියට. බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා, හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් තොරව විඤ්ඤාණයක් නැත. 'අඤ්ඤානු පව්වයා නතථි විඤ්ඤාණසස සමභවො' කියල. ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් තොරව විඤ්ඤාණයේ හටගැනීමක් නැත. නිකම් ගින්නක් තනිව ඇතිවෙන්නේ නැතිව වගේ, හැම එකකම - ඇසත් රූපයත් නිසා ඇස පිලිබඳ විඤ්ඤාණය, කනත් ශබ්දයත් නිසා කන පිලිබඳ විඤ්ඤාණය, නාසයත් ගන්ධයත් නිසා නාසය පිලිබඳ විඤ්ඤාණය. අන්තිමට මහසත් ධර්මත් නිසා මනෝ විඤ්ඤාණය. ඒ විදියට විඤ්ඤාණ හයක් හැටියට බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වනවා. වක්ඛු විඤ්ඤාණය, සෝත විඤ්ඤාණය, සාන විඤ්ඤාණය, ජීවිහා විඤ්ඤාණය, කාය විඤ්ඤාණය, මනෝ විඤ්ඤාණය කියල.

ඒ එක විඤ්ඤාණයක්වත් තැන්පත් කරල තියෙනවද? හේතු ප්‍රත්‍ය නිසා, පටිච්ච සමුප්පන්න වශයෙන්, විඤ්ඤාණය ඇතිවෙනව -

නැතිවෙනවා. ඇතිවන්නේ තවත් යමක් උපකාර කරගෙන. නිකම් ගින්නක් තනිව ඇතිවෙන්නේ නැතිව වගේ - කඩදසි ගින්නක් පිදුරු ගින්නක් ආදී වශයෙන් යම් යම් දෙයක් අල්ලාගෙන ගින්නක් හටගන්නවා වගේ - ඇසත් රූපත් නිසා ඇති වෙන එක වක්ඛු විඤ්ඤණය. අන්න ඒ විදියට බුදුරජාණන් වහන්සේ විඤ්ඤණය පිළිබඳව හඳුන්වල දීල තියෙන්නෙ. ඒක තනිව හටගන්නා දෙයක් නොවෙයි.

ඒකම සාරිපුත්ත මහරහතන් වහන්සේත්, විඤ්ඤණයත් නාම රූපයත් අතර නිරන්තර සම්බන්ධය දැක්වීමේදී එකකට එකක් උපකාර වන බව දැක්වීමට, පෙන්නුම් කරල තියෙන උපමාව, බටකෝටු මිටි දෙකක්. බට ලී දෙකක් නොවෙයි. බටකෝටු මිටි දෙකක්. බටකෝටු කියන එකෙත් තියෙනවා ගැඹුරක්. උණ බටකෝටු වල තියෙනවද හරයක්? හරයක් ඇති දේවල් නොවෙයිනෙ. සාරිපුත්ත හාමුදුරුවන්ට වෙන එකක් ගන්න තිබුණා. හොඳට අරටු ඇති ලීයක් ගන්න තිබුණා. මේ උපමාව හොඳට ගැලපෙන හැටි බලන්න. බටකෝටු මිටි දෙකක්. බටකෝටුවක හරයකුත් නැහැ. මිටියක වුණත් හරයක් නැහැනෙ. එතකොට බටකෝටු මිටියක් තව බටකෝටු මිටියකට හේත්තු කරල තියෙනව, උඩින්. ටිකක් හිතල බලන්න බටකෝටු මිටිය කෙලින් තිබෙන්නේ අනිත් එකේ ආධාරයෙන්. ඔන්න ඔය විදියට සාරිපුත්ත මහරහතන් වහන්සේ දක්වල තියෙනවා, පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මයේ විඤ්ඤණ ප්‍රත්‍යයෙන් නාම රූපය ඇතිවෙනවා - නාම රූප ප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤණය ඇතිවෙනවා.

ඔය දෙකේ සම්බන්ධතාව තේරුම් ගැනීමට තරමක් දුරට උපකාරී වන උපමාවක් අපි දක්වමු. ඒක ධර්මයේ එන උපමාවක් නොවෙන්න පුළුවන්. ශ්‍රීක දේව කථාන්තරයක් තියෙනවා ටිකක් සංවේගජනක විදියේ කථාන්තරයක්. එක්තරා රූමත් ශ්‍රීක තරුණයෙක් කවදවත් තමන්ගෙ රූපය දකල නැහැ. කණ්ණාඩි දිහා බලන්නේ නැතිව ඇති. ඒ කාලේ ඒවා නැති නිසා වෙන්න ඇති. නමුත් එක දවසක්ද කැලේ හදිස්සියේ වතුර ටිකක් බොන්න ඕන වෙලා පොකුණට නැමිලා බලනකොට දැක්ක තමන්ගේ මුහුණ. නමුත් මේ ශ්‍රීක තරුණයා තමන්ගේ මුහුණ කලින් දකල නැති නිසා රැවටුණා, මේ දෙවගනක් කියල. පොකුණෙ ඉන්න අප්සරාවක් කියල, ඒක වැළඳගන්න උත්සාහ කළා. වැළඳගන්න ගන්න උත්සාහයක් පාසා, දිය රැලි වලින් ඒක වැහිල යනවා.

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

පළමුවන දවසේ හුගක් උත්සාහ කළා, වතුර තැන්පත් වෙනකොට ආයෙ අල්ලන්න බලනවා. ඔහොම ඔහොම උත්සාහ කරල, ගෙදර ගිහින් ආයෙ ඇවිත්, නැවත නැවත උත්සාහ කරමින් දවස් ගානක්ම එතනම ගත කරල, අන්තිමට ඒ වියෝ දුකින්ම ඒ නාසිසස් මැරුණ බවත්, නාසිසස්ගේ මරණය අනුස්මරණය කිරීම් වශයෙන් ඒ ළඟ තිබුණු තද සුවඳැති මල් පැලෑටියක්, නාසිසස් නමින් හැඳින්වුණු බවත් කථාවේ සඳහන් වෙනවා.

අපට මෙයින් ගන්න තියෙන්නේ ආත්ම සෙනෙහස පිලිබඳ කථාන්තරයයි. නාසිසස් වෙත කෙනෙක් කියල අල්ල ගත්තේ, තමන්ගේ රූපයයි. ඇත්ත වශයෙන් කල්පනා කරලා බලනකොට, අපි අපේ රූපය කියල අල්ලගන්නේ පිළිඹිබුවක්. හිතල බලන්න ඒකෙ අනිත් පැත්ත. මේ වෙත කෙනෙක් කියල අල්ල ගත්තා, දෙවගනක් කියල. ඒ නාසිසස් කරපු වැඩේම තමයි මේ සංසාරයේ අපි දීර්ඝ කාලයක් කරල තියෙන්නේ. මරණ අවස්ථාවේදීත් කරන්නෙ ඒකයි. මේ හිතෙන් ගත්තු රූපය - කවුරු හෝ වේවා මැරෙණකොට, ඒ තැනැත්තාගේ මුළු ජීවිත කාලය තුළ ඇති කරගත්තු සංකල්ප තුළ තණ්හාව තාම කෙළවර කරල නැති නිසා, ඒ ප්‍රාර්ථනා ටික, කම් ශක්තිය තුළින් ඒවා ක්‍රියාත්මක වෙත වෙලාවේ, හිතට යම්කිසි නිමිත්තක් එනව. ඒ නිමිත්ත තුළ මමය, මාගේය කියල ග්‍රහණයෙන්, ඔන්න ඊළඟට තව රූපයක් පහළ වෙනවා. ඔය නාසිසස් කළ වැඩේම තමයි අපි කරල තියෙන්නේ.

නමුත් මෙතනදී, ඒක ඇතුළේ තියෙන අර වේදනා, සඤ්ඤ, චේතනා, එස්ස, මනසිකාර කියන ධර්මයන් ගැන තේරුම් ගන්න ඕනෙ. නාසිසස් තරුණයාට යම්කිසි සැප වේදනාවක් ඇති වුණා, අර දැඩිතය තුළින්. ඒක නිසා ඇති කරගත් සඤ්ඤාව, සඤ්ඤාව නිසා අල්ල ගන්න චේතනාව, ඒ අනුව මනසිකාර කෙරුව. ඔන්න නාම ධර්ම ටික තේරුම් ගන්න ඒ උපමාව උපකාර වෙයි. විඤ්ඤාණය පිලිබඳව මේ කාලෙ හැමෝම ඇවිල්ල අහනව, භෞතික විද්‍යාඥයින් ගිහිල්ල හිරවෙව්ව තැනත් මනෝ විද්‍යාඥයන් ගිහිල්ල හිරවෙව්ව තැනත්. ඒක ඒ විදියට තේරුම් ගන්න බැහැ.

මේක අද ඊයේ ප්‍රශ්නයක් නොවෙයි, විඤ්ඤාණය පිලිබඳ ප්‍රශ්නය. වේද වේදන්ත ලියූ සෘෂිවරු, එහෙම නැත්නම් දැඩිනිකයනුත් මේ විඤ්ඤාණය කියන්නේ මොකක්ද කියන එක විමසල බැලුව. මොකද ඒ

අය තුළ ආත්ම දෘෂ්ටියයි තිබුණේ. රූප ආදී දේවල් ඇතිවෙනව නැතිවෙනව ජේනව. නමුත් විඤ්ඤාණය කියන එක යන පාරකුත් නැහැ. මැරෙනකොට විඤ්ඤාණය කොහෙද යන්නේ? මේක ලොකු ගැටළුවක් වුණා. විඤ්ඤාණය කොහොමද තේරුම් ගන්න කියන එක. ඒ අයට ඒක තේරුම් ගන්න බැරි බව දක්වන්න එක්තරා උපමාවක් තියෙනවා. අවසානයේ ඒ අය තීරණය කළා විඤ්ඤාණය තේරුම් ගැනීමට උත්සාහ කිරීම හරියට තමන්ගේ ඇඟිලි තුඩක්, ඒ ඇඟිලි තුඩෙන්ම අල්ලගන්න ගන්න උත්සාහයක් වගේ, නිශ්ඵල එකක් කියලා. ඇඟිලි තුඩ ඒ ඇඟිලි තුඩෙන්ම අල්ලන්න බැහැනේ.

අපි මේ ඇඟිලි තුඩම උපකාර කරගෙන ඊළඟට ධර්මානුකූලව විඤ්ඤාණය තේරුම් ගන්න බලමු. මේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දීපු විසඳුම මොකක්ද කියලා. අපි කිව්ව විඤ්ඤාණය නිකම්ම පහළ වෙන දෙයක් නොවෙයි, හේතු ප්‍රත්‍යය නිසා ඇතිවෙන දෙයක්. නාම රූප ධර්ම නිසා ඇතිවෙන දෙයක්. මෙන්න මේ නාම රූප ධර්ම, ඇඟිලි තුඩටම ගන්න බලමු, උපමාවකින්. යමක් තේරුම් ගැනීමට දෙන උපමාවක් පමණයි.

මේ අතේ ඇඟිලි පහ ගැන හිතල බලනකොට, පොඩ්ම කෙනා ඉන්නව නේද? මෙයා තමයි ගණන්කාරයා. ගණන්කාරයා කියන්නේ එයා රිද්දවන්නමයි බලන්නේ, ප්‍රවේශයට හිටියට. ඒ වගේම ගණන්කාරයා කියලා කියන්නේ මොකද, අපි ගණිනකොට ඉස්සෙල්ලම එක කියලා ගණින්නේ මේ සුළැඟිල්ලෙන්. ඒ විදියට තමයි හිතා ගන්න, වේදනාව. වේදනාව සුළැඟිල්ලට උපමා කරමු ටිකකට.

ඊළඟට සඤ්ඤාව. සුළැඟිල්ල ලඟට ඉන්නේ මුදුකාරයා. ගණන්කාරයා වගේම සමහරවිට ඉන්නවනේ මුදුකාරයා කියනකොට නම් දරු විවිධ අය. මුදු පළඳින්නා වගේ. අන්න දෙවැනි ඇඟිල්ල, සඤ්ඤාව. සඤ්ඤාව මුදුකාරයා. සඤ්ඤාව හැඳිනීම පිළිබඳව, අරයා විදීම පිළිබඳව.

ඊළඟට මැදඟිල්ල ගැන හිතල බලමු. එයා තමයි හිතුවක්කාරයා. ඇඟිලි පහ උඩට උස්සනකොට කැපී පෙනෙන්නේ මෙයානේ, උසම එක්කෙනා. ඒ වගේම මේසයකට වගේ දෙයකට තට්ටු කරනකොට, මැදඟිල්ල පාවිච්චි කරනවනේ. අනිත් අයට වඩා කැපී පෙනෙන නිසා එයා හිතුවක්කාරයා කියලා හිතමු. හිතුවක්කාරයා තමයි, වේතනාව. අපි

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

සුළැඟිල්ල වේදනාව කියල හිතුව ටිකකට, මුදුගිල්ල සඤ්ඤාව කියල හිතුවා, හිතුවක්කාරයා වේතනාව ඔන්න මැදගිල්ලයි.

ඊළඟට ඉන්නව දබරකාරයෙක් දබරගිල්ල. ලෝකයේත් පිළි අරගෙන තියෙනවා, දබරගිල්ල. තර්ජනය කරන්නෙත් එයානෙ. එයාට තමයි හුඟක් වැඩ තියෙන්නේ. නිතරම දබරයට එන්නේ. එයා හඳුන්වන්නේ - එස්ස - ස්පර්ශය හැටියට.

ඊළඟට ඉන්නව මහපතයෙක්. එයාට අපි කෙළින්ම ධර්මවචනයෙන්ම කිවුවොත් මනසිකාරයා. මනසිකාරය කියල කියන්නෙ, මෙනෙහි කිරීම. මේ මහපතයා, මෙයාට නම් දෙකකුත් තියෙනවනේ, නම් පටබැඳිලා තියෙනවනෙ. ප්‍රධානියා වගේ ඉන්න කෙනා හඳුන්වන්න පුළුවන් මනසිකාරයා කියල. මේ මනසිකාරයා තමයි අනිත් හතර දෙනාත් එකතු කරගෙන, මෙව්වර කාලයක් අපව සංසාරයේ අරගෙන ආවේ.

ඒ ගෙනාවේ අයෝනිසෝ වශයෙන්. අයෝනිසෝ මනසිකාරය කියන්නෙ වැරදි විදියට මෙනෙහි කිරීම. ඒ වැරදි විදියට මෙනෙහි කිරීම තමයි, අනිත්‍ය දේ නිත්‍ය හැටියට, දුක් සහිත දේ සැප හැටියට, අසුභ දේ සුභ හැටියට, අනාත්ම දේ ආත්ම හැටියට දැකීම. ඒ වැරදි විදියට පෙන්නුම් කරන ඒ හැසිරීම අපි හඳුන්වනවා අපරාධයක් හැටියට. ඒ අපරාධය තමයි මේ පස්දෙනා, අපව මේ සංසාරයේ අරගෙන යාම.

මේ විඤ්ඤාණයේ රහස ඇතුළත හෙළි කරගන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ කළේ මොකක්ද? අර දඹිනිකයින් කියනවා වගේ, විඤ්ඤාණය පහසුවෙන් තේරුම් ගන්න බැරි දෙයක්. උපමාවකට කියනව නම්, හරියට සාක්කි කාරයෙක් නැති නඩුවක් වගේ. මිනී මැරුමක් වෙලා තියෙනව, සාක්කිකාරයො නැහැ. නඩුව අහක දන්න වෙනවනෙ. අන්න ඒ වෙනුවට එක්තරා උපායක් තියෙනවා, නීති ක්ෂේත්‍රය තුළ. විත්ති කාරයින්ගෙන් කෙනෙකුට සමාව දෙනවා. සමාව දීල කථාන්තරය අහගන්නවා.

ඒ වගේ වැඩක් බුදුරජාණන් වහන්සේට කරන්න සිදු වුණා. ඒකට තමයි මැදුම් පිළිවෙත කියල කියන්නෙ. මධ්‍යම ප්‍රතිපදව ඉතාම ගැඹුරු දෙයක්. සාමාන්‍යයෙන් ධර්මවකකප්පවත්තන සූත්‍රයේ තියෙන

ආචාරාත්මක ප්‍රතිපදාව, එපමණක් කියල හිතා ගන්නවා. නමුත් ඊට වඩා ගැඹුරු දෙයක් මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව තුළ තියෙනවා. පටිච්ච සමුප්පාදයම මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවක්. ලෝකයා එක එකක් තනි තනිව ගත්තට, බුදුරජාණන් වහන්සේ හේතු ප්‍රත්‍ය තුළින් පෙන්නුම් කළා, එකක්වත් තනිව නැහැ. හැම එකක්ම හේතු ප්‍රත්‍ය උඩයි තියෙන්නේ. අන්න ඒ හේතු ප්‍රත්‍ය කථාව අනුවම බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුම් කරනවා, මේ ඇඟිලි තුඩ ඒ ඇඟිලි තුඩෙන් අල්ලන එක නොවෙයි කරන්න තියෙන්නෙ.

සත්‍යය තේරුම් ගන්න ඕන. අන්න අර අපි කියාපු මනසිකාරයා හැටියට, ගණන්කාරයා ඔක්කොම එකතු කරගෙන දීර්ඝ කාලයක් අපව සංසාරයට ඇදගෙන ඇවිල්ල තියෙනවා, ග්‍රහණය කරන්න පුහුණු කරල තියෙනවා. ග්‍රහණය කරනව කියන්නෙ, දැඩිව අල්ල ගන්නවා කියන එක. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුම් කරනවා, මෙතන මහපට ඇඟිල්ල තමයි අනික් සියළුම ඇඟිලි එක්ක සම්බන්ධතා පවත්වන්නේ. ඉතාම කිට්ටුවෙන් ඇසුරු කරන්නෙ මහපට ඇඟිල්ලයි, දබර ඇඟිල්ලයි. ඒක තමයි ස්පඨිය. ඒක අපට කියන්න බැරි වුණා. ස්පඨිය තමයි දබර ඇඟිල්ල. අපි දැන් ඒ පහ නම් කරනවා නම්, වේදනාව, සඤ්ඤාව, චේතනාව, ස්පඨිය ඊළඟට මනසිකාරය. මනසිකාරයට ඉතාම කිට්ටු ධර්මය තමයි ස්පඨිය. එහෙම හිතල බලනකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුම් කරනවා මේකෙ රහස තේරුම් ගන්න නම්, යෝනිසෝ වශයෙන් ඉස්සෙල්ලාම අපේ ආකල්පය වෙනස් කරන්න ඕනෙ. අර විපරිත විදියේ දැරීමය ඉවත් කරන්න ඕනෙ.

අනිත්‍ය දේ අනිත්‍ය හැටියට බැලීමට තේරුම් ගන්න ඕනෙ. බුද්ධ වචනය හරියට තේරුම් ගන්න ඕනෙ. දුක් සහිත දේ දුක් හැටියට, අසුභ දේ අසුභ හැටියට, අනාත්ම දේ අනාත්ම හැටියට ගන්න ඕනෙ, අර වැරදි ආකල්ප ඉවත් කරලා. අන්න ඒ දැරීමය තුළින් තමයි යෝනිසෝ මනසිකාරය වැඩෙන්නෙ. අයෝනිසෝ මනසිකාරය කියල කියන්නෙ යමක් හටගත්ත තැන අමතක කරල එය ඇත පේන ටිකෙන් පමණක් නිගමනයකට පැමිණීම. දැන් මිරිඟුව ගැන හිතනකොට, ඒක තේරුම් ගන්න පුළුවන්. ඒක ඇතට පේන ආකාරය මිසක්, ඒක ඇතිවෙන ආකාරය නොදන්නා පුද්ගලයා තමයි, මිරිඟුව පස්සෙ දුවන්නෙ. ඒ වෙනුවට ඒක හටගන්නා ආකාරය, හේතු ප්‍රත්‍ය අනුව විමසල බැලීම තමයි යෝනිසෝ කියල කියන්නෙ. යෝනිසෝ මනසිකාර ආකල්පය

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

ඇතිව වේදනාව වේදනාව හැටියට, මගේ වේදනාව නොවෙයි, වේදනාව වේදනාව හැටියට තේරුම් ගන්න උත්සාහ කරනවා. සඤ්ඤාව සඤ්ඤාව හැටියට. ඔය සතිපට්ඨාන සූත්‍රයේ තියෙන්නෙ ඒකයි. ඒ ඒ ධර්මතා යථාභූත වශයෙන් ඇති ඇති හැටියට බැලීමයි. අනාත්ම වශයෙන් බැලීමයි දෘෂ්ටියක් ආරෝපණය කරගන්නෙ නැතිව. සක්කාය දිට්ඨිය කියල කියන්නෙ මමය, මාගේය කියල ගැනීම.

එහෙම නැතුව යථාභූත හැටියට, ඇති හැටියට, වේදනාව වේදනාව හැටියට, සඤ්ඤාව සඤ්ඤාව හැටියට, චේතනාව චේතනාව හැටියට. ඒ විදියට බලනකොට අවසානයේ ක්‍රමක්‍රමයෙන් තේරුම් ගන්නව, හරියට මහපට ඇඟිල්ලක් දබර ඇඟිල්ලක් එකතු වෙන්න වගේ, අර ඉන්ද්‍රියන් අරමුණු හා ගැටෙන හැටි. ඒ ගැටෙන අවස්ථාව - ස්පර්ශ කියල කියන්නෙ. අන්තිමටම අනුවෙන්තේ මනසත් ධර්මත් කියන එක. ඒකයි ගැඹුරුම තැන. ධර්මාරම්භණ කියල කියන්නෙ. ධර්ම කියල කියන්නෙ, සාමාන්‍ය ලෝකයේ ධර්ම කියන අදහස නොවෙයි. මනසට එන අරමුණු. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුම් කරනවා, එක එක ඉන්ද්‍රියන්ට අරමුණු තියෙනව. ඇසට රූපය, කනට ශබ්දය, නාසයට ගඳ, සුවඳ, දිවට රසය, කයට ස්පර්ශය ඊළඟට මනසට ධර්ම. ධර්ම කියල එතන කියන්නෙ දේවල්. අපි දේවල් කියන්නේ. ඉතාමත්ම ගැඹුරු කාරණයක් මේක ධර්මයේ.

එතනින්මයි ධර්මය ආරම්භ වන්නේ, ධර්මපදයේ. අපි නිතරම මතක් කරල දෙනවා. 'මනො පුබ්බිඛගමා ධර්මා - මනො සෙධ්ධා මනොමයා' එතනම උත්තරේ තියෙනව. බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා, දේවල් පළමුවෙන් තිබිල පස්සෙ හිතුවා නොවෙයි. මනසයි ප්‍රධාන. මනස පෙරටු වෙලයි දේවල් හැදෙන්නෙ. මනසම දේවල්වලට වඩා ශ්‍රේෂ්ඨයි. අන්තිමට කියනවා මනොමයා. මේ දේවල් හැදුනෙ හිතින්මයි. නමුත් මේ හිතින්ම හැදුණු බව ලෝකයාට වැටහෙන්නෙ නැහැ, අවිද්‍යාව නිසා. යෝනිසෝ කියල කියන්නෙ, අරමුණ හටගන්න තැනම හඳුනා ගැනීමයි.

නමුත් ලෝකයාට, යෝනිසෝ මනසිකාරය නැති නිසා අයෝනිසෝ වශයෙන්, ඊළඟට විතර්ක ප්‍රපඤ්ච ආදියට යන්න දීලා, එය දෙයක් කරගෙන, ඒ තුළින් කෙලෙස් වලට යනවා. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුම් කරනවා, යෝනිසෝ මනසිකාරය කියල කියන ඒ

සියුම් මෙනෙහි කිරීම, වැරදි විධියට නොවෙයි, දුක් දේ දුක් හැටියට, අනිත්‍ය දේ අනිත්‍ය හැටියට ඒ විදියට මෙනෙහි කරනකොට, ක්‍රමක්‍රමයෙන් වැටහෙනවා මේ විඤ්ඤාණය කියන රහස.

එය හෙළිවෙන්නේ යම් අවස්ථාවක හිතත් අරමුණත් ගැටෙන තැන යම් කෙනෙකුට අසුවුණා නම් ඒ අසුවීම තුළින්ම විඤ්ඤාණයේ පදනම බිඳිනවා. විඤ්ඤාණය කියන මායාව - දැන් මනෝ විඤ්ඤාණය නම් ලෝකයා හිතනවා එය ආත්මයක් හැටියට. නමුත් ඇත්ත වශයෙන් තිබෙන්නේ, බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන්නේ, විඤ්ඤාණය හටගන්නේම හේතු ප්‍රත්‍ය සහිතවයි. මොකක්ද හේතුව? මනසට එන අරමුණ. ඒ අරමුණ වෙන එකක් නොවෙයි. මනෝමයා, හිතීන්ම හද ගත්තු දෙයක්. හිතීන්ම හද ගත්තු දෙයක් බව අමතක වීම තුළින්, ඊළඟට අපි ඒක ගැන හිතන්න පෙළඹෙනවා. ඒක ලෝක ස්වභාවයක්. නමුත් විදග්ගිනාවෙදී ක්‍රමක්‍රමයෙන් මෙනෙහි කිරීම සියුම් කිරීම තුළින් යම් අවස්ථාවක තේරුම් ගන්නානම්, මනසෙහි සිතුවිල්ල ගැටෙනවාත් එක්කම තේරුම් ගන්නානම්, එතකොට නාම රූප ධර්ම හරියාකාරව තේරුම් ගත්ත වෙනවා. වේදනාව පැත්තට යන්න නොදී, සඤ්ඤාව පැත්තට යන්න නොදී, චේතනාව පැත්තට යන්න නොදී. අවසානයේ ඉතුරු වෙන්නේ දබරකාරයන් මහපතයාත්, ඒ දෙදෙනා අතර ගැටුම වගේ හිතත් අරමුණත් ගැටෙන තැන. හිතත් අරමුණත් ගැටෙනවාත් එක්කම අල්ල ගත්තොත් හොරේ, ඒ එක්කම විඤ්ඤාණයට තැන නැතිවෙනවා. මොකද විඤ්ඤාණය මායාවක්. විඤ්ඤාණයට තැනක් ලැබෙන්නේ අවිද්‍යාව තුළයි.

අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා
සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං

කියල තිබෙන්නේ අවිද්‍යාව තුළින් ඇතිවෙන ඒ සංස්කරණයේ, ක්‍රියාකාරකම් සමූහයේ, ප්‍රතිඵලයක් වශයෙනුයි, විඤ්ඤාණයත් නාම රූපයත් කියල බෙදීමක් තිබෙන්නේ. ඒ නාමරූපයට අදාළ වේදනා, සඤ්ඤා ආදිය තුළ ඇත්ත වශයෙන් විඤ්ඤාණයත් ඉබේම අනුචෙනවා.

නමුත් නාසිසස් තරුණයා වතුරේ පිළිබිඹු වන ස්වභාවය ගැන අමතක කිරීම නිසා, ඒක වෙන කෙනෙක් කියල හිතුව වගේ, විඤ්ඤාණයේ තියෙනව පිළිබිඹු වන ස්වභාවයක්. ඒකට කියනව

ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කියලා එතනයි හොරේ තියෙන්නෙ. විඤ්ඤාණය පිළිබිඹු කරන්නෙ මොකක්ද? නාම රූප ධර්මයි. ඒ නිසා මේවා සම්පූර්ණයෙන්ම එකිනෙකට වෙනස් දේවලුන් නොවෙයි. එකක්මත් නොවෙයි. මේවා හේතු ප්‍රත්‍යා උඩයි තියෙන්නෙ. ඒක තේරුම් ගන්න වෙනවා විදගීනාත්මක වශයෙන්, අර විදියට භාවනා මනසිකාරය තුළින්. සමාධිමත් සිතින් මෙනෙහි කරමින් යනකොට, යම් මොහොතක වේදනා පක්‍ෂයත් අතහැරලා, සඤ්ඤා පක්‍ෂයත් අතහැරලා, වේතනා පක්‍ෂයත් අතහැරලා අන්තිමට සිතත් සිතුවිල්ලත් අතහැරලා. බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා, මනෝ විඤ්ඤාණයත් ඉතාම සීඝ්‍රයෙන් ඇතිව නැතිවෙන දෙයක්. ඒ අපි අල්ල ගත්ත දේවල් කියලා කියන ඒ සංකල්පය පවා බුදුරජාණන් වහන්සේ මනොමයා, හිතෙන්ම හදගත්තු දෙයක් බව වදාරනවා. හිතෙන්ම හදගත්තු දෙයක් බව අමතකවීම තුළින් ලෝකයා අර දූලේ වැටෙන බවයි බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වුම් කරන්නෙ.

මන්න මය කාරණය අපි ප්‍රකාශ කළේ තර්කයක් හැටියට නොවෙයි. බොහෝ දෙනා විසඳුම සොයන ආකාරයට නොවෙයි, මේක හොයා ගන්න ඕනෙ. බුද්ධ වචනයට අනුව, මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවට අනුව, මේ නාම ධර්ම අවබෝධ කරගන්න ඕනෙ. ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළේ යම් අවස්ථාවක විඤ්ඤාණය තේරුම් ගත්ත නම්, නාම රූප ධර්මයන් තේරුම් ගත්ත වෙනවා. නාම රූප ධර්මයන් තේරුම් ගත්තානම්, විඤ්ඤාණය තේරුම් ගත්ත වෙනවා. නමුත් නාම රූප ධර්මයන් තේරුම් ගන්න වෙන්නෙ, පිටින් කවුරුවත් ගෙන්වල නොවෙයි. මේ නාම ධර්මවල අගට ඉන්න මනසිකාරයට අපි සමාව දෙන්න ඕනෙ, අයෝනිසෝ හැටියට මෙතෙක් අපව සංසාරයේ ගෙනා නමුත්, අයෝනිසෝ මනසිකාරයේ, අයෝනිසෝ පැත්ත ඉවත් කරලා, යෝනිසෝ හැටියට හැසිරෙනු පිණිස. එවිට මෙතක් ඒ තමන් කරපු අපරාධ - අර හතර දෙනාත් එක්ක එකතු වෙලා - හෙළි කරනව, යෝනිසෝ මනසිකාරයෙන්. අන්තිමට හෙළිවෙන්නේ එයා අර දබරකාරයත් එක්ක කළ මනස පිළිබඳ මනෝ විඤ්ඤාණය ඇති වෙව්ව හැටි. ඒක තමයි 'මනො පුබ්බංගමා ධර්මා - මනො සෙධ්ධා මනොමයා' කියන දෙපදය තුළ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මුළු මහත් ශ්‍රේෂ්ඨ ධර්මය අඩංගු වෙනව කියලා, මෙයයි මැදුම් පිළිවෙත කියලා කියන්න පුළුවන් වෙන්නෙ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනව ආයුෂයන්, උෂ්ණයන්, විඤ්ඤාණයන් කියන ධම් තුනම ඉවත් වූ තැනය කෙනෙක් මැරෙන්නෙ. නමුත් සමහරවිට නිරෝධ සමාපත්තිය කියන තත්ත්වය පෙන්නුම් කරන කොට, නිරෝධ සමාපත්තියට සමවැදිලි ඇතැම් කෙනෙක් විඤ්ඤාණය නිරුද්ධ කරල, ඒත් තාම ජීවත් වෙනවා. ඒකට හේතුව විමසූ අවස්ථාවේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන බව ධම්මයේ සඳහන් වෙනවා, ආයුෂය, උෂ්ණය කියන දෙක පවා එකිනෙකාට උපකාර වෙනවා. ආයු සංස්කාර නිසා උෂ්ණය පවතිනවා. උෂ්ණය නිසා ආයු සංස්කාර පවතිනවා. එකක්වත් තනිව නැහැ. ඒක උපමා කරන්නේ දූල්වෙන්නාවූ පහනක, පහන් දූල්ල නිසා ආලෝකය පවතිනවා, ආලෝකය නිසා දූල්ල පවතිනවා වගේ. ආයුෂ නිසා උෂ්ණය පවතිනවා. උෂ්ණය නිසා ආයුෂ පවතිනවා. එතනත් තියෙන්නෙ හේතු ප්‍රත්‍ය සම්බන්ධයක්. තනිව එකක්වත් නැහැ.

ඒක තමයි ඇතැම් අයට ප්‍රශ්නයක් වෙන්නෙ. කෙනෙක් මැරෙන්න වගේ ඉඳල, ඒත් තවම ශරීරයේ උෂ්ණය තියෙනවා. ඊට පස්සේ සැත්කම් ආදියෙන් ආයෙත් පණ එනවා. ඒ අතරේ පුද්ගලයාට පේනවා විඤ්ඤාණය කොහේදෝ ගියා කියල. ඒ තැනැත්තා හිතන්නෙ විඤ්ඤාණය තනිව ගියා කියල. නැහැ, අර මැරෙන්න ඉන්න පුද්ගලයාට ඒ වෙලාවට පෙනුනෙ ඒක පමණයි. ඒ පුද්ගලයාගේ දෘෂ්ටි කෝණයෙන් ඒක දකින්නෙ. දෙන්නෙක් නෙවෙයි එතන. විඤ්ඤාණයට සාපේක්ෂවයි ඒ තත්ත්වය ඇති වෙන්නෙ. ඔන්න ඔය විදියේ තත්ත්වයක් ඔතන තියෙන්නෙ.

බොහෝ දෙනෙක් අහන නිසා, මේ ප්‍රශ්නයට විසඳුම මෝදු කළා පමණයි. මේක ගැඹුරු කාරණයක්. අපි මේ වටිනා වෙසක් දවසේ, ධම්මයේ බොහොම සැහැල්ලු කොටසක් පමණක් අල්ලගෙන, සසරින් මිදෙන්න උත්සාහ කරනවා. නමුත් ලොකු ප්‍රශ්න ගැන හිතනවා. මේ දෙක සංසන්දනය කරන්න නම් මෙන්න මේ භාවනා මාඝීයට පිවිසෙන්න ඕන. ඒකෙ ආරම්භයයි මේ පින්වතුන් අද මේ වටිනා පොහොය දවසේ 'අ' යන්නෙන් පටන් ගන්නව වගේ, සීලයෙන් ආරම්භ කළා. ඒ වගේම තමන්ට පුළුවන් මට්ටමින් සමාධිය වඩන්නත් උත්සාහ කළා. ඇතැම් අය අර කිව්ව වගේ විදුහිනා මාඝීයේත් යනවා. විශේෂයෙන් ඒ අයට මේ දේශනාව උපකාර වෙන්නත් ඇති. ඒ වගේ

පහන් කණුව ධම් දේශනා

ක්‍රමක්‍රමයෙන් අපි පොඩි ආරම්භයක් කළා. අපි ගැඹුරු ධම් තේරුම් ගන්න ඕන මේ සසරින් මිදීම සඳහායි.

අයෝනිසෝ මනසිකාරය නිසා නිරන්තරයෙන් මේ සංසාරයේ නාසිසස් කරපු දේම කරමින් යනවා. මේක නැති කරගන්න නම් විඤ්ඤාණයේ යථා ස්වභාවය තේරුම් ගන්න ඕන. විඤ්ඤාණ නිරෝධයයි නිවන කියල කියන්නේ. විඤ්ඤාණ නිරෝධය ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කර ගැනීමයි. ඒ මායාවෙන් මිදීමයි. ඒ මායාවෙන් මිදෙන්නේ ප්‍රඥාව උද වුණු අවස්ථාවෙයි. 'විඤ්ඤාණං පරිඤ්ඤායං පඤ්ඤ භාවෙනඛ්ඛා' කියල බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරල තියෙනවා. නමුත් විඤ්ඤාණය හරියට තේරුම් යන්නේ ප්‍රඥාව උද වුණු අවස්ථාවෙයි. ප්‍රඥාවේ මූල බීජය තමයි යෝනිසෝමනසිකාරය කියල කියන්නේ. නුවණින් මෙනෙහි කිරීම. එතකොට ප්‍රඥාවේ මූල බීජය අප තුළ තියෙනවා කියල හිතාගෙන මේ ගමන යන්ට ඕන.

මේ පින්වතුන් අද කරන ලද මේ ආරම්භය, අද දින රැක්ක මේ සීලය, අද කරන ලද භාවනා ආදිය, අද ශ්‍රවණය කළ මේ විදගීනාත්මක බණ තම තමන්ගේ විමුක්තියට උපකාර කරගෙන, කල්‍යාණ මිත්‍ර ආශ්‍රයත් උපකාර කරගෙන, හැකිතාක් ඉක්මණින්, බණ භාවනා සාර්ථක කරගෙන, ජාති ජරා මරණ ආදී සංසාර දුක ඉක්මවල සෝවාන්, සකාදගාමී, අනාගාමී අරහත් ආදී මාගීඵල ප්‍රතිවේදයෙන් යුතුව අමා මහ නිවන් සාක්ෂාත් කරගැනීමට මේ කුසල ශක්තියත්, අද ධම් ශ්‍රවණයත් හේතු වාසනා වේවා! යි කියා ප්‍රාර්ථනා කරගන්න. අවිච්චේ සිට අකනිටාව දක්වා වූ යම්තාක් සත්ත්‍ව කෙනෙක් සිටිනවා නම්, තම තමන්ගේ ඥාතීන් ඇතුළු, මෙවැනි ධම් දේශනාමය, ධම් ශ්‍රවණමය මේ හැම කුසලයක්ම අනුමෝදන්ව, පින් අනුමෝදන් වීම තුළින් ප්‍රාර්ථනීය බෝධියකින් උතුම් අමාමහ නිවන සාක්ෂාත් කරගන්නවා! කියල ප්‍රාර්ථනා කර මේ ගාථා කියල පින් දෙන්න.

“එතතාවතා ව අමෙහගි...”

75 වන දේශනය

75 වන දේශනය

(පහන් කණුව ධර්ම දේශනා අංක 166)

“නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස”

අධිගතමිදං බහුභි අමතං
අජ්ජාපි ච ලහනියමිදං
යො යොනිසො පයුඤ්ජති
න ච සකකා අසට්ඨානෙන

- ථෙරී ගාථා, සුමේධා ථෙරී ගාථා.

සැදහැවත් පින්වතුනි,

සසරට අදින මාර බලවේග ජය ගන්න, ප්‍රබල නෙක්ඛම්ම ශක්තියක් අවශ්‍ය වෙනවා. තිලෝගුරු සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ සංසාරේ බියකරු බව ගැන, දේශනා කර වදළ සූත්‍ර කොට්ඨාශ ගැඹුරින් මෙනෙහි කිරීම, ඒ වගේ නෙක්ඛම්ම ශක්තියක් ඇති කර ගැනීමට උපකාර වෙනවා. තමාගේ ධර්ම ඥානය පිහිට කරගෙන මාර බලවේග ජය ගත්තු සුමේධා රහත් තෙරණියන්ගේ කථාව, වර්තාපදනය, ඒකට හොඳ නිදර්ශනයක්.

අද මේ උදු වුණු වෙසක් පෝය දවසෙ, අපට එසේ ශුද්ධාව ඇති කර ගන්න වටිනා වර්තාපදනයක්, සුමේධා රහත් මෙහෙණියන් වහන්සේගේ, ථෙරී ගාථාවල දකින්නට ලැබෙන්නේ. ඒ අතර තිබෙන ආදර්ශවත් එක්තරා ගාථාවක් තමයි, අපි අද මාතෘකාව හැටියට තබා ගත්තේ.

මේ සුමේධා තෙරණින් වහන්සේ, අතීත බුද්ධ ශාසනවල ප්‍රබල පුණ්‍ය ශක්තීන් ඇතිකර ගෙන, මේ බුද්ධ කාලයේ මන්තාවතී කියන නගරයේ, කොඤ්ච කියන ප්‍රාදේශික රජුගේ දියණිය හැටියට, උප්පත්තිය ලැබුව. ඇය තරුණ වයසට පත් වුණාට පස්සෙ මවුපියන් තීරණය කළා වාර්ණවතී නගරයේ අනිකදත්ත රජුට විවාහ කර දෙන්න. නමුත් ඒ වන විට මේ සුමේධාව, කුඩා අවදියේ ඉඳලම තමන්ගේ සමාන වයසෙ රජකුමරියනුත්, දසියනුත් එක්ක භික්ෂුණි ආරාමයට ගිහිල්ල, බණ අහල

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

ශාසනය කෙරේ ලොකු ශ්‍රද්ධාවක්, සංසාර ගැන සංවේගයක් ඇති කරගෙන තිබුණ නිසා, ඒ යෝජනාවට කැමති වුණේ නැහැ.

යම් අවස්ථාවක ඒ අතීතදත්ත රජු සුමේධාව දකින්න (අතීතයේ තිබුණ ස්වයංචර කියල - ඒ විදියේ දෙයක් වෙන්න ඇති) එන දවස ලං වෙනකොට මේ සුමේධාව ගිහිල්ල මව්පියන්ට කියා සිටිය, 'මට බලාපොරොත්තුවක් නැහැ මේ පස්කම් සැප විදිමින් ගිහි ගෙයි ඉන්න. මම නිවනට ඇරිලා ඉන්නෙ. නිවනට ඇලුම් කරගෙනයි ඉන්නෙ. ඒ නිසා මට මහණ වෙන්න අවසර දෙන්න' කියල. ඒ වගේම ඇය ප්‍රකාශ කළා, මේ භවයේ ඇති අනිත්‍යතාව, දිව්‍ය ලෝක වල පවා පවතින අනිත්‍යතාව. මේ භවය සම්පූර්ණයෙන්ම අනිත්‍ය බව. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ චතුරාර්ය සත්‍යය, හරියට තේරුම් ගත්තු කෙනෙක් දිව්‍ය ලෝක සැපවත් ප්‍රාර්ථනා කරන්නෙ නැහැ. මේ භවය හැමතැනම අනිත්‍යයි, ඒ වගේම කාමයත් ඉතාම කටුකයි, අල්පාස්වාද දෙන නමුත් බොහෝ දුක් කරදර ගෙන දෙන දෙයක්, මේ පංචකාම සම්පත් කියන දෙය. ඒ නිසා මම කැමති නැහැ, මේ විවාහ යෝජනාවට. මට පැවිදි වෙන්න අවසර දෙන්න' කියල.

ඊළඟට ඒ එක්කම ඒ තැනැත්තිය ප්‍රකාශ කරනවා 'මේ ශරීරය එහෙම පිටින්නම අසුවි පිරුණු, කුණුප පිරුණු සම්පසුම්බියක් වගේ එකක්. මේක වෙන කෙනෙකුට දෙන්නේ මොකටද? මේක පණුවන් පිරුණු ශරීරයක්. යම් අවස්ථාවක, මේකෙ විඤ්ඤාණය නැති වුණු හැටියෙ, තමන්ගේ ඥාතීන්ම සොහොනකට ගෙනිහිල්ල විසිකරනවා. එබඳු ස්වභාවයක් ඇති මේ ශරීරය මොකටද කාටවත් දෙන්නෙ' කියල. මේ තැනැත්තිය තව දුරටත් ප්‍රකාශ කරනවා මව්පියන්ට, 'මට මහණ වෙන්න අවසර දෙන්නෙ නැත්නම්, මම මරණයට පත් වෙනවා. මම ගිහිව තවත් ආහාර ගන්නේ නැහැ.' කියල. ඒ ප්‍රාසාදයේ බිම හාන්සි වුණා. එවිට මවත් පියාත් ඇවිත්, මව අඬමින් කියනවා, 'නැගිටින්න පුතේ' - මේ දියණියට ආමන්ත්‍රණය කරලයි කියන්නේ - 'ඔබ ඉතාම රූප සම්පන්නයි. අතීතදත්ත රජුගේ අග මෙහෙසිය වෙන්නයි ඉන්නෙ, තාම තරුණයි. ඔබ මේ කාම සම්පත් විදින්න' කියල. තව තවත් උනන්දු කරන්නයි උත්සාහ කළේ, මේ යෝජනාව පිළිබඳව.

නමුත් මේ තැනැත්තිය තරයේම කියා සිටියා, 'මේ පස්කම් සැප, ඒවායේ විපාක ඉතාමත්ම භයානකයි. මේවාට මගේ හිත නැඹුරු

වෙන්වන නැහැ. හැම පැත්තෙන්ම මේ හවය අනිත්‍යයි. යම් දවසක, මේ ශරීරයේ ඇතුළත තියෙන දේ, පිට පැත්තට හැරුණොත් එහෙම, තමන්ගේ මව පවා ඒ ගඳ ඉවසා ගන්න බැරුව පිළිකුල් කරනවා. මේ ශරීරයේ යම් අවස්ථාවක විඤ්ඤාණය නැති වුණ හැටියේ, සොහොනට ගිහින් දල නැයන් ඇවිත් නානවා. අන්න ඒ වගේ තත්ත්වයක් ඇති ශරීරයක්. ඒ නිසා මට මේ හවයෙන් මිදීමයි අවශ්‍ය වන්නේ. ජරා මරණය මා පසුපස එනවා. මේ දිව්‍ය ලෝකවල, අපායවල, නිරයවල පැවිදි වෙන්න අවස්ථාවක් නැහැ. බුදු කෙනෙක් ඉපදෙන්නේ ඉතාම කලාතුරකින්, ඒ නිසා මේ දුර්ලභ අවස්ථාවේ, මේ දුර්ලභ ඤාණ සම්පත්තිය ලැබුණ අවස්ථාවේ, මට පැවිදි වෙන්න අවසර දෙන්න.’ කියල නැවත නැවත ප්‍රකාශ කළා.

‘මට එහෙම ඉඩ දෙන්නේ නැත්නම්, මම තවත් ආහාර ගන්නේ නැහැ. මෙතනම මරණයට පත්වෙනව’ කියල බිම හාන්සි වුණා. ඒ අවස්ථාවේම වගේ අනීකදත්ත රජුත් මේ කියපු මන්දවතී නගරයට පැමිණියා. මේ ආරංචිය ඇහෙන විට සුමේධාව කළ වැඩේ, තමන්ගේ කෙස් කළඹ කපල, ප්‍රාසාදයට ඇතුළු වෙලා, දෙර වහගෙන, ඒ කෙස් කළඹ අරමුණු කරගෙන, ප්‍රථම ධ්‍යානයට සමවැදුණා. ප්‍රථම ධ්‍යානයෙන් නැගී සිට අනිත්‍ය සඤ්ඤාව වඩන අතර මේ රජු ආව. මවිපියනුත් රජුත් ඇවිල්ල දෙර ළඟ ඉන්න අවස්ථාවේ, සුමේධාව ඇවිල්ල දෙර ඇරල බලනකොට මවිපියන් අඩමින් හිටියේ. අන්තිමට මේ රජතුමා සුමේධාවට කියා සිටියා, ‘මේ මවිපියන් බොහොම දුකින් ඉන්නේ. ඔබ බොහොම තරුණයි. කාම සම්පත්තිය ඉතාම දුර්ලභයි. මම ඔබට මේ රාජ්‍ය සම්පත් සියල්ල පාවා දෙනවා. සියලුම සැප සම්පත් තියෙනවා. පැවිද්ද කියන එක දුෂ්කරයි’ කියල. ඒ විධියට ඇයව උත්සාහවත් කරන්න බැලුව, ඒ යෝජනාව පිළිගන්න.

ඒ අවස්ථාවේ සුමේධාව ප්‍රකාශ කළා, කාම සම්පත් වල තියෙන අතෘප්තිකර ස්වභාවය. ‘මන්දතා’ කියන රජු සතර මහා දිවයිනට අධිපතිව, සියළුම කාමභෝගීන් අතර අග්‍රව සිටියා. ඒ රජු පවා අතෘප්තිමත්වම මරණයට පත් වුණා. ඒ වගේම සත්රුවන් වැසි වැස්සත්, මනුෂ්‍යයින්ට තෘප්තියත් ඇති වන්නේ නැහැ. ඒ වගේම මනුෂ්‍යයින් අතෘප්තිකර තත්ත්වයකට පත් කරන දෙයක්, මේ කාමය කියන එක. විශේෂයෙන් පංචකාම සම්පත්තිය ගැන බුදුරජාණන් වහන්සේගේ

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

දේශනාවක සඳහන් වන උපමා දහයක් කෙටියෙන් ඒ රජුට මතක් කරල දුන්න.

මේ කාමයන් ගැන බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරල තියෙනවා. අපි මේ උපමා කෙටියෙන්, මේ පින්වතුන්ට තේරෙන අන්දමට, තරමක් විස්තර කරල කියතොත්; ගව ඝාතක මඩුවක, මස් ලේ කිසිවක් නැති ඇට කැබැල්ලක්, ගව ඝාතකයා බල්ලෙක් දිහාවට විසි කරනවා. බල්ලා ඒක හපනවා. එය සපමින් අන්තිමට දුකට පත්වෙනවා මිසක් එහි කිසි සාරයක් නැහැ. පින්වතුන් අහල තියෙනවා මේ උපමාව, 'මස් ලේ නැති ඇට' කියල.

ඊළඟට ඒ වගේම කාමයන්ගේ ස්වභාවය දක්වන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ දීපු තව උපමාවක් තමයි, මේවා හරියට අගුරු වලක් වගෙයි. බලවත් පුරුෂයන් දෙදෙනෙක් කෙනෙකුට ඇදගෙන ගිහින් අගුරු වලකට දම්මොත්, මිහු එතනම දූවෙනවා. ඒ වගේම දූල්වෙන තණ හුලක් අරගෙන, උඩුසුලඟට යන විට, ඒ තණ හුල අත්හැරියේ නැත්නම්, අත දූවෙනවා. අන්න ඒ වගේ දෙයක් මේ කාමයනුත්. ඒ වගේම මස් පිඩක් ඩැහැගෙන උකුස්සෙක් අහසට නැගුනහම, උකුස්ස හෝ කපුටා පස්සෙ අනෙක් පක්ෂීන් ඇවිල්ල කොටනවා. ඒ මස් පිඩ ගසා ගෙන කන්න. ඒ උකුස්සා නැත්නම් ඒ කපුට මස් පිඩ අතහැරියේ නැත්නම්, ඒ උකුස්සට නැත්නම් කපුටට මරණයට පත්වෙන්න සිද්ධ වෙනවා. මෙය හැමදෙනාටම සාධාරණ දෙයක්. ඒ නිසා, හැමදෙනාම පොර කාල අන්තිමට එක එක්කෙනා විනාශයට පත් වෙනවා කියල. තව උපමා දෙනවා. කාමයන් කියන එක කෙනෙකුගෙන් පිරුවටට ගත්ත දෙයක් වගෙයි. තාවකාලික දෙයක්, කොයි වෙලාවේ මේක තමන්ට අහිමි වෙයිද දන්නේ නැහැ.

ඊළඟට මේ කාමයන් හරියට සිහිනයක් වගෙයි. වංචනිකයි. රැවටෙන සුළුයි. සුළු වෙලාවක් සත්‍ය හැටියට පෙනෙන දෙයක්. බුදුරජාණන් වහන්සේ සවිස්තරව දක්වල තියෙන තවත් එක් උපමාවක් තමයි රැක්ඛ එල උපමාව. ගස්වල ගෙඩි ගැන උපමාව දක්වල තියෙන්නේ. කෙනෙක් ගස්වල ගෙඩි තියෙනවා දැකල, නගිනවා ගෙඩි කඩා ගන්න. ඒ අතරෙ ගසට නගින්න බැරි කෙනෙක්, බිම ඉඳල එය මුලින් කපනවා. ඒ තැනැත්තා බහින්නෙ නැතිව හිටියොත්, ඒ තැනැත්තා ගහන් එක්කම වැටිල මරණයට පත්වෙනවා. අන්න ඒ වගේ,

මේ කාමයන්ගේ ස්වභාවය නිසා නියම් අනියම් ආකාරයේ, මේ කාමයන් සඳහා පොරකනවා. ඒ පොරයෙන් බොහෝ දෙනා දුකට පත්වෙනවා.

තවද මේ කාමයන් සර්ප හිසකට උපමා කර එහි භයානක කම ගැන දක්වල තියෙනවා. ඔය වගේ උපමා රාශියක් මේ තැනැත්තිය මේ රජතුමාට ප්‍රකාශ කරනවා. එපමණක් නොවෙයි. මේ දීර්ඝ සංසාරයේ ඇති භයානක ස්වභාවය, දීර්ඝතම ස්වභාවය ගැන අනමතග්ග සංයුක්තයේ බුදුරජාණන් වහන්සේ කළ දේශනා ආශ්‍රයෙන් කෙටියෙන් මතක් කරල දෙනවා රජතුමාට. ඇතැම් විට ඒ කාලෙ දැනට වඩා බුද්ධ දේශනා ජනප්‍රිය ඇති. ඉතින් අනමතග්ග සංයුක්තයේ තියෙන, බුද්ධ දේශනා මේ පින්වතුන් අහලත් ඇති. බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරල තියෙනවා, යම් කෙනෙක් මේ මුළුමහත් දඹදිව ඇති ගස් කොළන් ඔක්කොම කපල, අඟල් හතරේ කැලිවලට කපල, එක එක අරගෙන 'මේ මගේ මවයි, මේ මගේ මවගේ මවයි, මේ ඒ මවගේ මවයි' කියල ඒ විධියට එක එක කැල්ල පැත්තකින් තිබ්බොත්, ඒ ගස් කොළන් සියල්ල ඉවර වුණත්, තවත් මේ සංසාරෙ තමන්ට මව් වූ අය ඉවර කරගන්න බැරිය කියල. ඒ තරම් දීර්ඝ කාලයක් මේ සංසාරෙ ඉපදිල තියෙනවා කියන එක පෙන්වන්නයි ඒ දේශනාව.

ඒ වගේම මහ පොළොවේ පස් දෙබර ඇට තරම් පුංචි මැටි ගුලි හදල 'මේ මගේ පියා, මගේ පියාගේ පියා' ආදී වශයෙන් පිය පරම්පරාව බැලුවොත්, ඒ පරම්පරාව කෙළවරක් වෙන්නෙ නැහැ, පස් ඉවර වුණත් කියල. මේ විධියට ප්‍රකාශ කළේ මේ හිතාගත නොහැකි තරම් අනමතග්ග - දීර්ඝ කාලයක් තිස්සේ, මේ සත්ත්වයා සංසාරෙ යනවා කියන එක පැහැදිලි කරන්නයි.

ඒ වගේම බුදුරජාණන් වහන්සේ සතර මහා සාගරය ආශ්‍රයෙන් ප්‍රකාශ කරල තියෙන කාරණා - මේ දීර්ඝ කාලයේ, මුල් කෙළවරක් නොපෙනෙන මේ දීර්ඝ සංසාර කාලය තුළ, එකම පුද්ගලයෙක් තමන්ට ප්‍රිය මනාප අයගෙන් වෙන්වීමෙනුත්, අප්‍රිය අමනාප අය හා එක්වීමෙනුත්, එබඳු අවස්ථාවල හැඩීම තුළින් ගැලූ කඳුළු එකතු කර ගත්තොත්, සතර මහා සාගරයට වැසීයි කියල. ඒ කියන්නේ තමන්ගේ මවගේ මරණයෙන්, දුවගේ මරණයෙන්, පුතාගේ මරණයෙන් ආදී වශයෙන්, ඒ වගේම හෝග සම්පත් අහිමිවීමෙන්, රෝග ව්‍යාසන ආදිය නිසා ගැලූ කඳුළු සතර මහා සාගරයට වැසීයි කියල. ඒ කඳුළු පිළිබඳ උපමාව. ඒ වගේම මේ දීර්ඝ

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

සංසාර මච්චරුන්ගෙන් බීජු කිරි එකතු කරල ගත්තත්, ඒත් සතර මහා සාගරයට වැඩියි. අතිශයෝක්තියක් වශයෙන් නොවෙයි, මේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වන්නේ. ඒ කිරි ප්‍රමාණය වැඩියි, සතර මහා සාගරයටත් වැඩියි. ඊළඟට තව දක්වනවා මේ විධියට දීර්ඝ සංසාර කෙතෙක් ගල කැපුම් කාල, හෙලූ ලේ එකතු කරල ගත්තොත්, සතර මහා සාගරයට වැඩියි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ එක්තරා අවස්ථාවක සංඝයා වහන්සේලාට ප්‍රකාශ කළා, උන්වහන්සේලාට රහත් වෙන්න ප්‍රමාණවත් දේශනාවක් හැටියට, තිස් දෙනෙක් පමණ වූ ඒ ආරණ්‍යවාසී සංඝයා වහන්සේලාට, ඔන්න ඔය ලේ පිළිබඳ කථාව. දීර්ඝ කාලයක් ගවයින් වෙලා, මී හරකුන් වෙලා, එළුවන් වෙලා, බැටළුවන් වෙලා, කුකුළන් වෙලා, ගල කැපුම් කාල ගලපු ලේ, සතර මහා සාගරයට වැඩියි, ආදී වශයෙන්. මේ සංසාර පැවැත්ම ගැන සංවේග ඇතිවන ඒ විදියේ සූත්‍ර දේශනා ආශ්‍රයෙන්, සුමේධාව ඒ අතීකදත්ත රජුට මේ සංසාර භයානකඝය ප්‍රකාශ කළා.

ඊළඟට කිව්ව 'මගේ හිස ගිනි අරගෙන තියෙද්දී, මේ ජරා මරණය මා පසුපස එද්දී මට වෙන අයගෙන් පිහිටක් නැහැ. මේ ජරා මරණය නැති කරගන්න මම උත්සාහ ගන්න ඕනෑ. මට වෙන අයගෙන් පිහිටක් ඕන නැහැ. යන්න, මට ඔබ සමග විවාහ වෙන්න ඕන නැහැ. ඔබ යන්න' කියල, ඒ විධියට ප්‍රකාශ කළා. අන්තිමට ඇයගේ ඒ ප්‍රකාශ තුළින් රජතුමාට යම් තරමකින් මොළොක් බවක් ඇති වුණු නිසා වෙන්න ඇති, රජතුමා නැගිටල ඒ සුමේධාවගේ පියාණන්ට වැදගෙන ආයාචනා කළා, මේ සුමේධාවට පැවිදි වෙන්න අවසර දෙන්න. සසර දුක් කෙළවර කර ගන්න. ඔන්න එතකොට ඒ විධියට සුමේධා කුමරිය, මව්පියන්ගේත් තමන් විවාහ කරගන්න පැමිණි රජතුමාගේත්, තිබුණු විරෝධය ඉවත් කරගෙන, තමන් පැවිදි වෙන්න අවසර ලබාගෙන, සාසනයේ පැවිදි වෙලා, අන්තිමට අර්හඝය ලබා ගත්තු බව සඳහන් වෙනවා.

ඊළඟට රහත් වුණාට පසුව, සුමේධා රහත් තෙරණින් වහන්සේගේ අවසන් කාලයේදී තමන්ට මේ කියාපු තත්ඝ ලබා ගන්න උපකාර වූ, ප්‍රබල කුසලය මොකක්ද කියන එකත් ප්‍රකාශ කළ බවයි, ථෙරී ගාථාවල සඳහන් වෙන්නේ. ඇය කෝණාගමන බුදුරජාණන් වහන්සේගේ කාලයේ, බුදුරජාණන් වහන්සේට ආවාසයක් හදල දීල

තියෙනවා, තමන්ගේ මිත්‍ර යෙහෙළියන් දෙදෙනෙකුත් සමග. ඒ යෙහෙළියන් දෙදෙනා මේ බුද්ධ සාසනයේ, ධනංජාණී බැමිණියන්, බේමා තෙරණියන් හැටියට හඳුන්වල දීල තියෙනවා. දීර්ඝ කාලයක්, බුදුවරුන් ඇසුරු කරමින්, සද්ධම්මයේ ගැඹුරු පැත්ත මෙතෙහි කිරීම තුළින් තමයි, සුමේධා කුමරිය අන්තිමට රජ බිසවක්, අග මෙහෙසියක් වීම වෙනුවට, තෝරගත්තෙ හික්ෂුණියක් වීමට. රහත් මෙහෙණින් වහන්සේ කෙනෙක් හැටියටයි ජීවිතය අවසන් කළේ. මේ සාසනයේ තිබෙන වීර චරිත අතර, සුවිශේෂී තැනක් සුමේධා තෙරණියට ලැබෙනවා. ඇත්ත වශයෙන්ම ථෙරී ගාථාවල දීර්ඝතම ථෙරී ගාථාව හැටියට, අවසාන වශයෙන් සඳහන් වන්නේ සුමේධා තෙරණියගේ කථාවයි. බොහෝ දෙනාට, විශේෂයෙන් උපාසිකාවන්ට, එය ඉතාම ධෛර්යය සම්පන්න දෙයක් වෙන්ට පුළුවන්, මේ චරිත කථාව.

දැන් අපි මේ මාතෘකා කළ ගාථාව ඇත්ත වශයෙන් එන්නේ, හැත්තෑවක් පමණ වූ, ඒ ථෙරී ගාථා පෙළේ අග හරියටමයි. හරියටම අර රජතුමාගේ අදහස් වෙනස් වෙන්න හේතු වුණු අවස්ථාව හඟවන, හරියටම එයට තුඩු දුන්න ගාථාව තමයි අපි මාතෘකාව හැටියට මේ අවස්ථාවේ ප්‍රකාශ කළේ.

අධිගතමිදං බහුහි අමතං
අජ්ජාපි ච ලහනීයමිදං
යො යොනිසො පසුඤ්ජති
න ච සක්කා අසට්ඨානෙන

- අධිගතමිදං බහුහි අමතං - බොහෝ දෙනා විසින් මේ අමෘතත්ඤ්ජය - මේ නිවන ලබා ගෙන තිබෙනවා.
- අජ්ජාපි ච ලහනීයමිදං - අදත් පුළුවන් මේ නිවන ලබාගන්න,
- යො යොනිසො පසුඤ්ජති - යමෙක් නුවණින් උත්සාහ දරතොත්.
- න ච සක්කා අසට්ඨානෙන - එහෙම දැඩිව උත්සාහ නොකරන කෙනෙකුට ඒක ලබා ගන්න බැහැ.

බොහෝ දෙන ලැබූ පෙර - නිවන අද ලද හැක - දරතොත් වෙර - නමුත් වෙර දරන්න බැරි කෙනෙකුට මේ නිවන ලබා ගන්න බැහැ

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

කියල බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා. ඒ ප්‍රකාශය ඇසුරින් තමයි අර රජතුමාගේ අදහස් එහෙම පිටින්ම වෙනස් වුණේ. එතකොට මේ බුද්ධ වචනය අනුව, මේ සාසනය තුළ ඇති නිවන් ලබා ගැනීමේ හැකියාව ගැන අදත් අපි මේ අවස්ථානුකූලව කල්පනා කර බලන්න ඕනෙ. ඒ ගාථාව ආදර්ශවත් ගාථාවක් කීවේ ඒකයි. සුමේධා තෙරණිය ප්‍රකාශ කළ ආකාරයට, යම් කෙනෙක් උත්සාහවත් වෙනව නම් පුළුවන්, 'අපර අමර' ආදී වශයෙන් දක්වන, මෙතන 'අමෘතය' කියල කියන, ඒ ජරා මරණයෙන් මිදීමට. සුමේධා තෙරණියත් හිස ගිනිගත්ත කීවෙ, ජරා මරණය තමා පසුපස එළවනවා කීවෙ, ඒකයි. අනන්ත කාලයක් මේ සංසාරෙ නොයෙක් ආකාරයෙන් ඉපිද ඉපිදී මරණය - 'ඝාත' කියල යොදනවා - ඝාතනය වෙන්න සිද්ධ වෙනවා කියල. එතකොට එබඳු තත්ත්වයක් මේ සංසාරෙ තිබෙන නිසයි, අතීතයේ ඒ බුද්ධ දේශනා ඇසූ අය සංවේග උපදවාගෙන, ඉක්මනින්ම නිවන් දකින්න උත්සාහවත් වුණේ.

මේ සංසාරෙ දීර්ඝ භාවය මෙන්ම බියකරු භාවයයි, අන්ත අර කියාපු ලේ කඳුළු කිරි ආදී උපමා වලින් බුදුරජාණන් වහන්සේ වික්‍රමය කළේ. සසර බියකරු බව වගේම දීර්ඝ භාවය ගැන කරන ලද විස්තර තුළින්, බුදුරජාණන් වහන්සේ වතුරායී සත්‍යය තුළ දැක්වෙන දුක්ඛ සත්‍යය තේරුම් කරදීමට මෙන්ම, සසර ගැන කළකිරීමක් ඇති කරවන්න උත්සාහවත්ත වුණා.

නමුත් දැන් බොහෝ විට දුක්ඛ සත්‍යය කියන එක ඉතාම සරල තත්ත්වයකට පත් කරගෙන තිබෙනවා. ඔය එදිනෙද ජීවිතයේ බලාපොරොත්තු කඩවීම හෝ කෙනෙකු තුළ මානසිකව ඇතිවන ආතතිය ආදී දේවල් ගැනයි බොහෝ විට කථා කරනවා ඇහෙන්නේ, දුක්ඛ සත්‍යය වෙනුවට. නමුත් අර විදියෙ ගැඹුරු තෙක්ඛමීම ශක්තියක් ඇති කරගන්න නම්, බුද්ධ දේශනාව තුළ තිබෙන, සසර බියකරු බව, සංසාරේ දීර්ඝ බව, ඒ වගේම අනියත ස්වභාවය ගැන සිතන්න ඕනෙ.

දැන් සංසාරෙ කොතැනක උපදිනවද කියන්න බැහැ. ඒකයි සුමේධා තෙරණියත් කීවෙ මේ පංච කාම සම්පත්තිය ආදියට යට වුණු කෙනා සිතින්, කයින්, වචනයෙන් දුශ්චරිත වල, අකුසල් වල යෙදීමෙන්, නිරය ආදී තැන් වල උපදිනවා. එවැනි තැන් වල ඉපදුනාම තවත් දීර්ඝ කාලයක්, දුක් මිසක්, අර කියපු බුද්ධ ශාසනයෙන් වැඩක් ගන්න බැහැ.

ඒ නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ පරිදි, අඡ්චදුෂ්ඨකෂණ කියන ඒ සාසනයේ පිළිවෙත් පුරන්න බැරි අවස්ථා අටක් තිබෙද්දී, මේ බුද්ධෝත්පාද කාලයක, යම් කෙනෙක් උත්පත්තිය ලැබුවා නම්, ඤාණ සම්පත්තිය ලැබුවා නම්, උත්සාහවත් වෙන්න ඕනෑ, මෙන්න මේ කියාපු ජාති, ජරා, මරණ කියන මේ තත්ත්ව වලින් මිදීමට.

මේ පින්වතුන් අහල ඇති බුදුරජාණන් වහන්සේ, ශ්‍රී සම්බෝධිය ලබාගත්තට පස්සේ ප්‍රකාශ කරපු ගාථාව.

අනෙක ජාති සංසාරං ආදී උදන ගාථාවෙන් කියවෙන්නේ ඔය කියාපු නැවත ඉපදීම පිළිබඳ ප්‍රශ්නයයි. අනෙක ජාති සංසාරං - සනධාවිසං අනිබ්බිසං - මම දීර්ඝ කාලයක් මේ සංසාරෙ - මේ ගේ හැදූ වඩුවා තෝරාගන්න බැරූව සසර සැරිසරලා තිබෙනවා. දුකබා ජාති පුනඤ්ජනං - නැවත නැවත ඉපදීම දුකයි. අන්න ඒ තත්ත්වයයි බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ දුක්ඛ සත්‍යය හැටියට පෙන්නුවේ. අපි සාමාන්‍යයෙන් එදිනෙදා ජීවිතවල බලාපොරොත්තු කඩවීම් ආදිය, තමන්ගේ බලාපොරොත්තු ඉටුකර ගැනීමට නොහැකි වීම ආදිය පමණක්, මේ දුක් හැටියට සලකනවා. නමුත් ඊට වඩා ගැඹුරු දෙයක් තමයි, මේ සංසාරෙ ස්වභාවය. බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා අනමනගොයං භික්ඛවෙ සංසාරො පුබ්බාකොටි න පඤ්ඤයති අවිජ්ජා නීවරණං සත්තානං තණ්හා සංයොජනානං.. ආදී වශයෙන්.

මේ සංසාරේ මුල් කෙළවරක් දකින්න බැහැ, මොකද මීට කලින් අවිද්‍යාව තිබුණෙ නැහැ, දැන් ඇති වුණා කියල කියන්න පුළුවන් විධියේ තත්ත්වයක්, අවිද්‍යාව පිළිබඳව නැහැ, කියල බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරල තියෙනවා. ඒකයි මුල් කෙළවරක් නැහැ කියල කියන්නේ, ඒ තරම් දීර්ඝ කාලයක්. අවිජ්ජා නීවරණානං කියන්නේ මේ අවිද්‍යා නීවරණයෙන් වැහිලා, තණ්හා සංයොජනානං කියන්නේ තණ්හා බැමීමෙන් බැඳිල, දීර්ඝ කාලයක්, සත්ත්වයා සංසාරෙ සැරිසරන බව බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරල තියෙනවා.

අපි එතකොට මේ වගේ දවසක කල්පනා කරගන්නට ඕන, බෞද්ධයින් හැටියට අපගේ ඉලක්කය මොකදද කියල ඇහුවම, බය නැතිව කියන්න පුළුවන් වෙන්න ඕන, මේ ජීවිතය තුළම සසර කෙළවර දැකීමයි කියල. ඒකට නිවන් කියන වචනය යෙදුවට මොකද, නිවනට

අර්ථ දැක්වන්නේ මහ පුදුම විධියට. බොහෝ දෙනා නිවන හඳුන්වන්නේ, හව තණ්හාව වැඩි වෙන විධියටයි. නිවන අමුතු ලෝකයක් හැටියට බොහෝ දෙනා උපකල්පනය කරන්නේ. නිවන අමුතු ලෝකයක් හැටියට අර්ථ දැක්වන්නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ දැක්වලා තියෙන්නේ, දුකකා ජාති පුනඤ්ඤානං - 'නැවත නැවත ඉපදීම දුකයි' කියලා. ඉපදීම පහසුවෙන්ම සිද්ධ වෙනවා කියන්නේ, අවිද්‍යාවත් තෘෂ්ණාවත් ඇතිතාක් සත්ත්වයා, ඒ ඒ තැන්වල, ඒ ඒ හවවල උත්පත්තිය ලබනවාමයි. මේ හවය නිස්සාරයි කියලා, සුමේධාව කීවෙත් ඒකයි. දිව්‍ය ලෝකවල වේවා, මනුෂ්‍ය ලෝකවල වේවා හැමතැනම අනිත්‍යතාවය. අනිත්‍යතාවයි ඒ ධර්මතාවය. එතකොට ඒ අනිත්‍ය වූ හවය තුළ ජාතියක් තියෙනවා නම්, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ තිබෙනවාමයි. එතකොට ඒ මරණයෙන් තොර ජාතියක් ලබන්න බෑ. ඒක ඇඳුත්තක් වගේ, ජාතියක් එක්කම යනවා, ජරා, මරණ දෙක. අන්න ඒක නිසා සංසාර දුක කියලා කියන්නේ අර සාමාන්‍යයෙන් ලෝකයා හිතන විධියට ඔය සුළු අඩුපාඩු ටික නොවෙයි. ඊට වඩා ගැඹුරින් සලකා ගන්න ඕනෑ. ගැඹුරින් වටහා ගන්න ඕනෑ. ඒ විධියට ගැඹුරින් හිතට ගන්න කෙනාටයි, මේ සාසනයේ පිළිවෙත් අර්ථවත් වෙන්නේ.

ඉතින් බුදුරජාණන් වහන්සේ දීර්ඝ සංසාරෙ, අපට ඒ විමුක්තිය සඳහා අවශ්‍ය ටික වතුරාසී සත්‍යය තුළ සම්පිණ්ඩනය කරලා දීලා තියෙනවා. ප්‍රථමයෙන්ම දැක්වූවා, මේ දුක්ඛය කියලා කියන රෝගය මොකක්ද කියන එක. අර කිව්ව වගේ, නැවත නැවත ඉපදීම. 'දුකකා ජාති පුනඤ්ඤානං'. ඊළඟට ඒ එක්කම යන ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ. ඊළඟට ඔය බලාපොරොත්තු කඩවීම් වගේ ඒවත් ඒකට අයිතියි. බලාපොරොත්තු වන දේ නොලැබීම, අප්‍රියයන් හා එක් වීම, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන් වීම ආදී වශයෙන්, පැවැත්මක් තුළ ඇති දුක් ස්වභාවය. පැවැත්මක් තුළ ඇති ස්වභාවය දුක නම්, ඊට යටින් ඇත්තේ කුමක්ද කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුවා, තණ්හාවයි. තෘෂ්ණාව කියන පිපාසයෙන් පෙළෙන සත්ත්වයා මිරිගුවක් පස්සේ දුවනවා වගේ කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා. මේකෙ කොච්චර ඇතට ගියත්, තෘප්තියක් ලැබෙන්නෙ නැහැ.

සුමේධා තෙරණිය කිව්වේ සත් රුවන් වැස්සක් වැස්සත්, තෘප්තියක් ලැබෙන්නේ නැහැ, අර මන්ධාතා රජතුමා, කාම හෝගීන්

අතර අග්‍ර වූ ඒ රජ පවා, තාප්තියක් නොලබා, මරණයට පත් වූණා කියල කීවෙ ඒකයි. මිරිගුවක් ඔස්සේ දුවන එකක් වගේ, තෘෂ්ණාවෙ ඇති අතෘප්තිකර ස්වභාවය, බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දුන්න. ඒ තෘෂ්ණාව තමයි සමුදය කියල කියන්නේ. මේ දුක් සමූහයටම, එතකොට අවිද්‍යාව තුළින් ඒ ඇතිකර ගන්න තෘෂ්ණාව. ඒ අවිද්‍යාව තමයි දැන් අපි මුවෙක් ගැන හිතුවොත්, මුවාට ඇත පෙනෙන ඒ දර්ශනය, වතුර කියල හිතා ගන්නවා. ඊළඟට ඒක ඔස්සේ දුවනවා. ඒ වගේ දෙයක් තමයි.

අවිද්‍යාවෙන් හටගන්නා මුළාව නිසා, ලෝකයේ තම තමන් ඇති කරගන්න ඉලක්ක ඔස්සේ දුවනවා, සීමාවක් නැතිව. ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මන යන ඒවාට අරමුණු වන දේවල්, දේවල් ඔස්සේ හටගන්නා තණ්හාව කියන එක පිපාසයක් හැටියට බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වල තියෙනවා. ඇතැම් තැනක කුසගින්නක් හැටියට දක්වල තියෙනවා, සංසිඳවා ගන්න බැරි තත්ත්වයක්. ඒකෙ විමුක්තිය ලෙස දක්වන්නේ, තණහකකියො විරාගො නිරොධො නිබ්බානං ආදී වශයෙන් දක්වන තෘෂ්ණාව ඤය කිරීමම, එය සංසිඳීමම සැපතක් හැටියට දක්වනවා. එය අමුතු තැනකදී ලැබෙන දෙයක් නොවෙයි. මෙලොවදීම අත්දැකිය හැකි තත්ත්වයක් හැටියටයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වන්නේ. ඒක නිසාමයි නිවන සමහරවිට හඳුන්වල තියෙන්නේ තණහකකියො කියන නාමයෙන්.

ඒ සඳහා යන මාගීය තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වල තියෙන්නේ ආයඝී අෂ්ඨාංගික මාගීය වශයෙන්. අපි මේ මිථ්‍යා දෘෂ්ටි තුළින් ඇති කරගන්න චේතනා සංකල්ප ආදී හැම එකක්ම, අපව නැවත නැවතත් සසරට ඇදගෙන යනවා. නමුත් සමයක්දෘෂ්ටිය, බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරල තියෙනවා, මේ ලෝකයෙන් මිදීම සඳහායි. පින්කම් කළත්, පවිකම් කළත් ඒත් තාම සසරෙමයි. එතකොට මේ කමියන් ඤය කිරීමේ ප්‍රතිපදාව තමයි ලෝකෝත්තර ආයඝී අෂ්ඨාංගික මාගීය. ඒ ආයඝී අෂ්ඨාංගික මාගීයෙන් පින් පව් දෙකම නැතිවන විදියේ ප්‍රතිපදවක් කරායි යන්නෙ. ලෝක සත්ත්වයා තුළ පින් පව් ආදී හැම එකක්ම, සිදු කිරීමට උනන්දුවක් ඇති කරන්නේ අර තෘෂ්ණාවමයි.

සත්ත්වයා තුළ තිබෙන ආත්ම සඤ්ඤාව, සක්කාය දිට්ඨිය, කියල කියන මමය, මාගේය කියන ඒ හැඟීම ඇති තාක් ලෝකයා, ඒ ඒ දේවල් අල්ලා ගන්න, උපාදාන වශයෙන් අල්ලා ගන්න, උත්සාහවත් වෙනවා.

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මයේ විශේෂයෙන් දක්වන්නේ අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම යන ත්‍රිලක්ෂණයයි.

දැන් අනිත්‍ය තත්ත්වය හැමදෙනාටම යම් ප්‍රමාණයකට වැටහෙනවා. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ හැමදෙයක්ම ඊටත් වඩා ගැඹුරින් දැක්වූවා. මතුපිටින් පෙනෙන හැම දෙයක්ම පමණක් නොවෙයි, අපේ ආයතනයන්, එනම් ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මන සහ ඒවාට අරමුණු වන හැම දෙයක්ම, ඉතාම ඤාණිකව වෙනස් වෙනවා - අනිත්‍යයයි. ඒ නිසාම ඒවායේ තියෙන අතෘප්තිකර ස්වභාවය, දුක් ස්වභාවය, තමන්ට අත් විඳින්නට සිදු වෙනවා. ඒ නිසා තමන්ගේ වසයෙහි පවත්වන්න බැහැ. තමන්ගේ වසයෙහි පවත්වන්න බැරි බව තමයි, අනාත්ම කියලා කියන්නේ. එතකොට අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම කියන ත්‍රිලක්ෂණය තමන්ගේ සිතේ හරියාකාරව පැලපදියම් වෙන ආකාරයට, එදිනෙදා චිත්තනය හසුරුවා ගන්න පුරුදු වෙන්න ඕනෑ. ඒ ලෝකෝත්තර මාර්ගය ඇති කරගැනීමට උපකාර වෙන්නේ ඒකයි. සාමාන්‍යයෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනාව තුළ තියෙනවා, ලොකික වශයෙන් සමායක්දෘෂ්ටිය, අපායගාමී කටයුතුවලින් ඉවත් වෙලා, සුගතිගාමී වෙන එකකුත්, ඒ පැත්තකුත් තියෙනවා. නමුත් ඒක සසර වැඩෙන එකක්.

ඒ නිසා ගැඹුරින් කල්පනා කරන්න ඕන. සුමේධා කීවෙ ඒකයි, දිව්‍යලෝකවල ඇති සැපවලවත් කෙළවරක් නැහැ, තෘප්තියක් නැහැ. ඒ වෙනුවට මරන්න තියෙන්නේ මරණයමයි. ඝාත කියලා කියන්නේ, ඝාතනය කරන්න තියෙන්නේ මරණයමයි. ඒ ඒ තැන්වල මැරෙන්න සිදුවීමයි. එතකොට ඒ මැරෙන්න සිදුවීම කියන එක නැති කරන්නේ, උපත නැති කිරීමෙන්මයි. උපත නැතිවෙන්නේ මරණය නැති කිරීමෙන්මයි, උපතත් මරණයත් කියන දෙක එකට යන නිසා. උපත කියන ඒ සංකල්පය ඇති වන්නේ උපාදනය තුළින්. උපාදනය තුළින් හවයක්.

තණ්හාව ඇති තාක් ලෝක සත්ත්වයා සිතින් ගන්න නිමිත්තක් අනුව, කුසල් හෝ අකුසල් හෝ වේවා, අපාය, දෙවිලොව හෝ මිනිස් ලොව උප්පත්තියක් ලබනවා. ඒ හැම පැවැත්මක් තුළම ජරා, ව්‍යාධි, මරණ ආදිය දකින්න ලැබෙනවා. අත්විඳින්න ලැබෙනවා. ඒ නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වුවා, ලෝකයේ යථා තත්ත්වය තමන්

අවබෝධ කරගන්න ඕනෑ, විදර්ශනාත්මක වශයෙන්, අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම වශයෙන්.

එතකොට මේ ලෝකයා මේ පින්වන්න උත්සාහ කරන්නේ, මේ ශරීර කුඩුවයි. මේ ශරීරයේ යථා තත්ත්වය මෙතෙහි කළ යුතු වෙනවා, අසුභ වශයෙන්. සුමේධා තෙරණිය අර මතු කරල දුන්නේ, මේ ශරීරයේ අසුභ ස්වභාවය. ඒ වගේම ඒකෙ අනිත්‍යය - අනිත්‍යය වශයෙන්, එහෙම නැත්නම් ධාතු වශයෙන්. ඇතැම් කෙනෙකුට ධාතු වශයෙන් සලකන කොටත්, අර කියාපු ත්‍රිලක්ෂණය අවබෝධ වෙනවා. මොකද මේ ශරීරය තුළ තිබෙන්නෙත්, බාහිරව තිබෙන්නෙත් පටවී, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන මහා භූත ධර්ම හතරයි. ධාතු හතරයි.

ඒවා පිළිබඳව උපාදනය නිසා අධ්‍යාත්මික බාහිර වශයෙන් දෙකක් වෙන් කරගෙන තිබෙනවා. මේ මගෙයි කියල අල්ල ගන්නවා. ඊළඟට බාහිර දේ උපාදනය කරගන්න උත්සාහ කරනවා. ඒවා අල්ල ගන්න ඒවා ඔස්සේ දුවනවා. මේක මේ මිරිඟුවක් ඔස්සේ දුවනවා වගේ තත්ත්වයක් කිව්වේ ඒකයි.

මේ ආයතන හය බුවල්ලෙක් වගේ, ලෝකයම අල්ල ගන්න බලනවා, මේ ඉන්ද්‍රිය හය තුළින්. ඒක අතෘප්තිකර දිවිල්ලක්. ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන්නේ, එතන තියෙන්නෙත්, මෙතන තියෙන්නෙත් මේ පටවී ආපෝ තේජෝ වායෝ කියල යම් කෙනෙක් නිරන්තරයෙන් කල්පනා කරනව නම්, ඒ තැනැත්තාට අර කියාපු ඒ තෘෂ්ණාව, ඒ පීඩනය අඩු කරගන්න පුළුවන්. යම් කෙනෙක් යම් අවස්ථාවක තේරුම් ගන්නවා නම්, මෙතන මේ මමය, මාගේය කියල ගත්ත එක්තරා භ්‍රාන්තියක් පමණයි. දීර්ඝ කාලයක් සංසාරයෙ සත්ත්වයා තුළ ඇතිවෙලා තියෙන මූළාව නිසයි, මේ සත්ත්වයා දුක් විඳින්නේ. ඒක හරියට කියනවා නම්, අපි මේ ලොකුවට ගන්න, හිත කියන විඤ්ඤාණය, මේක තුළ තියෙනවා අපව රච්චන ස්වභාවයේ දෙයක්. අපි ආපසු හැරිල බලනකොට අපට හසුවන යම් කිසි දෙයක්. ඒක බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වන්නේ නාම රූපය කියල. නාම රූප කියල කියන්නේ එතන, මේක පෙනුමට නමක්, පෙනුමට රූපයක් පමණයි. මේක නාම රූප හැටියට තේරුම් ගත්ත අවස්ථාවේ, ඔන්න මේ මූළාව යම්කිසි ප්‍රමාණයකට තුනී වෙනවා.

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

යමෙක් හඳුනාගන්නා නම්, මේ තමන්ට පෙනෙන දේවල්, ඇසෙන දේවල් හැම එකක්ම තුළ තියෙන්නේ, ඒ විඤ්ඤාණය හා සම්බන්ධ විඤ්ඤාණයේ වැටෙන ඡායාවක් පමණයි කියලා, එවිට මේවා ග්‍රහණය කර ගැනීමේ ආසාව ක්‍රමක්‍රමයෙන් තුනී වෙනවා. විදර්ශනා මාර්ගයට අවතීර්ණ වෙන්නේ ඒ විධියටයි. සාමාන්‍යයෙන් චිත්‍රපටියක් නැරඹීමේදී අපේ මුළාව ඇති වෙන්නේ - ඒ වේගයෙන් ධාවනය වන චිත්‍ර රාශිය, තණ්හාවෙන් අලවා ගැනීම තුළිනුයි. ඉතාම සීඝ්‍රයෙන් මේ විඤ්ඤාණය තුළ වැටෙන ඡායාවන් ඔස්සේ එසේ අලවා ගන්නේ ඒවා මමය මාගේය කියන යම්කිසි වින්දනයක් බලාපොරොත්තුවෙන්. ඒ තුළින් අපට පෙනෙන්නේ මෙය ඇත්තටම තිබෙන දෙයක් විධියටයි. නිත්‍ය සඤ්ඤාව එන්නේ ඒ විධියටයි. නමුත් අපි විදර්ශනාවෙන් සියුම්ව මොහොතින් මොහොත, සති සමපඤ්ඤායෙන් යුක්තව, අත්දැකීම් දිනා බලන්න පුරුදු වෙනවා නම්, ටිකෙන් ටික තේරෙනවා මෙතන තියෙන්නේ අන්ත අර කියාපු හෙවනැල්ලක් වගේ දෙයක් පමණක් බව. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒකයි නාමරූප කියලා ගන්නේ, විඤ්ඤාණයේම වැටෙන හෙවනැල්ලක් පමණයි - වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා, එස්ස, මනසිකාර කියන ඒ නාම ධර්ම, ඊළඟට අපි රූපය කියලා අල්ලගෙන ඉන්න පට්ඨි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන ඒ ධාතු හතරත්, මහා භූත ධර්ම හතර ආශ්‍රයෙන් ගත්ත ඒ රූප සඤ්ඤාවත් පමණයි.

එතකොට මේ උපාදනයේ ඇති නිරවික ස්වභාවය ඒ තුළින් අවබෝධ වෙනවා. අල්ලගන්න දේ කියලා අපි කියන එක භ්‍රාන්තියක් පමණයි. අල්ල ගන්න දෙයක් නැහැ, ඇත්ත වශයෙන්ම. ඒ අල්ල ගැනීම තුළ අර කියාපු වේදනාවක් තියෙනවා, වේදනාව නිසා ගන්න සඤ්ඤාවක් තියෙනවා, ඒ පිළිබඳව යෙදෙන චේතනාවක් තියෙනවා. ස්පර්ශයක් තියෙනවා, ස්පර්ශ වෙන තැනක් තියෙනවා, මනසිකාරයක් තියෙනවා, ඔච්චරයි තියෙන්නේ. එතකොට හැම අවස්ථාවක් තුළම ඔය ටික පමණයි තියෙන්නේ. මේ ටික තේරුම් ගත්තට පස්සේ මමය මාගේය කියන හැඟීම තුනී වෙනවා. ඉතින් බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වන විදර්ශනා මාර්ගයට අවතීර්ණ වෙන්න තියෙන්නේ, සති සමපඤ්ඤා කියන මනා සිහියත් නුවණත් පිහිටුවා ගැනීම තුළින්. සතර සතිපට්ඨානය තුළ තියෙන්නේ ඒකයි. සතර සතිපට්ඨානය තුළින් ඒ කය කය හැටියටත්, වේදනාව වේදනාව හැටියටත්, සිත සිත හැටියටත්, සිතෙහි එන අරමුණු අරමුණු හැටියටත් හඳුනා ගන්න බුදුරජාණන්

වහන්සේ දක්වල තියෙනවා. ඒ නිසයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළේ, මේ බඹයක් පමණ වූ ශරීරය තුළම, මම පෙන්වනවා ලෝකයත්, ලෝකයේ හටගැනීමත්, ලෝකයේ නිරෝධයත්, ලෝක නිරෝධ ගාමිනී මාගීයත් කියල. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ ආකාරයෙන් දේශනා කළ ඒ ධර්මය, අපි නුවණින් කල්පනා කරල, ඒ ප්‍රතිපත්ති මාගීයේ යෙදෙනවා නම්, අපට අද වුණත් පුළුවන්, අර සුමේධාව කීව වගේ, උත්සාහවත් වෙනවා නම්, අන්ත අර කියාපු අමාත තත්ත්වයට ලඟා වෙන්න. අමාත කියල කීවේ, අමුතු ලෝකයක තියෙන දෙයක් නොවෙයි, යම්කිසි පානයක් නොවෙයි.

සාමාන්‍යයෙන් හැමදෙනාම මරණයට බයයි. මරණයට බය මොකද? උපාදනය නිසයි. උපාදනය වැඩි වූ තරමටම, ඒ ප්‍රමාණයටම මරණයට බයයි. අපි අල්ලා ගත්තු දේ අනුවමයි ඒ අපට ඇති වන හිතිය, එහෙම නැත්නම් ඒ දුක. ඒ නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දුන්න, ක්‍රමානුකූලව ඇතිවන අවබෝධය තුළින්, ඒ අවිද්‍යාව කියන අදුරු කඳ ඉවත් වෙන්නේ, ක්‍රමක්‍රමයෙන් විදර්ශනාත්මක වශයෙන්, නාම රූපයේ අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම ත්‍රිලක්‍ෂණය දැකීමෙනි.

ඒ එක්කම තමා තුළ තිබෙන අවිද්‍යාව තුළින් ඇති කරගන්න මුළාව ඔස්සේ පවත්නා තණ්හාවත් එපමණට තුනී වෙනවා. අවිද්‍යාවත් තෘෂ්ණාවත් නැති තැන තමයි අන්ත අර කියපු මරණය පිළිබඳව වැටහෙන්නේ. මෙතෙක් මරණය කියල හිතා ගත්තේ, මේ ශරීර කුඩුව නැතිවන අවස්ථාවේ ඇතිවෙන විශාල හිතියක්. මේක මගේ කියල ගත් නිසයි. නමුත් අපි දන්නවා, කෙනෙක් අපේ දත්ටික ගැන උනන්දු වෙනවා. නමුත් යම් අවස්ථාවක යම්කිසි හේතුවක් නිසා, දතක් ඉවත් කරන්නම අවශ්‍ය වුණොත්, අපි ඒකට ඉඩ දෙනවා. අපි එයට කැමැත්ත දෙනවා. අපේ ශරීරයේ අනෙකුත් අවයව පිළිබඳවත් එහෙමයි. අන්ත ඒ වගේ කල්පනා කරනකොට, බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වනවා, මෙතන තියෙන්නේ උපාදනයයි. අල්ලා ගැනීමයි. භවය කියල කියනවා, මේ පැවැත්මට හේතුව. එය අතහැරුණු විට ඇති වන තත්ත්වය අනුපාද පරිනිබ්බානය කියල කියන්නේ. ඒ අතහැරුණු අවස්ථාවේ ඇති වුණු සැනසීම පමණයි. ඒ මිසක් වෙන ලෝකයක් නොවෙයි.

එතකොට මේ විඤ්ඤාණය තුළම තිබෙනවා රහස. මේ විඤ්ඤාණය කොටු වෙලයි තියෙන්නේ, පටු වෙලයි තියෙන්නේ, ආයතන

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

හය තුළ. ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මන යන ආයතන හය තුළ පටුවෙලයි තියෙන්නේ. ඇසින් අහන්න බැහැ. කනින් දකින්න බැහැ. මේවා තුළ ලෝකයක් හදගෙන තියෙනවා. ඇසට පෙනෙන ලෝකය, කනට ඇහෙන ලෝකය, දිවට දූනෙන ලෝකය. අපි මේ ලෝකය කියල කියන ඒ ප්‍රඥප්තිය තුළ තියෙන, හැම ව්‍යාපාරයක්ම, වෙළඳ ව්‍යාපාර හෝ හැම කටයුත්තක්ම සම්බන්ධ වන්නේ, මේ ආයතන හයටයි - ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මන. මේවා බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුවා, මේ ආයතන හය තුළමයි දුක තිබෙන්නේ. මුළු ලෝකයම තිබෙන්නේ එතනයි.

ජසුලොකො සමුප්පනො - ඡසු කුබ්බි සථවං.
ජනනමෙව උපාදය - ඡසුලොකො විහඤ්ඤති

කියල පුදුම ගාථාවක් බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා.

ජසුලොකො සමුප්පනො - ලෝකය උපන්නේ මේ හය තුළයි. මේ ආයතන හය තුළයි ලෝකයක් කියන එක උපන්නේ.

ජසු කුබ්බි සථවං. - ලෝකයේ තියෙන සියළුම සම්බන්ධතාවන්, සම්බන්ධීකරණ සිද්ධි වන්නේ මේ හය තුළමයි. මේ හය තුළයි සියල්ල සිද්ධි වන්නේ. මේ කාලයේ ඔය විද්‍යාත්මක නිෂ්පාදන කියල හිතන මහ පුදුම දේවල්, ඒවායේ එක කොනක තියෙනවා එක්කෝ ඇහැක්. එක්කෝ කනක්. ඒ විදියේ ඒ ආයතනයේ කොනක ඉඳල තමයි, අනිත් ඒවා ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ. එයින් ජෙනවා බුද්ධි වචනය කොයිතරම් සත්‍යයද කියල.

ජනනමෙව උපාදය - ඡසුලොකො විහඤ්ඤති - මේ හයම අල්ලගෙන ලෝකයා හයෙහිම වෙහෙසට පත් වෙනවා. මෙන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ දීප්‍ර හයේ කථාව.

ජසුලොකො සමුප්පනො - ඡසු කුබ්බි සථවං.
ජනනමෙව උපාදය - ඡසුලොකො විහඤ්ඤති

ලොව හයෙහි උපනේ - හයෙහිම ඇසුර සොයනේ
හය දැඩි කොට ගෙනේ - හය තුළමය ලොව වෙහෙසෙනේ

අන්ත ඒක අනුව අපි කල්පනා කරගන්න ඕනෙ, මේ ආයතන හය ආශ්‍රයෙන් අපට එදිනෙද ජීවිතයේ, බුද්ධ වචනය උපකාර කරගෙන මේ කියාපු ත්‍රිලක්‍ෂණය වඩන්න පුළුවන්. ඇතැම් කෙනෙක් මේ ශරීරය ගැන කලකිරීමට, අසුභ භාවනාව ප්‍රයෝජනයට ගන්නවා. තවත් කෙනෙක් ධාතු මනසිකාරය. තවත් කෙනෙක් මේ ආයතනවලට එන අරමුණු පිළිබඳව සති සමපජඤායෙන්, මේවායේ යථා තත්ත්වය තේරුම් ගැනීමෙන්, බුද්ධ වචනයට අනුව අන්ත අර කියාපු මුළාවෙන් මිඳෙන්, අවස්ථාව කර ගන්නවා. බුද්ධ වචනය අනුව මෙය මිරිගුවක් බව අවබෝධ කර ගැනීමෙන්, අපි මුළාවෙන් මිඳෙන් අවස්ථාව ලබා ගන්නවා.

ඒකම තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළේ, මේ ආයතන හයක් තුළයි ලෝකයා හිරවෙලා ඉන්නේ. භවයක්, පැවැත්මක් කියල දෙයක් තියෙන්නේ මේ හය තුළයි. මෙයින් මිඳෙන් කොහොමද? මේ හය තුළින් මිඳෙන් උපකාර වෙන්නේ ප්‍රඥ ආලෝකයයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වන්නේ ආයතන හය ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ අවිද්‍යාව තුළයි. නමුත් යම් අවස්ථාවක ඒ විඤ්ඤාණයේ යථා තත්ත්වය අවබෝධ කර ගත්තානම් ප්‍රඥව තුළින්, ඒ ආලෝකය තුළින්, අන්ත ඒ අවස්ථාවෙ එයින් මිඳිලා - එතන විමුක්තියයි.

ඒ කියන්නේ ඒ විමුක්තිය තුළින් කෙනෙකුට ප්‍රත්‍යක්‍ෂ වෙන්නේ, බුද්ධ වචනයේ ප්‍රකාශ කරන විධියට ලොකො සුඤ්ඤා - ලෝකය ශුන්‍යයි කියල. මොකද දෙයක් කියන එක, ලෝකයා හිතීන් හදගත් දෙයක් බව, ඒ අවස්ථාවෙ තමන්ට ප්‍රත්‍යක්‍ෂ වෙනවා. සිත විමුක්තයි. සිත අර හය තුළ එකකවත් බැඳෙන්නේ නැහැ. අන්ත ඒ විමුක්ත සිත ලබා ගැනීමටයි, අමාතය කීවෙ. එතකොට නිවන කියල කීවෙ, මේ ලෝකයාම හදගෙන තියෙන මේ ජාති සංකල්පය, උපාදනය නිසා ඇති වුණ භවයත්, ඒ භවය නිසා ඇති වුණ ජාතියත්, ඒ ජාතිය නිසා ඇති වුණ ජරා, මරණ ආදියත් යන සංකල්ප වලින් මිඳීමයි. ඒවා සිඳින්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා වදළ අර අවබෝධය තුළින්.

අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා ආදී වශයෙන් මේ පින්වතුන් අහල තියෙන මේ පටිච්ච සමුප්පාදයේ රහසත් එතනයි. මේ අවිද්‍යාව කියන අන්ධකාරය තුළ, ඒ අන්ධකාරය නිසාම, දැන් අඳුරේ ඉන්නකොට කෙනෙකුට ඇතිවන යම් යම් භ්‍රාන්තියක්, නැත්නම් යම් යම් අතියන

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

හැඟීම් සමූහයක් තමයි මේ සංස්කාර කියල කියන්නේ. ඒ අවිද්‍යාව තුළ ඇති කරගන්න මමය, මාගේය කියන සංකල්පය නිසා නොයෙකුත් පින් හෝ පව් ආදී වශයෙන් සංස්කාර ඇති වෙනවා. ඒ සංස්කරණයේම කොටසක් තමයි, මේ විඤ්ඤාණයයි නාම රූපයයි කියල දෙකකට බෙදෙන්නේ.

විඤ්ඤාණයේ ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂණ ස්වභාවයක් තිබෙනවා. විඤ්ඤාණයේ හැකියාවක් තිබෙනවා, ඒකමයි විඤ්ඤාණයේ තිබෙන මායාකාරී ස්වභාවය. බුදුරජාණන් වහන්සේ විඤ්ඤාණය මායාවකට උපමා කරල තියෙන්නෙ මොකද? මායාව, එය නොදන්නා තාක් තිබෙන එකක් හැටියට ගන්නවා. එය තේරුම් ගත්ත අවස්ථාවේ මායාව නෑ. ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ විඤ්ඤාණය මායාවකට උපමා කළ අවස්ථාවේ, උපමාව හැටියට දැක්වූයේ යම්කිසි මායාකාරයෙක් සතරමං හන්දියක මායාවක් පෙන්වනවා. නමුත් අන්තිමට බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා, නමුත් ඒ මායාවේ කුමක් ද ඇති සාරය? එහි ඇති හරයක් නැහැ. නැති දෙයක්, ඇති හැටියට පෙන්නුම් කිරීම තමයි ඒ මායාව. අන්න ඒ විදියේ දෙයක් මේ විඤ්ඤාණය තුළ තිබෙනවා. මේ විඤ්ඤාණයේ ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂණ ශක්තියක් තිබෙනවා. ආපසු හැරිල බලනකොට මොකක්දෝ පේනවා. ඒ පෙනෙන දේ වරදවා වටහා ගැනීමයි ඔන්න, අයෝනිසෝ මනසිකාරය කියල කියන්නේ.

ලෝකයා සංසාරේ සැරිසරන්නේ, ඒ පෙනෙන දේ අයෝනිසෝ මනසිකාරයෙන්, වැරදි විධියට තේරුම් ගැනීම නිසයි. ඒ වැරදි විධියට තේරුම් ගැනීම ධර්මයේ හඳුන්වා තිබෙනවා විපල්ලාස ධර්ම හතරක් හැටියට. විපල්ලාස කියන්නේ විපරීත. විපරීත දේ විපරීත හැඟීම, අවබෝධය. විපර්යාස හතරක්, මොනවාද?

අනිච්ච නිච්ච සඤ්ඤා - යථා තත්ත්වය අනිත්‍යයයි, නමුත් නිත්‍ය හැටියට සලකනවා. නිත්‍ය සඤ්ඤාව ගන්නවා.

අසුභෙ සුභ සඤ්ඤා - යථා තත්ත්වය අසුභයි, නමුත් සුභ හැටියට දැක්වෙනවා. දැන් මේ සුමේධාවක් කිව්වේ. සුමේධාව රූප සම්පන්න තැනැත්තියක්. නමුත් ඇයම තමන්ගේ ශරීරය පිළිබඳව අසුභ ස්වභාවය, මව්පියන්ට තේරුම් කරල දුන්න. සුභ දේ අසුභ හැටියට ගැනීම, විපරීත දෙයක් හැටියට බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දුන්න.

දුකෙකි සුඛ සඤ්ඤා - සැප කියල ගන්න දේ, දුකක් හැටියට බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වුවා. සැප හැටියට දක්වූයේ අර සුපිනුපමා - සිහිනයකට උපමා කොට දක්වූයේ, වෙනස් වීම දුකක් බවට පත් වන නිසයි. හැමදම තියා ගන්න බැහැ. හැමදම වෙනස් වෙනවා. සැප හැටියට ගන්න බැහැ. සැපෙයි කියල ගන්න එක භ්‍රාන්තියක් පමණයි. දුක් සහිත දෙයක් සැප හැටියට ගැනීම තමයි එතකොට තුන්වැනි විපල්ලාසය

අනතනනි අතන සඤ්ඤා - ආත්ම නොවන දෙයක්, තමාගේ කියල ගන්න බැරි දෙයක්, තමාගේ වසයේ පවත්වන්න බැරි දෙයක්, තමාගේ වසයේ පවත්වන හැටියට සලකා ගැනීම.

ඉතින් මේ විදියේ විපල්ලාස ධර්ම නිසයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වන්නේ, ලෝකයා අන්ධකාරෙ දුකක් හදගෙන තිබෙන්නේ, දුකක් හැදිල තියෙන්නේ. ඒක නැතිකර ගන්න නම්, බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වූ පරිදි හරි දක්ම - අර කියාපු අනිත්‍ය දේ අනිත්‍ය හැටියටත්, දුක් සහිත දේ දුක් හැටියටත්, අසුභ දේ අසුභ හැටියටත්, අනාත්ම දේ අනාත්ම හැටියටත් දකින්න උත්සාහවත් වෙන්න ඕන. ඒක කරන්න පුළුවන් වෙන්නේ, බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දුන්නේ, ලෝකයේ තියෙන උපකරණ වලින් නොවෙයි. දෑන් ලෝකයේ හැම දේකටම අපි නොයෙකුත් උපකරණ පාවිච්චි කරනවා. ඇහැ හරියට ජේන්නෙ නැත්නම්, තව ටිකක් ජේන්න කණ්ණාඩියක් ගන්නවා. ඒත් මදි නම්, දුරදක්නයක් ගන්නවා. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන්නේ, මේ පෘතග්ජන ලෝකයා අන්ධයි කියල.

මොකද එහෙම ප්‍රකාශ කළේ? අපට නිග්‍රහ කරන්න නොවෙයි. අන්න අර දහම් ඇස පහළ වන තාක්, ප්‍රඥ ඇස පහළ වන තාක්, ලෝකයා අන්ධකාරෙ අත පත ගැමක් කරන්නෙ. දෑන් සාමාන්‍යයෙන් අන්ධ කෙනෙක් ගැන හිතනකොට, අනේ ඒ තැනැත්තා නොපෙනී, නිකම් අත පත ගානවා කියල හිතනවා. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ප්‍රඥ ඇසට පෙනුනේ ලෝකයා මේ කරන්නේ අත පත ගැමක්, විද්‍යාඥයනුත් ඇතුළත්ව, මේ කරන්නේ අන්ධකාරයේ අතපත ගැමක්.

අන්න එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වනවා, මේ ආයතන හයක් තුළ ලෝකයා හිරවෙලා ඉන්නේ. පෙනෙනවා කියනවා,

ඇහෙනවා කියනවා, දැනෙනවා කියනවා. මේ ඔක්කොම මමය, මාගේය කියල ඒ අල්ලගත්තු පටු සීමාව තුළයි, මේ හයම සිදුවන්නේ. ඒක තුළයි ලෝකයක් පවතින්නේ. මේ ලබ්බගෙඩිය තුළ යාගය වගේ. ඔය ලබ්බගෙඩිය තුළ යාගය අපේ පැරැන්නන් අහලත් ඇති, බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ වගේ දෙයක් එක්තරා අවස්ථාවක ප්‍රකාශ කරනවා, වේරංජ බ්‍රාහ්මණයට. 'බමුණ, මම තමයි මේ යුගයේ බිත්තර කටුව බිඳගෙන එළියට ආපු පළමුවෙනිම කුකුල් පැටියා'. මේ කියමනේ ගැඹුර කල්පනා කරල බලන්න ඕනෑ. එතකොට මේ බිත්තර කටුව මොකක්ද? අවිද්‍යාව හැටියට බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වල තිබෙනවා. එතකොට මේ විද්‍යාඥයන් ඇතුළුව, හැම කෙනෙක්ම ඉන්නේ මේ බිත්තර කටුව තුළයි. මේ බිත්තර කටුව බිඳගෙන යෑම තමයි ප්‍රඥාව පහළවීම කියන්නේ.

අන්න ඒකයි මේ සලායතන නිරෝධ නමින්, නිවන ඇතැම් අවස්ථාවල හඳුන්වා තිබෙන්නේ. බිත්තර කටුව බිඳගෙන යෑම උපමා කරන්නේ, සලායතන නිරෝධයටයි. සලායතනය නිරුද්ධ වුණ තැන මරණය නොවෙයි. සලායතන නිරුද්ධ වුණ තැන ප්‍රඥ ඇස විවෘත වෙනවා. ප්‍රඥ ඇසට මෙතක් තිබුණ හැටියට පෙනුන දේවල්, නැති බව පේනවා. ඔතනයි ඔය රහස. නමුත් ලෝකයා කැමති නැහැ. මේ හැම දෙයක්ම තියාගන්නත් ඕනෑ. හැබැයි දුක නැති කරගන්නත් ඕනෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වනවා, ඒක කරන්න බැරි දෙයක්. හව තෘෂ්ණාව තිබෙන නිසා.

දැන් මේ සුමේධා තෙරණිය මුල ඉඳලම කීවෙ, මට මේ භවය ගැන ආසාවක් නැහැ. අර රජතුමාටත් කීවෙ, මගේ හිස ගිනි අරගෙන තියෙන්නේ. ජරා මරණ මා පිටුපස එන්නේ. ඇයි මා පිටුපස එන්නේ? මට ඕවයිත් වැඩක් නැහැ. යන්න, කියල රජතුමාටත් කෙලින්ම කීව. අන්න එතකොට ඒ භවය පිළිබඳ, ඇල්ම නැතිකර ගැනීම තමයි වැදගත්ම දේ. නමුත් ලෝකයා තුළ තිබෙන්නේ දැඩි හව තෘෂ්ණාවක්. හවයේ ඉන්නත් ඕන, දුක නැති කරගන්නත් ඕන. ඔය දෙකම කරන්න බැහැ. මොකද භවය කියල කියන්නේ මමය, මාගේය කියන හැඟීම. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වන්නේ ඒකෙ අනිත් පැත්ත. බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වනවා මේ ලෝකයා තුළ තිබෙන වැරදි හැඟීම, මමය මාගේය කියන වැරදි ග්‍රහණය, එතනමයි සම්පූර්ණ දුක කියල. සත්ත්වයා මේ සංසාරේ දීර්ඝ කාලයක් ආයතන තුළ කොටුවෙලා ඉඳල තියෙනව.

අර කණුවක ගැට ගහපු බල්ලෙකුගේ උපමාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වලා තියෙන්නේ සක්කාය දිට්ඨියට. සක්කාය දෘෂ්ටිය කියන්නේ මේ සමූහයම ඇතෙයි කියල සිතා ගැනීමයි. අපි එක එක්කෙනාට මවිපියන් දීපු නමක් තියෙනවා. ඒ නමට තව සමාජයෙන් එකතු කරපු නොයෙක් නිල තාන්ත මාන්ත තියෙනවා. ඒ අනුව අපි එක පුද්ගලයෙක් හැටියට හඳුනා ගන්නවා. අපිත් මමය මමය කියල කියා ගන්නවා. නමුත් මේ ශරීර කුඩුවත් නිරන්තරයෙන් වෙනස් වෙනවා. හැම දෙයක්ම වෙනස් වෙනවා. අපි ඒක අමතක කරල, සන සඤ්ඤාවෙන් මේක දෙයක් හැටියට ගන්නවා. අනිත් දේවල් පිළිබඳවත් එහෙමයි.

නමුත් යම් අවස්ථාවක අනිත්‍ය සඤ්ඤාව ඉහළටම දියුණු කර ගත්තොත්, ඒ අවස්ථාවේ අර විධියට ග්‍රහණය කරන්න බැරි බවක් එනවා. ඒකට තමයි රාශි සඤ්ඤාව කියල කියන්නේ. විදර්ශකයා ඒක ටික ටික අවබෝධ කර ගන්නවා. සන වශයෙන් එකක් හැටියට, ඒකකයක් හැටියට ගත්තු දේ, යම් අවස්ථාවක විදර්ශනාත්මක ඇසට පෙනෙනවා. මෙතන තියෙන්නේ එක්තරා විධියක මායාවක්. මායාවක්, ඒ කියන්නේ විඤ්ඤාණයේ වැටෙන රූපයක් පමණයි. මෙතන ඇත්ත වශයෙන් තියෙන්නේ, මේ විඤ්ඤාණයක් ඇසුරු කර ගත්තු වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා, එස්ස, මනසිකාර කියන නාම ධර්ම ටිකක්, නමට නමක් එතන. ඊළඟට පට්ඨි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියල අපට වෙන වෙනම හඳුනාගන්න බැරි මනා භූතයන් හතර දෙනා ආශ්‍රයෙන් අපි ගන්න, රූප සඤ්ඤාවක්. එතකොට ඒ නාම රූප කියන දෙයක් පමණයි කියන අවබෝධයෙන් තමයි ක්‍රමක්‍රමයෙන් ත්‍රිලක්‍ෂණය අවබෝධ කරගන්න පුළුවන් වෙන්නේ.

ඒ නිසයි විදර්ශනාවේදී, නාමරූප අවබෝධයේ ඉඳල ඉදිරියට යෑමේදී, මේ අනිත්‍ය සඤ්ඤාව හොඳට පැහැදිලි වෙනවාය කියල කියන්නේ. සාමාන්‍යයෙන් ලෝකයා හිතන අනිත්‍යතාවය නොවෙයි එතන තියෙන්නේ. ඉතාමත්ම ගැඹුරින් මොහොතක් පාසා ඉතාම සීඝ්‍රයෙන් හැම දෙයක්ම වෙනස් වෙන බව අවබෝධ වෙනවා. මේ හැම දෙයක්ම වෙනස් වෙනවා, හැම මොහොතකම. වෙනෙකක් තබා ආශ්වාසය ප්‍රශ්වාසය තුළ පවා, හැම එකකම ක්‍රමක්‍රමයෙන් අනාත්ම සඤ්ඤාව වැඩෙනවා. මමය කියල ග්‍රහණය කරගත්තු එකට, පදනමක්

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

නැති බව වැටහෙනවා. එහෙම එහෙම ගිහින් තමයි යම් අවස්ථාවක අවිද්‍යා අන්ධකාරයෙන් මිඳෙන්නේ.

සාමාන්‍යයෙන් චිත්‍රපටියක් වින්දනය කරන කොට, අපි මොහොතක්වත් හිතන්නේ නැහැනෙ, මේ චිත්‍රපටිය රස විඳින්නේ, මේ අවට තියෙන අන්ධකාරයට පින් සිද්ධ වෙන්න කියල. මේ අන්ධකාරය නිසාය කියල ඒ වෙලාවට හිතෙන්නේ නැහැනෙ. අන්ධකාරය ගැන මොහොතකටවත් අපට හිතට එනවා නම්, අපට ඒ චිත්‍රපටිය වින්දනය කරන්න බැහැ. නමුත් අර මුළාව, ලෝකයා තුළ තිබෙන මෝහය නිසා, ඒ තිරයේ - නොතිරවූ තිරයේ - අපේ හිත රැඳෙනවා. නොතිරවූ තිරය ආශ්‍රය කරගෙන, අමුතු හව පැවැත්මක් මවා ගන්නවා, මේ කාලයේ තියෙන ටෙලි නාට්‍ය හෝ වේවා සිනමා හෝ වේවා, හැම එකක් තුළම. ඒ වගේම අපට තේරෙන්නේ නැහැ, මේක යම් රාමුවක් තුළයි ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ කියල. ඒ රාමුව තමයි සංඛ්‍යා කියල කියන්නේ - හදගත්තු දෙයක්. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ රාමුව හඳුන්වන්නේ සංඛ්‍යා කියල.

අපිම හදගත්තු දෙයක්, ඒක අපට පෙනෙන්නේ නැහැ. එතකොට තමතමන්ම හදගත්තු සංඛ්‍යා තුළයි, ලෝකයා ඉන්නේ. ඒක තුළයි මේ ඔක්කොම ජාති, ජරා, මරණ සිදු වන්නේ. මේ ශරීර කුඩුව මව් කුසේ යම් අවස්ථාවක ආරම්භයක් වුණා නම්, එය අපේ මවගේ දක්ෂකමක් නොවෙයි. මේකට ගර්භය කියල කියන්නේ, අල්ලා ගැනීම නිසයි. එතකොට සංසාරෙ යම් සත්ත්වයෙක් නැති වෙන අවස්ථාවේ, සිතට ආපු නිමිත්ත අනුව, කම්මං කෙතනං - විඤ්ඤුණං බීජං - තණ්හා සිනෙහො කියල කියන ආකාරයට, කමීය නමැති කෙතේ ඒ විඤ්ඤුණ බීජය පැලවෙන ස්වභාවය තියෙන තාක්, විඤ්ඤුණ බීජය වැටෙනවා, තණ්හා දිය සිරාව ඇති වෙනවා. ඒ අවස්ථාවේ මව් කුසේ ඔන්න දරුවෙක් කියල ගර්භයක් ඇති වෙනවා. මවත් පියත් සතුටු කරමින් එළියට එන මේ සත්ත්වයා, දරුවා, අන්තිමට තමනුත් දන්නේ නැහැ, මව්පියනුත් දන්නේ නැහැ, මෙතන තියෙන්නේ අර සංසාරෙ දිගට ආපු මුළාව, මෝහයම තමයි. මමය මාගේය කියන ශරීරය එතන ඉඳල වැටෙන තාක්, මේක මමය මාගේය කියා ගන්නවා. අන්න එතකොට මේ ලෝකයා අනිත් දේවල් පිළිබඳවත් එහෙමයි. යථා අවබෝධය තුළින් අවිද්‍යාව තුරන් වෙන්න, තුරන් වෙන්න තේරෙනවා මෙතන තියෙන මුළාව. ඇත්ත වශයෙන්ම, මනින දෘෂ්ටි කෝණයක් නැත්නම් එතන

මැනීමකුත් නැහැ. මැනීමක් ඇති තැන තියෙන්නේ පටු වීමක්. යම්කිසි අවස්ථාවක ඒ මනින්න උපකාර වන, මූලික කුඤ්ඤය ගලවල දැමීම නම්, ඒකට තමයි ධර්මයේ දැක්වෙන්නේ, අස්මි මානය කියල. වෙමි කියල කියන කුඤ්ඤය.

ඒ කියන්නේ පැවැත්ම පිළිබඳ මූලිකම, ඉතාම සියුම් කොටස තමයි, වෙමි කියන මානය. ඒක ඉවත් වුණ හැටියෙම, අවිද්‍යාව නිසා, අන්ධකාරය නිසා පෙනුන දේවල් පෙනෙන්නේ නැහැ. ඇහුණ දේවල් ඇහෙන්නේ නැහැ. නමුත් අන්ධ වෙලා නොවෙයි. බිරි වෙලා නොවෙයි. ඒ අවස්ථාවේ ප්‍රඥ ආලෝකය ආව. ඒකත් අර සිතමාව ගැන කිව වගේ, ආලෝකය ආව හැටියෙ, තිරයෙ තියෙන ඒවා මැකිල යනවා. ඒ වගේම, අන්ත ලෝකය මැකිල යන අවස්ථාවක් එනවා. ඒ මැකියාමම තමයි විමුක්තිය. එතකොට එය අත්දැකුවානම් යම් කෙනෙක්, එය විඤ්ඤණයේ සටහන් වෙනවා ඒක විශේෂ අත්දැකීමක් හැටියට. ඒ විඤ්ඤණයේ එතන සකස් වුණේ නො මැරී මැරුණ වගේ තත්ත්වයක්.

අමෘතය කියල කියන්නේ එතකොට අමුතු බීමක් නොවෙයි. මරණය කියල ගත්තු ඒ වැරදි අදහස, යම් අවස්ථාවක තමන්ට ප්‍රත්‍යක්ෂවම, ඒක නැතිවන අවස්ථාවක්. ඒ කියන්නේ තමන්ව අල්ලාගෙන ඉන්නේ හිතෙන් බව තමන්ට තේරෙනවා. ඒ හිතෙන් අල්ලගත්තු පැවැත්ම මේ මමෙයි කියල ගත්ත එක, යම් අවස්ථාවක අතහැරුණා නම්, ඒ අවස්ථාවේ දුකක් වෙනුවට ඇතිවන්නේ සැනසිල්ලක්. විමුක්තියක් පිළිබඳ හැඟීමක්. මිදීමක් කියන එක, ඒ විමුක්ති සුවය තමයි නිවන කියල කියන්නේ. මෙතනම ඒ ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගත්තු අතින් පැත්ත තමයි, ඒ විඤ්ඤණයේ මෙතෙක් තිබුණ, ඒ සංඛත කියල කියන සංඛත විඤ්ඤණයක් නම්, අර නාමරූපය අල්ලා ගෙනයි ඉන්නේ. නාම රූපය පිළිබඳ මූලාව තියෙනවා. එතකොට නාම රූපයෙන් විමුක්ත වුණ අවස්ථාවේ, ඒ තැනැත්තාට නැවත උත්පත්තියක් ලබන්න නිමිත්තක් නැහැ.

මේ පින්වතුන් අහල තියෙනවා, කම්ම නිමිත්ත, ගති නිමිත්ත ආදී වශයෙන් අවසාන අවස්ථාවේ ඇති කරගත්තු නිමිත්ත අනුව තමයි උත්පත්තියක් ලැබෙන්නේ, නිරයක හෝ මව් කුසක හෝ තිරිසන් කුසක හෝ. එතකොට ඒ විධියේ නිමිත්තක් ගන්නේ නැත්නම් යම් අවස්ථාවක විඤ්ඤණය, විඤ්ඤණය මිදිලා නම් තිබෙන්නේ, ඒ තැනැත්තාට නැවත

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

භවයක් නැහැ. එතකොට නැවත භවයක් නැහැ, උපතක් නැහැ කියන ප්‍රත්‍යක්ෂය ලැබුණ නිසා තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ කියාපු උදන ගාථාව ප්‍රකාශ කළේ. මේ කවුරුත් අහල තියෙන වටිනා උදන ගාථාව. ඇයි උන්වහන්සේ මේ ප්‍රත්‍යක්ෂය ලැබුවාම වෙන දෙයක් ප්‍රකාශ නොකර මේ ජාති ජරා, ඒ කථාන්තරය විතරක් ඉදිරිපත් කළේ?

අනෙක ජාති සංසාරං - සන්ධාවිසං අනිබ්බිසං ආදී වශයෙන් දීර්ඝ කාලයක් මම මේ සංසාරෙ, මේ ගේ, මේ ශරීර කුඩුව, මේ නාම රූප, මේක ඇති කළ වඩුවා මම දුටුවේ නැහැ මෙව්වර කාලයක්. එය දැක්කේ නැති නිසා, මෙව්වර කාලයක් සොයමින් දිව්වා.

ගහකාරකං ගවෙසනො - මේ ගේ හදන වඩුවා සොයමින් දිව්වා.

දුක්ඛා ජාති පුනඤ්ඤානං - නැවත නැවත ඉපදීම දුකයි. හදන හදන ගේ බිඳවැටීම නිසා.

නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා.

ගහකාරක දිට්ඨොසී - මම දුටුව ගේ හදපු වඩුවා කවිද? විඤ්ඤාණය

පුන ගෙහං න කාහසී - නැවත ගෙයක් හදන්න බැහැ. ඒ කියාපු විමුක්ත විඤ්ඤාණය, අර කියාපු නාමයෙන් රූපයෙන් විමුක්ත විඤ්ඤාණය, ප්‍රඥ ආලෝකය ලැබුණ අවස්ථාවේ. ඒ නිසා තමයි නැවත උත්පත්තියක් නැ.

සබ්බා තෙ ඵාසුකා භග්ගා - ගහකුටං විසංඛිතං හැම එකක්ම මිදුන අවස්ථාව, ගේ හදන වඩුවා තේරුම් ගත් නිසා.

විසංඛාරගතං චිත්තං - තණ්හානං ඛයමජ්ඣගා - ඒකමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වන්නේ, අන්තිමට තමන් ඒ ශාන්තිය, නිව්‍යාණ ශාන්තිය ලැබූ කෙනා. අන්න ඒ විධියේ තත්ත්වයක් නිසයි, නැවත උත්පත්තියක් නොලබන්නේ.

එතකොට අන්න ඒ විධියට මෙලොවම ලබන අමෘත තත්ත්වයක් මේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරල තියෙන්නේ. ඒ ප්‍රත්‍යක්ෂය ලැබූ කෙනා ස්ථිර වශයෙන්ම දන්නවා තවත් උපදින්නේ නැති බව. ඒකමයි ඒ තැනැත්තාට තියෙන ශාන්තිය. එතකොට මෙලෝ වශයෙන් අර්භන්

එල සමාපත්තියේදී අත් විඳින ඒ සුවය ඒ තුළින් ඒ තැනැත්තා ප්‍රත්‍යක්‍ෂයෙන්ම දන්නවා, තමන්ට තවත් සංසාරයක් නැති බව.

ඔන්න එතකොට අපි මේ සුමේධා රහත් තෙරණිය ආශ්‍රයෙන් දක්වුවේ, බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වාපු, චතුරාසී සත්‍යයේ වැදගත්ම කොටසක් වන, සසර බිය ගැන. අපි නිරන්තරයෙන් කල්පනා කරන්න ඕනෑ, අපි දීර්ඝ කාලයක් සංසාරෙ ඇවිත් තියෙනවා. ඒ වගේම ඉතාමත්ම දුර්ලභ බුද්ධෝත්පාද කාලයක, ඤාණ සම්පත්තියක් ඇතිව, මේ බුද්ධෝත්පාද කාලයක් ලැබුණු අවස්ථාවෙ, අපි මේ කොඳු කැඩිලි වලට සීමා කරන්නේ නැතිව, ගැඹුරින් තේරුම් අරගෙන, මේ සසරින් මිදීමේ අවස්ථාව ඉක්ම යන්න නොදී, හැකිතාක් උත්සාහවත් වෙන්නට ඕන, අර කියාපු ලෝකෝත්තර තත්ත්වය ලබා ගන්න.

එතකොට අද දින මේ පින්වතුන් සීලයක පිහිටල, තමන්ගේ නිවනට උපකාර වන ධර්ම දේශනාවක් ඇහුව. මේවා උපකාර කරගෙන, කල්‍යාණ මිත්‍ර පිහිටත් උපකාර කරගෙන, තම තමන්ගේ භාවනා ආදියත් උපකාර කරගෙන, හැකිතාක් ඉක්මණින් ශාසන පරිහානියට කලින් සෝවාන්, සකාදගාමී, අනාගාමී, අරහත් කියන මාග්ගිච්ච ප්‍රතිචේදිය තුළින් උතුම් අමා මහ නිවන ලබා ගැනීමට මේ සියලු කුසල් හේතු වාසනා වේවා! උපනිශ්‍රය වේවා! කියල ප්‍රාර්ථනා කරගන්න.

ඒ වගේම අවිච්ඡේද සිට අකනිටා දක්වා තම තමන්ගේ නැයන්ද සහිතව යම්තාක් සත්ත්ව කෙනෙක් සිටිනවා නම්, මෙම ධර්ම දේශනාමය හා ධර්ම ශ්‍රවණමය කුසලය අනුමෝදන් වීමට කැමති නම්, ඒ අනුමෝදන් වීම තුළින් තම තමන්ගේ ප්‍රාර්ථනීය බෝධියකින් උතුම් අමා මහ නිවනින් සැනසෙන්නවා! කියල ප්‍රාර්ථනා කරගෙන මේ ගාථා කියල පින් දෙන්න.

“එතතාවතා ව අමෙහති...”

කතු හිමියන්ගේ සිංහල කෘති

සැ.යූ.: මෙම කෘති ලේඛනය සරලත්වයට මුල් තැන දුන් අංක අනුපිළිවෙලක් සහිතව සකස්වී ඇති බවත්, ලේඛනයේ අගභරයේ එන කෘති බොහෝ දුරට ගැඹුරු විය හැකි බවත්, පාඨකයින් දැනුවත් කිරීම් වශයෙන් සඳහන් කරනු කැමැත්තෙනම්.

- සම්පාදක

1. තිසරණ මහිම
2. හිතක මහිම - 1
3. හිතක මහිම - 2
4. හිතක මහිම - 3
5. හිතක මහිම (1-3 වෙළුම්)
6. දිවි කතරේ සැදෑ අඳුර
7. කය අනුව ගිය සිහිය
8. හිත තැනීම
9. පින් රුකෙක මහිම
10. අබිනික්මන
11. පිළිවෙතින් පිළිවෙතට
12. කයේ කතාව
13. මා-පිය උවැටන
14. ප්‍රතිපත්ති පූජාව
15. පැවැත්ම හා නැවැත්ම
16. කම් වක්‍රයෙන් ධම්ම වක්‍රයට
17. මෙත් සිතේ විමුක්තිය
18. ඇති හැටි දක්ම
19. තපෝ ගුණ මහිම
20. සක්මනේ නිවන
21. පහන් කණුව ධම්ම දේශනා - 1 වෙළුම
22. පහන් කණුව ධම්ම දේශනා - 2 වෙළුම
23. පහන් කණුව ධම්ම දේශනා - 3 වෙළුම
24. පහන් කණුව ධම්ම දේශනා - 4 වෙළුම
25. පහන් කණුව ධම්ම දේශනා - 5 වෙළුම
26. පහන් කණුව ධම්ම දේශනා - 6 වෙළුම
27. පහන් කණුව ධම්ම දේශනා - 7 වෙළුම
28. පහන් කණුව ධම්ම දේශනා - 8 වෙළුම
29. පහන් කණුව ධම්ම දේශනා - 9 වෙළුම
30. පහන් කණුව ධම්ම දේශනා - 10 වෙළුම
31. පහන් කණුව ධම්ම දේශනා - 11 වෙළුම

32. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා – 12 වෙළුම
33. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා – 13 වෙළුම
34. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා – 14 වෙළුම
35. සබ්බසව සූත්‍රයේ මැදුම් මග
36. විදසුන් උපදෙස්
37. භාවනා මාගීය
38. උත්තරීතර හුදකලාව
39. සසුන් පිළිවෙත
40. චලන චිත්‍රය
41. දිය සුළිය
42. බුදු සමය පුද්ගලයා හා සමාජය
43. නිවනේ නිවීම – පළමු වෙළුම
44. නිවනේ නිවීම – දෙවන වෙළුම
45. නිවනේ නිවීම – තෙවන වෙළුම
46. නිවනේ නිවීම – සිවුවන වෙළුම
47. නිවනේ නිවීම – පස්වන වෙළුම
48. නිවනේ නිවීම – සයවන වෙළුම
49. නිවනේ නිවීම – සත්වන වෙළුම
50. නිවනේ නිවීම – අටවන වෙළුම
51. නිවනේ නිවීම – නවවන වෙළුම
52. නිවනේ නිවීම – දසවන වෙළුම
53. නිවනේ නිවීම – එකොළොස්වන වෙළුම
54. නිවනේ නිවීම – පුස්තකාල මුද්‍රණය (1-11 වෙළුම්)
55. පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය – 1 වෙළුම
56. පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය – 2 වෙළුම
57. පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය – 3 වෙළුම
58. පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය – 4 වෙළුම
59. පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය – පුස්තකාල මුද්‍රණය (1-4 වෙළුම්)
60. ස්පඨයේ ආශ්‍රවය
61. මනසේ මායාව
62. පැරණි බෞද්ධ චින්තාවේ සංකල්පය සහ යථාර්ථය

නැවත මුද්‍රණය කරවීම පිළිබඳ විමසීම්:
කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද සඳහම් සෙනසුන් භාරය
කිරිල්ලවලවත්ත, දම්මුල්ල, කරදන
දුරකථනය: 0777127454
knssb@seeingthroughthenet.net

By The Same Author

1. Concept and Reality in Early Buddhist Thought
  2. Saṃyutta Nikāya – An Anthology
  3. Ideal Solitude
  4. The Magic of the Mind
  5. Towards Calm and Insight
  6. From Topsy-turvydom to Wisdom, Volume I
  7. From Topsy-turvydom to Wisdom, Volume II
  8. Seeing Through
  9. Towards A Better World
  10. Nibbāna – The Mind Stilled, Volume I
  11. Nibbāna – The Mind Stilled, Volume II
  12. Nibbāna – The Mind Stilled, Volume III
  13. Nibbāna – The Mind Stilled, Volume IV
  14. Nibbāna – The Mind Stilled, Volume V
  15. Nibbāna – The Mind Stilled, Volume VI
  16. Nibbāna – The Mind Stilled, Volume VII
  17. Nibbāna – The Mind Stilled, Library Edition
  18. Nibbāna and The Fire Simile
  19. A Majestic Tree of Merit
  20. The End of the World in Buddhist Perspective
  21. The Law of Dependent Arising, Volume I
  22. The Law of Dependent Arising, Volume II
  23. The Law of Dependent Arising, Volume III
  24. The Law of Dependent Arising, Volume IV
  25. The Law of Dependent Arising, Library Edition
  26. Walk to Nibbāna
  27. Deliverance of the Heart through Universal Love
  28. Questions and Answers on Dhamma
  29. The Miracle of Contact
  30. From The Wheel of Kamma To The Wheel of Dhamma
-

All enquiries should be addressed to:
Kaṭukurunde Ñāṇananda Sadaham Senasun Bhāraya
Kirillawala Watta, Dammulla, Karandana
Phone: 0777127454
knssb@seeingthroughthenet.net